

V. metai.

Spalių ir Lapkričio m.

1900 m.

№ 10 ir 11.

TĖVYNĖS

S A R G A S

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

TILŽĖJE.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskirais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: šviesos, tikybos ir kalbos.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8) ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Turinys.

1. Tikybos ir doros dalykai 2	7. Liutas ir Ožka. Sakmė. <i>M. Dagilėlis</i> 45
1. Karalius Umbertas ir Italija.	8. Yvairios žinios 45
2. Užmirsztas užmanymas apie steigimą lietuviszkų klostorių.	1. Isz Jonisztkio. <i>Kovo Sėbras</i> .
3. Beatifikacija Joannos di Lestonnac. <i>E. Možutis</i> .	2. Isz Tytavėnų. <i>Tytavėnisztkis</i> .
4. Isz Seinų Vyskupijos. <i>Tamoszius Kalnietis</i> .	3. — Indriejavo. <i>Dumbrė</i> .
5. Atlaidai Lietuvoje. Eilės. <i>Julijus Anusavicė</i> .	4. — Petropylės. <i>Rutų Lapelis</i> .
6. Mūsų einantiems į kariūmenę. <i>Gargažė</i> .	5. Szėtos. 6. — Truskavos. <i>Matutis</i> .
2. Ukės dalykai 25	7. — Radvilisztkio.
1. Branginkite torpes! 2. Kimsuotų pievų lyginimas.	8. — Sziaulių. <i>Plunksna</i> .
3. Drenavimas. — 4. Būdas užgesinti suodis.	9. — Darbėnų. 10. Pasekmės naujų arestų.
5. Iszvežimas mėszlų isz tvartų, kur gyv. sirgo.	11. Isz Kulių.
6. Szėrimas gyvulių dygstaneciomis bulbėmis.	12. — Darbėnų. 13. — Veviržėnų. <i>Pastundėlis</i> .
7. Lesinimas visztu žiemos laike. <i>Ignotas</i> .	14. Nuo Ukmergės. 15. Isz Salų.
3. Geradarystė. Šakmė. <i>M. Dag.</i> 29	16. — Liaudisztkių. 17. Nuo Sziaulių.
4. Mokyklų dalykai 29	18. Sargieczio prityrimai. <i>Laukinis Jaunikaitis</i> .
1. Keli žodžiai apie apszvietimą margaiczių. <i>Žiog.</i>	19. Isz Smilgių. 20. Isz Paneemunėlio.
2. Indriejavo. <i>Dumbrė</i> .	21. — Vyžonų. <i>Garg.</i>
3. Tytavėnuose. 4. Lietuvoje.	9 Žinios isz Amerikos 67
5. Krakiuose. <i>Smilga</i> .	1. Straikas. <i>A. Draugas</i> .
5. Liutas, Asilas ir Zuikis. Sakmė. <i>M. Dagilėlis</i> 36	2. Susivienijimas Lietuvių valnamanių. <i>Amerikietis</i> .
6. Margumynai. <i>Vysk. M. Valancz.</i> 38	3. Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Seimas. <i>Delegatas</i> .
1. Raudondvario bažnyczia.	4. Kas į klostorių?
2. Vidisztkio bažnyczia.	10. Op, Op! Kas ten, Nemunėli? Gaida 4 balsams. <i>A. Wisockis</i> . 74
3. Žinia apie Vieksznių bažnyczia.	11. Mūsų rasztai 75
	1. Volungė. <i>J. Marg.</i> 2. Uk-s. Kalend. 1901 m. <i>Sargieczių</i> .

3. a) Trumpa istorija Didž. Prancuzų Revoliucijos. b) Olga Liubartovicziutė. c) Velinė. <i>A. Mickevicziaus</i>. 4. Kas priešzius? <i>Lazd. Pelėdos</i>. 5. Grovo Kyborgo kelionė Lietuvoje. <i>J. Basanavicziaus</i>. 6. „Žinyčia“ № 2.	<p>12. Parodos dalykai 81
 1. Tarptautiskas Etnografiskas Kongresas. 2. Susivažiavimas Lenkiskos Progresiviskos Jaunumenės. <i>Paryž.</i>
 3. Įspūdžiai.
 13. Apgarsinimas 86
 14. Atsakymai 87
 15. Žymesni spaudos sukl. № 9. 88</p> |
|---|--|
16. Atskiriamas priedas. „Kandidatas į kunigus“. Parasžė *Dėdė Atanazas*.

Tikybos ir doros dalykai.

1. Karalius Umbertas.

Italija dabar gedi,*) netekus savo karaliaus Umberto I. Liepos 29 d. netikėtai jį žuvo Liombardijos mieste Moguncijoje (Monza), kaip auka anarkistiskos partijos. Jau nuo kiek metų anarkistų buvo išduotas dekretas Italijos karalių nužudyti, bet jiems vis nepasisekdavo. Jau apie tris kartus buvo pasikėsinimai ant Umberto gyvasties, bet visus tris kartus smertis jį aplenkė. Šįmet ketvirtą sykį italų anarkistų partija išsiuntė iš Patherson Amerikoje du savo šalininku: tūlą Bresci ir Liudviką Grenotti, kad karalių nužudytų. Tuodu anarkistu, atvažiavusiu į Europą, jieszkojo progos, kad kur jį sugriebti; ant galo gerai jiems taikėsi savo užmanymą išpildyti Moguncijoje. Kar. Umbertas, išleidęs Napolyje italų kareiviją, paskirtą į Kynų žemę — gintų savųjų nuo žvėriszkų kyniezių, nuvyko į Mogunciją. Czionais liepos 29 d. vakare atsilankė jį gimnastikų salėje, kur davinėjo dovanas jaunikaicziams atsižymėjusiems m. trumu. Paskui grįžo namon. Besėdant į karietą, kuomet susirinkusieji karsztai jį laimino, szaukdami: „lai gyvuoja karalius Umbertas I.“, isz minios prasigrūdo Bresci ir, atsistojęs ant karietos lipynės, 4 kartus szovė isz revolverio į karalių. Pirmutinė kulka pataikė į szirdį, karalius tuojaus apalpo ir, bevažiuojant namon, numirė.

*) Apie Gізus Vil kav. pav. Suvalkų gub. „gedėti“ reiszkia nuliodusiu būti (byė w žalobie). *Aut.*

Užmuzikas Bresci tuojaus tapo suimtas ir į kalinį uždarytas, o jo bendrui pasisekė ištrūkti, teip kad ir po sziai dienai policija da jo nesuėmė.

Kunas velionio buvo laikomas Moguncijoje per 10 dienų, o paskui pervežtas į Rymą. Buvo tai rugpjuczio 9 dieną anksti. Karaliaus szalininkai iszkėlė jam puikias laidotuves. Sutraukta tapo į Rymą ant tos dienos daugelis kariumenės; isz visų miestų ir miestelių Italijos suvažiavo pasiuntiniai su paparcziais, pasirėdę daugumas su gražiais senoviszkais tautiszkais rubais. Italijoje yra labai daug privatiszkų draugyszių teip moksliszskų, kaipo ir amatninkiszskų; tai-gi ir isz jų daugumas atsiuntė savo pasiuntinius su paparcziais.

Pribuvo teip-gi ir pasiuntiniai isz visų karalysezių. Isz Prūsų buvo ciecoriaus Vilhelmo brolis, kunigaiksztis Enrikis, o isz Maskolijos — Didis kunigaiksztis Petras Nykolaitis su savo paczia Milica, Czarnogorijos kunigaikszczitė o sesuo dabartinės Italijos karalienės Alenos. Kokia turėjo būti palydų daugybė, galima numanyti isz to, kad procesija tęsėsi nuo 7 valandos ryto iki pusiau dvyliktai.

Kunas nužudyto karaliaus tapo palaidotas Panteone, kur jau nuo 1878 metų guli jo tėvas Viktoras Emanuelius II, iszplėsztojas Popiežiui jo Rymo karalystės. Panteonas senovėje buvo pagonų szventinyczia, o dabar — Panelės szvencziausios bažnyczia. Numirėlį toje bažnyczioje palaidojo priesz valią szventojo Tėvo, o net — ir paties velionio. Sako, kad Umbertas palikęs testamente, idant jo nelaidotų Ryme, bet norėjęs būti palaidotu Turine. Tuom tarpu-gi Italijos massonai nudėjo testamentą, apgarsino: buk jo visai neradę, ir ant patyczių Popiežiui ir katalikams antrą prieszininką Bažnyczios palaidojo bažnyczioje.

Kuone visi laikraszcziai, paminėdami mirusį karalių, nesigaili jam pagyrimų. Tecziaus rimtesni daug ką jam užmetinėja. Socialistai ir anarkistai ypatingai piktinosi, kad imdamas 17 000 000 lyrų*) (septynioliką milijonų per metus algos), baisiai nuplėszdavo ir teip nuvargintą szalį, o prastai tuos pinigus suvartodavo. Paveizdan, daug

*) suvirsz 6000000 rublių.

kasztuodavo karaliui begalės arklių ir szunų, kuriuos laikydavo. Velionis užlaikydavo 5000 (penkis tukstanczius) arklių ir 300 (tris szimtus) szunų!

Katalikai-gi da apart to užmetinėja, kad Umbertas neturėjo tvirtos nuomonės, kad perdaug pasiduodavo massonams. Jo laikuose Bažnyčia daug nukentė, ypacz kliosztoriai. Per užmanymą pirmutinio Italijos ministerio Crispi kliosztoriai tapo iszrabavoti: atimta jiems savastis, kaip: namai, žemė, pinigai, o net — sidabriniai ir auksiniai szventi daiktai. Nuskriaustiems vienuoliams (zokoninkams) ir vienuolėms liko — arba samdyti nuo rundo tuos paczius savo namus ir daržus, jei norėjo ir toliaus tę gyventi, arba trauktis szalin. Buvo viseip: vieni prastraukė, kiti-gi liko ir szendien, savo savastį samdo.

Tapo uždraustos katalikams processijos be daleidimo valdžios valdininko, sindaku (vaitas, bulmistras) vadinamo.

Apart to mirusis karalius buvo tikėjime atszalęs, o net prisiraszęs prie massonų sektos, kaipo sąnarys. Teip bent po jo numirimui Turine pirmsėdis tenbuvių massonų per susirinkimą pripažino, iszsgirdamas velionį, kaipo uolų sąnarį ir jautrų savo apginėją. Bažnyczios tecziaus buvo jisai iszkeiktas (ekskomunikuotas) užtai, kad užžengdamas ant Italijos sosto po galvai savo tėvo Viktoro Emanueliaus II, pasisavintojo Rymo karalystės, prigulinczios szv. Tėvui, neatidavė Popiežiui jo sąvasties ir — nepastraukė isz Rymo. Užtai kada jisai numirė, kunigų nelemtas buvo padėjimas. Rodėsi: juog pagal Bažnyczios įstatymus neprigulėjo jo katalikiszcai laidoti. — Popiezius vienok leido tūliems kunigams jį palydėti ir szv. Miszias laikyti. — Tuojaus isz visų krasztų, ypacz isz Prancuzijos, pasipylė į Vatikaną užklausimai: dėlko Tėvas teip padarė? Tai-gi laikrasztyje „L'Osservatore Romano“, kursai yra Popiežiaus organu, tapo iszreiksztas priežastis: dėlko szv. Tėvas numirėliui padarė tą malonę? Anot žodžių minėto laikraszczio, karalius žuvo isz rankos piktadėjo, numirė netikėtai, teip kad nebuvo laiko susitaikyti su Dievu ir atitaisyti klaidų; o isz kitos pusės „neabejotinai“ yra žinoma, kad velionis trumpai priesz savo mirtį, naudodamasis isz

Jubiliejaus Metų, norėjo atlikti išpažintį ir susitaikinti su Dievu ir Bažnyčia. Dėlei tų aplinkybių szv. Tėvo pasielgimas yra netik sutaikus su Bažnyčios esančiais įstatymais, bet ženklina da apart to didelę jo išmintybę. Jau ir teip Popiežius su katalikiszka Bažnyčia yra persekiojami, o kas būtų pasidarę, jeib massonai sutinka szitame atsitikime Bažnyčios pasiprieszinimą? Žinoma, kad Popiežius būtų neradęs velionį už vertą katalikiszko palaidojimo, niekaip būtų neleidęs kunigams lydėti ir Miszias laikyti, nors tuomi būtų turėjęs sukelti priesz save visą pragarą! Vienok gerai atsitiko, juog galima buvo tos nelaimės išvengti. Tokiu būdu tapo sutrauktos massonų žabangos, kurias statė Popiežiui, matomai norėdami į jas įpainioti, jeib uždraudžia kunigams per palaidojimą imti dalyvumą. Tecziaus nepasisekus czę prisikabinti, o būtinai to reikalaudami, rado priekabę kur kitur. Sztai į treczią, ar ką, dieną po atsitikimui Moguncijoje pasirodė naszlės karalienės, Margeritos — „malda už karalių“. Malda tapo nusiusta tūlam vyskupui užtvirtinimui, idant paskui būtų galima visoj Italijoj ją vieszai bažnyčiose kalbėti. Vyskupas atsakė, juog jisai turi valdžią tiktai savo vyskupystėje, o ne visoj karalystėje, ir nusiuntė minėtąją „maldą“ į szv. Tėvo kongregaciją. Czionais „malda“ tapo szv. Tėvo atmesta, bet nusprendimą apgarsinta jau po laidotuvių. Popiežiaus laikrasztis, pagarsindamas tą atsakymą, paduoda sztai szitą neužtvirtinimo priežastį. „Malda“, sako, ne yra malda, bet — **iszgyrimu** velionio karaliaus. Karalienė vadina savo velionį **teisingu**, mielaszirdingu, kankintiniu ir praszo jam **kankintinių vainiko** danguje; lyg rodos užmirszdama, kad kankintinių (muczelninkų) vainikas priguli danguje tiktai kentėjusiems už szventą tikėjimą. Aiszkus dalykas, juog szv. Tėvas gerai pasielgė, kad teip neatsakanczią „maldą“ uždraudė vieszai kalbėti. Bet kiteip iszrodo Italijos bedieviams. Tuojaus sukliko visi ir per savo laikraszczius emė dumblais drapstyti ant Vatikano. Rodos, jiems vistiek; ar Bažnyčia melsis už karalių savo atsakancziais žodžiais, ar — karalienės „malda“, vienok massonai kelia dabar isz to didelę istoriją. Kiek keiksmų, užmetinėjimų ir net atvirų grasinimų jie umam laike nepriraszė ant mūsų

Bažnyčios Galvos! Anot jų szv. Tėvas savo pasielgimu statosi bendru anarkistų, nes isz vieno su jais eina priesz karalius, jų negododamas. Koks apjakimas! Lyg rodos, karaliai ant to, kad „maldas“ raszinėtu! Bedieviai, žmones kurstydami, stacziai mokina — apseiti be vadovystės kunigų ir bažnyčios. Jau kaip kur tūli apsvaigėliai menko tikėjimo, arba ir visai bedieviai, sekdami savo mokintojus, susibaudę į kuopas, eina į laukus ir czę kur po kryžiumi su atsidėjimu iszklauso Margeritos „maldos“, kurią tankiausiai kokia moteriszkoji atskaito. Kokia-gi bjauri veidmainystė! Tie, kuriems per kiek metų negalvoje nė Dievas, nė bažnyčia, nė poteriai, staiga pradeda „melstis“ tik dėlto, kad iszaugsztintų karaliską sostą, o patremtų Bažnyčios Valdžią!

Da nežinia kuo tas viskas pasibaigs, ką da bedieviai prasimanys? Neužilgo rengiasi jie apvaikszczioti trisdeszimetines sukaktuves užemimo Popiežių Rymo. Tai-gi jau tūli laikraszcziai, kaip va „La Nazione“ grasina, kad duosę ytin įkirų atsakymą ant Popiežiaus uždraudimo, tai yra — žada katalikiszką Bažnyčią persekioti! Gali teipjau dikcziai įkirėti szv. Tėvui, sutrumpjti dienas to mūsų „baltojo Senelio“, gali daugelį žmonių suvadžioti ir isz tikro kelio iszvesti, bet Bažnyčios neįveiks, nes Vieszpats mūsų Jezus Kristus nebereikalo užtikrino szv. Petrą Apasztalą: „Tu esi uola, o ant tos uolos perstatysiu mano Bažnyčią, o pragaro vartai nepergalės Jos“!

2. Užmirsztas užmanymas apie steigimą lietuviszkų kliosztorių.

Jau bus keli metai, kaip vienas Amerikos klebonas, būtent kun. Abromaitis, per tūlą lietuvių laikrasztį paragino mus — steigti lietuviszkus kliosztorius. Svarbus buvo užmanymas, bet kiek balsų ant to szauksmo atsiliepė? Asz žinau tikrai tik apie vieną, būtent — a. a. dr^o Vinco Kudirkos. Kokia buvo jo nuomonė, lengva dasiprotėti. Žinote, kaip jisai mylėjo „davatkas“, su koku smagumu apie jas raszinėdavo „Tėvynės varpuose“! O kad vienuolės (zokoninkės) kliosztoriuje, tai arsziausios „davatkos“, užtai

nė neįstabu, kad kun. Abromaiczio užmanymas jam nepatiko, kad jį išspeikė ir net išjuokė. Tai vienas balsas ir da-gi neprielankus! O kur kiti balsai, balsai katalikiszki? Dėlko Lietuva ant to užmanymo neatsiliepė, dėlko jo neįkūnijo? Ar-gi tasai užmanymas būtų keistas nenaudingas arba net vodingas? Anaiptol! Nieko keisto nėra tame pakvietime, jįsai kuolabjausiai atsako katalikystės dvasiai. Jug žinia, kad V. mūsų Jezus Kristus savo szv. Evangelijoje' paliko mums netik prisakymus, bet — ir patarmes. Nors Evan-gelijoj daug randame patarmių (rodų), bet tarp jų trys yra vyriausios, tai-gi: **czystata** (nekalta mergystė), visiszkas **paklusnumas** ir isz geros valios **netartas**. Tie trys patarimai yra pamatu trecziojo ir augszcziausiojo laipsnio krikščioniszkos tobulystės (doskonałości). Prisakymus Jezaus Kristaus kiekvienas krikščionis privalo užlaikyti, idant iszganytų savo dusią; patarmes-gi reikia sekti tiktai tam, kurs nori pasiekti augsztesnės tobulystės. Užtai szv. Povilas Apasztalas, kalbėdamas apie vieną isz tų patarimų, būtent — apie nekaltybę (czystatą), kalbina prie jos; vienok atiduoda tai kiekvienam ant valios sakydamas: „**kas gali suprasti, tegu supranta**“! Pavieni krikščionis kad ir neprivalo būtinai sekti patarmių, tecziaus tarp visų krikščionių, apskritai imant, turi kas nors iszsirasti, einantis ant to Jezaus balso. Jug negalime sakyti, kad Iszganytojaus žodžiai eitų ant vėjo, nes isztarė: „**dangus ir žemė praeis, bet žodžiai mano nepraeis**“. Ir isztiesų istorija mums rodo, kad katalikiszkoje bažnyčioje niekad nestokavo krikščionių, ką ėjo paskui tą balsą! Pirmutiniais, ką Jezaus paklausė, buvo Apasztalai. Kada Jezus pavadino juos už mokintinius, tuojaus metė viską ir isz paklusnumo ėjo paskui jį. Daugumas isz jų buvo jau vedę, užtai parsiskyrė su pacziomis; kiti-gi kaip szv. Jonas . . . pasiliko jaunikaicziais. Nors jie visi buvo neturtingais, bet ir ką turėjo apleido, o ėjo apsakinėti Evangeliją Kristaus. Paveizdą Apasztalų sekė kiti krikščionis. Tūli isz jų, idant greicziaus tobulais tapti galėtų, idant žmonės netrudytų, net skiriasi visai su žmonėmis, kaip ana Povilas ir Antanas, pirmutiniai pūstelninkai, ir bėga į girią czionai didžiausioje paskutoje, dumodami apie Dievą ir ateinantį

gyvenimą, prabūdavo visą savo amžių. Paskui ro dėsi, geriau būsę krūvoje po kelis gyventi, užtai dievobaimingas Pakomijus pirmutinis surinko pūstelninkus Egipte į kliosztorius, patarė jiems drauge gyventi po vadovyste perdėtinio, bet vienodos regulos jiems nepaskyrė. Vėliaus szv. Basilijus rytuose, o vakaruose szv. Benediktas, tą bendrą vienuolių (monakų) gyvenimą isztobulino. Emė statyti erdvesnius kliosztorius tiems, kurie, sekdami Evangelijos patarmių, norėjo pasiekti krikščioniszkos tobulystės, uždėjo ant jų perdėtinius ir paskyrė **regulą** tai yra: taisyklę arba būdą gyvenimo, kuri visi gyvenantįs kliosztoriuje turėjo užlaikyti. Apart szv. Basilijaus ir szv. Benedikto regulas zokoninkams paraszė da szv. Augustinas ir szv. Pranciszkus. Teip, juog szendien turint 4 vyriausias regulas, pagal kurias gyvena dabartiniai zokoninkai, galima sau katrą nors pasirinkti. Tasai būdas gyvenimo, tai yra — kliosztoriuose, turincziuose regulą ir tam tikrus perdėtinius, pasirodė praktiszkausiu pasiekimui augsztesnės tobulystės. Ir isztiesų kliosztoriai nuo pradžios savo iki sziai dienai daugelį iszdavė szventųjų, dideliai gelbėjo katalikiszka Bažnycia, pagalios daug gero padarė visai žmonijai. Senovėje jug kliosztoriai buvo vieninteliais žiudiniais szviesos, mokslo! . . Visuomet jie buvo gaivintojais nekaltybės, pataisytojais nusidėjėlių, penėtojais pavargėlių, prieglauda ir suraminimu nusiminusių, kuriuos ant svieto patiko koks nors skaudus nuovylius! Nėra užtai nieko stebėtino, jei kliosztoriai visur prasiplatino, jei žmonės juos laimino ir szelpė!

Su szv. Evangelija ir į Lietuvą tapo įvesti gaivintojai krikščioniszkos szventenybės zokoninkai. Gali būti, juog Lietuvoje kliosztoriai nevisada atsakancziai iszpildė savo pridermes, gal perdaug lenkino lietuvius su savo mokyklomis, tecziaus tie paselydimai bene nebuvo vaisiūm blogo noro; o isz kitos pusės, apart iszauklėjimo daugelio dievobaimingų žmonių, gali pasigirti jie tokiais vyrais, kaip kunigai: Szirvydas, Daukszas, Pabreža ir tt. . . Neužmirszkime ir to, kad jeigu žemaicziai su augsztaicziais szendien yra katalikais, jei visa Lietuva su Radvilu

Juodoju nepasekė paskui Kalviną ir neatskilo nuo katalikų Bažnyčios, tai nuopelnas zokoninkų Jezavitų. —

Kuomi yra katalikams kliosztoriai, matome isz neapykantos, kurią turi ant jų prieszininkai mūsų Bažnyčios. Dėlko maskoliai, užgrobę Lenkiją su Lietuva iszvaikė zokoninkus? Dėlto, kad jiems ėjo ir eina apie panaikinimą pas mus katalikystės, o kliosztoriuose matė vyriausią jos paramą.

Tai gi, acziu mūsų prieszininkams, neturime jau kliosztorių, bet ar gi jų nė nereikia? Ar gi stoka Lietuvai katalikų, jauciančių paszaukimą į juos? „Spiritus, ubi vult, flat! Nežiuri nė ant jokių kliuczių medegiszų, kurias žmonės statc, nepaiso ant maskolių priesingų kliosztoriams įstatymų! Juog nestoka tarp mūsų norinczių ant viso amžiaus pasiszvęsti Dievui, užlaikant Evangelijos patarmes, persitikriname isz to, kad prie kiekvienos bažnyčios turime būrelį dievobaimingesnių abijų lyczių, teip vadinamų „davatkų“. Jug negalima jų visų su velioniu dru. Vinco Kudirka pasmerkti, jug daug tarp jų yra tikrai dievobaimingų, o kad ne visos yra geros, tai priežasties to ypatingai reikia jieszkoti nenumanyme aiskiai kelio krikszcioniszkos tobulystės, stokoje vienodos ir iszmingos vadovystės, žodžiu — stokoje kliosztorių. Ar pamislijome kada: kiek tai lietuvių, jauciančių savyje paszaukimą į zokoną, klaidžioja užrubežyje, klabindami pas svetimtaucziusi idant juos priimtų? Daug jų yra Galicijoje, kaip kur Prancuzijoje, o net Italijoje, ypacz Ryme. Girdžiu, juog szimet su lenkų meldžionija atvyko į Rymą ir būrelį, lietuvių; tai gi tarp jų buvo nemažai ir norinczių patekts kur į kliosztorių. Dvi ar tris lietuvaives priėmė lenkiszkos seseris Nazaretietės, o kitos, nerazdamos vietos, turėjo grįžti. Abelnai, jei priima lenkai ar prancuzai, ar vokiečiai į savo kliosztorius, tai tik labjaus prasilavinusias ir mokancias nors kiek jų kalbą; o kur turi pasidėti lietuviai ir lietuvaivės tik lietuviszkai mokantieji? Kam duoti jiems klaidžioti, ar negeriau jų pajiegą sunaudoti? Tai gi ar ne metas jau kun. Abromaiczio užmanymų įvykdinti? Lietuvoj po maskoliumi uždrausta, užtai kliosztorius reikia steigti užrubežyje, ypatingai Amerikoje. Tę lenkai, apart vyriszų turi kongregacijas mergiszų, būtent: seserų Nazaretiecių

ir Felicijonių (Felicjanki), kurios užsiima mokiniu vaikų parapijinėse mokyklose. Skaitau Amerikos laikraščiuose nusiskundimus, kad tų parapijinių mokyklų užlaikymas brangiai atseina; tai dėlko-gi lietuviai, kaip kitos visos tautos, nepasirupina, idant turėtų savo zokoninkes? Man rodos, juog prasiplatinus zokonams Amerikoje ir Prūsų Lietuvoje, būtų jie netik parama katalikystės, bet — ir **lietuystės.*)**

3. Beatifikacija, arba apgarsinimas Ryme už palaimintą Joannos di Lestonnac.

Ryme rugsėjo 23 dieną vėl apvaikszčiojama buvo didelė iszkilmybė. Szv. Petro bažnyčioje tą dieną tapo apgarsinta už **palaimintą** dievobaiminga moteriszkę **Joana di Lestonnac**, baroniutė isz isz Montferrant-Landiras. Naujoji palaimintoji buvo naszlė, motina 7 vaikų; ji įsteigė zokoniszką kongregaciją „Dukterų Panelės szvenciausios“. Apgarsnimo apeigą ir paskui iszkilmingas Miszias szv., pavaduodamas szv. Tėvą, atlaikė kardinolas Rampolla. Pavakaryje tą dieną, po Miszparų, Bazilikoje szv. Petro didelė daugybė žmonių laukė ateinant paties Popiežiaus. Tarp susirinkusiųjų daugiausiai buvo meldžionių isz yvairių Italijos krasztų, skaitlinga meldžionija isz Vengrijos, isz Vokietijos nuo Kolonijos, isz Spanijos, Prancijos, Galicijos ir tt... Apie 5 valandą įneszė Popiežių ant neszomojo sosto („sedia gestatoria“). Su iszsiilgimu laukusiejie, iszvydę szv. Tėvą, su neapsakomu karszcziu jį sveikino, balsiai szaukdami: lai gyvuoja Popiežius - Karalius! (Evviva il Papa - Re!). Moteriszkosios priegtam mojavo su skepetaitėmis. Szv. Tėvas teip szirdingai jį sveikinanczius, pakilęs nuo savo sėdenės, laimino, atsi-grėždamas tai į tiesią, tai į kairę pusę. Nežiurint ant savo 90. metų amžiaus, Senelis iszvaizdą turėjo gražią, o net sveikesnę, negu pirm kelių mėnesių, negu duokim sau, dienoje beatifikacijos palaimintųjų Ritos da Cascia ir Lasalle. Jo nepaprastai ilgas amžius prie silpno

*) Žiurėk tame dalyke praneszimą isz Amerikos. (№ 4.) *Red.*

sudėjimo iš prigimties yra tikrai Apveizdos malonė. Matyti, juog katalikiszka Bažnyčia teip prieszininkų suspausta kaip dabar ji yra, būtinai reikalauja, idant ją valdytų toks iszmintingas, nors jau senas, Popiežius, kaip Leonas XIII. Nebereikalo ir patsai szv. Tėvas prie atidarymo Jubilejaus Metų su pasididžiavimu iszsitarė: „isz Dievo malonės sulaukiau szios laimingos valandos, kad pradėdu szventus Jubilejaus Metus; tvirtai pasitikiu užbaigti juos, o paskui priesz mirsiant da ketinu szį-tą nuveikti“ ...

Nusėdęs nuo „sedia gestatoria“ ir prisiartinęs prie didžiojo Altoriaus, szv. Tėvas valandėlę meldėsi prie tą dieną apgarsintosios palaimintosios Joannos, paskui, palaiminęs susirinkusius, lydimas žmonių paprastais karsztais szauksmais, kaip ir pirma pasitinkant, sugrįžo į savo rūmus.

* * *

Ant apeigos beatifikacijos pribuvo, kaip minėjau, ir 540 lenkiszkių meldžionių-tretininkų isz Galicijos. Juos atvedė tėvai Pranciszkonai isz Kalwarya Zebzydowska ties Kriokuva. Szita jau antra szimet lenkų meldžionija Ryme. Ir sziuo žygiu prie meldžionių isz Galicijos buvo prisimaiszė ir kelios deszimtį ypatų isz maskoliszkosios Lenkijos, isz Peterburgo, teipos-gi ir isz Lietuvos. Ar buvo sziuo tarpu isz Lietuvos ir **tikrųjų** lietuvių, man neteko persitikrinti, bet apėjau keletą **netikrųjų**. Užėjau netyčia, pasznekinau keletą merginų, klausau, kad jos, lenkiszcai kalbėdamos, apart kitų painių turi vargą su garsniu **ch**. Joms betariant **ch**, liežuvis kasžin kaip susitrina ir visur, vieton **ch**, iszeina **k**. Jos tik ne lenkės, tariau sau. Žiuriu, visos geltonplaukės ir mėlynakės, kaip mūsų lietuvaits, nors ne lietuviszkai, dagi nė nekaimiszcai, bet miestiszcai buvo apsirėdžiusios. Pasidrašinau paklausti isz kokio kraszto jos atkeliavo?

— „Męs sztai visos esame nuo Kauno Ž-lių parapijos, — tarė viena.

— Teip ir asz spėjau, juog esate isz Lietuvos, — tariau.

— O iš kur tamista galėjai spėti, kad mes iš ano kraszto? — užklausė viena iš geltonplaukių matomai didei nusistebėjus iš mano žodžių.

— Truputį iš paviršiaus, — atsakiau: o da daugiau iš jūsų kalbos (z akcentu) atspėjau.

— Na, argi mes kiteip sznekame, negu kiti lenkai? Jug mes namie kiteip nė nekalbame, kaip tiktai lenkiszikai!

— Jei leista man paklausti, norėčiau žinoti: ar jūs visai nekalbate lietuviszkai, nors Lietuvoje gyvenate?

— Et, kas czę kalbės! Mes visai nemokame neva kaip ką suprasti. . .

-- Ar tai, sakau, Ž-lių parapijoje jau nieks nė nekalba lietuviszkai?

— Teip, praszciokai („pospółstwo“) kaimuose da kalba, ale kunigai, ponai, szlėktos ir visi **geresniejie** (!) tiktai lenkiszikai kalba. —

— O kaip pas jus bažnycioje, ar nieko nėra lietuviszko?

— Viskas, viskas lenkiszikai! — pasiskubino atsakyti mano lietuvaite. Beje, dabar įvedė kas antras szventadienės sakyti lietuviszkus pamokslus kaimo praszciokams, tai ir viskas! Ir kas iš lietuviszkos kalbos? Prasta kalba! . . . Dabar ji baisiai nyksta („strasznie kas suje się) . . . Ana ir ciecorius dabar neleidžia nė knygų spausti, ir lietuviszką rasztą draudžia . . . Žmonės, dabar, matydami paniekinimą savo prastos kalbos, ją meste meta! . . .

Galite numanyti, kaip nesmagi man buvo ta kvaila išzgamės lietuvaite kalba! Atmėdamas vienok, juog toji tautietė ne per savo kaltę yra teip tamsių pažiūrų; kad tai kiti aptemdino jos protą, juog szendien neturi aiszkaus supratimo apie vieną iš szvencziausių žmogaus pareigų, kokia yra — neniekinti savo tėvų kalbės, turėjau tiek kantrybės, kad jai ir ramiai darodinėjau, juog lietuviszka kalba visai ne „prasta“, juog ji, acziu Dievui, ne tik nenyksta, bet prieszingai — ji net tę atgyja, kur, rodėsi, jau jos nė szaknelių nebelikę. . .

E. Mažutis.

4. Isz Seinų vyskupystės.

Pernai vasarą Seinų vyskupas, Jo mylista kun. Baranauckas, lankė bažnyčias savo vyskupystės; apvažiavo Suvalkų, Kalvarijos ir Seinų džiakonystes. Vyskupas visur tapo priimtas kuoszirdingiausiai, bet — ne dėl ypatiszko kokio nors pamylimo paties vyskupo, ale sztai dėlko. Viena — Seinų diecezijos bažnyčios jau nuo 28 metų nebuvo vyskupo lankomos, nes kelionės vyskupas a. a. Wierzbowski's tiktai vieną kartą, tai-gi tuojaus po atvažiavimui į Seinus, savo dieceziją atlankė. Žmonės pertai buvo jau didei iszsiilgę dvasiszku malonių, būtent: sakramento padrutinimo tikėjime (dirmavonės) ir atlaidų, kuriuos paprastai prie tos progos vyskupas teisiemsiems dalina. Antra — visi katalikai mūsų szalies jauste jaučia, kad visa mūsų atspirtis priesz tikėjimo prieszininkus-maskolius yra vienybėje ir glaudimesi prie dvasiszku vadovų, kurie už mus kariauja.

Kun. Baranauckas jau daug kartų parodė Rosijos valdžiai, slėgiančiai mus, juog neapleis patikėtų sau avelių, nors reiktų užtai nukentėti. . . . Dėlto-gi visi: kunigai, dvarponiai ir sodiečiai stengėsi, kaip įmanydami, jį savo parapijoje pasitikti kuogražiausiai, kuoiszkilmingiausiai. — Tai-gi jau už kokio viorsto, ar dviejų, nuo bažnyčios klebonas su savo susirinkusiais parapijonimis iszeidavo su procesija pasitiktų atvažiuojanczio pas juos vyskupo. Paprastai ant vietos, kur pasitikdavo, žolynais parėdydavo vartus tam tyčia pastatytus. O vieszkelį nuo tų vartų iki bažnyčios nutiesdavo divonais, arba jų nepritekus, nors baltais audeklais. O kokį priegtam džiaugsmą žmonės visur apreikszdavo, kuomet vyskupas, iszlipęs isz karietos, jį pasitinkanczius užsveikindavo krikszezioniszku pasveikinimu: „Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus“!

Matei, kaip kiekviens veidas nuszvisdavo isz nudžiugimo, ne vienam isz džiaugsmo net aszaros riedėjo isz akių. Vyskupas isz tokios žmonių dvasiszkos nuotaisos mokėjo naudotis: kiekvienoje parapijoje patsai po kelissyk į juos prakalbėdavo, stengdamasis visų szirdyse pasėti gerą Evangelijos sėklą. Jo szirdingi ir iszkalbingi žodžiai

paliko tarp katalikų pageidautiną žymę, — vienus sudrūtino, kitus atvertė. Ir mes, kurie likome nuo pernyksztės vizitos, su išsiilgimu laukėmė vyskupo atsilankant szią vasarą; bet sztai jau seniai pasklydo žinia, juog vyskupas szimet visai negalės baigti lankęs dieceziją dėlei susikivirczijimo su maskolių valdžia. Mes džiaugemės, juog pernai galėjome gražiai priimti vyskupą, o tuom tarpu maskoliai ant to sznairavo. Jiems nepatiko, kad katalikai myli savo vyskupą. Isz pradžių nieko nesakė, tiktai visur paskui vyskupą sekinėjo žemskių virszininkai su gauja savo valdomųjų; paskui pradėjo kabinėtis; teip, duokim sau, jiems nepatiko, kad Kalvarijos džiaakonystėje drūku jaunikaicziai raiti, lyg kokia kareiviai, vyskupą per savo parapiją palydėdavo, o paskui ant sienos (rubežiaus) kiti tokėjau raiteliai pasitikdavo. Teipos-gi pavietų virszininkai szirdo ant kun. Baranaucko, kad su jais nenori bieziuliauti. Pagalop vyskupui užbaigus pernyksztę vizitą, netikėtai parėjo nuo Varszavos jeneral-gubernatoriaus, Imeretinskio, prisakymas, idant visi klebonai, kurie lankantės pas juos vyskupui pastatydino ir parėdydino vartus, — užmokėtų po 50 rublių sztriuopos. Vyskupas to prisakymo klebonams officijaliszcai visai neapreiszė, pats apsiimdamas reikale už visus užmokėti; o tuom tarpu padavė apeliaciją į ministeriją, protestuodamas priesz neteisingą nusztriuopavimą. Jau metai, kaip stovi ta byla neiszriszta. Visi pas mus minė, kad valdžia susipratus duos pakajų ir viskas teip praeis; bet sztai dabar girdėti, kad tą bylą sudys senatas Peterburge. Bylą J. M. kun. Baranaucko gins garsusis advokatas Spasowicz.

Akyva, ką senatas nuspręs? . . .

Ožkabaliuose.

Tamoszius Kalnietis.

5. Atlaidai Lietuvoje.

Sztai Atlaidų yra dienos —
 Dusauj', vaitoj', verk ne vienas.
 Kad nebijot', kožnas tartų:
 — Neteip buvo kitą kartą! —
 Tiek tai svieto — du kunigu!

Spaviedotis — oi, nepigu:
 Vienas kitą stumi, spaudi;
 Panos, bobos jau vaitoja;
 Net ir vyrai sten', užraudę, —
 Tikras czyszczius bažnyczoje!
 Tiek yr' dulkių, tiek yr' garo,
 Net isz kuno dusią varo!
 Mielas Dieve, kas nutiko,
 Seni laikai kur paliko?
 Be kunigų penkiolikos
 Tie Atlaidai neatlikos;
 O spaviednės, kas norėjo,
 Po du kartu dienojeėjo.
 Dabar kaulus szitai narsto,
 O dyguliai szonus varsto.
 Persižegnot yra sunku
 Teip prie muro prispaudž' ranką.
 Oi, jau tamsu akys' daros
 Ir, nenorint, bir' aszaros! . . . —
 Czę vėl balsas atsimuszė:
 — Oi, isz kuno varot dusią! . . . —
 Veidai liepsna visiems dega,
 O prakaitas czieurkszlėms bėga.
 Koksai griekų bus rokundas,
 Kad spakainios nēr valandos?
 O isz maldų kokia nauda,
 Be perstogės dvasią gaudant?
 Jeigu matyt' kuriam teko,
 Prude vanduo kad nuseko,
 Toj' nelaimės valandoje
 Karosėliai kaip žiovoja:
 Leipst' nabagai, kits vos gyvas, —
 Teip leipst' žmonės, nėra dyvas.
 Czę balsingai kas pasako:
 — Du kunigų dar atkako! —
 Kas yr' maiszės skruzdėlyną,
 Kaip jud skruzdėlės, tasai žino, —
 Teip suszutęs sujud svietas,
 Ant szventoriaus daugel metas.

Svieta minios, o tik penki
Ir kunigai susirenkę.

Jie prakaitu apsipylė:
Ne be galo ir jų syla;
Tad nedyvas noris pyko,
Be spaviednės daug paliko.

Pirma diena, antra, treči . . .

Svieta daugel gal regėti,
O kunigai prakaituoja
Ant szventoriaus, bažnycioje.
Miszės tiktai jie atlaiko,
Mokslus sakyt' maž yr' laiko:
Vis aplinkui jie apstoti —
Tur skubėti spaviedoti.
Ir užtikro, nenaujiena,
Juogiai pirsztai jiems sutino:
Spaviednužes tankiai muszė.
Bet grieszninko ką junt duszia?
Kokią anam kunig's rodą
Ir pamokslą teip greit duoda?
Baigias Suma, laikas pietų.
Rets kurs ilgiau kęst norėtų.
O akyse spaviedninko
Ar tik tamsu nepaliko?
Nenorėdams, susimilsi,
Trauksies szalin duot' atilsi,
Pamislėjus: Dieve brangus,
Svietui kiecziaus užverts dangus!
Kokios dienos tai praszvito —
Ir aszaros net iszkrito . . .
Po paskuoju-gi Miszparų
Isz bažnycios žmones varo,
Nes-gi laikas uždaryti, —
Be spaviednės vienok kiti . . .

Kursai bijo eiti naktį
Tolėm's, skubin namo kakti.
Kiti maiszos, it verdenėj':
Bobos, panos, jauni, seni.
Tas, truputį pasižvalges,

Ant akmenī im' muszt dalges;
Tie pustyklas skyrē, vartē, —
Bet jū szirdies tulžis karti;
Rūsti, rodos, būt' pabarti,
Buk ant veidū saulē skaistē
Pilk's debesis nenor leisti.
Kursai giliaus žmogū mato,
Kas tai yra, tuoj suprato:
Griekus namo turēs veszti;
Pēstiem sunkiau — turēs neszti,
Nes ne vienas perrokavo
Gyvenimą gerai savo, —
Nuo kunigo jī nūgrūdo,
Ir paliko jis be sūdo;
Rodos, reikia, o ne gavo, —
Dēlto nabags ir nuliudo!
Kitas, rodos, savieš tarti:
— Ui, pipirai buk kremt karti!
Dar blogesniai dabar, girdi,
Griekai labiaus dar kremt szirdi:
Surankiojau, surokavau,
Bet atlikti jū negavau.
Reik' ant savęs susimilti;
Nors arielka reik' užpilti!
Po pastoge jis palindo;
Su gėrimu paēm' indą:
Kad prieti jam neteko,
Tad prie grieko prided grieką,
Ogi jaunas arba jauna
Daugiaus griekū ar negauna?
Teip ne vienas užkietėjęs
Ir int namus yr' parėjęs . . .
Kas-gi kaltas? Ką sviets sako?
Tą iszgirsime ant tako.
Senu keliu ėjau vienas,
Minėdamas jaunas dienas.
Rodos, kiteip svietas virto:
Gojus, miszkus jau iszkirto,
Ir prietelka tetirvino,

Kur sukt lizdą, nebežino.
 Zmonės, tartum, nebtie patįs:
 Nepažįsti jų, pamatęs.
 Loc būt nebta jau giminė:
 Kada Kristų pagarbini,
 Retas tavei tikt atsako,
 Daugiau tyloms toliaus kako.
 Atsiranda tarp jų tokie,
 Kurie linksmi prasijuokia . . .
 Po atlaidų prie vakaro
 Sviets ant namus žingsnius daro.
 Ėjus, rodos, viorstą, dvije,
 Vien's pulkelis man' privijo.
 Ėjo keli; prie to burio
 Vėl dar keli prisidurė.
 Visad kalba tokia vedas,
 Kas po mūsų akių dedas.
 Sulinkusi senė, žila,
 Rodos, isz kur eit jai syla,
 Lazda rankoj' deszinėje;
 Savo marcziai ji kalbėjo:
 — Nors atlaiduos' būti teko,
 Nenustojai žmogus grieko.
 Gerai girdžiu, sako kiti —
Daugiau teko nupelnyti.
 Prie spaviednės ko neras'te?
 Spaudž viens kitą, ved' ing zlastį,
 Žodžiai blogi ausis daužo,
 Kaulų ko tik nesulaužo.
 Kaip klebonas szyksztus stojo,
 Vis jau kiteip bažnycioje!
 Ir iszkęsti nebepigu:
 Oi, ne vienam įgen' ligą!
 Loc pritrūkę būt kunigu
 Ar nebliaka kuo penėti . . .
 Per szyksztumą tujen, sviete,
 Turi kentėt ir tylėti! . . .
 — Tiesą sakai! — tar viens senis:
 Esu metų daug gyvenęs —

Mums seniesiams atmint reikia —
Vis kunigai barė, peikė
Ir lojojo, net supykę,
Spaviednycios' kad sėdž dyki.
O senelis tai klebonas
Kam gailėjo savo duonos? —
— Oi-gi, vienok tujen, Dėde,
Neteisingą kalbą vedi!
Ne klebonai yr czę kalti:
Jie tam' daikte czysti, balti.
Suvis kiteip atsitiko:
Tur praszyti jie Sprauniko,
Reik prie „proźbos“ markas dėti,
Už leidimą užmokėti . . .
— Jei įkanda naktį blakė . . .
Ot, kad nori, ir atsakė!
Jiems geresniai tai paliko,
Kad sviets negaun' spaviedninko! —
— Ant svetimų parakvijų
Kunig's dabar įžengt bijo:
Jei szun'ninkas koks pamato,
Paded sztropės, kiek ukata.
— Kalbėk, sveikas! Tiktai kiti,
Ne męs seniai, gal vieryti,
Kad kunigui reik praszyti!
Reik tą gerai atsiminti,
Kas-gi drįstų jiems užginti
Ant atlaidų, atvažiuoti,
Melstis, žmones spaviedoti? —
Prie kalbanczių o tai būrio
Viens isz szalies prisidūrė.
— Prie ciesoriaus, tarė szito*)
Ta nelaimė ant mus' krito.
Vyskups, girdėt, kaip tik gava,
Petropylėn nuvažiavo
Radęs, kaip tai, prieit taką,
Jo Mylistai vis apsako.

*) Aleksandro II.

— Negut tarnai mano dyki
 Būt' padarę tai, supykę.
 Teipo sunkaus anų grieko,
 Asz nežinau vienok nieko!
 Norints daviau aniems valią,
 Bet vieryti tam negaliu,
 Kad teip būtų, kaip rokoji.
 Isz kur esi, pagrižk tuojau! —
 Ir tau, dėde, ar ne Czwikas
 Tai kalbėjo urėdninkas?
 Reik suprasti — dėlei svieto
 Viseip pėdas anie meto,
 Kad negalėt' nieks suprasti,
 Ilguodegės kur atrasti.
 Ar laikytum' bandininką,
 Kurs darytų, kas jam tinka? —

— Vaikus ir tu užauginai,
 O ir patsai dar nežinai,
 Juogiai tokį gerą daro
 Lietuvninkams loska caro;
 Juogiai viseip mumus žudo,
 Kad priimtum' vierą gudo, —
 Ką tik blogo kas mums daro,
 Vis isz valios yra caro!

Julijus Anusaviczė.
 (Anusas.)

6. Mūsų einantiems į kariūmenę.

Kam nenusibosta girtuokliavimai, valkiojimos, girti dainavimai jaunimo, kuriam rudenyje reiks stoti į kariūmenę? Netik klykia ir keikia, neturėdamas vilties palikti (ligoto), bet draug su juo girtuokliauja, padeda nusiraminti ir tas, kuriam žadėtas baltas bilietas t. y. ligotas pirmo skyriaus dėl jo raiszumo, džiovos, aklumo ar kito ko; žodžiu sakant, visus apima avelės būdas nusiminimo. Kas darosi laike rinkimų, kur yra tam paskirta vieta, sunku ir apraszyti. Visi bemaž girti, retai kurį matysi bažnycioje: kitas dainuoja, kitas baisiai keikia, sztukas rodo, žagrę pastatęs

ant žydo stalo, stiklus kremta,*) žydus musza, veda girdyti į upę, langus daužo, peczius nesza isz karcziamos, stalus laužo, tvoras verczia, vienas su kitu muszasi, kartais negyvai užsimuszdami; musza kal tą ir nekaltą, — rodos, kad paleisti visi paszėlę isz namų padukusių arba kokia pekla atsivėrė tame miestelyje ar kitajiečiai užpuolo.

Bet isz tų visų vaikinų argi užsidavė nors vienas sau klausimą, kam asz girtuokliauju, rékoju, muszuos, laužau naudingus žmonių daiktus? Tikrai žinau, kad tokiam, kurs teip daro, nè per galvą neperėjo tas klausimas, nes žmogus pamislijęs, to nedarys.

Kiekvienas nenori, kad jo neužkėstų saviejie, kad lauktų jo iszvežimo, bet geidžia pažadinti kitų pasigailėjimą ant savo nelaimės, juog reikia jam eiti į svetimą krasztą, ant ilgo vargelio. Bet kas tokiu būdu jieszko kitų pasigailėjimo labai klysta. Isztikro, kam pasziuręs žmogus gali būti malonus, kas gali jo gailėtis?

Délto jei nori, kad tavęs gailėtųsi iszeinanczio, o lauktų sugrižtanczio, nepalik tokios prastos atminties, kokia paprastai lieka. Negeriaus daro ir tie, kurie nuo kariumenės bėga į Ameriką ant viso amžiaus.

Jaunimas visokiais būdais nori iszteisinti priežastį savo nusiminimo.

1. Sako reiks iszeiti nuo savųjų ant ilgo laiko, nebevisus juos beatrasiu. Neabejotinai, skurdu begalo atsiskirti nuo mylimiausių sau asabų — „tę piktadėjas bus tavo ponas ir geradėjas“; skurdu, kad nebeužgirsi svetur savo prigimtos lietuviszkos kalbos, gal pasilpnėsi tikėjime. Szirdis skyla isz skausmo, kad reikia apleisti laukeliai, pieveles, kur mažas būdamas ganei žąsiukus, aveles, karves, o su draugais sustojęs garsiai raliavai ar lamsdį putei; paaugęs arei, pjovei, valiojei dalgeles, griždamas isz pievų. Gailu apleisti gimtinį kiemelį, kur augsztas beržas szakoms apkėtes turi griczios pasziurpusį stogą, po kurio kregždelė daugkalbėlė lizdą iszlipdė kaimynystėje su žvirblio guszta, to pirmojo pavasario giedoriaus; kur sodnas pilnas gardžių vaisių ir skardžiai czilbanczių

*) tikras atsitikimas.

pauksztelių; kur bitelės siaudžia, neszdamos saldų medų į avilį, czępat po medžiu stovintį; kur seserų rutų darželis apscziai prisėtas žydžiančių kvietkelių, kurių vardus tik mergaitės težino. Gailu palikti žirgelis juodbėrėlis, o gal ir miszkelis, kur szventdieniais nueidavai pasigrybauti, uogauti, rieszutauti, arba iszjojęs ant nakties, susikurei ugnį, net paszvaistė ant daugaus pasirodė, o visi apstoję ugniakurą skardžiai uždainavote: „tai-gi sulaukėme, mieli broleliai, kad vaiskan veža tikri tėveliai“. Dievuliau mano, nebematysiu savo numylėtos bažnytėlės, kur kriksztą priėmiau, kur malda raminau savo szirdį, mokinaus tarnauti Dievui ir Jį mylėti, nė kunigu, savo mokytojų!...

Vis tai neabejotinai begalo liudni dalykai, bet ar-gi pritinka vyriskai szirdžiai nusiminimas? ar-gi reikia nors pamislyti bėgti į Ameriką, kad dėl keleto metų kentėjimų iszsižadėti ant viso gyvenimo mylimiausių sau asabų, vietų, daiktų?

Dabar žmonės apsipratę iszeiti nuo savųjų. Netik vyrai eina į svetimus krasztus, bet ir mergaitės iszvažiuoja į Ameriką, Afriką, Riją, Petrapylę, Odessą ir kitur, vienok nė vienas atsisveikindamas ne girtuokliauja, nė muszasi, bet prieszingai pasitaiso ant geresnio gyvenimo — ar-gi ne visiems teip reikia daryti! Suprantu, ko seniaus nusimindavo, kad reikė eiti į kariumenę ant 25, 15, 10 metų, bet tris metai su keliais mėnesiais nėra teip ilgas laikas. Ar-gi visas gyvenimas Amerikoje yra striukesnis? Kiekvienas, kurs eina į svetimą szalį, ilgiaus tę užbuva, kaip kariumenėje. Sakai nebevisus atrasiu, gal pats neliksiu gyvas — teisybė gal nebevisus atrasi gyvus, daug tau mylimų asabų iszmirs; bet ar-gi tu tarp jų būdamas, smertį užturėsi? apraudoti juos mokėsi ir svetur. Smertis visur žmogų gali sutikti, bet jei atmeni ant smerties, tai buk geras — grieszinkų Dievas nepriima į dangų.

2. Kariumenėje labai sunku, mane musz. Namie teipogi turėjai sunkesnę ir lengvesnę darbą. Suprantu senovės sunkumus, kad karės būdavo bamaž be pertrukio, žmonės krito, kaip musės ant karių, anuot tos dainos: kulpkos skrenda, kaip bitelės. Buvo leista kareivis muszti

ir užmuszti, lazdos ir botagai krito ant jo nugaros; jei kas, neiszturėjęs pirma numirė, tad ant nabaszniko pabaig-davo skaityti rykszczių kirczius; tad suprantu, ko žmogus priesz kariumenę nusimindavo, kapojo savo pirsztus, kad iszsigelbėtu, bet kam dabar priminti tuos laikus, kurie nepagrįztancziai perėjo?

Pirmi metai, teisybė, sunkiaus, bet paskui, kad iszmoksti kariszko mokslo, neturi jokio sunkumo. Teip visi sako, burie sugrižta isz kariumenės. Muszti teipogi užginta. Jei busi rupestingas, geras, nė pirsztu ne pridės niekas prie tavęs. Amerikoji teipogi ne visus piragai laukia, kad eina nemokėdamas jokio amato. Kasti angliai, prie geležų iszdirbtuvės (pabriko), — yra vis begalo sunkų darbai ir nesveiki. Kurie tuos vargus matė, sako, juog kartais isz autuvo reikia iszpilti prakaitas.

Pasirupink, kad laikas kariumenėje nepereitų be pelno. Taikink pristoti prie kokio amato: ar tai kalvio, sziaucziaus, kriaucziaus, muzikanto, — turėsi uždarbį, betarnaudamas ir namo sugrižęs.

3. Prastas valgymas — gal teisybė. Dėlto kaip dabar už metų-dviejų pradedi girtuokliauti priesz pristojimą į kariumenę, teip už dviejų-trejų metų pradėk taupuoti (czėdyti) pinigus tam reikalui, — vis szis-tas susidės, kuo galėsi save suszelpti. Nekur nėra taip reikalingas skatikas, kaip svetur.

4. Kariumenėje pasileidžia. Teisybė, daugiaus pagundų yra tarp kareivių, kaip kitur. Jau pats miestas yra vieta yvairaus sugedimo. Ko bekalbėti apie kareivius, kurie isz visur surinkti, daugumas isz jų labai isztvirkę, girtuokliai, baisūs keiksmininkai; biauriausios kalbos — paprastas daiktas kazarmėse; bet norėdamas, tą visą gali atrasti ir namie, kaip ne kartą ant nelaimės, atsitinka. Vienok negalima sakyti, kad visi blogi: ateina ir labai nekalti jaunikaicziai, dėlto su tokiais tik ir pritinka prieteliauties. Kas namie nebus isztvirkęs, niekas ir tenai paėmęs už apskaklės neiszves isz kelio.

Tai-gi namie tebebudamas, priszadėk būti geru. Vietoje lankyti karcziamas, dažniaus lankyk bažnyčią,

karszcziaus melskis prie szv. Mar. P. Aniolo Sargo, savo patrono, kad tave saugotų nuog visokių pagundų, paklydimų; įsiraszyk į szkaplierius, rožanczių, labiausiai neužmirszk priimti blaivystės, žinomas visiems daiktas, kad arielka visus iszveda isz kelio; knygelė naudinga pamokys, patvirtis ir padrašis prie gero. — Grižtu vėl prie arielkos. Kad ir dykai duos arielkos per didžiases karaliaus szventes, teipogi negerk, per tą visi įtikės į tavo blaivumą ir niekas nebegundis, nė tyzcziosis isz tavo szyksztumo; kam-gi padovenosi savo dalį, labai tau dėkavos. Vyresnybė pati labai mėgia pasigerti, vienok blaivius myli, o girtuoklių kareivių neužkenczia. Algos, kurią gausi, neužteks ant tavo reikalų. Vyresnybė tavęs neklaus, ar gali turėti sau reikalingą daiktą, arba jei pagadinsi koki daiktą, neklaus, ar turi isz ko atpirkti, lieps tik, kad turėtumi — neiszpildžius paliepimo gausi per ausį arba sodis į tamsiąją. Tokiu būdu noroms-nenoroms, pragėręs savo pinigus, pradėsi vaginėti. Senų pasakyta: uzbonui ąsa — kolaik nenutrūksta. Gal keletą kartų pavyks nuvogti nuo tiek pat neturtingo draugo, bet kartą pakliūsi ir eiti pagal kariszko sudo ant sunkiausių karonių, nes nėra smarkesnio sudo, kaip ant kareivio, — negerk dėlto nė vieno stiklelio arielkos!

Vietoje arielką pilti į gerklę, daug naudingiaus iszmazgoti su ja galvą, kaklą, nes neabejotinai pragaisz baltoji raitarija (utėlės). Kad po nedėlios isznaujo permazgosi tas paczias vietas, pabaigtinai isznaikinsi naujai dar iszsiritusias isz kiauszinėlių.

Atsitikus būti vyresniu, ar tai rasztininku, ar prie pirkimo, iszdavimo valgyimo, drapanų, nevogk, nes vogti yra griekas. Motina ant kelių sodindama mokino, kad nevalna vogti, nė skriausti artimo. Nežiurėk ant savo vyresnybės, kad ji vagia arba ką kitą blogai daro; kiekvienas už save priesz Dievą atsakysime. Vagis randasi visose liuomose: vagia neturtėlis, vagia didžturtis, nemoxytas ir mokytas, prastas ir ant vyresnybės pastatytas; pirmamjam kliūva nuvogti mažesni daiktai, antramjam-gi didesni — visų jų vienas vardas — vagis.

Ir teip, mano broli, nenuliūsk perdaug, eidamas į kariumenę, negirtuokliauk, nesimuszk po miestelį, nelaužyk

tvorų savo kaimynų, bet, atsidavęs ant Dievo valios, drąsiai eik į svietaį; pamatęs svetimus krasztus, sugrįszsi toks pat, koks iszėjai, su tokia pat gera szirdžia meilingai tave visi patiks grįžtantį, kaip gailėstingi iszlydės. *Gargažė.*

Ukės dalykai.

1. Branginkite torpes!

Kame malkos pabrango, tę žmonės pradėjo velėnomis kurenti. Torpės, arba supuvusios žolių szaknelės, duoda daugiaus kaitros, neg medis, tiktai jų dūmai yra labai smirdantįs ir akis griaužiantįs. Vienok priemaningi miesczionįs pasidirbino tam tikrus gelžies pecziukus, kurie vidun smarvės neleidžia, ir kurena sau, kaip angliais. Senesnės torpės, isz gilesnių vietų kasamos, yra teip juodos, tai yra augmenis, isz kurių torpės daros, teip supuę, kad, rodos tai tikras purvas; ale kad tas purvas, ant pievos iszlietas ir į kšnius su szniuru sukaptas, sudžiūsta, tai pasidaro kuras, nėraž ne blogesnis už akmeninius anglius, kurie ir-gi isz augmenų požemėmis pasidarė. Bet ir kietumą tokį pat kaip anglių, torpėms galima su tam tikrais prietaisais priduoti. Todėl, nebetoli tas laikas, kad ir maszinoms kurenti torpių lygiai jieszkos, kaip dabar akmeninių anglių jieszko po tolimiausius krasztus ir per tukstanczius vorstų gabena kuriui. Negana to: isz augmenų szaknelių gal padirbti lygiai tokią pat koszę, kaip isz medžio (eglių) ir isz linių lakatų, arba ryžų. Isz tos koszės dirbas popierius, plonas ir labai storas (papka), o pridodant smilczių, gal padirbti labai tvirtos plytos aslai, stogų klojimui ir tt. Laikraszcziuose siulojas tam tikri inženieriai, apsiemą įtaisyti torpių iszdirbimui pabrikas.

Dėl tų priežasczių jau № 8 szių metų „T. Sargo“ szaukėme: **Nepiginkite torpių!** Tekus gerokai pavažinėti po Lietuvą, iszvydome, juog patsai laikas yra atkreipti Lietuvį atydą ant to dalyko ir szaukti: neiszmanėliai, kam gaiszinate savo turtus, kurių visos vertybės dar nesuprantate!

Mums esant Ukmergės pavietai, pasakojo sziokį atsiki-
mą, kuris reiszkia, juog iszmingesniejie jau pusę amžiaus
atgal atspėjo torpių vertybę. M. sodžiui paskirtą plotą
žemės nuo S. dvaro; bet dvarponis V. pasiprasęs vyrų
daleidimo iszskirti isz jų žemės 4 deszintinas klampynės
Kadangi sodiečių ta klampynė nėra neszildė, niekas
nesigincijo. Paskui ukininkai buvę susipratę negerai padarę,
ale tik dėlto, kad nevigadą įgijo — svetimą žemę tarp
savos; liustracijai atėjus net kruviną maisztą pakėlę, —
bet dvarponis jau nē kalbėti nebenorėjo: tai, sako, mano
anukų kapitalas. Szendien apart nevigados M. sodiečius
griausia užvydas: toji klampynė — tai torpinė nepaprasto
gilumo.

Kauno gubernijoje torpėmis turtingi ypaciai szie
pavietai: Telszių, Ukmergės, Zarasų ir Raseinių. Kitur
mažiaus, o Panevėžio ir Sziaulių pavietai, rodos, visiszka
neturtingi, ypaciai pakurszio plotas, kaipo perlygus ir
vienodą gruntą turįs. Užvis daugiau torpių kasa
telsziszkaiai; už vis labiaus ant niekų leidžia — zarasiszkaiai.
Tuose pavietose su nesuskaitoma daugybe kalnų kas
pakalnė, tai arba ežerėlis, arba bala; o kas bala — tai
torpinė. Niekas anų nedžiovina, grioviais vandens
nenuleidžia, dėlto ir naudą, kaipo ganyklos, atnesza
mažą. Kamegi ilgainiui paczios pradžiūsta, tē lieka
per augszti kimsai, arba kiesai.

Stebėtinai neiszmingas yra tē papratimas lyginimo tų
kimsų. Pavasaryje, atėjus sausam laikui, torpinės užkūria
keliose vietose; torpinė, užsikurus, nebeužgęsta per visą
vasarą, nē per didelius lytus: rūksta ir rūksta, troszkin-
dama visą apylinkę. Kaip kokiam laike dūmai ne teip
sklendžias ore; bet kokiam — esti teip troszklus, teip
kartus, kad pavėjuje esancziuose laukuose dirbti yra tikra
munka. Tai viena. Antra, tai per brangus lyginimo pievų
būdas: torpinės iszdega daugiau nē per du pėdu, per
arsziną gilumo, jei teip iszdega deszintina, tai su dūmais
iszeina torpių 800 kubiszkių sieksnių, toksai iszlyginimas
kožnos deszintinos kimsuotų balų kasztuoja į 800 rublių
(sulyg aprokavimą № 8). Treczia, kimsams su virszutine
žemės sluoksna iszdegus, atsiranda per pėdą pelenų, kurie

suarti būtų mėszlo vietoje; ale jų niekas nesuaria ir teip stovi per kelerius metus neleidami nė kokiam augmeniui ant tos vietos augti. Vos po kelerių metų žolė tepradeda želti. Ant galo, deginimas nesulygina pievų, nes virszutinis žemės sluoksnis nevienodai dega: pasidaro dar gilesnės, nors platesnės, duobės.

2. **Kimsotoms pievoms iszlyginti** yra tam tikri padargai, kurius pirkus, vis-gi ne teip brangiai kasztuotų iszlyginimas. Bet galima ir be tų padargų iszlyginti. Visųpirmu, žinoma, geras ukininkas niekur savo laukuose nelaikys telkszancziō vandens: netingės iszkasti griovus ir vandenį nuleisti, nes paskui auganti daug geresnė žolė szinteriopai jam užmokės. Prasausinus pelkę, reikia su lopeta kirsti ir krauti į dideles kruvas gaurais apaczion. Likusias tūszczias vietas tuojaus užsėti žolėmis, kad suželtų, nes neužželdintas lietus iszplaka, vėjai iszpuczia ir atsiranda duobikės. Bet užvis geriaus, kimsus nukapojus, viską nuolatos (nuo daikto) suarti ir žolėmis užsėti — tai bus pieva ar ganykla! Man rodos, kad su geru porarkliniu plugu galėtų suarti su visais kimsais, kurie suakieti ant vietos pasisklęstų, nors ir kupetose sudėti kimsai — labai naudingi. Per metus-antrus jie kupetose supūsta ir pasidaro puikiausi, trąsziausi žemė, kurią iszvežus ant dirvų, mesk szalin tikrąjį mėszlą! Teip mokina mus mokytas ukininkas, p. P. isz R, o jo verta paklaustyti. Yra darbo, tai tiesa, ale kas be darbo? Kai mūsų žemė, su szakaliu iszbadyta — jau derli, tai daugiaus padidimui derlingumo nė pirszto nepajudiname. Kitur neteip: žemę su krežiais pilsto, dirbdami dirvą — Finliandijoje ant uolų supila, o Kitojuje ant keltuvų, ant vandens pludurojanczių. Grūdus kartais (Kitojuje) ne sėtinaį sėja, bet diegtinaį-diegia. Tai vadinas — darbas!

Vokieczių karalystėje pati valdžia dvi dali užmoka, kas apsiima treczią dalį užmokėti už iszdrenavimą savo laukų.

3. **Drenavimas** yra tai nutraukimas per didelio drėgnumo nuo laukų ir pievų. Tam tikslui kasa siaurus griovelius po visą lauką teip, kad būtų per juos nuotaka.

Į griovelius deda dūdas iš nedegto molio, nesunitavodami vieno karnio su kitu, ir užverčia žemėmis. Vanduo per juos sunkias į vidų ir bėgą į didesnius griovius arba į upelį. Vietoje molinių dūdų galima padėti didžius akmenis, arba virbų (žabų) ryzelius: vanduo vis tiek nusisunkia. Drenuoti laukai deszimti sykių derlingesni, o kas svarbiausiai — nėkokis oras jiems nevodija: lygiai dera lytingoje vasaroje, lygiai — sausoje, nes drenai iš vidaus drekina. Su virbais drenuoti, rodos, ir mėš įstengtume. —

4. **Būdas greitai užgesinti suodis, užsidegusias kamine.** Pamaczius suodis bedegant kamine, tuojaus reikia ugnį užpilti vandeniu, o patį kaminą užkimszti szlapiu lakatu, kad szviežias oras nejeitų į kaminą. Deganczius suodis, iš niekur neatgaivinamos, užtroksz.

5. **Būtinias išvežimas mėszlų iš tvartų, kur serga gyvuliai.** Jei gyvuliai pradeda sirgti kokia limpanczia liga, kaip tai: karszcziais, kolera, uždegimu blužnies, kraujais viduriavimu, džiovomis, paukszczių kolera, tai tada būtinai reikia visus mėszlus išvežti iš tvarto, kur sirgo gyvuliai, į lauką. Garsingi profesoriai: Frankelis iš Halle's ir Gartneris iš Jenos, datyrė, juog karszczių ir koleros bakterijos, užkastos į mėszlus, užsilaiko gyvos ir limpanczios dar po 7 dienų, o viduriavimo su kraujais bakterijos (ligos sėklos) — po dviejų nedėlių, o kitų ligų — tai net po 2 ar 3 mėnesių. Norint užmuszti jas, esanczius mėszluose, reikia mėszlus suszildyti lyg 70°; o kad to praktikoje negalima padaryti, tai būtinai reikia juos suvisu praszalinti ir ant lauko, jei galima, tuojaus aparti.

6. **Szėrimas gyvulių dygstancziomis bulbėmis.** Kas nori szerti gyvulius dygstancziomis bulbėmis, jei duoda žalias, būtinai pirma turi nulaužyti daigus, nes juose yra asztrūs nuodai, „solanynu“ vadinami, kenkiantis visiems gyvuliams, o užvis daugiaus karvėms. Karvės, szertos dygstancziomis bulbėmis, greitai perstoja ėsti, stovi, nuleidusios galvas, jų pulsas pradeda greitai muszti, o kojos pastirsta. Apart to, viduriuose įgauna dygulį; jei yra verszingos, dažnai iszsimeta. Tokie ženklai užnuodijimo

solanynu. Jei tokius ženklus matydami, neapsistosime szėrė, tai karvės padvės.

7. **Lesinimas visztų žiemos laike.** Vasarą mūsų ukininkų visztos per kiaurą dieną vaikszcioja po lauką, jieszkodamos sau maisto, dėlto ir lesinti jas tereikia vakarą; bet žiemą, kad stovi uždaros, būtinai reikia lesinti mažiausiai triskart per dieną. Visųgeriausi grūdai lesinimui visztų yra miežiai. Galima ir avižomis, bet tų visztos nelabai mėgsta. Kviečiai perbrangūs ir nevisur jų yra. Kviečius ir avižas duodant, reikia pirma vandenyje truputį subrinkinti. Labai geras visztoms lesalas yra virtos ir truputį apsudytos bulbės, sumaisytos su sėlinomis (atrubėmis). Gerai ir-gi lesinti su duona, iszmirkyta piene. Visztų maistas turi būti mainomas. Vienkart sumaiszius yvairius grūdus, nereikia duoti, nes tada visztos iszsirenka ir sulesa tuos, kurie joms geriaus tinka, o kitus palieka. Reikia jas lesinti sziteip: vieną kartą duoti miežius, kitą kartą duonos arba bulbių trupinių, o tretį kartą avižų, kviečių ar kitokių grūdų. Miežių gorezių reikia duoti 15 visztų; duonos arba bulbių — pagal numanymą.

Ignotas.

Geradarystė.

Sakmė.

Avis Vilką gyrė, kad gero daug darė.

— Ką gero padarė tau? — Lapė jai tarė.

— Ak! — Avis atsakė: nėr kaip pasakyti:

Galint suėst ir moczią, suėdė tik jerytį!...

M. Dagilėlis.

Mokyklų dalykai.

1. Keli žodžiai apie apszvietimą mergaiczių.

Daugumas mūsų kraszto reikalų slenka pro mano akis szioje valandoje; vienas isz jų svarbus, kitas dar svarbesnis. Bet nebereikia svarbesnio už apszvietimą, pagal galės,

nors ne teip augsztą, bet tikrą, gryną, tautiszkoj' dvasioj' ir kalboje, mūsų lietuvaiczių, nes atėjo laikas, kaip jau „T. S.“ buvo raszyta, idant ii jos pridėtų savo ranką prie tautiszko darbo. Paprasto nudėjimo szalin mokyimo mergaiczių, kad žemesniosiose mokslainėse jas pagadina, jau nebeužtenka; pirmas mūsų ukininkų žodis, priminus jiems apie mokymą mergaiczių: „kam reikia: jug i kareivius neis, kunigu vėl nebus“, jau nebepagirtinas, — jei valseciaus mokyklose negalima doriai pramokyti mergaiczių be nuskriaudimo jų dorizskumo ir tautiszskumo, tai reikia jieszkoti kitokių pragumų, ale visiszškai pasilikti užpakalyje — nebegalima.

Veizdėkite, kaip laikai mainos. Vyriszkiejie jaunosios kartos, tankiai vaikai tų, kurie galvas guldė už lenkystę, dabar pajuto artimą savo sanryszį su Lietuva; iszvydo, juog Lietuvoje begyveną, juog, užmirszdami Lietuvos ateitį, nesulauks pagerinimo ir savo likimo. Kursai yra juo apszviestėsnis, tasai juo daugiau rupinas prisidėti prie pagerinimo tėvynės kraszto per apszvietimą. Užmirszdami nuosavius reikalus, tankiai iszsistato ant smarkių persekiojimų prieszų ir pagaliaus neapykantos kiteip mislijanczių savųjų. Ir jie žymiai pavarė lietuvestę augsztyn.

Priedermės tamė dalyke — visų vienokios; ale isz moteriszkių dar reta tesuprato jas ir pirsztą pridėjo prie bendro darbo, lyg tarytum joms tai suvis nereikalingas dalykas. Dabartinės aplinkybės yra beveik patogesnės ypatoms motriszkosios lyties, neg vyriszkosios: jas tuotarpu neteip ant akių laiko, bet kad ir pradės laikyti, neką padarys — namų pauksztei. Neatbūtinai tada reikia daugiausiai mums rupintis apie apszvietimą mūsų dukterų, idant aiszkiaus suprastų savus dalykus: savo tikybę, savo tautą, savo krasztą, savo neprietelius ir būdą kariavimo su jais.

Rupintis reikia netiktai apie pakėlimą apszvietos laipsnio tų mergaiczių, kurių mokslas lyg sziol pasibaigdavo ant iszmokinimo, ir tai silpnai, skaityti maldaknygę, bet ir apie tas, kurios eina augsztesnius mokslus. Ir jų supratimai apie Dievą ir Jo valią nė isztolo nepakaktini tikrai dievobaimingai, kokia turi būti, moteriszkei; svietiszki

mokslai — nė kiek ne geresni, nes virszunes jų tenugraibo: vietoje gero pažinimo rasztenybės — gražus ir dailus szvatrenimas; vietoje pažinimo bendrijos, kur jai prisieis gyventi — mokėjimą dailiai apseiti ir sukinėties; prie to pridėk mokėjimą sziokių tokių knebinių, — tai ir gana bus pažinimui pamato, ant kurio ketina pastatyti savo ateities rūmą. Įlysk į tokių panų protą ir szirdį, rasi: „visi paszaliai užszalę“ — nė augsztesnės žmogaus užduoties supratimo, nė žmonių prietikių numanymo. Tokios mergaitės — mirusios dėl tėvynės, mokslainėje kuri neturėjo supratimą apie tikrą savo tėvynę — Lietuvą, apie padėjimą ir užduotį jos sunų, kuri nemokėjo Lietuvos kalbos, ta ir neįgijo; kuriai lietuviszkas vardas ir kalba buvo įgemta, toji po kelių metų lenkavimo ar maskoliavimo, ta ir tai užmiršo. Progai pasipainiojus, metas ant kaklo kokiam lenkui ar czinauninkpalaiikiui-ruskiui, ir tiek mums isz jos mokslo ir asabos. Iszszžadėjusios savo kraszto, neretai savo gimdytojų ir giminių, skursta kame nors svetur, vis labiaus nupuldamos doriszškai, nes kas savo kraszto ir kalbos iszszžada, kitų dalykų lengviaus iszszžadės. Ar-gi tos „gimnaziastkos“ ir „pansionarkos“ ne vertos mūsų apiekos? Tverkime tarp jų tautiszkus burelius, suteikime bent lapelį tautiszkos rasztenybės, — vis-gi bus laszas atgaivinimo.

Dėlto tos mergaitės, kurios ne paragavo saldumo svetimų mokslų, tankiai esti geresniame padėjime ir didesnės vertybės. Prigimtos dorybės, sveikatos, prastumo, kalbos ir tikybos nepragaiszinusios, vaisys mums tikrus katalikus — tėvynainius, kurių ne vienas gal galvą padės, apgindamas savo szalį. Užtat, dar didesnį rupestį, neg ant anų iszrinktųjų, turime atkreipti ant szijų paprastųjų minios ir, nieko nuo jų neatimdami, kuodaugiausiai joms duoti į galvą ir į szirdį. Tai galima padaryti, tik namie anas lavinant. Gimdytojai ir broliai, szviesiaus į svieta žiurintįs, ant jųsų guli atsakymas už apleidimą dukterų ir seserų! Darbuokitės, jei mokate; jieszkokite pavaduotojų, jei neįstengiate patįs, by tik toji ypata būtų kuopadoriausio elgimos, mylėtų szviesą ir suprastų szios gadinės dvasią, tautiszką dvasią, mylėtų lietuviszką kalbą, dainas, istoriją.

Kai atsiras pareikalavimai tokių žmonių, atsiras ir norintįs pasisžvėsti tam darbui.

Žiogas.

2. Indriejave, Ras. p.

Ant Rietavo kelio stovi valsečiaus mokykla. Butas ilgas ir platus, pusiau siaudais, pusiau skendeliais klotas, su augštu ganku, ant kurio poni uczytelienė visuomet džiovina drabužius. Ties ganku sužėlę vysznių ir slyvų krūmai slėpia nuo akių žingeidingų keleivių pamato skyles ir plysius, su moliu užlipdytus. Visas-gi butas, su augštu ganku, baltais drabužiais ir žaliais krūmais, kaip zerkole, atsimusza didžiame prude, kurio pakraszcziu siauras, molėtas ir purvinas takas veda į tus mokslo rūmus, tartum nurodydamas, juog tiktai mažas iszrinktųjų skaitlius gali prie jo prisiartinti. Andrijaviszkiei, žiurėdami į savo „kliasą“, seniai galvas laužo: ką cę su ja reiktų padaryti: ar naują statyti, ar tą pacią taisyti. Tarpininkas jau keletą kartų raginęs naują teikti, prižadėjo pagaliaus ir medžegą isz skarbavo miszko, kame tę už penkių mylių iszgauti; andriejaviečiai-gi nesiskubina su statymu, vis dar „tebemislija“. Nežinau, ką jie mislija, gal apie naudą, kokią turi isz savo mokyklos. Bet nereikia Salamono mandrybės, apsvarstyti visam valsečiaus mokyklos naudingumui. Visųpirmu, kiek ant metų kasztuoja užlaikymas mokyklos? Učziteliui algos valsecius moka po 34 rs. ant mėn., tat ant metų iszeina 408 rub.; ant szilimos iszeina 150 rs.; ant pataisymo 50 rs., ant sargo po 6 rub. ant mėnesio, tat bus 72, ant szviesos 20 rub.; sutraukus į kupeta, atrasime lygiai **700 rub.** Kaip ant valsečiaus, vis-gi tat nemaža kruva. Dabar aprokuokime naudą. Vaikų susirenka per met iki 60, per visus tris skyrius; užbaigia-gi kas met mokyklą 3 arba 4, kartais dar mažiaus; kitus-gi tėvai, siuntinėdami po 2 arba 3 žiemas, atsiima atgal, nes nėko neiszmoko gero. Dėlko? Dėlto, kad visus daiktus iszguldinėjo maskoliszkoje kalboje, kurios vaikai nesupranta; o jei kiek žiema prasilavina, tai per vasar užmirszta, „įvasaroja“, ir vėl turi viską nuo pradžios varyti. Kita rokunda būt, jei vaikai būt mokomi lietuviszkoje kalboje; tuokart vaikai, neturėdami vargo su kalba,

galėtų daugiau pasimokyti naudingų dalykų: rokavimo, geografinės, istorijos, dabar-gi visą laiką praverčia ant laužymo liežuvio su maskoliszka kalba, ant raszymo maskoliszkų litarų ir dainavimo maskoliszkų dainų. Dėlto toks vaikinai, užbaigęs visą „kliasą“, moka szejp teip savo pavardę maskoliszakai pariglinti, dar ir „paviestką“, isz valseciaus parnesztą, „paszlėbždavoja“. Jei buvo pajamblus („pamietlyvas“), tai dar žino, juog Maskvos mieste yra labai daug cerkvių, juog maskolių yra ant svieta nesuskaitoma daugybė, priesz kurius nėks negalėtų atstengti, ypatingai teip mažas žmonių burėlis. kaip lietuviai; dėlto reik anų bijoti, jų czinauninkų klausyti ir jų kalbos mokyties, nes su lietuviszka kalba toli nenuėisi. Tokią dvasią prisakyta yra visiems uczyteliams įkvėpti savo mokintiniams. Jei nenorite tikėti — praskleiskite „knižka dla cztenija“ (antrą dalį), isz kurios vaikai mokinasi maskoliszakai, ir kurią duoda ant szvenczių į namus pasiskaityti. Toje knygpalaikėje, ypatingai mūsų krasztui sustatytoje, nėko kito ne iszvysite, kaip tik paveikslus cerkvių, pravoslaunų szventųjų ir jų stebuklų, Muravjovo portrietą ir apraszymą jo „geradejisczių“; apie mūsų-gi kraszto istabias vietas, atsitikimus, arba nieko neįraszta, arba jei kas paminėta, tai vis-gi perdirbta ant maskoliszko kurlalio. Tus tat nėkus kimszte kemsza visokie „mūczyteliai“ į galvas mūsų vaikams, o apie toli kaip reik dailiai ir viežlybai prie žmonių apseiti, kaip galėtų lengviau iszmokti lietuviszakai skaityti, raszyti, arba kaip įgyti kitas naudingas žinias ir mūsų kasdieniam gyvenimui gyvai reikalingas, mūsų mokyklose né už didžiausius pinigus neiszgirsi. Jei kas nor, tai gali pats savo namuose to viso vaikus mokinti Dėkui už mylistą! Tai kuriai balai reikalinga ta mokykla, kuri kasztuoja žmonėms 700 rub. ant metų, o nėko gero ir mūsų gyvenimui reikalingo — neiszmokina?... Jei ana yra maskoliams reikalinga, kad mus greiciaus sumaskolintų, tad testato ir užlaiko sau patį; jeigu mums nori isztiesų pasrėdninkas gerą padaryti, tat tegu iszpraszo, nuo ko priguli, daleidimą lietuviszką mokyklą įsitaisyti, su uczytelium — lietuviu kataliku, kaip matome pas

lietuvius Suvalkų rėdybos. Mums rodos, juog už savo pinigų galėtume reikalauti. — Teip iszpultų vyrams sakyti pasrėdninkui ir visiems czinauninkams, reikalaujantiems mokyklos statymo; teip pagaliaus ant susiėjimų nutarti ir į knygą įrašyti, ne vieną sykį, bet ir tankiai, nes ir vandens laszai gal akmenyje skylę iszkalti.

— Bet asz ir užmirszau su visu, juog andriejaviečiai to negalės padaryti, nes anų galvelės ir be to visokiais rupescziais yra aptekusios. Visųpirmu, tur rupinties, kad nepalikų panaikinta „mieste“ skarbavo degtinės krautuvė...

Dumbrė.

3. **Tytavėnuose.** Vienatinis visoje Kauno gubernijoje „misijonierius“ tikro vardc, nors szejp jau kiekvienas urėdninkas, vyriausybei įtikdamas, nori būti misijonieriumi, popas Gubinas Tytavėnuose pastatė ertą cerkvinę uczilką nuo 10 sieksnių ilgumo ir nuo 5 platumo. Szimet buvo iszkilmingas paszventinimas ir didelis balius. Uczilką Gubinas įrengė per apgavystę Lietuvų už jų pacių pinigų: per škodus kaulijo tarpininkui, tarpininkas vyrams, o tie mulkiai ant visoko sutiko. Dyvų-gi dyvai, kad ano karszto žemaičiai dar nežino, kas tai de pauksztis ta cerkvinė iszkala ir dar nemoka paklausti. Popas nuo kelių storastysczijų, kaip tai nuo Tytavėnų, nuo Szidlavos irk jau gavo po 60 rublių. Atidavus po 60, popas reikalauja ir vėl po 60, nes, pasirodo, juog apsiimta kas met mokėti po 60... ant vertimo katalikų vaikų į pravoslaunus. Tai starszinos, starostos, tai vyrų galvos! Isztikro, jei jų Dievas stebuklingai neapszvieis, tai žiurėk, pradės ir vaikus leisti prie popo. Laimingos kelionės, garsūs dievobaimingumu tytavėniskiai!

Cerkvines iszkalas užlaikyti tuose krasztuose, kur gyventojai maiszyti, yra labai dabar madoje. Sziaur-Vakariniame kraszte, t. y. 6 kitados lietuviszkose gubernijose, jau yra 10,848 mokyklėlės su 350,894 vaikais. Menkos tai mokyklos, be mokytojų arba su mokytojais, kurie patį nieko nemoka; kad ne popai su savo djakonais, tai nebūtų kam mokyti. Bet ir patį pravoslauniejie, kaip raszo „Pod. Ep. wied“, nenori savo vaikų leisti į cerkvines isz-

kalas, ir jos tuscizios stovėtu, kad valsezių vyriausybe nespirtu tėvu. Mums nepravoslauniems visiszka negal leisti: gero nepramokę, viera pražudys.

4. **Lietuvoje**, t. y. Kauno, Vilniaus ir Gardeno gub. Apszvietos Ministerija žada atidaryti 170 naujų iszkalų, kur vaikai vietinių gyventojų mokytus ruskos ir savos kalbos. Teip raszo „Kraj“ ir Kauno „Pribawlenije“ № 68. Kituose Rosijos pakraszcziuose ir-gi busią tokios iszkalos. Naujina būtų per gera, kad neužtruczytu baimė, juog ir cę slėpias kokios kilpos, spąstai ant svetimtaucezių. Ale ką? Vis tiek, ir dabar vaikams įkalba, ką nori; kada mokys musų kalbos, prascziaus nebus: daugiau vaikų priviliuos, bet ir musiszkių daugiau savo raszto pramoks. Nelaimė tik būtų, kad, įtaisę tokias iszkalas Lietuvoje, pradėtu per nevalią mūsų vaikus lietuviszškai mokyti isz lietuviszkų knygu su ruskomis literomis! Tai dar daugiau mus nuvargintu, neg dabar; tada ir norėtus mokslo, ir biauru būtų vaikus leisti. Jau kad daro gerai, tegu-gi pilnai gerai daro. —

Bukite atsargūs! Tarpininkų pasiuntiniai po valsezius jau dabar pradeda triubyti apie tas iszkalas, norėdami iszgauti sutikimą ant statymo naujų mokyklų. Sako, tik nesiprieszinkite, kaip tik įsitaisysite naujas uczilkas, tai tę ir kunigas bus, ir jusų kalbos mokys! Dailus žodžiai, ale isz pradžios reikia juos iszmėginti; **kai pamatysime, kad tai neapgaulis, kad kunigas liuosiai tikėjimo mokina, o mokytojai gražiai moka mūsų kalbą, skaityti ir raszyti iszmokina, tai mokyklas statysime ir vaikus leisime.** Kiteip — nė žemės duosime, nė vaikų leisime! —

5. **Krakiuose**, Kauno p. Vertas pagyrimo storastbuvis Ragauskis. Jis užsimanė vienvale, kad rundas įrengtu „Ministerską uczilką“, nes nori isz to pasipelnyti. Jam, matykite, nepakanka, kad turi 43 deszimtinas lauko. Kad pirmą sykį buvo per susirinkimą užklausta, ar nėra tokios vietos, kame izdas savo kasztu galėtu pastatyti mokslainę, tai visi vienu balsu atsakė: **nėra! nereikia!** apart Ragauskio ir dar mulkių. Ragauskis, paskui nuvažiavęs į selką, pasakė, kad yra dvi kareiviszki kaimos atliekami

deszimtini gale lauko; tai jeigu jam tiedvi atiduotų, jis duotų pusę deszimtinios gale kaimos pastatymui mokslinės. Atvažiavo apžiurėtų kokie tę virszininkai, bet ar vieta netiko, kad apie tą dalyką nieko nebegirdi. Dabar isznaujo nesiliaudamas į Kauną nuraszė, kad jei atiduotų 40 deszimtinų skarbavo miszko, kur yra jo keletas deszimtinų, tai jis atiduotų visą savo gyvenimą su 21 deszimtina žemės kaime. Kas isz Kauno ateis, gausite žinoti. Matote, kokie mūsų tėvynės sunūs! Už pinigų galėtumi nuo anų viską nupirkti. Sunku priesz pinigų kariauti! —

P. Smilga.

Liutas, Asilas ir Zuikis.

Kartą Liutas, žvėrių vadas,
 Idant paukszczius suvaldyt',
 Liepė karę įsakyt',
 Vaiską žiurint, surokuojant,
 (Kas priesz karę visad dedas),
 Žingsniais mato atmieruojant
 Du žvėreliu labai puikiu:
 Asilą su jaunu Zuikiu.
 Kaip tik meszka juos patiko,
 Tuoj' į Liutą sziaip suriko:
 — Szviesus vadai, kaip daryti?
 Prie ko sziuodu pristatyti?
 — Prie ko? — Liutas suburbėjo.
 Zuikis buna te pacztorius,
 Asilas-gi pats minėjo,
 Triubas pusti labai norias.

M. Dagilėlis.

Margumynai.

Suraszė J. M. Vyskupas M. Valanczius.

1. Raudondvario Bažnyčia.

Tuoj po savo įsiszventinimui į Vyskupus, apturėjau nuo grapo Benedikto Tiszkevicziaus atsiszaukimą, per kurį apsiskelbia su noru Raudondvario filiją perdirbti į parapijinę bažnyčią. Praszė, kad sutikečiau, padarė tam tikrą storonę ir kleboną prižadėjo priderancziai aprupinti.

Kelius kartus susiraszęs su grapu tame dalyke, pritikdamas dievobaimingam geidimui, 1851 m. gegužio 5 d. per Kolegiją prasziau Ministrą Vidaus Dalykų, grapą Perauskį, sutikti ant to projekto.

Tais pacziais 1851 metais, lankydamas vyskupiją, 11 d. rugpjucio m. isz Kauno važiauvau į Raudondvari. Prisiartinęs prie Keltuvo ant Nevėžio, radau laukiancius manęs: grapą Benediktą Tiszkeviczių, vyresniąją jo dukterį, isztekėjusią už kunigaikszcio Jablonskio, jaunesniąją, Vandą, mergaitę, ir grapą Tiszkeviczių, atvykusį isz Kievos, žvaigždėmis apkabintą. Pasisveikinę ir pasipažinę, pavažiovome į kalną.

Czę prie pat kapų stovėjo menka medinė koplyczia ir gana daug žmonių. Priėmė mane vietinis filijalista, kun. Pranciszkus Stanskis. Palaiminau esanczius, padirmavojau 1840 ypatų ir nuvažiauvau į dvarą. Czę prasidėjo kalba apie turinczią būti naują parapiją; ispėjau, juog priderėtų budėti sostapylėje. Grapas atsakė: Petropylėje turiu veikiantį, kurs mane užtikrino dalyką galėsią pabaigti. Ant galo, pernakvojęs, toliaus važiauvau, nes asz buvau nepaprastas valketa.

1852 m. balandžio 25 d. J. M. Ministras sutiko, kad Raudondvario filija būtų paversta į parapijinę bažnyčią. Kaip tiktai grapui apie tai pranesziau, tuojaus užsiėmė murijimu bažnyczios. Vilniuje tuomet gyveno nuo 1812 m. Lietuvoje pasilikęs arkitektas Anichini, kurs, Tiszkevicziaus į Raudondvari atkviestas, iszpieszė plianą ir apsiėmė darbą vesti. Kaip tiktai plianą statymo komisija užtvir-

tino, tuojaus prasidėjo darbas, kurs ėjo spėriai, nes fundatorius turėjo gerus norus, pinigų ir darbininkų užtektinai.

Kad statymas bažnyčios jau baigės, Tiszkeviczius parsikvietė iš Varšuvos drožėją Andriolli, kurs gipsatura papuoszė bažnyčią iš vidaus ir iš dalies iš oro. Paskui Tiszkeviczius išstatė szpitolę, kleboniją, laidarą ir tt.

Po tam visam reikėjo paskirti klebonui algą ir kšnelį žemės. Grapas norėjo, kad parapija skaitytųs trecioje kliasoje ir klebonas iš dvaro imtų 400 rs. Ant to atsakiau: bažnyčia yra iszkilminga, paturėjimas jos, ypaciai po ilgo fundatoriaus gyvenimo, reikalaus daug pridėti, parapija maža ir neturtinga, — tai ką-gi padarys klebonas su maža pensija? Teip perspėjus, grapas sutiko ant pirmos kliasos ir apsiėmė kas met klebonui mokėti po 600 rs. Apart to davė 33 deszintinas žemės Vijukų okolicoje, Kauno paviete. Vis tai vietinė vyresnybė užtvirtino.

Kun. Pranciszkus Stanskis buvo filijalista prie Raudondvario koplyčios; jį patį fundatorius norėjo turėti pirmuoju klebonu naujos parapijos. Ant to asz tuojaus sutikau.

Bokszte fundatorius pakabino atsakanczius varpus. Rubus įtaisė iš Liono materijos, o kurius-ne-kurius iš vieno aukso Prancijoje pasiudino. Altorius tik tris tepatalpino bažnyčioje, kuriuose pakabino iš Valakų iszraszytus abrozds. Sienas papuoszė 14 abrozdu Vieszpaties Munkos; bet jie buvo sziamė kraszte dirbti.

Jei kas apmastęs bažnyčios ilgumą, įeitų į vidų, tai pasirodytų — pertrumpa, nes už didžiojo altoriaus yra koplyčia. Tę yra altorius s. Bedekikto, fundatoriaus patrono; viduryje koplyčios paminklas a. a. Vandos iš Vankoviczių Tiszkeviczienės, Valakuose pono Kanovo kaltas iš balto marmuro. Nabasznikė guli ant augszto postumento, marszkone pridengta. Vis tai iszpjauta iš vieno kšnio marmuro. Marszkonė teip yra tikra, kad reikia dasilytėti, kad pažintum, juog ne iš drobės. Benediktas Tiszkeviczius sakė man, juog tas arciveikalas jam kasztuoja 60 000 rublių sid.

Po koplyčia yra sklepelis, arba tikriaus kambarys, kur guli keletas ypatų isz Tiszkeviczių giminės, o dabar ir a. a. fundatoriaus Benedikto kunas, atvežtas isz Paryžiaus, kur mirė, ir palaidotas be jokios dievmeldystės plokscziame grabe.

Izmurijimas ir iszpuoszimas Raudondvario bažnyczios Tiszkevicziui kasztavo 45000 rs.

Kad jau viskas buvo gatava, grasas fundatorius praszė mane, kad konsekracija užbaigcziau darba. Sutikdamas su praszymu, 1857 m. iszvažiavau isz Varnių Kauno linkui. Pribuvau 2 birželio draugystėje praloto Jurgio Bitauto, sekretoriaus kun. Otono Praniausko ir daugybės kunigų. Paszvencziau bažnyczią su vyskupiszkomis apeigomis; didžiamiamė altoriuje patalpinau szventųjų Kankintinių relikvijas: Klemenso, Vitaliso ir Vincento. Apvaikszcziujimui atminties paszventimo paskyriau 1-ą nedėlią po Trijų Karalių.

Padirmavojnu czė 685 ypatas, o 4 d. rugpjuczio paszvencziau varpus, jau į boksztą įtrauktus; pirmas visūdidžiausis ant szlovės s. Benediktui, 2 — s. Jokubui, 3 — s. Juozapui. Evangeliją diakonas giedoja ant galerijos. Ant galo, iszvažiavau į Kauną.

2. Vidiszki bažnyczia.

Ukmergės parapijoje ant didelio kelio, vedanczio į Dinaburgą, buvo medinė filija, vidiszkiu vadinama. Kad ta bažnytėlė, bene 1826 m., kaž kaip sugriuvo, Marszalka Ukmergės pavieto ir tėvynainis Szventupio ir Vidiszki dvarų, Anupras Koszka, pastatė medinę, prastesnę už gerą daržinę, pastogę, kur žmonės ilgai meldės. Ilgainiui, kad ir toji pradėjo gražoti iszvirtimu, pons Marszalka aplink ją pradėjo muryti bažnyczią; bet iszvaręs sienas augszcziiaus pavieczio langų, kaipo žmogus nedidžių turtų, metė fabriką, pagaliaus ir rusztavonę, prie murijimo reikalingą, atėmė; teip tatau nebeturėjo noro baigti.

1851 m. 17 d. liepos m. patsai pribuvau į Vidiszki. Priėmė mane vietinis filijalista, kun. Ignacas Baleviczius, zokaninkas, konauninkas nuo pakutos, isz Vilniaus czė atsiųstas.

Pasiputęs, kaip gaidys, ale doras Marszalka Koszka surinko kone isz viso pavieto dvarponius ir burį žmonių manęs priimti. Visi jie sutiko prie pastogės durų ir įvedė į tamsų, kaip sklepas, trobesį be padlagos; dėlto veikiai pasikėlė tokios dulkės, kad vos kits kitą regėti galėjo. Vyskupiszku būdu palaiminęs visus susirinkusius, tariau: „Kodėlgi tai, Mości Panowie, patįs gyvendami rūmuose, Dievą mūsų Jezų Kristų į kalinį uždarėte? Kuo-gi geriausias tas visoko davėjas prasikalto? Viliuos, juog po mano atsilankymui nuversite szitą daržinę ir pastatysite Dievo namus, vertus to vardo! Menkas tas klebonas, kurio namai arba klebonija, puikesni už parapijinę bažnyčią“!

Szitie žodžiai, nors sziek tiek asztrūs ir didžponiams nemalonūs, bet isztaryti szvelniai, isiskverbė į Marszalkos szirdį, nes nuo jo prigulėjo paturėjimas filijos.

Iszėjus isz pastogės, kad pasisveikinome ir pasižinome, Marszelga tarė: „Pabarei mus, Dv. Piemuo, tai tiesa, ale, kaip Dievą myliu, teisingai; duodu jums szlovingą žodį, kad bažnyčią iszmurysiu“. Kad padėkavojau už gerus norus, atsakė: „O Kristau Vieszpatie, ar-gi męs negalime to padaryti? Padėkavos Dv. Piemuo veikiai už pasekmę“! Nuo to laiko Marszalka pasidarė didžiausiu mano prieteliu ir prietelystėje iszbuvo lyg pat smercio.

Man iszvažiavus, Marszalka tuojaus pastatė rusztavonę aplink bažnyčią ir pradėjo fabriką. Darbasėjo laimingai, ir užmanymas įvyko. Negana to, Koszka įtaisė varpus su vargonais, pakabino bažnyčioje brangius stiklinius žirandolius, iszraszė isz Varszuvos tacas ir turibilių isz naujojo sidabro. Su mano daleidimu prie vieno filioro pritvirtino portrietus savo ir savo žmonos. Hortensija iszgrapų Hornų Koszkiene su kažkokia pana Zofija Hrynkeviczaitė, pas Marszalkas gyvenanczia, iszdabino szventus rubus ir bažnytinius. Paskui Marszalka aptvėrė kapus į teisingą kvadratą su parkoneliais, o szalyje iszmurijo katakumbas, idant turtingesniejie, tų laidodamies, padidintų kunigo įeigą.

Kad teip viskas jau buvo gatava, 1856 m. birželio 9 d. patsai atvykau į Vidiszki; ant rytojaus, nedėldienį,

vyskupiszku būdu paszvenčiau naują bažnyčią; didžiamame altoriuje patalpinau relikvijas ss. Kankintinių: Klemenso, patrono Žemaičių Vyskupijos, Vitaliko ir Vincento.

Atlikęs szventas apeigas ir padirmavojęs viernuosius, kaip paprasta, buvau Szventupio dvare ant pietų. Popiet tariau: „Iszstatei ir papuoszei Vidiszkie bažnyčią papratimu senųjų ponų; Marszalkos bažnyčia dabar grazesnė yra už apylinkės parapijines, — nejaugi ji, turėtų pasilikti ant amžių filija? Ar negalėtumi pakelti szlovės savo bažnyčios ir kartu savo vardo, permainingamas į parapijinę?“

Marszalka pradėjo tą dalyką svarstyti; paskui, paszaukęs savo žmoną, tarė: „Hortulka, girdi, ką Dv. Piemuo sako? Nori, kad mūsų bažnyčia būtų parapijinė. Kristau Vieszpatie, ar-gi mudu tą padaryti negalime? Jug vaikų neturime!“ Marszalkienė tuojaus ant to sutiko. Koszka-gi tarė: „Tik padék mums ir nurodyk, kokies yra tame dalyke formaliszkumais, o viską padarysime“. Patariau tada, kad kreiptų į mano kanceliariją su praszymu, paaiszkinancziu, juog Vidiszkie filijos bažnyčią nori permainingti į parapijinę ir prižada aprupinti kleboną. Tai padarė Marszalka vos tik 1856 m. spalinio m. 11 d. Prasidėjo byla. Mano konsistorija iszrinko deputotą atskyrimui dalies Ukmergės ir Kavorsko parapijų. Ėnrikas Boleviczius Ukmergės ir Jaceviczius — Kavorsko klebonai nenorėjo nustoti dalies savo parapijų ant naudos naujosios Vidiszkie parap. Ant galo vienok sutiko.

Marszalka prižadėjo klebonui kas met mokėti po 150 rs. Atsakantį kapitolą atrėmė ant Szventupio dvaro žemės. Klebonui atidavė namus, arba kleboniją su kapais ir daržais; apsiėmė pristatyti klebonui kasmet po 10 sieksnių medžių kurenimui ir 30 birkavų szieno; isz miszkų duoti medžiagą bažnyčios ir funduszinių trobesių taisymui, perleidė du valakų ariamos žemės ir szeszes margs miszko; ganyklą paliko bendrą su dvaru. Vis-tai priketino iszskilmingame dokumente, kurį paskui szvietiszkoji vyresnybe užtvirtino.

Ant pirmojo klebono Marszalka iszrinko kun. Adomą Daugėlą, kurį asz liepiau įvesti.

Vidiszkio miestelyje 1858 m. buvo 21 dumas, vyriszkujų duszių — 107, motriszkujų — 125. Virsz to vienoje karcziamoje žydai gyvenė.

Teip įsitaisė nauja Vidiszkio parapija, duok, Dieve, kad amžinai isztvertų! —

3. Žinia apie Vieksznių bažnycią.

Vieksznių miestelis, buk tai nuo žodžio **vykszna** pramintas, yra Sziaulių paviete. Kas jį uždėjo, nēr žinios; žinome tiktai, juog nuo seniausių laikų prigulėjo prie vieszpatystės turtų ir juog pirma katalikų bažnyčia, medinė, buvo iszstatyta 1634 m., vardu s. Jono Kriszkytojo. Tą bažnycią negreit, nes vos tik 1740 m. sausio 20 d. J. M. Antanas Tiszkeviczius, Žemaičių Vyskupas konsekravojo. Fundusą Vieksznių bažnyčiai dovanojo karalius Vladislovas IV, rugsėjo 26 d. 1626 m., o ponas Jonas Alfonsas Liackis Žemaičių Kasztelianas, padavė ją Vieksznių klebonui kun. Jurgiui Szczawinskiui, Smolensko Konauninkui. Atsitiko tai 1637 m. vasario 11 d.

Mažne per du amžiu szitą Vieksznių bažnycią priveizdėjo parapijonis. Ant galo, Vyskupiją valdant Kunigaikszczyiui Vyskupui Juozapai Gedraicziui, tuomet buvęs klebonas Konauninkas Bitautas patarė parapijonams apie reikalingumą naujos bažnyczios. Bet kraszto netvarkestė, klebono senatvė ir liga privertė parapijonus tą užmanymą palikti tolesniam laikui.

Konauninkui Bitautui mirus, valdžia Vieksznių kleboniją liepė atiduoti už nuopelnus per Lenkmetį Voinutos klebonui, Pranciszkui Kondrotui, kurs 1840 m. užsimanė muryti. Ir tikrai, tais metais nusprenta rinkliava statymui, o 1843 m. J. M. Ministras Vieszpatystės Turtų bažnyczios statymą daleidė ir rinkliavą tam dalykui užtvirtino. Pasi-rupino apie architekto padarytą plianą, kurs rodė kryžia-vinę bažnycią turint būti 25 sieksnių ilgio ir 13 platumo. Szitą plianą padirbo ir darbą prižiurėjo inžinierius Kier-szteinis.

1844 m. išsirenkę vietą už 60 sieksnių nuo senosios bažnyčios, pradėjo statyti naują, kurios pamatinį akmenį Kapitulos Vikarijui, Jonui Krizostomui Gintilai leidžiant, 12 d. bal. m. 1844 m. akyvaizdoje susirinkusios dvasiškosios ir žmonių paszventė vietinis klebonas kun. Pranciszkus Kondrotas. Žmonės įtaisė deglyčią, kur ėmė degti plytas. Kad kun. Kondrotas iš senatvės visiszkai apako, Vyskupijos vyriausybė pridavė jam vietinį Kamendorių kun. Damininką Vitkeviczių už Administratorius. Tasai kunigas, nežiurint į nederlingumą 1847 ir 1848 m., aukų surinko į 2000 rub. ir maisto dirbantiems apie 1900 rs. Už tuos pinigus lyg 20 d. spalnio m. 1849 m. išvedė murus lyg pusiau langų.

Vyskupijos vyriausybė kun. D. Vitkeviczių perkėlė už kamendorių į Tirkszlius ir atsiuntė už administratorių kun. Peliksą Lenkauskį, kurs lyg 1853 m. surinkęs iš geros valios duodamų atnasų 7000 rub., pabaigė bažnyčios murus.

Lubų nesklepavojo, bet apskritai suvedė iš medžio ir gelžies, kurios išžėjo už 1500 rs. Zakristijas apklojo cinku, bažnyčios stogą — skindeliais, vandens nubėgimui pridėjo gelžines dadas.

Tokiame padėjime buvo dalykai, kad, iszkeltas į Dyccezijos Vyskupus, patsai pribuvau į Vieksznius. Radau kleboną visiszkai aklą, kun. Lenkauskį besivadinantį fundatorium, kun. Ignaką Vaiszvilą — Administratoriumi; vienu žodžiu, tris gaspadorius prie vienos bažnyčios. Kiekvienas iš jų žmones traukė prie savęs, o parapijonai, į dalis išskaidyti, nežinojo, ko klausyti; nusprendžiau tada dalykus sutaisyti.

1853 m. vyskupiszkomis apeigomis naują bažnyčią paszvenciau; didžiamiam altoriuje patalpinau relikvijas ss. Kankintinių: Lauryno, Deodato ir Placidos; apvaiszciojimui atminimo to paszventimo paskyriau Treczią Nedėlią po Trijų Karalių; padirmavojau 1602 ypati ir 30 d. pavakaryje išsvažiavau į Tryszkius.

Sugrižęs namo, kun. Kondratui 80 metų bocziui, paskyriau pakajus klebonijoje, aprupinau prideranciu už-

laikymu, metine alga ir tarnais. Kunigus Lenkauskį ir Vaiszvilą praszalinau ir nusiuncziau į Vieksznius dievo-
baimingą kunigą Rupertą Bortkevicių už kleboną ir fundatorių. Szis, nuo kun. Lenkauskio priėmęs 1686 rs. ir dar sziek tiek surinkęs, iszstatė boksztą, apklojo cinku, sienas isz oro isztarkavojo, idėjo aslą, apmurijo szventorių, kur paliko 14 framugų idėjimui stacijų abrozdu. Vyskupui leidžiant, sugriovė senąją bažnyčią, kurios vietoje iszmurijo koplyčią 6 $\frac{1}{2}$ sieksnio ilgumo ir 4 $\frac{1}{2}$ platumo. Altorius isz pradžios perkėlė isz senosios bažnyčios; bet kad tie buvo ne puikus, 1870 m. parapijonas Vincentas Juodeikis fundavo naujus ir gausiai iszauksino. Tai jam kasztavo 500 rs.

Valstiečiai, kaipo skarbavi, medinės medžiagos visai bažnyčios fabrikai praszė nuo Ministro Vieszpatystės Turtų; kada-gi tasai atsakė, veltui suteikė dori obyvateliai: Kunigaikstis Liubeckis isz Kapėnų miszkų ir J. M. Važinskis isz Biliunų miszko. Didžiausią storonę vedime fabrikos padėjo starszina Jonas Duda. Vyresniuojū murninku buvo Karolius Klamer; boksztą iszmurijo Jokubas Rekke.

Kun. Kondrotas veikiai pasimirė. Kun. Bortkevicių parapijonai labai pamylo; iszkėliau jį į džiakonus.

Ant nelaimės, valdžia Vieksznių parapijoje apsodino burlokus; dėl jų 1865 m. į Vieksznius isz Pažaisczio atsiuntė ant gyvenimo neramų popą — monachą, vardu Vasyli, kurs be jokios kaltybės apskundė kun. Bortkevicių General-Gubernatoriui Kaufmannui. Tasai, apvažiuodamas krasztą 1866 m., kad atvyko į Sziaulius, pasiszaukė Džiakoną, asztriai iszlojojo ir davė man rasztą, kad nuo kun. Bortkeviciaus atimcziau kleboniją ir iszsiųszčiau į kamendorius. Iszpilydamas jo valią, kun. Rupertui atidaviau s Jono bažnytėlę Sedoje, o į Vieksznius už kleboną pasiuncziau kun. Sidabravicių. —

Liutas ir Ožka.

Sakmė.

Pamatęs Liutas Ožką ant kalno,
 — Kumute, tarė, kas išz to pelno,
 Kad tu, kur uolos tik plikos niukso,
 Oras miglotas nuo amžių žlukso,
 Iszalkus, liudni teikies vaicszczioti?
 Nuženk į lankas, kur pilna szieno,
 Kur visi žvėris gyvena soti,
 Kur nė szuneliai nemoka loti!
 Nuženk pabūti nors vieną dieną!
 O kai lasziuką laimės įgausi,
 Kaip rūta, szieno kad paragausi,
 Atminsi meiliai tu savo Levą,
 Kaipo geriausį prietelį savo!
 — Ne, kumucziukai — atsakė Ožka:
 Kaip mano duszia laimės nė trokszta,
 Vis saldžius daiktus už nieką turiu,
 Ir, kas tik sveika, į tą težiuriu. —

M. Dagilėlis.

Yvairios žinios.

1. Isz Joniszchio, Sziaulių p. Už ką reikia girti?
 „Tėvynės Sargo“ skaitytojai, prisiskaitę pagyrimų paprūsio
 szvekszniszkių (Ras. p.) už santarvę ir darbsztumą statyme
 puikiausios visoje Žemaitijoje bažnyczios ant seniaus
 apmuryto szventoriaus (tokio puikaus zomato ir-gi nerasi
 visoje Lietuvoje), tenemislįja, juog tik Žemaicziuose tegali-
 mas toksai darbas. Mūsų žmonės, apskritai yra darbsztūs
 ir duosnūs ant Dievo namų, tiktai reikia žmogaus, kurs
 mokėtų tuos jų privalumus ant gero apversti. Netiesa
 teipo-gi, juog pas mus mažiaus vienybės, neg pas kitus.
 Man rodos, mus greicziaus galima suvesti į vienybę, neg
 kitus: lenkus, ar maskolius; tiktai, kaip sakiau, reikia
 vieno žmogaus, kurs visą savo szirdį, rupestį ir visą laiką

pasvęstų tam vienijimui. Beto, negut tik per stebuklą gali vienu kartu tukstanciose galvų atsirasti vienodi supratimai ir norai.

Teko mums pažinti vieną isz tokių vienytojų į krikščioniszką darbą, kun. L. Sziaucziūną, žmogų jauną, pilną sylvų ir gerų norų. Pastojęs Jonisztkio Administratoriumi, tikrai atnaujino jo paveikslą. Turtingiausioje szioje parakvijoje parėjo eilių-eilės turtingų ir garsių prabaszčių, o bažnyczėlė vis buvo menka, žema ir siaura, kaip dėl Jonisztkio parakvijos. Prie Jonisztkio lygiai teisingai galėjo pasakyt, ką Vyskupas Valanczius savo priežodžiuose užraszė apie Alsėdžius: Alsėdžiai — begėdžiai, ilgai vyskupus turėję, doros bažnyczios neturi.

Kun. Szv. drąsus buvo užmanymas — užsiimti perdirbimu bažnytelės į milžiniszką baziliką — į 30 sieksnių ilgio, gotiszkas boksztas į 35 sieksnius augszczio ir tt., neturint visam tam nė tukstanczios pinigų. Iszsipildė, kas pasakyta apie drąsius, juog anuos fortuna szelpia: szendiena vis žymiaus rodos tie Dievo namai visame majestote didumo, sujungto su szimtais papuosų, lietinių gzimsų, kapitelių, su daugybe artistiszku stovyly, kurių kožnas pritraukia akį pagaliaus gerai apszviesto ir daug ką macziusio žmogaus.

Ir viskas ne teip perbrangiai, padėkavojant žmonėms, kurie patįs savo rankomis visa, ką tiktai gali, dirba. Gyvais pinigais tik didiesiams meistrams ir artistams temoka. Tie, kurie sako: su savo žmonėmis — nieko nepadarysi: nuo pusryczių ateis, kuomet norės paeis, o kitą dieną nebegriž, eikite ir pasimokykite nuo jonisztkieczių: kaip jie akuratniai siunczia savo darbininkus. Už tat ir patieką turės, ant savo peczių kožną plytelę iszneszioję, kada galės ir anukams parodyti: szitie rūmai tikromis mūsų rankomis pastatyti; ant jų mūsų prakaitas tebedžiūsta; mylėkite-gi tą bažnyczėlę, kaip mylite savo tėvynę, boczių krauju ir prakaitu suszlakstyta! Sulyg didumu pridėto vargo ir prisiriszimas bus. Kažin, ar dręstų kas prabavoti atimti tokią bažnyczia?!

Už tą viską jonisztkiecziams ir jų klebonui tebunie szlovė! —

Už ką-gi juos peikti?

Joniszkyje, kaip ir visur po Lietuvą, rupestingi apie mūsų blaivystę(?) girtuokliai ruskiai-czinauninkai įtaisė arbatnamį su maskolizšku knygynu. Vyresniuoju užveidėtoju nuo pat pradžios tapo paskirtas uolus obrusenijos išpažintojas, valseciaus rasztininkas Erazmovas. Aiszkiai suprazdamas, kiek gali obrusenijos dalykuose padaryti tokios įrėdnės, kaip namai, kur maskolizšką knygą pasaldina popo paszvēsta arbata, Erazmovas su karsztumu jaunos szirdies, o su gobumu suaugusio proto, kokiuo yra apdovanotas, pasiszventė tam darbu. Gražu turėti tokius darbsztuofius, kad jie prakaitą lietu dėl tokių dalykų, kurie visur vienodai giriami, kaip naudingi. Bet arbatnamiai, žiurint į juos akimis lietuvio-kataliko, nepriguli prie giriamųjų vietų dėl savo paslėpto tikslo. Arbatnamiai — szildo lietuvius, bet maskolizšku garu; arbatnamiai — tai maži, grynai maskolizski kliubai — „kružki“ tarp svetimtauczių, kurių kasztu jie turi didinties ir augti. Prisižiurėjus į visokius brangius iszmislus — maskolizškai kalbanczius fonografus, „ach wy sieni, moi sieni“ czirszkinanczias „samograikas“, į „miglotus paveikslus“, paaiszkinanczias lygiai miglotą mokslą maskolizškų skaitymų, į tankias vakaruszkas, ant kurių buriai žydaiczių-mieszcioniukų didžiuojas su savo mokėjimu „otieczestwiennos“ kalbos, — neapsirikdamas pasakyti gali: tai ne mūsų įrėdnė, ne mūsų zobova, nepataiso mūsų jaunimo, bet labiaus jį gadina, kvailina, tusztybės pripuczia, fanaberiją pakelia, paproczius gadina labiaus, negu senosios purvinos ir paszvinkusios žydu karcziamos.

Kaip-gi peiktini yra tie, kurie nors retu savo atsilankymu anų vakaruszkų ir maskolizsko skaitymo rūmų priduoda jiems garbės ir padrašina kitus, o užmanytojams tų kliubų priduoda vilties, kad ilgainiui ir visi ims maskolizškai po aukso ikona su lempele linksminties! Turtingi joniszkiecziai, ar-gi popo palaiminta arbata gardesnė jums už savą? ar-gi, prie kits-kito nuėję, ne geriaus už arbatos sklėnyczios pasidundurioti, neg arbatnamių sumiszime iszprakaitavus, pilvus atstaczius pamazgas triaukti ir page dusius valgius valgyti? Ar-gi lietuviszka seklyczia prastesnė

už puskarciamės salią? Ypacziai diduomenei, kurios pėdais kiti seka, ar-gi pridera tokiais vietas lankyti, kur mūsų kalbai ir tikėjimui užspensti tinklai, ale teip paslaptinai, kad apreipina prascziokų akis. Jei bajorai nesupranta Gudijos siekių, ir tydzioms ar netydzioms dėl asabiszkos su vienu ar kitu czinauninku prietelystės, loszdami su jais tose namuose bubnus, patraukia dukteris ir seseris lankyti juos, tai per mažas jų akylumas. Kas juokingiaus, kad mūsų lenkuojantiems mieszcziomims ir bajorams pasilinksminimo vietą parėdo . . . maskoliai ir žydas Friedmann'as! Tasai, kaip visi mūsų žydai, nuduoda isztikimą gudą — mūsų katalikų kasztu, kurie apkvailę nieko juokingo ir blogo nemato tame „tautų susėbravime“. Paminavotini yra, kuriems ne vieta arbatnamiuose sėdėti: p. Szlapokas, provizorius, p. Leparckis, Mikucziukai, Tamuliukai Vaiczkuvienė, Jakszeviczė, Petraitis ir daugaliui kitų, kurie tebunie neiszrokuoti. Jie ir szeip jau tolie nuo lietuvių prasiszalino per prisisavinimą lenkiszkos kalbos, perdurbimą savo pravardžių ant lenkiszko kurpalio. Lietuviai — į lenkus iszvirtė — gale maskoliszkų ratų . . . Ar-gi bereikia didesnių dyvų? Tikra komedija! Ar-gi ne geriaus būti lietuviais, ale tvirtais, su padavimais senoviszkų savo genčių ir kilmės, kurie griekas po kojų minti? Atmetę vieną, kalbą, gal neužilgo atmesite ir kitą, tikyba: isz muro vieną plytą iszkriuszus, lengvius kitas lupinėti. Varna su savo gantos duota uodega ir snapu bene vertesnė yra už apsikaisziusia povo plunksnomis? Kas savo kilmės gėdžias, silpno ir žemo yra charakteriaus; kas, ir mokslą įgijęs, negėdžias savųjų ir su jais platesnės szirdies ir proto turtais dalijas, tas szlovės vyras, mūsų paramtis. Gyvenkite-gi vienybėje, ale tik su savaisiais!

Joniszckis nuo rėdo gauna į 10 tukstanczių, ar tų kiek, atlyginimo už propinaciją. Buvo kilę daug nesutikimų, kaip juos sunaudoti; bet rodos, viskas pasibaigė, ir tie pinigai bus ant statymo bažnyczios apversti.

Kovo Sėbras.

2. **Isz Tytavėnų,** Sz. p. Pas mus dalykai vis prastyn eina ir, jei Dievas ant mūsų nesusimylės, tai

kasžin ko sulauksime! Tytavėnų popas, Dimitrijus Gubinas, nesnaudžia, bet apsiputojęs bėgioja, norėdamas visus praryti. Biauriausia, kad jau turi keletą vyrų ir moterų iš katalikų, kurie pradeda jam žemaiczius žudyti, eina popui už svietkus, kur tik pareikalauja; užtat, kad jie su kuo susiprovoja, tai, popui padedant, teipogi išzgraija. Jų vardai: 1, Rutkauskis, žvėjas; 2, Vaiczekauckis, berankis, 3, Asikis, kalvis, 4, Jukna, dvylinkliežuvis, 5, Igniukas, perekinczikas. Tie nieko nebebijo; daro, ką popas liepia. Yra ir daugiau, bet tie pasislėpę stovi. Išz moteriszkujų: 1, Pocikė, 2, Kulikausienė, 3, gyvnaszlė Jaczikienė, 4. Dzidorienė: ir paslaptinių, kaip ir vyrų, yra. Nuo tų visų reikia bėgti.

Praeitą metą Gubinas už kapų gynimą pasodino 8 moteriszkes ir 4 vyrus ant mėnesio į Raseinių kalinį. Užgriebęs senusius katalikų kapus, popas kuriam valdžia atskėlė nuo klebonijos žemę, kasmet kiloja tvorą vis toliaus. Nedoras gobszius jau daug kašnelių prisitvėrė, o ypacz prie bažnyczios bromos užėmė per pusę sieksnio, atkeldamas tvorą arcziaus bromos durų, nors pagal plianą jam tų nevalna artinties. Lenda, kai kiaulė vis gilyn, kad garsingos Tytavėnų stacijos atsirastų tarp jo žemės: paskui ir tas prisisavins, jei niekas dabar jam per snukį neuždrož.

Žmonės, nerazdami niekur teisybės, susiraszė ir padavė praszumą ciesoriui. Jis, žinoma, negavo to praszymo, nes czinauninkai jį prisiuntė atgal popui, kurs su Raseinių asesoriumi suszaukė 50 vyrų ir keletą moterų pas urėdninką ir uždarė, o paskui kožną pavieniai klausinėjo: kas ciesoriui rasztą raszė, kur buvo jų susirinkimas, kas buvo vadu. Išzgdurėję tytavėniszkiei atsakė: paraszė, kas mokėjo, susirinkimas buvo turgaus dieną ant ulyczios, tų ir pasiraszeme. Asesorius mokantiems raszyti liepė vėl pasiraszyti ant popieriaus, kad isztikro tai jie ciesoriui raszė. Žmonės drąsiai vėl pasiraszė, nors ases. vis baugino kaliniu už pasiraszumą. Nebijojo ir moteriszkosios ir kalbėjo: jei mus Gubinas nenustos žudyti ir mūsų turtą plėszti, tai karalius isz rankų apturės praszumą!

Laukdamas komisijos, kuri turėjo atvažius apveizdėti kapus, kuriuos popas nori paversti į savo dirvą, o katalikai užrakinę laiko ir neduoda, popas norėjo spyną nuplėszti, bet negalėjo; praszė dvaro kalvį vitriko, tas nedavė; o kad papraszė Asikį, kalvį, savo prietelių, kurs szmotą bažnytinės žemės, klebonui kliosztoriuje sėdžiant (vis už tuos kapus), užginczijo, tai tasai padirbo vitriką, su kuriuo, žmonėms matant, popas kapus atrakino. Tą jo sauvalingą darbą žmonės suraszė su liudytojais ir padavė atvažiausiam komisijos sąnariui. Popas spyną buk nuneszės klebonui, sakydamas: priimk spyną, tai tavo paties žmonės nuplėszė. Buvo popas sustatęs protokolą ant dviejų nekaltų žmonių; bet jų namie tada nebuvo, tai ir iszsiteisino. Klebonas vos atsikratė nuo tų spynų. Matot, pats dirba, o ant kitų kalczia verezia.

Dabartinis klebonas, bijodamas, kad ir jo nesuėstų, kaip suėdė kitus kunigus, viseip jam teikias, norėdamas gyventi geruoju; bet ką czę: kad Apeizdos žadėta už tikėjimą kentėti, tai ir reikia kentėti; su gudais jei piktuojų nieko nepadarysi, tai geruoju nė to tiek. Kada kunigai su gudais draugauja, visuomet Bažnyczia verkia, nes esti nuskriausta.

Urėdninkas vieną sykį atėjo į Gradusų koplyczia, kur žmonės keliais eina, ir ėmė lipti, stodamas ant relikvijų. Kada moteriszkės pradėjo ginti, tai urėdninkas ėmė keikti, sakydamas, juog jam, ruskiui, czę nēr nekocio szventumo, ir tydzioms atgal nuėjo per stikliukus. Tai jau barbarystė!

Szis prabaszczius užvedė lenkiszkus giedojimus, ko prie ano klebono nebuvo. Kai poneliai nelabai mėgsta giedoti (kun. Tarvydas tankiai juos, padėjęs monstrancija, lojodavo už tat), tai gal ir dabar vienas vargonista tegiedos.

[Iytavėniszkis.]

3. Isz Indriejavo, Ras. p. Indriejaviszkiai, kaip ir kiti žemaicziai, skundžias ant prastų metų. Kaip linai, gird, po 8 rublius ėjo, tai netik gaspadoriui, bet ir ne vienam bernui (vaikiui) szimtinė būdavo „nė po kam“. Tik dyvai, kad jie visi yra kiaurai parlinde skolon, kurią igijo kaip tik tais metais, kad viskas jiems buvo „nė po“

kam“. Daug yra priežasčių nubiednėjimo per paskutinius mūsų žmonių; tų mes neatrokuojame, ir ilgai mislydami. Viena-gi aiszkiai matome miestelyje kas šventą dieną, kada prieš monopolį „tikros komedijos“ daros. Užimas — nesvietiszkas. Krautuve, mat, atidaro pirmoje po dvyliktos, o uždaro trecioje; dėlto, kas nori pasiszildyti, negali vėpsoti: per kits kitą kemszas pasipirkti „sznapszės“ netik tam sykiui, bet ir ant zoposto, nes naktis dabar ilgos: gal linksmintis. Ir linksminas — net purvai taszkos nuo vieskelio; kiti, pavargę jau, ilsis perkasuose, ožio akimis veizdėdami, kas aplinkui daros. Szauksmas, staugimas, szukavimas girdis miestelyje lyg vidurnakčių. Klaiku daros, matant tokį apjakimą! Kaip-gi jiems nebus „prasti metai“, kad ant metų prageria virsz 6000 rublių, nors miestelis teturi 20 gyventojų katalikų ir né turgų, né didžių susirinkimų nesti, — vien per šventas dienas?

Dumbrė.

4. **Isz Petropylės.** Prasadėjo rudeninis sezonas koncertų ir spektaklių. Lietuviai ir-gi nesnaudžia. 16 d rugsėjo Savytarpinė Petropylės Draugystė kėlė vakarą Vokiečių kliube. Buvo perstatyta komedija: „Dėdė atvažiavo“ ir deklamacija: „Anykszczių Szilelis“ Vyskupo Baranauskio ir „Daina nemokanczio raszyti“ Adomo Jakszto; dar pridūrė ir „Lietuvaitei, nemokancziai lietuviszkai“, teipogi Adomo Jakszto. Komedija nusidavė labai gerai; artistai savo roles atliko kuopuikiausiai; matyt, netingėjo prisiruoshti; tą sako ir žiniunai. Žmonėms perstatymas labai patiko: kur tik buvo lietuvių burelis, tų ir szneka tratėjo tik apie komediją; vien klausė, juokuodami: kuomet-gi vėl „Atvažiuos Dėdė“? Žmonių buvo ne perdaug, nes buvo truputį perankstie — dar nevisi buvo susirenkę isz vasarizkų gyvenimų. Pelno vienok buvo 89 rub. 50 kap.

23 rugsėjo kėlė vakarą Petropylės Lietuviszka Labdaringa Draugystė, su szokiais, be komedijos; bet visai nepasisekė: Draugystė turėjo deficitą. Pasirodo, kad lietuviai labjaus mėgsta teatrą, neg szokius. Po komedijai ir paszokinėti ne pro szalį. Panaszus pasilinksminimai malonūs ir naudingi: žmonės ir nusiramina, ir apsiszviečia,

iszlavina savo liežuvį, savo galvą ir jausmą, žodžiu sakant, augszcziaus už kasdieninį gyvenimą pasikelia.

Matydami mūsų nevydonai tą menką žiburėlį, pradėjo neapkęsti. Vilniaus General-Gubernatorius kreipės su raportu į Ministeriją, kad uždraustų lietuviams statyti spektaklius, dėlto kad ir Lietuvoje, gird, pradeda žmonės teip bovyties, nurodydami ant petropyliczių: jei tų, gird, galima, tai dėl ko mums uždrausta? Bet, rodos, tas iszmislas paliks be pasekmės, dėlto kad buvo žmonių nurodymui, kad lietuviai teatrus Petropylėje daro „na obszczem osnowannii zakonow“, t. y. Lietuviams uždraudus, visiems reiktų uždrausti.

P. S. Ta szaka dailos — sceniszkoji, — stovi gerai. Jei ne profesionaliszki artistai, tai mylėtojai dramatiszkos dailos paragins raszytojus pasirupinti apie pasidarbavimą scenai. Amatorių-artistų, deklamatorių mums netūksta; bet ką-gi? kad visi szaukia: duokit-gi ką grajiti, ką deklamuoti! duokite komedijas, dramas, vodevilius, monologus! — O isz kur anuos isztrauksi? Jieszkojome Tilžėje, ir nieko neradome, apart

„**Amerika Pirtyje**“. Komediija isz 3 dalių. Keturakio. 1895. 43 p.

„**Žentas dėl Parodos**“. Komediija 1 akte. Blizinskio. Vertė *Selimas*. 1897. 79 p.

„**Nesiprieszink**“! Komediija 1 akte. Przybylskio. Vertė *Selimas*. 1897. 34 p.

Klausimas apie spaudą gerai stovi.

Rutų Lapelis.

5. **Isz Szėtos**, Vilkm. p. Szėtoje labai buvo iszziplatinus girtuoklystė. Monopolį įvedant, reikėjo tris krautuves įtaisyti, paskui vienok beliko 2, o dabar tik viena. Bet kas isz to? Paliovę gerti degtinę, teip pamėgo alų, kad deszimtimis tukstanczių butelių per met iszgeria. —

Klebonas Sakalauskis, kaip pamato bažnyczioje koki lenkelį, tuojaus pradeda sakyti ne lietuviszkai, bet lenkiszskai (nuo pradžių-pradžios to nebuvo buvę!). Jei kas ateina užpirkti egzektivias arba calunines Miszias ir prakalba

lenkiszka, tai jau visos maldos bažnyčioje bus lenkiszkos; tas žmonėms labai nepatinka; jei vienas iš giminės, „svietavesnis“ — nusiūstas pas kunigą, durnai padaro, užsigėdėjęs savo kalbos, tai dėlko visa giminė turi būti karojama? Kamendorius Leikus grynas lietuvis, bet neturi tiesos elgtis prieszingai savo perdėtiniui; vargonysta, St. Danileviczius, nors gerai moka lietuviszka, bet ir tas su vargonais puczia lenkiszka Adynas ir kitką; vėl nenorėdamas nusidėti klebonui.

Giedoriai seniaus buvo labai visoje apylinkėje išgirti, o dabar visizka pasileido: Rožancziaus giedotų nebesiskubina; gird, kad kunigėlis neužkatija — suprask alaus ir cukerkų neduoda. Ale giedojimais jug Dievui ne kamendoriui garbę duodame, Dievas ir užmokės, jei giedosite iš dievobaimingumo, ne iš tusztybės.

6. **Isz Truskavos, Vilkm. p.** Su verksmu izleidėme kun. Karbauskį, kurs czę daug pasidarbavo pakėlimui dorybės, blaivystės ir apskritai apszvietimo, daug dalykų izmokęs. Gerianczių gal tik į 10 beliko. Visi szirdingiausiai linkėja jam kloties Vadaktėlių filijoje. *Matutis.*

7. **Isz Radviliszchio.** Maloni yra Radviliszchio bažnyčia: nauja, szvari, lygioje vietoje, varpai sutaikinti; giedojimai puikus, grynai lietuviszki. Kunigai pamokslus sako aiszkiais žodžiais, nekraipydami lietuviszko isztarimo, nemaiszydami svetimų žodžių. Tokie pamokymai eina tiesiai į szirdį, žadina puikius jausmus. Procesijos — kaip danguje. Pirmoji vaikų komunija daug Dievui garbės daro. Kunigas Pr. — tikras platintojas blaivystės.

Užtat didis miestelis, pilnas gelžkelio tarnų, į niekus virsta. Lietuviszka kalbėti nė skurlininkai nebenori; kaip tik sodietis ateina į miestelį, tuoj mocos lenkiszka arba maskoliszka, nes tai — „ponų kalbos“. Juog ir lietuviszka kalbanczių ponų atsirado, to dar negirdėjo. Yra keletas kromų katalikų-lietuvių, kurie per pus jau iszvirto iš lietuviystės. Yra gana ir galvažudžių su Klausiu, vagilių vadu. Laikraszczių ateina daug, bet vis maskoliszki ir dar tokie biauri, kaip „Swiet“ Komarowo.

8. **Isz Sziaulių.** Bažnyčioje tebegieda senoviszkai: „Gadžinkas“ lenkiszka, „Karunką“ — per pus lenkiszka, ne teip, kaip paraszyta naujuose Szaltiniuose. Dar tebegirdis ir tokios nereikalingos mūsų kalboje sziukszlės, kaip: **pabagaslovyk**, vietoje **palaimyk**; **pajednok**, vietoje **suvienyk** ir tt. Daug Dievo garbės trūksta, kada žmonės nesupranta maldos žodžių, arba kiteip supranta, neg isztikro reiktų. Tikra tiesa, ką anais metais „Apžvalga“ raszė: **macnus** niekas nesako į gyvus sutvėrimus arba į Dievą, bet tik į valgymus arba gėrimus. Nuo pat mažystės girdėdamas tą žodį bažnyčioje, vis negalėjo permantyti jo prasmės. Ale sunku jį iszvesti, kol žmonės tebėra tamsūs. Pasergėjau žmones, kurie turi atsivožę naują gerai paraszytą knygą, o gieda visiszkai neteip, kaip paraszyta, bet kaip jis priprato. Mokykitės isz knygos: jos nebambisizkos. —

Pas mus naktimis, labiausiai rudenį, tankiau matos raudonos apskriczios „žvakelės“, tai sžę, tai tę vaikszciojanczios, ne tik pavėj, bet ir priesz vėją. Daugumas su jomis apsirpato, daugumas tebebijo, nes nežino, kokie czę prajovai. Labai gerai būtų, kad mokytiejie parupintų tam tikrą knygelę apie fosforinę szviesą, kilstanczią isz puvėsių; torpynių, pelkių, kapų, kur pūsta kaulai arba žuvis.

Plunksna.

— 9. **Isz Darbėnų,** Telsz, p. Kaz. Jaszinskis baisus paliko netiktai žemaičiams, bet ir patiems maskoliams. Jaszinskis apsikelbė žandarų pulkauninkui, juog jisai nuo storastystės buvęs atstатыtos vien tik dėl to, kad persekiojęs žmones, prieszingus valdžiai, ir naikinęs žemaitiszkas knygeles. Tuojaus visi maskoliai, iszmetę Jaszinski isz storastų, gavo „strogij wygovor za ustranienije **wiernago** służaszczago“. Sį rudenį, kad miestecziai užsimanė rinkti naują starostą, Jaszinskis nupirko už keletą rublių arielkos ir snargliuotų baronkų ir vėl tapo iszrinktas į miesto „vyresnybę“, nors neseniai buvo iszbloksztas kaipo „niegodnyj.“

10. **Pasekmės naujų aresztų.** Neprieteliai lietuvystės, vis tiek, kas jie yra: ar svetimtaucziai, ar lietuvių iszgamos,

įkiszo žandariams liežuvį, buk pelnas isz lietuviszkų teatru einas ant dalykų, prieszingų maskoliszkaï valdžiai. Nors parupintojai teatru iszrodė, juog pelną sunaudojo teip, kaip buvo ant afiszų paraszyta, tai yra atidavė neturtin-giems studentams, vienok žandariai tam neįtikėjo ir lyg sziol tebesiunta, jieszkodami, ant ko pelnas buvo apverstas. Visus turėjusius sanryszį su teatru ir artimesnę pažintį su artistais, krato ir tyrinėja. Iszkrėtė pakajus dukters Jo-niszskėlio daktaro **Petkevicziaus**; nesuvokė nieko. 27 d. rugsėjo m. iszkrėtė Kretingos daktarą, p. **Jonuszį**; atrado 12 knygelijų: daktarą suėmė ir nudangino į Liepoją, kame tebesėdi daktaras Vaineikis ir keletas studentų. Iszkrėtė Kretingos perkmainį, p. **Empacherį**; rado keletą knygelų; suėmė ir iszvežė į Liepoją. Kratę ir daugiaus ypatų, bet jų pavardžių nežinome. Toliaus Palangos Notarijų, p. **Kentra**; krėtė labai sąžiniszkai patsai prokuroras; visus pakraszczius ir popierius nuo sienų iszdraskė, bet, nieko neradę, paliko liuosą, iszsitateiravę tik apie dr. V. Toliaus iszkrėtė Darbėnų aptiekorių, p. **Prekerį** dėl to vien, kad Prekeris buvo dr. Vaineikio pirszliu ir dėl to priesz su-jungtuves tankiai jį priimdavo pas save; be pasekmių. Isz Darbėnų visi raudonsiuliai nuvažiavo pas Kartenos dvarponį **Mongirdą**, tėvą Liepojaus kalinyje sėdžianczio studento; paskui prie Mikuliczijų dvaro komisorių, p. **Vait-kevicia**. (Garždu par.); pas abudu nieko nepeszė. Pažįstamiems dr. V. reikia atsargiems būti.

11. **Isz Kulių**, Tel. p. 14 d. spalį mėn. į Sziaulius iszvežė Pilypą **Szlimą** už tat, kad priesz 6 metus pas jį buvo radę Garžduose keletą knygelijų ir kas tą kitas paliudijęs, juog ir kalendorių gavęs pasiskolinti nuo jo. Tuomet Szlimas iszbėgęs į Ameriką, nelaukdamas tyrinėjimo. Keletą metų praleidęs, sugrižo ir apsigyveno kitur, Kuliuose. Reikėjo-gi kam liežuvį įkiszti apie jo sugrižimą ir dar primeluoti, juog ir dabar tebeprilaikas knygas ir sachariną. Už sauvalingą iszėjimą už sienos reiks kalinyje pabūti. Už kitką nēr žinios, kas bus; greicziaus nieko.

12. **Isz Darbėnų**. Darbėnuose atsirado žandaras-moteriszkė, moteris ano garsingo Rymos, kurs kitą syk

tiek liarmų darė ir pats ant galų galo į Liepoją išspruko. Kaip isztikimą, tarpininkas idėjo ją į arbatnamį už gaspadinę. Visur arbatnamiuos yra sueigos visokių paszlemėkų ir sznipukų. Darbėnuose-gi — ypatingai, nes gaspadinė, Rymienė kuoarcziausiai susikumavo su žandarų Kapustinu, su juo per kiauras naktis girtuokliauja ir...; turi tada laiko apie visąką iszmeluoti, ką tik gauna per dieną iszgirsti; kartais visai neteisingai įduoda, kaip tai buvo su p. Prekeriu. Bukite atsargūs arbatnamiuose, o į tokiuos, kur žandarai sėdžia, visiszkai neikite.

13. Isz Veviržėnų, Ras. pav. Tamsunų, pavydžių kersztininkų, skundikų yra cze, kaip spirgų koszėje. Kada mēs patįs kits-kitą griaužiame, miestelio žydpalaikiai paskutinį syvą isz mūsų traukia, užlaikydami krautuves, paslaptines karcziamas, arbatnamius su arielka, supirkdami isz pirmų rankų grūdus, sėmenis, linus, kurius trejetą mylelių pavėžėje į Klaipėdą, paima gerą pelną už menką tarpininkystę. Mēs visą tą perregime ir pypkiodami persznekame, bet vis-gi nėjokių pragumų nusikratymui žydais nesigriebiame; o kad kursai ir užsimanytų griebtis, tai kitas jam koją pakisza, valseziaus vyriausybę papirkdamas. Trūkstant vienybės, neką padarysi žydams, už kurius vyresniejie, sznapszės prisiszrėbę, galvas guldo.

Valseziaus pacztą, duokime, jau keliolika metų valdo žydas Leiba ir nēkaip juo, it niežais, nenusikratome: kaip tiktai vienas kontraktas baigias, tuoj Leiba rasztininkui, starszinai ir kitiems, „gerkliniams“ magaryczių pastato ir katalikas nuo katalikų negauna uždirbti. Leiba moka ir kiteip praszalinti pavojingus jam konkurentus. Sztai paėjo paskala, miestelio ukininką Klipsztą mislijant nuo Naujų Metų pacztą nuo Leibos paveržti. Neilgai trukus, liubrikai atbrzdėjo prusinės jieszkotų; nerado, nes Klipszta nēkuomet jos nelaiko. Į trecią dieną atsibeldė patsai Raseinių Isprauninkas su visa savo ruja lietuviszkų knygų jieszkotų. Buvo nedėlia, 8 d. spalių m. Klipszta su paczia buvo bažnyczoje; policijantai, neduodami nē Sumos iszklausyti, parsivarė juos, visus paszalius iszlandė, bet, nieko lietuviszko neradę, pagrobę vieną tomą Kraszauszkio rasztų

(antrą palikę) ir su tais liaurais iszsineszino. Prieszininke gyveno Klipszto motina; jos nesirupindami isz bažnyczios kviesti, iszlaužė duris, atplėszė užrakintą skrynę ir rado tris nekalto turinio knygeles, kurias ir pasiėmė. Kas Klipsztą skundė, nēr žinios; bet visųtikriausiai tai padarė Leiba, kurs ne kartą savo „prieteliams“ sakydavo: „Pirma, neg Klipsztas nuo manęs paczte atims, asz jam, bei Gott, padarysi, kad jis bus Tobolske“. Nors Klipsztą į Tobolską nugrūsti Leibai nepavyks, tecziaus paczto Klipsztas neregės, nes rasztininkas jau vyrus prikalbinėja Leibą pacztoriumi palikti, o mūsų „gerkliai“ sako tokio pacztoriaus, kaip Leiba, nēkur nerasią, nes ir algą nedidelią (1400 rs.) teimaš, ir geras magaryczias stataš.

Tuopacziu atveju Isprauninkas Monževskis jieszkojo lietuviszkų knygu pas ukininką Pocių Lelėnų sodžiuje, bet pas jį visai nieko neradę, iszbrazdėjo kitur medžiotų. Pocių apskundė Petroszius isz kerszto, kam jį Pocius laszinius bevagiant nutvėrė, o deszintininku budamas, į kalinį įkiszo už suktybes. Ir tai judoszius.

Rasztininkas Polianinas, nors „bagocziukų“, kurie be jo jokios suktybės padaryti negali, yra baisiai giriamas, tecziaus yra nognos plėszikas, skundikas ir maisztininkas. Paprikas ima netik tada, kad pirsztą kur prikisza, bet, progą gavęs, nuplėszia ir nieko, nē teisiai, nē neteisiai, nepagelbėjęs. Vienam vaikinui į selską isz Raseinių parėjo baltas bilietas. Polianinas, su starszina, žinoma, susižinojęs, pasiszaukia vaikiuką ir sako: „Vienok Isprauninkas tau teip isztaisė, kad į vaiską gausi eiti; bet asz tave už 50 rs. dar pagelbėcziau“. Vaikinas sulygo už 25 rs. Rasztininkas, kaip matai, liepė pasiraszyti bilietą apturėjus... Vaikinas mislija skūstis, bet numanydamas dar daugiau pridėsiąs, liudytojų neturėdamas, nusispjovė. — Szį rudenį, Obolenskiui besivažinėjant, Polianinas su visu melagingai skundė Veviržėnų kleboną neva už metrių ant pareikalavimo nepristatymą. Skundė ir prakilnuosius vyrus, kurie nesiduoda jam už nosies vedžioti: sudžias ir starsziną perstatė, kaip paprikininkus ir mulkius. Teip iszrodo giriamasis rasztininkas; kaip-gi baisus turi buti peikiamieje?! —

Starszina, Kausteklių Žemgulis, gudrus žmogus, bet tik sau ant naudos: kada du vaidijas, nuo abiejų paima, abiem prižadėdamas gerai padaryti. Geriaus būtų, kad rasztininką labjaus priveizdėtų. —

Neseniai Veviržėnuose uždėjo krautuvej ir keleiviams vieszbutį (gaspadą) katalikas Jurjonas, labai padorus ir szczyras žemaitis. Per savo szczyrumą gerai varos ir veikiai pralobtų, kad mūsiszkiei ne nuo žydpalaikių, bet nuo jo pirktų. Isz pavydo žydai kerszija jį uždegti, bet, rasit, s. Florijonas jį apsaugos. Norėjo dar du kataliku: Talmontas ir Radiszauskis, krautuves įtaisyti, bet iki sziol nuo kunigaikszczio Bagdono Oginskio žemės namams pastatyti vis negauna. Gal kuomet kunigaiksztis supras dalyko svarbumą ir aniem dviem neatsakys žemės ploto. —

Žydams betarnaudami, tarp savęs besiėsdami, mės neįstengiamo nė kapų padoriai apsitverti, kad gyvuliai netryptų mirusių mūsų tėvų gyvenimų. Kiek jau metų, kaip susivežėme akmenis; rodos, bereiktų meistrų pasisamdyti, bet tą padaryti jau nebeįstengiamo. Kas žin, kas czę kaltas? Bepigu veizdėti į szvekszniszkieus! Negali nė atsi-džiaugti, kokia tarp jų vienybė ir meilė Bažnycią statyti už kits kito isz kailio nerias. Na, ir turės neužilgo tokią, kad ir rietaviszkiei galės užvydėti.

Pastumdėlis.

14. Nuo Ukmergės. 18 d. rugsėjo m. Umergės policija vėl aplankė Bimunų Vereikį, kuris yra spėjamas, kaipo platintojas lietuviszkų knygelijų. Per ilgą kratymą jiems pavyko klojimo (rejos) paszalyje rasti keletą knygelijų: už tat du jo sunu keletą dienų palaikė prie policijos, o paskui visą szejimyną paliko po savo priežiura. Liudna, kad mūsiszkiei dar nemoka branginti savo geradėjų-aprupintojų szviesos dalykais; nemoka lietuvis už dantų turėti. Sekime žydus, kurie nuolat gargaliuoja, rodavojas, o ką praszlaicziai žino? Nieko! Ir gerai: jų rupestis — jie ir tesišno; kam-gi lietuvis turi spaviedotis isz savo rupesczių žydams ir maskoliams, jei tie nė nori, nė gali jam padėti ir tyko tik krividą padaryt?

15. **Isz Salų**, Zar. p. Nu, duokime, koks buvo reikalas Salų perkmainiui, Klebonui (tokia jo pavardė) bėgti pas urėdninką ir praneszti, kad matė Galsiszkių Szlapelį, paleistą kareivį, skaitant „Atsiszaukima“, kurie neseniai buvo ant stulpų iszklėjuoti? Klebonas turi kromą. Prekėjas praleidžia per metus tukstanczius žmonų, kurie, jam įtikėdami, drąsiai szneka ir daro; jei jis yra iszmingas vertelka, tai nieko nemato ir negirdi: tam yra pasamdyta policija, ana tegu sznipinėja, uodžia, isz už kerczios klauso ir dairo. Tikime Kleboną susiprasiant ir pasitaisysiant, nes jei žmonės dar kartą pritirs jį esant didesniu prieteliu urėdninko, neg savo pirkėjų, tai pradės nebelankytis į kromą. Bus tai skaudi, bet teisinga bausmė! — Ponui Szlapeliui nieko nebus, nes pasisakė skaitęs nuplėsztą nuo stulpo. —

16. **Isz Liaudiszkių** sodžiaus, Radviliszchio par. Gal ir radviliszkiecziai nebelankysis pas tuos, kurie moka žmogų įvelti. Sztai kas atsitiko Liaudiszkių sodžiaus szimtininkas, Kaz. Mikalauskis, laidojo savo dukterį. Palaidojęs, susivedė lydėtojus pas žydą ir ėmė vaiszinti monopoline ir alumi. Įkausę, ėmė sznekėti apie muszimą žydų Vaszkuose, Pasvalyje, Linkavoje. Radviliszchio Mausziukas, isz szalies pasiklausęs, praneszė asesoriui, nes žydai labai bijojo, kad ir radviliszkiecziai nepradėtų jų tvoti. Dėl to paties ir Orkienė praneszė girdėjusi savo krome Vl. Sakalauskį kalbant apie muszimą. Dėlto szitie nieko nekalti žmonės datyrė daug nemalonumo: gavo teisintis, prie policijos pabūti ir da-gi susilaukė kratymo. Asesorius iszgalvojo: „Gal jie negeras knygas skaito, kad apie žydus szneka“, ir pasiuntė iszkrėsti juos. Geri žmonės jiems davė apie tai žinia, bet nebuvo reikalo: visi apskūstieji teturėjo „geras“ knygas, t. y. senas maldaknyges ir joms lygias. Kratytojai, neradę „negerų“, surinko „gerasias“ ir pristatė policijai. Nors nė tos knygos nebuvo blogos, nė tyrimas neatrado apskūstuose blogų ketinimų, vienok penkioms asaboms nuo gubernatoriaus atėjo užmokėti bausmės po 15 rub. 22 kap. Nabagai nė žinote-nežino, už ką. Kitur žydai į kailį gauna, o kitur

bausmę uždeda! Mat, lietuvis turi į žuvį pavirsti: netik apie maskolius, bet ir apie žydas nebegali kalbėti. Męs jums, lietuviai, patariame kuodaugiausiai kalbėtis apie visą, kas jums navatna (keista), ale tik žinokite, kur: žydas jums lygiai neprietelius, kaip ir saviszkiei ilgaliežuviui.

Laukinis Lietuvis.

17. **Nuo Sziaulių.** Sziaulių urėdninkas, važiuodamas ant Pakruoji, iszvydo ant stulpų prikležuotą lietuviszką atsiszaukimą: „BroLIAI ir Seseris, nepasiduokite maskoliams“! Persigandęs, nulėkė pas deszimitininką ir suszuko: „Kam leidziate klejuoti savo laukuose“! Bet cze jį truputį apmalzino, atrėžė: „Ar męs kelio sargai esame? Nė eisime, nė saugosime“! Bet kitus teip įbaugino, juog kitų sodžių deszimitininkai kas nakt lakioja keliais veizdėtų, bene prikležuota darkas nors. (Teip daro Sziaubaiczų deszimitininkas). O jau urėdninkas ko ne pasiuto bemaklinėdamas ir lietuviszkus rasztus bekeikdamas.

18. **Sargieczio prityrimai.** Teip sunkiai, su tokio pavojuimi įgydami „Tėvynės Sargą“, platiname jį tarp savųjų, kiek tik iszgalime; atiduodame už pigiausią prekę, pigiaus, neg mums patiems apseina vienas pristatymas per 20 ir daugiau mylių. Neruguojame, kad ir dėl tų niekų ėma derėtis: leidziamė dar pigiaus. Matydami neturczius, troksztanczius dvasiszko valgio, arba turtinguosius-biednus ant dvasios, duodame veltui, idant įgytų szioki-toki augsztesnį supratimą, permanty gilybę mūsų meilės, dėl kurios sanbroliams pasiszvencziame. Jei skaitys, kad ir už mūsų pinigų, ir įgys nors kibirkszti tėvynės meilės, kad apturės nors vieną spindulį szviesos, mums rodysis, kad už savo vargą apturėjome gausų užmokesnį. Kaip-gi tada skaudžia szirdį, kad isz tamsuolių-neiszmanėlių burnos ir už tą isz geros valios patarnavimą iszgiristi iszmetinėjimūs: „tai, Prūsai prisiszpauzdina visokių niekų dėl savo pelno ir per apgavikus vilioja nuo mūsų pinigų“. Skaudu girdėti neteisybę! Koks cze pelnas tiems, kurie neszioja? Prūsai, ką uždirba, namie atsiėma nuo tų, kurie dėl lietuvių gero, savo kieszėnės atviras laiko. Kad ne jie, neturėtumete teip pigiai knygu, vogtinai jums pagaminamų.

Užtat szirdį nuramini prie tų lietuvių, kurie jau įprato skaityti, kurie isz kalno užpraszo atneszti jiems ir sau-žiniszcai isz karto arba dalimis rublį apsimoka. Kad nedoriejie gadina ir erszkiecziais bado szirdį, pas jus, geriejie skaitytojai „Tėvynės Sargo“, atgaunu visą tautiszkos dvasios stiprybę; jus skaitau už tikruosius savo gimines, nes su jumis turiu ir žinau apie ką kalbėtis, tuotarpu kad tėvo giminės nesupranta mano szirdies jausmų. Acziu užtat, kurie platintojus lietuviszkų rasztų priėmate, ne kaipo suvedžiotojus, bet kaipo didžiausius savo prietelius ir dar juos pavaiszinate! Acziu ne tiek už gerą, kiek už patieką! —

Prityriau, kad lietuviai begalo greit persiėma naujais mokslais, kame tik yra kam pažadinti jų mislį. Kokoje parapijoje yra nors vienas szviesus ir rupestringas lietuvis, tų viską kiteip atrandi. Kame-gi nėra tokių, parapijonai dar neturi supratimo apie „tautą“ ir patriotizmą; sakos esą „katalikai“. Žino, juog jie yra „lietuviai“; bet sako — tai vistiek esą, kaip ir „katalikai“. Sakai, tai-gi ir „lenkai“ — „katalikai“; o dėlto lietuviai tai ne lenkai. Atsako: vis tas pats žodis, bo katalikas-katalikas . . . Ir teip vėl iszpradžios. Skaitantįs-gi „T. Sargą“ jau teip nebepratoja: jau žino, kad katalikų yra pilna pasaulė, o lietuvių tik poros milijonų; kad žemė, kur jie gyvena, vadinasi ne Rosija, ne Lenkija, bet Lietuva; kad jų kalba lietuviszkoji, yra lygi kitoms kalboms: maskoliszcai ir lenkiszcai. Skaitykite-gi visi „T. Sargą“ ir laiminkite szviesius jo pagamintojus!

Laukinis Jaunikaitis.

19. **Isz Smilgių.** Pan. p. Tikras nusidavimas isz galo XIX amžiaus: kaip sodžiaus žyduitis tapo didžiu prekėju, o bajoras — kerdžumi.

Leisk žydą ant prieklėczio, įlys ir į klėtį.

Smilgių parap. vienoje isz okelicų gyvena bajoras St. B., jis apturėjo po smerties savo jaunesino brolio 20 deszintinų nuosavės žemės. Teisybė, nedidelė tai duba, bet laukai vaisingi, triobos geros, gražus užvaisytas sodnas kaip žmonės sako, buvo tai aukso sėslas (krėslas). Ta vieta buvo tėvo pirкта. Augszcziaus minėjau, kad ne tėvas St.

paliko, bet pakliuvo po smerties jaunelio brolio, o priešastis buvo szioki. Viena kartą per didžiausius Smilgių atlaidus Sekminėse, kad toje bažnyčioje atlaikomi yra klupėjimai 40 valandų prieš Szvencz. Sakramentą, jis, vietoje pasimelsti bažnyčioje, nuėjo aplankyti į karcziamą senos rabinienės ir tę prigėrė arielkos ir piktos dvasios. Sugrižęs namon, teip brangioje katalikams szventėje, kaip atsiuntimas Dvasios Szventos, teip pirmuszė savo tėvą, kad jis nuo to ir mirė.

Tėvas mirdamas ukės savo nebepaliko vyresniajam sunui St., bet Juoz., ir St. sziais žodžiais palaimino: „kad tave, vaikeli, kur užmusztų žydai kuntapliais, kaip tu mane!“ Po metų Juoz. pasimirė ir duba pasiliko St., kurioje, vedęs dorą žmoną, apsigyveno.

Ant galo sodžiaus gyveno grįtelėje žydas Beremotkis, mylimas girtuoklių kaimynas ypatingai St., kurs tankiausiai lankydavos. Jam pamėgo žydas ir jo truczyna-arielka daugiau, kaip žmona, vaikai ir visa. Beremotkis teipgi B. laikė didžioje garbėje. Jam atėjus, pati greit szokdavo su blete skusti kedelę ir szluostyti su masgoliu, sałydama szvelniai: „ui, proszę, pan, siadać!“ Beremotkis žino, ko svecziui reikia; tuojaus stato butelį ant stolo, o jis, įkaitęs ir įsisprendęs, szaukia balsiai: „Beremotke, co przyniosłes skibkę chleba, soli? przynieś bułkę, — wiesz kto ja jestem!“ Žydas kiauliarysczio lakstė aplink savo poną. Ant galo teip pamylėjo St. Beremotkj, kad isz namų iszvarė žmoną su vaikais, kam rikdo raudojimais ir praszymais pasikatymą su brangiausiu savo prieteliu. Dabar užstojo laikai vienybės su žydu ir liuosybės, niekam nekludžiant. Dėl didesnio linksmumo pasikvietė sau į draugiją L. ir R. kaimynus. Bet R. greit susiprato, kad lankymas Beremotkio brangiai kasztuoja; suskaitęs, net nustebo, juog per vieną rudeni neberado savo kiszenėje 80 rublių, ir liovėsi.

Atėjo sunkūs laikai ir Beremotkiui. Ponas, po kuriuo jis gyveno, savo žemę ir tą grįczią pardavė trims ukininkams. Blaivus, iszmingingas ukininkas N. nenori žydo laikyti ir liepia iszeiti. Szę puola ir tę puola, bet niekas jam neiszduoda gyvenimo, nors už plikas sienas siulija 20 rubl.

Visi kaimynai net rankas ploja iš džiaugsmo, kad šeimyna, pasivogus ką norins, nebebėgs prie žydo, nė bus paszonėje velnio pagimda, o vasarą su arkliu nebus kam išganyti avižų. Žydas su didžia sope szirdies, išsigandęs eina prie savo geriausio St. su buteliu arielkos neva atsisveikinti. St. teip susigriaudino szirdis, kad jis Beremotkį priima į savo namus, atiduodamas jam ant arendos savo žemę, kokį truputį sau tik pasilikęs, ir sodną. Jis plauko, kaip suris po sviestą: jo mylimas geradaris gyvena po vienu stogu, ant pamojimo rankos nesza arielkos butelį. Ir man teko pasigrožėti, kad buvau nuėjęs su reikalu prie St. Sėdėdamas už stalo, kamszcziu trinkė, kaip iš sziaudyklės, szaukdamas: „czy ty, Beremotke, nie widzisz, że mnie gośé“! Iszeidamas sau myslijau, ar ilgai tu vieszpatausi ant žydo. Nepoilgo užgirdau, juog St. Beremotkiui skolingas 800 rublių, juog žydas jau kalba: „co biędzie, pan, trzeba rozliczyć się“?

Po kirviu žydo iszgriuvo gražus, senas beržynas; atidavė žydui ir sau paliktą žemę su sodnu. Tolesniai užgirdome, kad jau žemę iszdavė po kontraktu ant 12 metų ir davė vekselį Beremotkiui ant 4000 rub. Toliaus daugiaus; mažinos ryszis vienybės bajoro su žydu; vietoje meilės su stikleliu (kieliszku), pradėjo Beremotkis vaiszint St. su atseja, kurios meilės pokilį ir asz užėjau klaimė. Žydui, matai nebeatiko, kam jis užima seklyczyą. St., bijodamas: „żeby mnie zyd nie zabil“, visai iszkeliavo isz savo namų ir pristojo viename dvare karves ganyti už kerdžių, o žiemą už szeriką. Kaip pabaigė mano kaimynas St. B. gyvenimą, nežinau; tik buvo tiek girdėti, kad jau pasimirė.

Beremotkio dailiam protui rodės per mažas pelnas gyventi mažoje okolicoje ir dirbti žemę; dėlto jis kontraktą ir vekslį St. ant 2000 r. pardavė ukininkui V. už 2200 r., bet vikriai paslėpė, kad jis da turi ant 2000 r. vekselį. Keletą metų per leidęs, už likusį vekselį ant 2000 r., vėl iszvarė ant licitacijos tą paczią dubą ir gavo vėl 2200 r. Kaip girdėti, tikiasi dar perleisti treczią kartą ant turgų. Tokiu būdu Beremotkis nusipirko Panevėžyje nuosavius namus ir szendien isz pirkiko kiauszių, visztų, teliukų

kailių (o kartais ir kumelę pasižabojęs nujojo) tapo didelis kupčius.

Teip tatai visiems bus, kas žydo klausys. Įleisk velnią į bažnyčią, užlips ir ant altoriaus.

Panaszaus liudno prietikio esame liuditojais didžių savame laikę ponų G. . Jų dvarai tiesėsi nuo pat miesto Smilgių liki sieniai Sziaduvos parap. per 7—8 vierstus, o szendien isz tų visų turtų liko miszke maža gritelė, kaipo savastis. Patįs, kurs gyvas, vargsta po svieta neturte. Yra, kurie da pasako, kad jiems buvo persunkus pasninkas net paskutinių dienų gavėnės.

Prie žmonių jie užsipelnė vardą veltklaidžius, bet mielaszirdingų. Eina paskalas, buk gudrus žydas prie ilgų palukanų iszviliojęs nuo jų 700 r. už pasiuvimą vienos poros batų (palukanos ant palukanų augo). Jų dėdė, kurs surinko tuo turtus didžiu savo szyksztumu, permatė, kas bus su jo gerybėmis sakydamas: „užvaldys alkavi, kurie viską suvalgys ir bus da alkavi“!

20. Isz Panemunėlio, (Zarasų p.) Trukis, kuriuo asz važiauvau, apsistojo apie 6 val. ant gelžkelrūmo Panemunėlio. Iszsėdęs, sargą pasiuncziau į miestelį, kad pajieszkotų arklio nuvažiuoti į Kamojus. Už pusės valandos szmaikszcziai cziauziau ant važio, į kurį buvo įkinkytas sargas, riebiai iszszerzas kumeliokas — ne vadinu kumeliu dėl jo mažumo. Dažnai jis muistėsi, jauzdamas nesunkų vežimą. Pakinkytas buvo lietuviszkai: su lanku, ant nugaros gulėjo storai iszpinti sziksznomis szlajai. Pavažiavęs kokį laiką apsupiau kitais kailiniais kelius, nes szaltis, susidėjęs su asztriu vėju, pradėjo mane perimti, nors teip nebetoli bebuvo szv. Juozapas.

Lietuvis nemėga ilgai tyloms sėdėti. Mano vežėjas, kaipo žmogus szviesesnis, neušsiviežė manęs klausti, iszskur ir kur važiuoju, kas asz esmi, ar gyvi mano tėvai, kiek turiu brolių, seserų, kiek žemės man priguli, bet pradėjo sakinėti apie save, juog jis yra prekėjas, turi konialiszku daiktų krautuvej, kad prie geležinkelio apart jo yra da tokios pat katalikiszkos dvi (ar viena —

nebeatmenu), krautuvi ir kad jiems visiems neblogai klotasi. Nemažiaus už jį džiaugiaus, matydamas, juog ir lietuvius mokinasi jau sau pelnyti baltą duoną — nevien žydams ir kitiems atėjunams skirta laime Lietuvoje!

— O dėlko, užklausiu kitoniszku tavorų krautuvės nenorite užvesti tik paprastų daiktų? Jis nurodė kliūtį ant žydų; gird, žydai, atsiradus naujų dalykų krautuvei, nuleidžia prekę teip, kad, nesulaukus jos pakilimo, reikia, viską pametus, bėgti. Kaip paveikslą apsakė apie krautuvę geležų, kad turtingas žydas neužleidžia tuomi prekiauti net savo broliams. Mislįjau sau vienas, negreit da mūsų žmonės susipras nulaužti ragus išivyravusiam ir didžiaunam parkai.

Kitą neprasta naujiną papasakojo, juog pp. Przezdzieckai (ipėdiniai p. Tyzengauzų) yra užtarytojai katalikų prekėju. Atsiradus Kamajuose katalikiszka krautuvei, žydai apniko ją naivoti, bet užgirdęs apie tą p. Przezdzieckas, stacziai pasakė žydams: „jei jus nesiliausite kankinti to prekėjo, tai né vieno nepriimsiu į savo namus“. Reikia žinoti, kad tiems ponams bemaž visas miestelis priguli. Žydai nutilo, kaip grikis. Rokiszkyje (Zarasų apskr), vietoje savo apsigyvenimo, vienus namus ypatingai paskyrė katalikiszka krautuvei. Nėgreit atsirandant prekėjui, tie namai kokį laiką stovėjo tuszti. Duok, Dieve, daugiau tokių ponų! mūsų Lietuva nebūtų tokia nelaiminga!

— Kas girdėti daugiau, atsiliepiu patylėjęs prie szalip sėdžianczio su ilgais usais savo vežėjo, kurs buvo apsirėdęs storais kailiniais, apmusztais plonai namie austu mileliu. — Et! ką czę prie mūsų gero girdėsi! Szįmet, matai blogi metai, svietas pristigo paszaro gyvuliams ir sau duonos teip, kad net isz kitų krasztų maszina atsiunczia rugius. — Padejavę ant blogų metų, pagyrėme dvarų ukės vedimą, kad sėja dobilus, burokus szerti gyvuliams, o per tai turi daug pelno ir pieno; kad po dvarus geresni vaisiai, nes žemę iszdirba plugais, geležinėmis akėcziomis ir kitais naudingais stankiais. Teip besznekucziudami, užvažiavome Neviczių sodžių. Vežėjas numojęs botagu, nurodė ant surukusių, nuplyszusių,

iranczių grįczių: tai, matai, ką daro ta arielka. Ar-gi teip jie gyventų, kad būtų nesmirdėjęs žydas viduryj' sodžiaus? Perilga ir jiems apkarto peklos gaspadinė, labiausiai jaunimui. Visi susitarę, ėmė baidyti žydą, kurs neapsikentęs spruko, geresnių sau žydbernių jieszkodamas. Tame sodžiuj' tokie buvo iszvirtėliai-pagonai, kad jei kas praszydavo nuo jų mažiausio liudijimo, reikė daug pripirkti arielkos — gird, bagotas esi.

21. **Isz Vyžonų,** Ukm. p. Ant rytojaus toliaus sau traukiau į Vyžonus, kur ilgesnį laiką užtrukau. Czę nieko ypatingo nepatyriau. Metus turėjo blogus, neužderėjo jiems nė rugiai, nė vasarojus. Giliai įlindo į skolą žydams ir ne žydams, bepirkdami duoną ir paszarą. Žemę vyžoniszkiei dirba senobiszku būdu, apie plugus yra girdėję, bet nėkadęs nepirkę — gal kokį vieną-kitą plugą ir atrastumei po vienasėdžius. Apie auginimą gerų gyvulių, pienininkystę neturi mažiausio supratimo, rupinas tik ko daugiau pasėti linų. Turi sau už garbę prisilikti aibę gyvulių, o neturi nė vasarą kur dorai pasiganyti, nė žiemą kuomi mitinti, karvės mažutės sutyrusios, menkai duoda pieno. Dobilų naudingumą vienok jau suprato, daugumas mėgina juos sėti ir džiaugiasi, kad geras daiktas. Man rodos, neilgai: pamatę, kad ant su arklais ir medinėmis akėcziomis iszdirbtos dobilinės niekas neauga, mes sėję, kaip kur kitur padarė. Labai gailu, kad liki szioliai žmonės neturėjo gero paveikslo nė nuo dvarų grapo Ziberko-Plioterio, kur buvo vedama ukė kone tokiu būdu, kaip kad ardavo, įbedę szaką į žemę vietoj mūsų patogaus plugo.

Ant viso Vyžonių miestelio szvieczia monopolio krautuvė ir alinė, kaipo ženklai girtybės mažos, neturtingos parapijos. Pirm užvedimo monopolio ruogsojo dvaro namuose penkios (gal daugiau), kaip daržinės, karcziamos — tai gal yra sznapso pirkėjų. Srėbkite, vyrucziai, arielkėlė, kad net jums pakausziai numuktų! Žymesniai už kitus Kunigiszkiei, kurie net du žydu užlaiko savo prieglobstoj. — Apie arbatnamį czę ir kalbėte niekas nekalba.

Vyžoniszkiei žmonės tamsūs, mažai kas skaito „T. S.“ arba kitas naudingas knygetes — kam čę tas apszvietimas, kad tik baltosios socziai?! Reikė tokių kvailių parduoti neperdaug senus selskos namus, neturint kaszto ant naujų. Dabar selska nuo kelių metų tilpsta nusamdytuose namuose — gražus uždarbis. Kaip tam sunai, nemokėdami pramonystėmis pelnyti sau duoną, pasidalino žemę ant daug dalių, ir ne vienas, užtikus blogesniems metams kenczia badą. Jaunimas vienas po kito eina į Petropilę, Odessą, Rįgą ir kitur. Amerikos, Afrikos da nežino. Murinė Vyžonų bažnyczia su savo augsztu boksztu isz oro iszrodo gana gražiai, ket jos vidaus bemaž nėkoks daiktas nepuoszia; ypatingai altoriai su abrozdis baisia nucziruę, kad niekur savo gyvenime tokių nemacziau.

Vyžoniszkiei drąsus ant musztynių, o kai pasiseka ir ant užmuzsimo. Teip szįmet pavasaryj' iszplaukė žmona isz po ledo, nėra žinios, už ką nugalabyta.

Apie sėbrystę su gudais man tokį atsitikimą apsakinėjo. Priesz keletą metų vienas ukininkas per baltakę labai susibundžiavo su gudais.

Piszorius buvo gyvai persitikrinęs, kad jis paims sau už žmoną jo seserį. Bet Dievo mylistai gelbiant, tas ukininkas nuo jų atsitraukė ir paketino apsivesti su Lietuve. Skiriamoji uoszvė ant tų pėdų apskundė priesz vyresnybę, kad jo namai užsikrovė lietuviszkomis knygutėmis. Atlekė asesoris, padarė krata, atrado tik Lietuvos gaspadinę, už kurią atsėdėjo areszto dvi nedėli. Ot tau ir brolis — maskolis!

Gargažė.

Žinios isz Amerikos.

1. **Straikas.** — Nuo 17 d. rugs. prasidėjo kietose Pennsylvanijos anglyse didelis straiakas: isz 142 000 žmonių, dirbanczių prie angliakasyklų, lygsziol aplink 120 000 pametė darba. Nenori prie straiiko prisidėt tik Schuykill'o pavietas, bet straiiko vadovai užtikrina, kad neužilgo ir tę

angliakasiai pames darbą. Tokiu būdu bus tai didžiausis straikas, koks kada tik pasitaikė Amerikoje. Toje Pensylvanijos dalyje gyvena apie 20—30 tūkst. lietuvių ir visi beveik minta išz angliakasyklų; už tai be darbė atsilieps skaudžiai ant nemažos dalies mūsų brolių Amerikoje.

Priešascių straiko yra daug, išz kurių paminėsiu tik keletą svarbiausių. Apart padidinimo mokesties, darbininkai reikalauja pirmucziausiai numuszimo prekės parako. Dabar angliakasiai priverstinai turi pirkti paraką nuo kompanijos, kuri ima 2 dol. ir 75 cent. už baczkutę, kad tuo tarpu kur kitur galima ją gaut už 1 dol. ir 50 c. Antras reikalavimas straikierių yra panaikinimas kompanijos krautuvių. Tūlos kompanijos, ypacz mažesnės, užlaiko savo krautuves, išz kurių verczia darbininkus imti daiktus, už kuriuos atsiskaito išz uždarbio arba, kaip czę sako, „pėdės“ (angl. **pay day**—diena iszmokėjimo uždarbio). Darbininkas, priverstas imti išz tos krautuves, kartais turi mokėt už pirkinius daugiau, nekaip kitur kur, per ką darosi jam skriauda. Treczias dalykas, kurį angliakasiai nori panaikinti, yra teip vadinamas **dakiavimas** (docking system). Darbininkas nevisados gali iszleisti išz po žemių ant virszaus gryną anglį. Czystija ją teip vadinamose laužyklose (breakers). Tę atskiria uolas nuo anglių; paskui jas bemaldami ir besortuodami, iszveža daugel atmetų ant teip vadinamo „durbankio“. Po tų visų procesų pasirodo, kad jeigu pav. žmogus iszsiuntė isz kasyklų 60 tonų, tai grynos anglies pasidarė kartais tik 50—52 tonu. Kompanija moka tik už grynas anglis, teip kad darbininkas, iszkasęs 60 tonų, gauna užmokėti tik už 50 arba 52 tonu. Tas sumažinimas skaitliaus tonų vadinasi „dakiavimu“ ir jo panaikinimo angliakasiai reikalauja. Vienas išz svarbesnių dalykų, kurio straikieriai reikalauja, yra mokestis uždarbio kas dvi nedėli, o ne kas mėnuo, kaip daugelyje vietų yra. Darbininkas, gaudamas uždarbį vieną tik sykį ant mėnesio, greitai pinigūs iszleidžia ir paskui turi lyst į skolas, kurias iszmoka ant ateinanczios „pėdės“ ir vėl lendą į skolas ir tt., ir tt.

Patėmysime, kad Pensylvanijoje yra įstatymai, uždraudžiantis kompanijoms laikymą savo krautuvių ir

liepiantis mokėt algas darbininkams kas dvi nedėli, o ne kas mėnesį. Bet kas isz to, kad už peržengimą tų įstatymų nėra paskirtos baudmės. Asz, padėkime, sau galiu apskusti kompaniją už laikymą krautuvės; beabejo, bylą iszlosziu, t. y. sudas pripažins, kad kompanija elgiasi priesz įstatymus, bet jos negalės nubausti; galėsiu 10 ir 100 sykių ją skusti, bet uždaryt krautuvės neįstengsiu...

Isz to matyt, kad angliakasiai kovoja dabar netik už pagerinimą savo buvio, bet teip-gi už sudrutinimą nekurių valstijos įstatymų, kurie yra teorijoje, bet praktikoje nieko nereiszkia.

Kaip tas straikas pasibaigs, iszgirsite, skaitytojai, gal pirmiau, nekaip szitas rasztelis pasirodys „Tėvynės Sarge“, nes apie straiką balsu visame sviete.

Pirmutinis kraujo praliejimas szitoje bedarbėje pasidarė Shenandoah'e 11 d. rugs. Czę reikia žinot, kad Sehuykill'o paviete (tę randasi Shenandoah, Mahanoy City, Pottsville, Minersville ir tt.) angliakasiai neturi tiek skundų, kiek kitose vietose: moka jiems „pėdes“ kas dvi nedėli, nelaiko kompanijos krautuvių, už parako baczkutę ima tik 1 dol. 50 c. Be to, paskutiniame laike dirbo labai gerai t. y. mėnesinis uždarbis iszneszdavo nuo 30 iki 60 dol., o nekuriems net iki 100 ir daugiau. Dėlto nėra ko stebėtis, jeigu didesnė pusė „mainierių“ aplink Shenandoah nenorėjo straiukuoti. Bet daugelis isz simpatijos pametė darbą ir, kaip tokiose aplinkybėse tankiai atsitaiko, pradėjo persekiot einanczius į darbą. Kompanija apginimui savo darbininkų paszaukė pagelbon szerifą. Tas su savo pagelbininkais (deputies) sergėjo darbininkus, einanczius namo isz darbo. Pėtnyczioje (21 d. rugs.), bet mieste susitiko su minia straikierių, kurie pradėjo mėtyt akmeniais ant darbininkų. Szerifas pradėjo szaudyti į susirinkusius ant ulyczios žmones. Vienas lenkas ir viena mergaitė likosi nuszautu. Ant rytojaus gubernatorius prisiuntė į Shenandoah 2,700 kareivių, kurie lygsziol saugoja kompaniją savailis.

A. Draugas.

2. **Susivienijimas Lietuvių Valnamanių.** — 3 d. birželio New-Yorke atsitiko lietuvių valnamanių seimas. Vaisium to suvažiavimo yra „Lietuvių Valnamanių Susivienijimas“, prie kurio prisiraszymas kasztuoja 25 c.; mėnesinis mokestis isznesza tik 10 c. Sąnariai Susivienijimo negaus nė paszalpos ligoje, nė posmertinės, bet visi pinigai eis ant iszleidinėjimo knyguozių, žinoma laisvamaniszkos dvasios. Sziuo tarpu nutarta atspaudinti Buechner'io „Medega ir Pajiega“. Apart to seimas pakėlė protestą priesz kun. M. Szedvydį, per kurio buk priežastį d-rui Sliupui kartą nebuvo leista laikyti prakalbas Pittstone, ir priesz knygutę „Balsas Amerikieozių lietuvių pas Popiežių Leoną XIII: joje, esą, ne yra iszreikszi norai Amerikos lietuvių, bet tik kelių kunigų.

Svarbiausias vienok seimo veikalas buvo iszdirbimas lietuvių-valnamanių pliatformės. Pliatformė czę reiszkia daugiau, nekaip programą, yra tai iszreiszkimas, ką partija pripažįsta už teisingą, naudingą ir reikalingą, ant ko savo darbuose remiasi ir ką atsiekti stengiasi, kaip tolesniame laike, teip ir tuojau, szitoje valandoje. Prisižiurėkime tai pliatformei.

Karszcziausias mūsų valnamanių troszkimas yra „iszliuosuoti žmones isz religiszų prietarų ir politiszkaimaterijaliszkos verguvės“ (punktas 1). Žinoma atsiekti tai galima bus tuomet, kad žmonės atmes netik tikėjimą, bet ir viską, kas su juo riszasi. Dėlto laisvamaniai antrame punkte savo pliatformės iszsižada krikszczioniszkos ir visokios kitokios remiancziosios ant tikėjimo dorybės; pas juos dora yra toks daiktas, kurs „iszsidirba pagal reikalą ir patyrimą“. Ir vėl, evoliucija, esą, „moksliszka iszguldo klausymus apie pradžia, ugį ir iszsiplėtoją gyvunų, drauge ir žmogaus“; dėlto laisvamainiai „parema - evoliucijos teoriją (p. 3).

Isz politiszkaimaterijaliszkos verguvės naujas Susivienijimas žada iszgelbėti žmones, eidamas iszvien su socialistais ir „priimdamas laisvę, lygybę ir teisingumą dėl visų žmonių“, iszėmus, kaip vėliau matysime, vienus tik kunigus. Laisvamaniai, žinoma, „remia liuosybę kalbos,

presos, paczto*), diskusijų ir apsvarstymų apie visokius dalykus, liuosybę susirinkimų ir draugysčių“. Ant galo (punktas 7) V. S. „užtaria (dar syki) liuosybę, atmėta tikėjimo ir proto verguvę, reikalauja visiems lietuviams medegiszkos gerovės ir politiszkos laisvės, apszvietimo; stengiasi nusikratyti nuo kunigijos, kuri yra parama despotizmo“.

Dabar prisižiurėkime, kaip mūsų laisvamaniai praktiszcai „remia liuosybę“ ir kokiais būdais ketina „iszliuosuoti žmones isz religiszku prietarų ir isz politiszcai-materijaliszkos verguvės“.

Pirmucziausiai reikalauja jie, kad bažnyczios ir kitoki kunigijos(?) turtai mokėtų pagalvės mokestis (reikalavimas 1). Reikalauja, kad kunigai būtų praszalinti isz kongreso, legisliaturos, laivynės ir mokyklų, isz kolegijų, prieglaudos namų ir kitokių įrėdinių, užlaikomų visuomenės pinigais (reikal. 2). Tas viskas reiszkia, trumpai sakant, kad kunigai, budami tokiais pat ukėšais Suvienytų Valstijų, kaip ir valnamaniai, neprivalo vienok naudotis isz visų ukėšystės tiesų. Tai tau ir „lygybė, laisvė ir teisingumas dėl visų žmonių“!

Valdžiai nevalia remti tikėjimiszku įrėdinių, mokinimo tikėjimo ir tt. (reikalavimas 3). Tas pat atkartota ketvirtame reikalavime.

Žinoma, tikėjimas pas valnamanius yra toks baisus daiktas, kad valdžia neprivalo apvaikszczioti religiszku szvenczių (reikal. 5).

D-ras Szliupas turėjo keletą sykių vargą su prisiega. Sude nenorėjo jį priimti už liudininką, nes jis, nepripažindamas Dievo, gali su lengva szirdžia kreivai prisiekti. Visuose atsitikimuose daktarui prisiejo prieszais savo persitikrinimui prisipažinti prie tikėjimo į Augszcziausia Esybę. Dėlto valnamanių pliatformėje ir likosi įspraustas reikalavimas, kad prisiega būtų panaikinta.

*) Pas mus raszyti ir spauzdinti galima viską, bet rasztų nė knygu, platinanczių paleistuvystę arba turinczių už sieki apgavystę, siuntinēti per pacztą nevalia. Už peržengimą szito įstatymo anais metais nukentėjo Baczkauskas.

Septintame, asztuntame ir devintame reikalavimuose atkartota tas pats, kas jau, truputį kitais žodžiais, yra išreikšta pirmiau, butent, kad „visi įstatymai ant palai-kymo nedėlios, kaipo religiszkos szventės, būtų atszaukti“, kad įstatymai remtūsi ne ant pamato tikėjimiszkos daros, bet ant pamato prigimtos doros, kad valdžia neužtartų nė jokio tikėjimo, nepripažintų privilegijų nė jokiai bažnycziai.

Deszimtame ir paskutiniame punkte mūsų valnamaniai reikalauja, kad valdžia priverstų kunigus „eit į karę ant apgynimo kraszto“.

Paduodu szitą pliatformę pagal „Viltį“, bet kituose laikraszcziuose buvo išpraustas dar punktas, kuriame valnamaniai reikalauja, kad juos posmert sudegintų, nes tai „pigiau ir sveikiau“.

Tokie tai yra norai ir siekiai mūsų laisvamanių Amerikoji.

Naujas laikrasztis. — Numirus „Kurėjui“ ir „Bažny-czios Tarnui“, sziomis dienomis pasirodė Pittsburgė Pa. „Ateitis“, socijalistiszkas nedėlinis laikrasztis. Išleidžia jį vietinė socijalistų kuopa.

Amerikietis.

P. S. Londone vietoje „Vaidelytės“ p. Pilėnas išleidžia dar vieną laikrasztį: „Lietuvos Sargas“, kurio dar nematėme.

Red.

3. Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Seimas.

Pradžioje spalinio mieste Elizabeth (ties New York'u) atsiliko XV. seimas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje. Deleгатų išz Pamarinio kraszto ir Rytinės Pennsylvanijos (išz Vakarinės Amerikos nebuvo nė vieno) suvažiavo į 50. Susirinkimas atsiliko su tokiais barniais, kad seni Susivieni-jimo sąnariai lygina jį su buvusių kadaisiai seimu Mahanoy City'je.

Barniai ėjo už tai, ar palikt Susivienijimą tokiu, koku jis dabar yra, ar padaryt katalikiszku, koku jis buvo pirm ketverių metų.

Susivienijime yra dvi partiji. Viena, didesnė, nori jį matyt krikszczioniszka-i-katalikiszku, kita nenori nieko žinot apie tikėjimą. Kadangi antroji partija pasikėsino

visus reikalus paimti į savo rankas, o pirmoji to leisti nenorėjo, tai ir kilo vaidai. Po ilgų barnių ir pravardžiavimų, nutarta palikti konstituciją po senovei.

Vyriausybė likosi išrinkta sekanti: prezidentu — kun. A. Kaupas iš Scranton, Pa., viceprezidentu — p. A. Danileviczius iš Mahanay City, Pa., sekretorium D. Astramskas iš Plymouth Pa., kasierium K. Radzeviczius iš Shenandoah, Pa.; knygiais: kun. J. Kiaulakis ir p. K. Unika iš Philadelphijos; peržiūrėtojais kasos: kun. A. Milukas iš Shenandoah, Pa. ir p. J. Pranys iš Newark, N. J.

„Tėvynės“ spaustuvę nutarta perkelti iš Plymouth'o į Philadelphia ir ant jos pagerinimo pridėti iš kasos 200 dol. Philadelphia didelis miestas, jame nėra kitos lietuviszkos spaustuvės, tai gal Susivienijimo spaustuvė turės daugiau įėjimų. Be to, tame mieste galima pigiai pirkti namus, kuriuos Susivienijimui jau seniai reikia pasigaminti.

☞ Autoriui lietuviszkos gramatikos, dabar spaudinamos Tilžėje, pripažinta premijos 100 dol., bet pareikalauta nuo jo atsisakymo nuo visų tiesų ant naudos Susivienijimo. Pripažintos teip-pat atspaudinimas Susivienijimo kasztais veikalų p. Žemaitės.

Nutarta paaukaut 50 dol. kankintiniams ir atidaryt ant kankintinių fondą prie Susivienijimo.

Antras skyriuos (300 dol. posmertinės) likosi panaikintas. Nuo szios valandos visi sąnariai S. L. A. yra lygūs — visi gaus posmertinės 150 dol.

Sąnarių Susivienijime pasirodė į 1550, o pinigų į pusketvirto tukstanczio dolerių. Susivienijimas tokiu būdu per pastorus metus paaugo ir sąnariais, nepaisant ant to, kad „Sandara Lietuvių Amerikoje“ atitraukė nuo jo nemažai žmonių, ir kasos.

Seimus nutarta laikyt ne rudenyje, kaip lygsziol, bet pavasaryje, kad esti ilgesnės, szviesesnės ir sziltesnis dienos. Pirmas „pavasarinis“ seimas atsiliks ateinantį gegužio mėnesį Wilkes-Barre'iuose (Pennsylvanijoje).

Delegatas.

4. **Kas į kliosztorių?** Praszo mus apskelbti per „Tėvynės Sargą“: Jei kurie vaikinai turi palinkimą ant dvasiszko stono, o netur kaszto baigti Seminariją ar yra

atstatyti iš jos dėl neįsivadavimo egzamenų ar dėl kokios kitos priežasties, tegu kreipias prie perdėtinio klostoriaus s. Pranciszkaus zokano pagal šį adresą: **Rev. St. Jeka O. F. M. Franciskan Monastery, Pulaski, Wis. North America**, o bus priimti ir išmokyti klostoriaus kasztu ant kunigų-zokaninkų (Bernardinų). Gali kreipties ir tie, kurie tik užbaigę tiek kliasų, kiek reikia istojimui į Seminariją. Pagal ir visiskai ne mokyti, jei jaučia paszaukimą į zokaninkų stoną, bus priimti už „brolius“ zokaninkus, bet kunigais nebus pramokyti, nes turės darbuoties. Norintį pasinaudoti, pirma turi nuraszyti gromatą, melzdami, kad būtų priimti, ir važiuoti tada, kad apturės atsakymą. Raszyti gal lenkiszka ir vokiszka: lietuviszka klostoriuje nemoka nė vienas kunigas, nors apylinkėje yra daug lietuvių. Klostorius turi į 200 akrų žemės, 4 parakvijines gimnazijas; Seminarijos dar neturi, nes neseniai dar te uždėtas. —

Op! Op! Kas ten, Nemunėli?

4 Balsams vyrizskiems sutaikė:

A. Wisockis.

Op! Op! Kas ten, Ne - mu - nė - li? ar tu ma - ne

szau - ki? Ar tik, ty - ku van - de nė - li

plus-ken-dams,sau
plau - ki?

Mūsų rasztai.

1. „Volungė“. Eilės — pirmieji bandymai *Juoxo Margalio*. Tilžėje 1900 m. Kasztu „Tėvynės Sargo“. 111 pusių. Į mūsų rasztenybės išdą įdėjome dar vieną knygelę, dar vieną rinkmenę eilių, po vienu bendru vardu „Volungė“. Kiek galėjome, stengėmės išleisti papuosztą vinjetomis; ant titulinio lakszto pauksztė - volungė atspaudinta dažyvėmis. Virszutinė išzvaizda, rodos, nepalieka daug ko geisti: bus viena iš puikiausių knyguczių. Raszybą vartojome naują, kaip visuomet atskirose mūsų knygelėse, kol ir laikrasztyj nepradėsime ją vartoti. Korekta išzvesta gana rupestingai, kiek galima išzžlibinėti iš neaiszkaus rankraszczio. Jei ant korektorius krenta didžioji dalis atsakymo už paleidimą knygų su klaidomis, tai mės, raszytojai kalti esame už nerupestingą raszymą. Smulkesnes spaudos klaidas apleidęs, nurodau tik tas, kurios sakinio prasmę aptamsina.

Pusė 8 minties rinkim	mintis
„ 8 gyvai anksztėje	gyviai anksztyje
„ 9 debesīs juosvi	debesīs
„ 9 sužvylo	sužvilo
„ 10 audra sapnuoja	(gamta) audrą
„ 10 drobiniai	drobiniai
„ 11 ankszcziaus	ankscziaus
„ 13 nebepasiekę akis	nebepasiekė
„ 13 szirdis jam nutilo	jau
„ 13 giedrinsi oras	giedrinsis
„ 16 szirdis perskrist giminėn	parskrist
„ 19 gamtą gardžiuotis	garta

Pusė 19	rangimu	rangymu
„ 21	dangų iszvys	iszvis
„ 27	tankynė susimaigė	susimazgė
„ 27	dublynė	dumblynė
„ 28	gužas, lizdo . . . kalena	ant lizdo
„ 32	prarisentįs	prarysentis
„ 32	tvirtybė, garsingi	tvirtybe garsingi
„ 33	aszarų skalvių	skalsių
„ 35	skaudus budeliai	skaudūs
„ 39	teiks priglausti	teikis
„ 41	prasmę permaintyti	permanyti
„ 47	sakįta	sakyta
„ 47	tarė, klausiamas, žmogaus: tę	klausiamas:
„ 47	vagi	vagi
„ 48	kankintinis gyveną	gyvena
„ 48	Negriaudžia skundą	skunda
„ 50	supintis mintįs	supintos
„ 51	gyvybė kvėpės	gyvybę
„ 54	Ant smilgių kapą	Smilgių
„ 54	jumisa	jumyse
„ 54	gražuose	gražiuose
„ 57	dege	degė
„ 57	svajonių	svajonių
„ 57	Zenk	Ženk
„ 59	Tavoje kantrybė	Tavoji
„ 66	žybute	žibute
„ 73	krutinė paaukauti	krutinę
„ 76	troszti	trokszti
„ 76	prisiekėt	pasiekėt
„ 77	meta	mėta
„ 77	laikę	laike
„ 86	patį mena	pati
„ 86	solcesonų	salcesonų
„ 93	lig	lyg
„ 93	giesmininkė	giesmininkiep
„ 96	riszeliu	ryszeliu.

94 eilės iszskaidydos į skyrius: Margumynas, Erszkiecziuose Motina, Erszkiecziuose Sunus, Rasotose Rutose, Isz Finų poetų ir Sakmės.

Vieni skyrių vardai gana liudija apie eilių prasmę: Margalis dainuoja, liudnai, kaip volungė, nes jo „mintis — krauju paraszytos“, kaip sako pratarmėje. Isz tos rinkmenėlės matome nepaprastą lengvumą iszreiszkimo mislių, tik tankiai . . . kaip Margaliui, nedovenotiną skystumą tikrą pasekmę per didelio vaisingumo. Ar

szeip, ar teip, perskaitęs „Volungę“ kiekvienas tars: arba turėsime didį poetaį isz Dievo mylistos, arba nepaprastai poetiszką prozaiką. Veizdėsime, kurion pusėn žengs; bet tą tegu p. Margalis žino, kad maloniai ir nuolaidžiai priėmę „pirmuosius bandymus“, nuo kitų daugiaus reikalausime.

2. „**Ukiszkaisis Kalendorins 1901 m. Sargiečių sustatytas**“, Mauderodės iszleistas. 80 p. su pamokymu apie žemės iszdirbimą, sėjamasias žoles ir — ukiszkoje skaitoje ir su dainomis Dagilėlio, o apysaka: „Vaikai ir tėvai“ Dėdės Atanazo — literatiszkoje skaidoje. Naudingas kalendorius, jau platinas po Lietuvą, duodamas Mauderodei vos keletą feningių, o perkupcziams 15 kap. Ne mūsų jau kalczia, kad Mauderodės korektorius, kur jam patiko, mūsų raszybą paliko, o kur ne — savo įvedė, nepataisydamas nė tų dalykų, kurie buvo nurodyti. Popierius ir iszleidimas labai prastas. Daug maloniaus būtų imti tokį kalendorių į ranką, kurs ne tik pamokytų, bet ir paguostų, būtų kuom pasidžiaugti; ale lyg to, rodos, dar tol.

Ukiszkoji ir literatiszkoji skaida užima 46 puses.

3. Naujos vodingos knygutės.

- a) „Trumpa Istorija „Didžiosios Prancužų Revoliucijos“. (Isz lenkiszko Iszleido P. L. S. R.
- b) „Olga Liubartovicziutė“, veizdelis isz gyvenimo nihilistų. Raszyns M. Stepniako. Isz Maskoliszkos kalbos vertė Stasys Kirvis. Iszleido J. Laukys.

Pirmoji knygutė iszleista „Lietuviszkos Social-Demokratiszkos Partijos“, kuri gale primezgė trumpą savo katekizmelį; antrą iszleido tas pats Laukys, pas kurį gal gauti „Kurėją, darbininkiszką Laikrasztį“, kurs „drąsumu iszreiszkimo mislies“ . . . etc. Pirmoji iszleista pagarbinimui „proletarijato“, arba beturczijų, kurie vieni, gird, nežiro, kame tiesa, ir vieni tėra dori. Jie tai padarę „gražiausias valandas istorijoje, kada su ginklu rankose, su skrajojanczia veliava laisvės kovojo su savo prispaudėjais“, t, y, kunigus, bajorus ir karalius. Tų

paskutiniųjų myris jau laukias, o juos ir vienkart dabartinę visą tvarką palaidosias proletariatas, išznaikinsias „isz dievo valios“ vieszpatavimą privilegijų, sulaužysias kunigijos tiesas ir valią, nes ji, pilnomis saujomis griebdama vieszpatystės turta, nieko gero nedaranti tautiečių labui, arba tik tiek tedaro, kad skaito neteisingai užpelnytus pinigus ir gyvena, buk tos siurbėlės, isz svetimo kraujo irtt. irtt.

Ant 46 pusių nedaug tepasakysi apie tokį didį ir szakotą dalyką, kaip Prancuzų Revoliucija; bet-gi nieko ir nepasakyta, nes jos tikslas buvo ne pamokyti, bet suerzinti, vienus paniekinti, kitus prieszingai aiszkiai teisybei iszaugsztinti. Duokime, per Revoliuciją „liaudis elgės labai doriai“ (31 p.); tiesa, žuvo szimtai tukstanczių bajorų ir kunigų, ale tai buvo „tėvynės neprieteliai“, (39 p.) ant galo „jeigu nenesztų savo prieszams myrio, tai pati turėtų mirti“ (37 p.), „burzuazija ir pražudė daugybę žmonių (proletarijų), visai nekaltų (!) ir pasiszvencziusių Revoliucijai“ (39 p.) Melagingumas broszurpalaikės isz susatymo tų sakinių aiszkus. Priegtam, baisiai pavojinga, kaipo atvirai kurstanti prie maiszto priesz maskolius, neva tai už „pilną patvaldystę Lietuvos“ (45 p.) Kalba, kaip klédédama, o už tuos klédėjimus, veizdék, kiek žmonių maskoliai nukaros kaipo tikrus maisztininkus. Lietuviai — ne maisztininkai; apie autonomiją nér ko ir svajoti, — tai paibeliui-gi tokios knygpalaikės? Neimkite jos né į rankas!

„Olga Liubartovicziutė“ — tai mergaitė-socijalistė, besidarbuojanti su kitais nihilistais ant nužudymo maskolių caro. Ta knygelė dapildo pirmąją; lietuviams szviesos né už graszį neatnesza, o silpnas galvas apsuka ir į namus nesza tikrą nelaime. Ir jos neimkite į rankas. Gana mums pavojaus su tomis, be kurių apseiti negalima, kurios mokina dvasia, ne peiliu kovoti. Ir apgalėti prieszus męs tegalime dvasia ne ginklais.

Kalba abiejų knyguozzių menka. Apie amerikaninę néra ko ir kalbėti: menkumas ir nemokėjimas lietuviszkos kalbos szalininkų „Kurėjo“, „Naujos Gadinės“, „L. Balso“,

ar kitų vardų, bet tos pacios rūšies, laikraszczių, seniai žinomas; bet ir „Istorija“ versta vergiszka.

c) Prie pavojingų laikymui, nors sziaip jau puikaus turinio, reikia priskirti ir

„Velines“, parasztytas A. Mickevicziaus, verstas „Varpo“ (Vincio Kudirkos). 68. p Kalbą puiki, kaip visuomet Vincio Kudirkos; vertimas — baltomis eilėmis, gana sunkus skaitymui, ypacz isz pradžios. Pasaka eina apie maskolių persekiojimus lenkiszkos jaunumenės priesz pat lenkmetį 1831 m. Puiki ir tikra pasaką; tik bukite atsargingi, aną laikydami: policijai ji neperlabai patiks.

4. „Kas prieszius“? Paraszė *Lazdynų Pelėda* 32 p. Perspaudinta isz „Varpo“. Su dideliu gabumu apsakyta, kaip per lenkmetį tamsūs ir jokio sanrzsizio su dvarais neturintjs lietuviai nežinojo, kas yra jų prieszai: maskoliai ar lenkai, nes ir tie, ir tie vienodai juos korė. Knygutė verta skaitymo. Gailu, kad p. Lazdynų Pelėda gaiszina savo talentą ant tokių dalykų, kurie tik orą užsmardina, o jau tikrai jai szlovės geros tėvynainės nenupelno.

5. **Grovo Kyburg'o kelionė Lietuvena** 1397 m. Lietuviszškai iszguldė J. Basanaviczius. (Su D. L. K. Vitauto paveikslu). Plymouth, Pa. Iszleista, kaipo № 4 Tėvynės Mylėtojų Draugystės. 51 p.

Ton knygutėn tilpsta nemieruotai interesingas apraszymas lietuvių, ypacz vilnieczių buities, teipogi Didžio Kunigaikszcszio Vitauto. Kiekvienas apszviestas lietuvis turi ją žinoti. Ale kalba — nė į vieną lietuviszką szneką nepavedi. Raszyba — Dieve regėk! Dyvų-dyvai, kad toks mokslo vyras, kaip Dr. Bas. pamylo tokią archaiszką kalbą ir nė kiek nesitaikina prie raszomosios tarmės. Paprastas lietuvis skaitytojas tos knygutes nesupras, kad ir mėš daugalio dalykų nepermanėme.

Tėvynės Mylėtojų Draugystės įstati (§ 6) žada beturcziams veltui knygas dovanoti. Klausimas, kokias? Greicziaus savo iszleidžiamas, neg nuo kitų perkamas, nes isz kur-gi isztekttų kasztų, jei pirmamiam siekiui (§ 1) —

spaudinimui knygučių — neperdaug kaszto teturi? Jei teip, tai Literatizskas Komitetas turi labiaus žiurėti į praktiszką priimamos spaudon knygos vertybę. Kas dalyš knygas, kurių žmones nesupranta? —

6. „Žinyčia“ № 2 jau yra gaunama už 50 feningių. Ant 96 pusių didžiosios oktavos tilpo sekantieji straipsniai:

„Kas tai yra civilizacija“? Par. *P. B.*

„Pirmą sykį ant Baltiko“. Eilės. Par. *Margalis.*

„Apie lietuvišką Trakų tautystę“. Par. *Dr. J. Basanavičius.*

„Šis tas apie Langobartus bei Hunus“. Par. *Dr. Savasis.*

„Apie lietuviškasias pavardes“. Par. *Dr. Sp-lis.*

„Svajonė“. Eilės. Par. *Adomas Jakštas.*

„Trumpa Kauno bažnyčių istorija“. Par. *Vyskupas Motiejus Valančius.*

„Į Lietuviškąją kalbą“. Eilės. Par. *Adomas Jakštas.*

„Litvanica“: 1. „Lietuviškos kalbos Gramatika“ Kriaušaičio. Par. *Vaišgantas.* 2. „Prasmė ir gražumas

Lietuvos dainų“ Samogitos. Par. *A. J.* 3. „Описание рукописнаго отдѣленія Виленской публичной библиотеки“. Par. *J. P.*

„Medžiaga kun. A. Pabrežos bijografijai“. Parašė *Vaišgantas.*

„Konradas Valenrodas“. Įžanga. Vertė *Margalis.*

„Mūsų dirvonai“:

1. Rinkime senus dokumentus. *A. J.*

2. Netingėkime rašyti kronikas. *A. J.*

3. Bažnytinės kalbos dalykai. *Vaišgantas.*

4. Kaunas lenkinamas. *Kauniškis.*

5. Naujas giedojimas mūsų bažnyčiose. *A. J.*

„Pasveikinimas Vardo dienoje“. Gaidos. Par. *Mikolās Račas.*
Pirmojo numerio dar yra virsz szimto egzempliorių. —

Parodos dalykai.

1. **Tarptautiskas Etnografijos Mokslo Kongresas** laikė trečią savo susirinkimą šįmet Paryžiuje Palociuje Kongresų nuo 26 d. rugpjucio iki 1 d. rugsėjo. Delegatai, bukliausi to mokslo szakoje vyrai, pribuvo isz visų pasaulės szalių. Apart to sesijas lankė daugybė svečių, isz vietinių gyventojų ir praszaliečių, pribuvusių ant parodos. Laike visų sesijų buvo perskaityta apie 80 referatų, tarp tų vienas buvo apie lietuvius, parasztytas kun. J. Žilinsko, kurį iszvertė į prancuziszką kalbą ir atskaitė p. S. Gierzyńskis, sąnarys lietuviszkos Paryžiuje draugystės „Želmuo“. Buvo tai straipsnis „Origines de la nation lithuanienne“, — apie paėjimą lietuviszkos tautos, iszgveldinta teorija dr-o Basanavicziaus, kurs raszo, kad lietuviai paeina nuo senovės gėtų ir teorija Jr. Jono, kurs savo iszduotoj šįmet knygelėj, po vardu „Gudai ir Lietuviai“ tvirtina, kad lietuviai yra tai senoviszkiejie gudai, kurie pietuose labjaus buvo žinomi po vardu gėtų. Apart iszaiszkinimo tų dviejų teorijų, referate labai atsargiai, bet gana aiszkliai buvo padutos žinios apie vargingą lietuvių padėjimą po maskolius jungu: net dviejuose daiktuose buvo pasakyta, kad lietuviams yra užginta spauda ir kad jie savo knygas gali spaudinti vien tiktai už rubežiaus, buvo praneszta apie paskutinių laikų persekiojimus . . . Pagalioj referato buvo iszreiksztas lyg atsiliepimas, lyg praszymas, kad Godotinas Kongresas, negalint lietuviams dėl maskoliszkių persekiojimų užsiimti lietuviszkais dalykais, teiktųsi atkreipti atydą ant tos, teip senos, tautos ir nedaleistų su skriauda dėl mokslo pražuti nykstanczioms liekanėlėms.

Beskaitant referatą — raszo vienas Paryžiaus lietuvis, kurs teipgi nuvyko ant kongreso — jau buvo matyti, kad referato turiniu yra visi užinteresuoti.

Po perskaitymo prasidėjo diskusijos. Kaslink paczių teorijų daug svarstymo nebuvo, kadangi prelegentas praneszė, kad ne savo referatą yra skaitęs. Diskusijos buvo tik apie gudriai iszreiksztą referate politiszkos Lietuvos padėjimo. Visi klausytojai suprato, kad apart

moksliszkos vertės, moksliszko praneszimo referatas da turi kitą mierį, kad tai yra tiesiog lietuvių skundas ir praszymas užtarymo.

Vienas isz delegatų atsistojęs tuojaus užklausė.

— Kaip tai, ar lietuviams Maskolijoje yra suvis užginta spaudinti lietuviszkoj kalboj knygas?

Prelegentas iszaiszokino, kaip yr': kad nuo 1864 metų maskoliai verczia lietuvius, kad tie priimtų „graždanką“; lietuviai, kurie nuo daugelio szimtų metų yra pripratę prie lotyniszku literų, maskoliszku literų nepriima ir priversti yra spaudinti knygas už rubežiaus, Prusuose arba Amerikoj.

— Ar gali lietuviai pristatyti Kongresui tame dalyke kokius dokumentus?

„Czion męs — raszo toliaus anas Paryžiaus lietuvis — pasinaudojome isz progos ir praneszėme, kad lietuviai czę jau, ant parodos, Palociuje Trokadero, turi savo skyrių, savo literaturą, iszstatytą sudėtais tautos kasztais“.

Tarpe sesijų Kongreso sąnariai paprastai laukė visi kruvoj yvairias juos interesuojanczias, padoros dalis, tai-gi, vienam isz draugų įneszus, visi pristojo, kad atlankys Lietuviszką Parodą ir praszė p. Gierzyńskio ir ano kito Paryžiaus lietuvio, kad teiktųsi teip-gi ant parodos pribūti ir jiems viską, kas yra akyvo, iszaiszskintų.

Tas atlankymas Lietuviszkos Parodos atsiliko 28 d. rugpjuczio, po pietų, Kongresas iszžiurėjo iszklausinėjo viską, matė senovėje lietuviszkoj kalboj iszduotas knygas (gaila tik, kad anų suvis mažai buvo), patyrė szį tą apie dabartinį tautiszką lietuvių judėjimą, ir su didžiu pasistebėjimu klausė, kaip nenormaliszkose sanlygose plėtojasi lietuviszka literatura . . .

Pabaigus pirmą diskusiją, atsistuoja antrasis garbingas delegatas ir užklausė, kokioj kalboje yra iszduoti rasztai ir p. Jr. Jono?

— Lietuviszkoje! vien tik lietuviszkoje.

— Gaila, atsakė, būtų malonu, kad tie rasztai taptų iszgulguldyti į francuziszką ir į vokiszką kalbą, kad platesnis moksliszkas svietas galėtų su jais susipažinti.

Nors raszytojui referato Kongreso Komitetas aiszkiai buvo pataręs, kad raszte negali būti nieko politiszko, tai dabar, laike diskusijų, ant paties Kongreso sesijų buvo pajudinta daug klausimų, grynai politiszkos įtalpos.

Priėjo prie užbaigimo. Lietuviai savo referate praneszė, kad nevien jų kalba, bet ir jų senoviszkos pasakos, padavimai, dainos ir visokios kitokios brangios etnografijai liekanėlės nyksta. Lietuvos mokyti vyrai jų rinkimu negali užsiimti, dėlto kad maskolių valdžia, per **apsirikimą**, bijodamos lietuviszkos propagandos, kartais aresztuoja ir smarkiai baudžia suvis nekaltus darbininkus, gana bile jie raszo lietuviszkai.

Tai-gi vienas isz Kongreso delegatų stacziai proponavo, kad reikia suraszyti rezoliuciją ir nusiusti aną prie maskoliszkos valdžios, kad valdžia but teip maloni, mokslo vyrams lietuviams liuosai rinkti teip svarbias etnografijai lietuviszkas liekanėles ir tyrinėti lietuviszką kalbą... Kiti vienok užtémijo, kad tame būtų per daug politikos ir nusprendė, kad rezoliuciją reikia nusiusti į Maskoliszkąją Mokslų Akademiją Peterburge, meldžiant, kad Mokslų Akademija, rupintusi, idant lietuviszki dalykai neisznyktų su skriauda mokslo, kad su pagelba mokytų lietuvių užsiimtų anų rinkimu, kad prie kokio nors muziejaus sutvertų grynai lietuviszką skyrių ir tt. Suraszyti rezoliuciją pavesta sekretoriui. Kokioje formoj priėmė ją kongresas da negavau patirti.

Užbaigus diskusijas — raszo toliaus anas Paryžiaus lietuvis, teip-pat sąnarys draugystės „Želmens“ — keli isz delegatų prisėdo prie mus ir klausinėjo apie lietuviszką tautą. Ypatingai užsiinteresavo lietuviais direktorius Vengriszko Tautiszko Muziejaus Budapeszte, simpatiszkas, dar jaunas vyras; jis prižadėjo užtaryti lietuvius laike tolesnių kongreso diskusijų, labjausiai laike priėmimo rezoluzijos lietuvius užtaranczios“.

„Tarp delegatų buvo vienas maskolius. Anam buvo labai keista klausyti, kaip lietuviai priesz visą kongresą vieszai kaltina jo rėdą už persekiojimus, ir matyti, kaip visi susirinkusi lietuviams simpatizuoja. Nežinia, ar isz

prielankumo, ar tik dėl politikos, priėjęs ir mus ramino tuom, kad maskolių valdžią persekioja kaip lietuvius, Finlandiecius, teip, sako, ir visą maskolizšką inteligenciją“.

Kongresui pasibaigus, visi referatai bus atspaudinti. Sekretorius Kongreso, kurs dideliai užsiinteresavo lietuviais yra pasirengęs visame jiems pagelbėti, prižadėjo spaudinti referatus ne atskiriose broszurose, tik vienoj didelėj knygoje, kad tokiu būdu lietuvių referatas turėtų didesni prasiplatinimą.

2. Susivažiavimas Lenkiszkos Progresyviszkos Jaunumenės atsiliko Paryžiuje viduj rugpjucio mėnesio. Ant susivažiavimo pribuvo delegatai ir delegatkos nevien isz užrubežės, bet teip-gi ir isz Varszavos, Vilniaus ir Peterburgo. Svarstė jie apie savo partijos reikalus. Dažinoję, kad Paryžiuje vieszi kun. J. Žilinskas, prezidentas Amerikos Komiteto dėl Lietuv. Paryžiaus Parodos, užkvietė jį ant antros savo sesijos, ant kurios, sakė, bus pajudintas klausimas lietuviszkas ir rusiniszkas.

Kaip lenkai turi žiurėti ant lietuvių (ir rusinų) tautiszko kilimo?

Iszriszant szį klausimą, vieni labjaus, kiti menkiaus simpatiszškai atsiszaukė apie lietuvius, prieszais vienok niekas nekalbėjo, gal dėlto, kad salėje buvo keli lietuviai. Ypacz labai gražią kalbą apie lietuvių norus ir svarbą lietuviszkojo kilimo, isz kitos pusės apie netikusią iki sziol abelną lenkų politiką niekinanczią arba ignoruojanczią lietuvius pasakė p. B. isz Peterburgo. Kun. J. Žilinskas ir buvo užkviestas perdėtinio, kad prakalbėtų ir jo kalba padarė ant lenkų delegatų gana didelį įspudį.

Pagalios, rezoliucijoj kaslink lietuviszkojo (ir rusiniszkojo) klausimo delegatai Lenkiszkos Progresyviszkos Jaunumenės papeikė visus tuos lenkiszkus laikraszczius, kurie yra prieszingi lietuviszksam judėjimui, ypatingai laikrasztį „Przeląd Wszechpolski“, ir iszreiszkė kuodidžiasią simpatiją ir pritarimą lietuviams jų tautiszkuose darbuose — kaip sako — pasitikėdami, kad politiszkame isz po maskoliszkojo jungo iszsiliuosavimo, jei kada pareitų reikalas, lietuviai eis iszvien su lenkais.

Kn. J. Žilinskas iszaiszkino delegatams, kad lietuviai su lenkais maloniai gatavi eiti iszvien, ale tik kaipo lygus su lygiais ir liوسي su liuosais, kad lenkai turi užmirszti senas tradicijas ir ne erzinti lietuvius su senoviszkais traktatais ir unijomis, kurios buvo suraszytos su lietuviszka magnaterija ir jau szendien joku būdu negali turėti vietos....

Lenkų delegatai pritarė tai kalbai, kilo tik klausimas, apie Lietuviszką Demokratiszką Partiją, kodėl ta savo atsiszaukimuose vartoja ir lenkiszką kalbą, minėtina, kad lenkai, gyvenantys Lietuvoj, turi būti po globa lenkų.

Kun. Žilinskis ir czion paaiszkino, kad darbininkiszki reikalai, kaip lygiai ir visi kiti reikalai Lietuvos skiriasi nuo reikalų lenkiszkų darbininkų, todėl ir tuos geriaus yra pāvesti patiems lietuviams -- **Lietava tebuna lietuviams.** O kad lietuviszkoji inteligencija dėl lenkiszkai kalbanczių lietuvių vartoja lenkiszką kalbą szale lietuviszkos, tas parodo tik lietuviszką toleranciją... 7

Po sesijai lenkiszkiejie delegatai sutarė visi kruvoį aplankyti ant ryt lietuviszką parodą ir praszė kun. J. Žilinsko ir kitų tų esanczių lietuvių, kad tie teiktusi ateiti ir ant parodos juos arcziaus su lietuviais ir lietuviszkuoju judėjimu supažindintų.

Isz mūsų parodos visi buvo didei uzganėdinti, tuom labjaus, kad patįs lenkai ant Paryžiaus Parodos savo nieko neturėjo.

Paryžietis.

3. **Isprudžiai.** Kuriems isz aplankiusių Paryžių teko atrasti lietuviszką skyrių, o ji atrasti, kaip pasirodo ne teip sunku buvo, vienu balsu parodą giria. Prie laimingai pamislytų dalykų priguli grupa lietuvių, labai gražiai nulieta. Pati isz savęs ji, gird, nekeista Paryžiaus svecziams, ale ji labai metas į akis įeinantiems į Trokadero Rūmą ir pritraukia lankytojus prie lietuviszko skyriaus, kame jau gauna pasipažinti su mūsų geografija ir literatura. Ne prie vienos dalies Trokadero Rūmų tiek žiurėtojų neapsistoja, kaip prie Lietuviszkos. Tris sykius, sako vienas keleivis, grįžau prie Lietuviszkos parodos ir kas-syk radau žiurėtojų burius po 20—30 ypatų. Acziu Vieszpacziam: kasztai ir vargai ne ant niekų! —

Apgarsinimas.

Tėmykite, Lietuviai-Kunigai!

Londono Lietuviszka Parapija szirdingai geidžia, kad koksai norint isz godotinių tautiečių kunigų apsiimti teiktus atkeliauti į Londoną aprupinymui czionykszečių lietuvių dvasiszkuose dalykuose.

Algos ant meto parapija moka 200 sv. (apie 2000 rublių). Skaitlius lietuvių didelis, bažnyčia paskirta ir originalas daleidimo, duoto J. E. Kardinolo parsikviesti kunigą randasi pas p. K. Pilėną, kuriam iszduotas asabiszcai.

Visas informacijas suteikia **K. Pilėnas**, jo adresas toks:

**Mr. C. Pilėnas, 163. Cambridge Road
England. London E.**

Su visokiais dokumentais tesikreipia tiesiog, prie kardinolo, jo adresas toks:

His Eminence Cardinal Vonghan,
Archbishop of Westminster Archbishop's House
Westminster.
England. London S. W.

NB. Galėtų ir tiesiog, be jokių korespondencijų su kardinolu atkeliauti, tik turėtų pirmiaus pas K. Pilėną parasztyti, kad atkeliauja ir su savim reikalingus dokumentus pasiimti, o sunkenybių priemime nēr' jokių.

Užpraszo vardan parapijonų

Adomas Petkeviczė. Vincas Žemaitis.
A. Pilėnas.

Atsakymai.

P. S Kareiviui. Eilės netikusios, ale norus matome tokiuos, kokių duok, Dieve, kiekvienam mūsų broliui-lietuviui. Vienybė, draugavimos — mūsų išžganymas, gerai sakai; tik tą vienybę reikia placziaus suprasti: mes ir nevienodai dirbdami, galime „vienybėje“ būti per pirmąją užduotį — platinimą Dievo meilės ir apszvietimo. Męs galvosime ir raszysime, jūs rupinkitės permanyi ir tą tarp kitų paklensti: priesz tokią vienybę angsztesnės nebrasi. Acziu už įtikėjimą! Darbuokis savo aprubyje.

P. Laukiniui Lietuviui. Už visą vargą dėl Dievo ir tėvynės meilės teužmoka Visagalis! Tiktai viename dalyke klysti: norint iszkilti, nedora kitus žeminti, t. y. norint iszaugsztinti savo kalbą ir tėvynę, nereikia dergti ir pravardžiuoti lenkų kalbos ir tėvynės. Paprastai tebunie kiekvienam už viską meilesni „savo“ dalykai: lenkams lenkiszki, lietuviams-lietuviszki. Ponui V. Czep. pasakyk, kad ne lenkai yra „palaikiai“, bet tie lietuviai, kurie lenkystės griebias, lietuvystę pamynę. — Jūsų rasztai visi ateina; ranką pažįstame, nors kiteip pasiraszytumi.

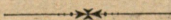
P. Pastumdėliui. Raszai labai gražiai: jei pasirupinsi aiskiaus ir ant didesnio popieriaus raszyti, nereiks nė perraszyti. Tai mums darbą palengvįs.

P. Uszpalių Kalviui. Būtume „įdėje“, kad supratę, už ką „negadnoms Szeimyniszkių boboms gumbo“ geidi.

P. Matucziui. Dėkavojame už atsiliepimą! Gal isztikro neliausies, vieną raszta lyg mūsų teparaszęs? Laukiame daugiau.

P. Paryžieciui. Kitur spaudintų dalykų neperspauddiname. Jei tada tekstas referato, skaityto ant kongreso, dar niekur netilpo, tai labai maloniai patalpįsime „Žinycios“ № 3. Szįmet Amerikos laikraszčių vos po keletą NN. (ir tai ne visų) tegavome. Kas tilpo „Tėvynėje“, nežinome. Iszpildyk prižadą — raszyti į „Žin“.

P. Žemaitėi. „Monologą“ apturėjome. Tamstos rasztams paskiriame pirmą vietą, jei nebijosi „su mumis“ darbuotis. „Monologas“ vienok į „mūsų“ laikraszczius nedera dėl jo perdidelio zolizmo. Per labai negativiszkos pakraipos rasztai ne tiek pamokina, kiek demoralizuoja. „Monologas“ daro įspudį, ale — szliksztų. Patariame jo visiszškai nespaudinti; bet jei liepsi, nusiųsime „Susivienijimui Lietuvių Amerikoje“, kurs žadas iszduoti pilną surinkimą Tamstos rasztų.

Žymesni suklydimai spaudos № 9 „T. S.“

Pusė	3 dar tą viską	dar, kad tą. —
„	6 krupoms	kruopoms
„	9 paskyra	pakyra
„	11 į naktis nesilauną	ir naktis nesilianna
„	12 kurezu	kureziu
„	12 praleidžiantiemis	...ntiems
„	12 į cziurszkiant	icziurszkiant
„	13 ilendą	ilenda
„	13 skyczius	skyszczius
„	14 nuo tuo	nuo to
„	17 to kuri vartoja spaudinatis	to, kuri... spaudinantis
„	17 pritika	kritika
„	17.— O ką pridėjo	— o ką pridėjo
„	17 pats autoriaus	autorius
„	18 szekėcziau	sznekėcziau
„	18 sziaurinėje Kauno gub.	sziaurinėje dalyje Kauno
„	19 Ciesoriaus paliepė	Ciesorius
„	20 biauria-gi nugriauti	biauria-gi pastogė
„	20 zokaninkai... negabus	negabus
„	20 Narkeviczė galint	Narkeviczė
„	20 iszturtų	isz turtų
„	20 praszalinę... atidaviau	praszalinę
„	20 neįstengė prie savęs pritraukti	neįstengė parapijonų
„	22 Kowili	Kłowili
„	23 turės sau kunigu	turės sau du kunigu
„	24 su valgys	suvalgys.
„	24 vartuoja	vaituoja
„	30 dengaus	dangaus
„	31 buvo žmogū	žmogum
„	31 prie senosės budo	senovės
„	31 Kampių	kampų
„	32 atsidavė žila senatve	senove
„	33 pagal paskutinės maldos	mados

Pusė 34	didėlis	didelis
„ 25	su iszkelme	iszkilme
„ 35	gyvas ir žemę nėlįsi	į žemę
„ 36	suruokuosi	surokuosi
„ 37	Gaidys apgraibė kizzenės	Gailys .. kizzenes
„ 38	juodi debesis	debesis
„ 38	po vienas kitas	po vienos kito
„ 38	į žardienąs	į žardieną
„ 39	paklause	paklausė
„ 40	įsikriausties	įsikniaustęs
„ 40	Galiai	Galliai
„ 45	atsisėdęs	atsisėdęs
„ 46	sznekas, apsieinas	sznekas, apseinas
„ 46	davatka vadino	davatka
„ 47	turi žemė	žemę
„ 48	akmenius ... Kaminszcziu	akmenis ... Kaminszluoszcziu
„ 52	klausėse	klausėsi
„ 52	nuveszcziau	nuveszcziau
„ 53	tėkėlus	tekelus
„ 53	duok Lietuviai	Lietuvai
„ 55	paroda ukės gyvulių	paroda ukės, gyvulių
„ 55	galė sznekėti	gali
„ 55	tebgyveną	tebgyvena
„ 56	Szaduvos	Sziaduvos
„ 56	iszlenkiszku	isz lenkiszku
„ 56	iszpavydo	isz pavydo
„ 57	baisiais iszkraipydami	baisiai
„ 57	Ivancziks	Ivancziks
„ 58	tecziaus	tecziaus
„ 59	apylinkinese	... nėse
„ 60	žinomą ... abžvalgas	žinoma ... apžvalgas.
„ 60	doporoso	doproso
„ 61	kelėto	keleto
„ 61	angscziaus	ankscziaus
„ 62	by tik butų be lenkiszku	lenkiškų parasų.
„ 62	gret 3 kryžiai	stovi gret
„ 62	Ukininkui Portunato Sudmonta —	Portunatui Sudmontui
„ 63	nuomonimis	nuomonėmis
„ 65	starszenienes	starszinienės
„ 65	nigega	nujega
„ 65	vieni patęs	patįs
„ 66	keli ukininku	du ukininku
„ 66	varžotų	varžytų
„ 67	dangumi, dengta ... suramotyta —	dangumi dengta ... suramstyta
„ 67	smiltynu, vėjo akėjamų	akėjamu
„ 69	daliszka	delianka
„ 69	pasėtinai	pusėtinai
„ 70	gražius langas	langus

Pusė	71 užvažiavo tavorinės	tavorinė
„	71 tuom tarpi-gi	tarpu-gi
„	72 Morkos	Mortos
„	72 Pelszaras	Pelczaras
„	72 kurioje nepirgėrė	kurioje jei nepirgėrė
„	74 2 metu	2 metu
„	75 persikeldama ir aną svieta	i aną
„	74 nevisi tautiečių	nevisų
„	80 P. Sėlimui	P. Sėliui
„	80 Atsakaš redaktorius —	Atsakomasis.

(Negerai sustatytą (,) nesuraszėme).

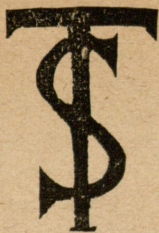

Atsakasis redaktorius **J. Lapinas, Tilžėje**; prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir pinigus; pas jį teipo-gi laikraszcziio krautuvė. Antraszas: **Herra J. Lapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas **J. Szenkę, Tilžėje.**

N^o

10 ir 11.

1900.

Dédès Atanazo

Rasztai.

II.

Kandidatas į kunigus.

Tilžėje.

Apysaka.

I.

Už pusmylio galėjo regėti kalnelį, apaugusį iš visų pusių žaliais medeliais. Iš tolo tasai kalnelis išrodė, tarsi, didelis miszkas, bet arčiau privažiavus, pasirodė žmonių gyvenimai. Ant to kalnelio gyveno vieniemyje (viensėdyje) ukininkas Jonas Pakauszis, kurs turėjo pacią ir keturis vaikus: vieną sunų ir tris dukteris. Kada tai Jonas buvo blaivus ir darbsztus ir žemelę turėjo gana vaisinga, szejp teip savo szejmyną galėjo iszmaitinti ir nors pinigų susikrovęs neturėjo, bet ir skolos neįgijo. — Oi, ta skola, skola! — nekartą suszkdavo savo mislyje Jonas ir, atkreipęs atydą ant savo susiedų, vienas pats kalbėdavo: „Mikolas Pyplys jau pragėrė gyvenimą, Antanas Svirplys jau baigia pragerti savo gyvenimą, Petras Gerklys, įsilindęs į skolas žydams ir žmonėms, kasdieną laukia takso“! Ir Jonas, augsztyn keldamas rankas, dėkavojo Dievui, kad jis neturi skolos, o savo vaikams privezdamas nusibankrutijusių kaimynų paveikslus, kalbėdavo: „vaikeliai, saugokities degtinės ir skolos“!

Suaugus vaikams, Jonas, iš vienos pusės, džiaugės, kad jau nebereikia samdyti nė berno, nė tarnaiczių, kad žemelę gali apdirbti su savo locna szejmyna; bet vėl, iš antros pusės, jam nekartą į galvą mislis atėjo, kad jie visą savo amžių vienoje kruvoje negalės iszgyventi, kad reikės jiems kada nors persiskirti. Apie sunų Jonas galvos ir nesuko, dėlto kad jis teip jau ir žadėtas buvo palikti gyvenime ano įpėdiniu; bet tris dukteris, o visos mergos buvo jau suaugusios! Tos tik ir žiuri per langą, kada

atvažiuos „žadėtasis“. Bet szios dienos „žadėtasis“, tai ne anos gadinės „bernužėlis“, kurs žiurėjo į mergelės rūtų vainikėlį, szendieninis bernužėlis visųpirmu žiuri į mergelės „szimtyneles“ ir „tukstantėles“ arba, aiskiaus sakant, į tėvelio kieszę; kad mergelė būtų ir ožkelė, bile tik ant ragu turėtų „szimtus“ ir „tukstanczius“, o „laimę“ (?) tikrai sutiks. Na, kad szendiena tokia „mada“: pasoga mergai reikia duoti, kad ne gatavais pinigais, tai bent vekseliais, kaip daugybė daro. Tai ir gerai: kaip pasiklosi, teip ir iszmiegosi.

Kada Pakauszio dukteris tik teturėjo vieną rūtų vainikėlį, o „szimtų“ ir „tukstanczių“ neturėjo, žinoma, bernužėlis neatvažiavo, o tėvelis ir motinė, graibydamu aplink savo kieszenes, vien dejavo ir meldė, kad atvažiuotų bent koksai naszlys. Szelmis ir tas neatvažiavo.

Antras būdas, kurs Pakausziui į galvą atėjo, kaip savo vaikus laimingais galėtų padaryti, buvo tas: gyvenimą tarp vaikų padalyti į lygias dalis ir tegu sau gyvena. Bet tasai būdas Jonui nepatiko. Žemės buvo viso labo 20 desentinų, o vaikai — keturi; todėl kiekvienas apturėtų po penkis desentinus ir, žinoma, visi liktų bobiliais (pribiusziais), arba ubagais. —

Buvo nedėldienis. Vaikai iszėjo į Bažnyčią, o tėvai pasiliko namie. Pakauszienė, atkalbėjusi rožanczių, priėjo prie vyro ir nedrausiai atsiliepė:

— Ar žinai, Jonai, kas man į galvą atėjo?

— Ir kas?

— Tik klausyk! — tarė Pakauszienė, tarsi bijodama apreikszi savo mislį. — O kad teip mės Antuką į iszkalą iszvežtume, o paskui, rasit, jis kunigu paliktų?

Pakauszis, kurs apie sunaus kunigystę nėkadus nemislijo, iszgirdęs netikėtai tokį moters plianą, isz nusiškebėjimo net iszsižiojo ir akis iszvertė.

— Ir ką tu misliji apie tai? — paantrino Pakauszienė, tarsi, szypsodama į vyrą.

— Gm.! — numykė per nosį Pakauszis ir, galvą pakratęs, atsakė: — teip, teip! bet isz kur imsime ant jo mokslo kasztą? ar tu misliji kunigą pastatyti su keliais rubliais? juk mažiausiai reiktų padėti ant to tikslo į tris

tukstanczius rublių; o kur mūsų pinigai? už visą mūsų gyvenimą trijų tukstanczių rublių nėks neduos. O dar kas? ar belaiks Antukui mokintis? jug jau asztuonioliką metų į Szv. Jurgį užbaigė, laiks jau būtų žanyties . . .

— Eik, tėvali, nėkus kalbi! — atrėmė Pakauszienė drąsaus ir ant paveikslų pradėjo iszrodinėti: — Žiurėk į Juknų Antaną: kada pradėjo mokslą eiti, turėjo 25 metus amžiaus; nabasztininkas jo tėvelis buvo paskyręs Daknių Elzbietėlę jam už moterį, o sau už marczią, o jis žanyties nenori prie gyvo kaklo, bet nori būti kunigu ir gana; ir ką-gi? ar nepaliko kunigu? 35 metus amžiaus sukakęs isiszventino į kunigus! Pažiurėk-gi į anų turtus! gyvenimėlis už mūsų dar blogesnis, gatavų pinigų neturėjo nė skatiko; leidžiant į iszkalą, biszkiuką priskolijo, o paskui, kaip Antanas į seminariją istojo, jau ir lengviaus: kaip matai tai viena, tai kita davatkėlė porą rublių kyszterėjo, ogi vėl vienas kitas isz giminių arba pažįstamų po keletą deszimtų rublių prikiszo; biszkiuką dar priskolijo, na, ir szejp-teip seminariją užbaigė; o dabar, žiurėk, ponas: visas skolas jau užmokėjo ir giminę szelpia, broliui jau visą tukstantį rublių parsiantė . . .

— Tai, matai, motinė! reikia būti Juknų Antanu, — perkirto Pakauszis: o mūsų Antuks, kas-žin', ar norės tokiu būti? reikia dar jo paklausti, ar jis norės kunigu būti?

Pakauszienė susiraukė ir po valandos atsakė:

— Et, tu vien su savo pamokslais! ar negerai kunigu būti? ar nebalta kunigo duona? mūsų Antuks teip jau ant kunigo ir iszrodo. Reikia vežti į Sziaulius, ir gana! Ar tau nebus gerai, kad isz mūsų giminės iszeis kunigėlis? Dievui bus garbė ir mums linksmybė! . .

Jonas, isz klausęs savo moters kalbos, dar vieną kartą pakratė galvą ir, nėko neatsakęs, savo szirdyje pamislijo: „vargu bus grūdų isz tų sziaudų“! —

O Pakauszienė nuo to laiko, kurėjo, ką dirbo, vien tik ir temislijo apie savo Antuko kunigystę, o mislijo netik dieną, bet ir naktį apie tą sapnavo. Vieną kartą nabagė sapnuoja, kad jos Antelis jau klieriku beėsas ir, kamžu apsivilkęs, szvaistos aplink altorių; kitą naktį

sapnuoja, kad jos Antelis jau kunigu ir Miszias laiko prie altoriaus. „Vai, Dieve tu brangus“! isz džiaugsmo suszuko Pakauszienė ir . . . isz miego atsibudo. Atsiminė, kad tas buvo sapnas ir gailėsysis per jos kuną perbėgo, kaip drugys. Antukui dar buvo tolie lyg kunigystės, ba jis dar namie tebebuvo ir apie motinėls mislis ir sapnus nieko nežinojo.

Nuo to laiko Pakauszienė didžiaus užsispyrė ant savo vyro ir tankiaus pradėjo kukuoti, kad Antuką reikia vežti į mokslą. Pati nuėjo pas Joną Jukną, brolių kunigo Antano, ir mažiausį daiktą iszsuteiravo: kiek anų Antanui iszpradžios kasztavo kvatera? kiek valgis? kiek mokslas? ir tt. Parėjusi namon, vyrui apreiszkė, kad Antukui reikės mokinties ant kvateros, kad valgi arba „proviantą“ isz namų galės nusivežti, kad pradinis mokslas neperbrangus, kad Antuką tuojaus reikia vežti į Sziaulius.

Jonas Pakauszis, žmogus buvo nemokytas, bet turėjo sveikas smagenis ir laikėsi tos nuomonės, kad mokslas nėvienam žmogui nevodija, kad mokytam žmogui, kuo jis bus, ar kunigu, ar daktaru, vis geriaus yra, kaip nemokytam; bet bijojosi **nedamokytų** žmonių. Jonas visiems savo vaikams davė, teip sakant, elementarizšką mokslą, t. y. iszmokino lietuviszkai skaityti, raszyti, biszkiuką rokundų; Antuką dar leido porą žiemų į narodną iszkalą prasimokinti rusiszkos kalbos, ir tasai mokslas jų gyvenime ir supratime buvo pakaktinas. Bet toliaus mokyti savo vaiką jam iszsirodė baisu dėlto: ar jis aną istengs iszvaryti iki galo? ar jo vaikas paliks tikrai **mokytu** žmogum? ar nesuklups puskelyje ir paliks **nedamokytu**? Ir kokia isz to būtų nauda, kad Antuks, pasimokinęs keletą metų, toliaus nebenorėtų mokinties arba, kad teip tėvas pritruktų kasztu? Laikas ir kasztas, ant to mokslo apverstas, iszeitų ant nėko, o ir patsai neužbaigtas mokslas mokytiui dar nėko neduotų: nė duonos, nė tikros vietos. Ir vaikas paliktų mokytu, o **nedamokytu**. Ir kokia isz tokio žmogaus nauda? Yra tai ragaiszis keptas, o **nedakeptas**.

Todėl Jonas Pakauszis pirmutinius savo moters sapnus apie Antuko kunigystę priėmė — pasityciomu, o paskui pradėjo anai iszrodinėti, kad tą dalyką reikia rimtai

apsvarstyti ir visų pirmu paklausti paties Antuko, ar jis norės mokintis ir likti mokytu žmogum, kad ne kunigu, tad daktaru arba aptiekorium, o antra vėl, reikia pamislyti ir apie savo turtus, kuriuos lengviai ant vieno sunaus, galima išaikvoti, o jų dar buvo trys dukteris, kuriuos teip-pat buvo ne iš kelmo išspirtos, bet to paties tėvo ir tos pacijos motinos ir ant jų turtų turi tokias-pat tiesas, kaip ir sunelis. Bet motinėlė su savo sunelio kunigyste teip tolie buvo pažengusi, kad tėvui priminus, kad sunus gali būti netik kunigu, bet daktaru arba aptiekorium, tuojaus pertraukė kalbą, spjovė į akis ir szaliu pabėgo; o pradėjus vyrui izroduinėti, kad per sunaus neaiszkų mokslą gali nuskriausti dukteris, motinėlė vėl trumpai-drutai atsakė, kad sunus, palikęs kunigu, netik užmokės visas skolas, bet izleis už vyrų visas savo seseris, kiekvienai duodams po tukstantį rublių pasogos. Jonas Pakauszis, regėdams, kad savo moters negalės pertikrinti, davė anai visą valią ir ant visko sutiko.

II.

Pakauszio gyvenime nuo pat ankstybo ryto buvo didelis subruzdimas. Patsai Pakauszis bėgiojo po žardieną, po jaują, po laidarus ir laiks nuo laiko kas-žin-ką taszė, kalo ir su pusberniu garsingai szaukojo, teip kad ir jų susiedai atyda ant to atkreipė. Pati Pakauszienė vėl tai iz triobos į svirną nubėgo ir po svirną pasibaldžius, vėl į triobą sugrįžo, tai dukteris barė ir kas-žin-ką garsingai anoms įkalbinėjo. Iszauszus, kiemo viduryje pasirodė didėlis vežimas, į kurį buvo įdėta lova ir keletas maiszų kas-žin kuo prikimsztu. Kiekvienas ant pirmo pažiurėjimo galėjo spręsti, kad Pakauszis žada važiuoti į tolimą kelionę. Ir teisybė, Pakauszis taisės vežti savo sunų į mokslą. Kada tai Pakauszio namuose visi buvo užimti ateinanczia kelione, Antuks, kaipo busiantis studentukas, dar teb'miegojo. Gerai jau po pusryčių atsibudęs, atsikėlė iz lovos ir, izėjes iz triobos į kiemą, paregėjo didelį vežimą, prikrautą visokių maiszų, maiszeliukų, ryszių, ryszeliukų, o ant pat vežimo virszunės buvo padėtas

didelis maiszas su szieniu: tai vakartis arkliams, kurs reiszké, kad vežimas jau užbaigtas krauti. Antuks užmetė akis ant to didelio vežimo ir jam per kuną, tarsi, szirpulys perbėgo: tasai vežimas jam pasirodė, tarsi jo ateinantis gyvenimas, pilnas paslapezių ir paojų. Akimirkoje jis priminė savo praėjusias kudikystės dienas, kurios ano duszioje paliko meilingą ispudį, saldžią atminti, ir pamislijo į ateitę, į tolimą kelionę, į ateinancias gyvenimo sanlygas ir jam isz akių pradėjo aszaros birti. Ar jam gailu buvo apleisti savo tėvelius, savo sesutes, „gimtinį kiemelį“, jis to negalėjo suprasti; bet gana tiek, kad jis apsiverkė. Antuks stovėjo prieminėje liudnas ir žiurėjo į didelį vežimą ir nepajuto, kaip isz užpakalio priėjo jo motina ir pėsztėrėjusi įsivedė į alkierių, ir, tarsi, verkdama mokino:

— Antel', rasit veikiai nebesiregėsime! Atmink mano troszkimus, mano dusavimus, mano aszaras! jug tu žinai, ko męs nuo tavęs reikalaujame, ant ko męs tave į mokslą leidžiame!

Nors tėvai Antukui dar į akis nepasakė, kad jam reikės kunigu būti, bet jis jau aiszkliai suprato tėvų norus ir mislis. Ant kunigystės jis žiurėjo, kaipo ant riebio mėsos kšnelio, jis regėjo, kad kunigą visi godoja; jautė, kad kunigai yra turtingi, gerai valgo, darbas lengvas, na, ir ko daugiau bereikia? Kad kas jam būtų atsakanti mokslą davęs ir pasakęs: „važiuok į seminariją ir buk kunigu“! jis užkartą būtų nuvažiavęs į seminariją ir bejokio pasimisljimo ir pasiprieszinimo būtų likęs netik klieriku, bet ir kunigu. Pradėjus motinai verkti ir praszyti, kad jis „atmintų anos troszkimus ir aszaras“, Antuks trumpai atsakė:

— Dievas padės užbaigti keturias kliasas; nuvažiuosiu į seminariją ir busiu kunigu! Vai Dieve! Pakauszienie ant to netikėto sunaus iszpažinimo isz džiaugsmo net augsztytą paszoko ir gatava buvo sunui į ranką pabuczuioti, kaipo ateinancziam kunigui. Verksmas persimainė į linksmybę, ir Pakauszienie juokdamas iszėjo isz alkieriaus.

Buvo jau po pusrycių. Pakauszis su pusberniu užkinkė į didelį vežimą tris arklius; pats atsisėdo ant vežimo prieszakio, o sunų, kaipo „studentą“, pasodino

vežimo užpakalyje ant dideliojo szieno maiszo. Vežimas pasijutino isz vietos, ir Pakauszientė savo sunų tris kartus peržegnojo ir palaimino, o dukteris žiurėjo isz tolo ir mislijo savo szirdyje: kad brolelis paliks kunigu, bus ir mums gerai, ba, jeigut nepaims į gaspazines, tad, ant tikro, duos gerą pasogą. Vežimas iszpalengvo traukės Sziaulių link...

III.

Aną metą Sziauliuose buvo garsingi mokytiniai, vadinami „szvedais“, kurie buvo garsingi netiek mokslu kiek isz visokių ergelių. „Szvedais“ vadino visus tus mokytinius, kurie, negalėdami pastoti į gimnaziją, nusisamdę szesztos arba sekmos gimnazijos kliasos mokytinį, mokinosi ant kvateros. Toksai mokslas buvo nelabai brangus: nusivežė miltų, mėsos, bulvių, nusinuomojo už keletą rublių kvaterą ir gaspazinę, paskui nusisamdė gimnazijos mokytinį, ir galėjo sau gyventi ir mokinties, o labiausiai, kad nieks nežiurėjo į tokių mokintinių amžių. Todėl ir plaukė į Sziaulius mokinties isz visų Lietuvos kampu netik vaikai, bet ir suaugę vyrai, kurie, jeigut netingėjo mokinties arba bereikalo po miestą nedindirinėjo, iszėjo paskui ant gerų žmonių: daugiausiai isz „szvedų“ buvo motinėlių arba tetutėlių kandidatai į kunigus.

Pakauszis atvežė savo busentį „kunigą“ į Sziaulius ir turėdams nuo Jono Juknos rekomendaciją, stacziai užkliuvo pas Jurgį Kiauszinį, kurs isz lenkiszko save vadino „pan Kiausziński“. Tasai „pan Kiausziński“ netolie vagzalo turėjo savo namelius ir laikė vien „studentus“. Jo namuose gyveno apie 20 su virszum' „szvedų“, kurie buvo jau visas namų kerzias užėmę, teip kad netik lovai, bet ir pirsztui vietos padėti nebebuvo kur. Pakauszis, apžiurėjęs, kad pas Kiauszius jo sunui nebėra vietos, per rekomendaciją vieno isz mokytinių atrado dar tuszczią vietą kaimynystėje pas vieną sziauczių, kurs teturėjo du „szvedu“, o tretį dar galėjo priimti. Antuks apsigyveno pas tą sziauczių, kurio tikra pavarde buvo Petras Pirdžius, o isz „poniszkumo“ save vadino „Perdzyński“. Pas tą sziauczių viso labo tebuvo tikt tris „szvedai“. Vienas isz jų buvo žmogus

labai rimtas ir dievobaimingas, pravarde Mikolas Patamsius, kurs kiekvieną rytą ėjo į Bažnyčią ir kunigui prie Misijų tarnavo, o szventdieniais lipo ant viskų ir vargonystai padėjo „Adynas“ giedoti. Jis žmogus buvo jau nebejaunas; pats sakėsi, kad jam dar tėra 25 metai amžiaus, bet ant pažiurėjimo galėjo spręsti, kad jam buvo 30 su virszum metų. Patamsius buvo jau žmogus ant svieto gyvenęs ir visko regėjęs: tarnavo jis kariumenėje keturis metus už paprastą kareivį, o paskui keletą metų ant gelžkelio už konduktorių ir, susikrovęs keletą kapeikų, metė savo tarnystę į szalį ir atvažiavo į Sziaulius mokinties, o iszdavęs egzaminą keturių kliasų, mislijo pastoti į seminariją. Kada tai jis buvo ant veido labai liesas, studentukai aną pramine „dievmedžiu“, bet kaip tik kurs isz studentukų, atėjęs pas jį, pasityciodavo, Patamsius tuojaus jam nutvėrė už apykaklės ir iszdrėbė pro duris laukan. Antras studentukas buvo dar jaunas, 15—16 metų amžiaus, ir tėvo buvo atiduotas į Patamsiaus prieglobą. Tretysis buvo Pakauszio Antuks. Jie tris gyveno ir mokinosi vienoje trioboje. Ir gerai jiems tē buvo: visi mokinosi ir Dievą garbino. Pakauszio Antuks ir jo antras draugas žiurėjo vien į Patamsių kaipo į savo pravadninką, kurs savo amžiniu rimtumu privertė jaunos savo draugus pasiduoti po doriszka jo įtekme. Ir laimingi yra tie mokytiniai, kurie iszpradžios turi gerą ir dorą prieglobą, ar tai asaboje savo vyresnių draugų, ar tai asaboje savo mokytojų arba gaspadorių, pas kurius gyvena!

Praslinko metai ir Antuks parvažiavo namon. Tėvai ir seseris priėmė aną su džiaugsmu. Antuks biszkiuką, tarsi, persimainė: po nosimi iszvydo maži uostukai ir biszkiuką, tarsi sulyso; bet visi pasakoja, kad Antuks teip ir iszrodo ant studentuko.

Pakauszienė, iszvažiavus sunui į mokslą, tuojaus visiems pradėjo garsinti, kad jos Antuks mokinasi ant kunigo. Žinoma, visi ir pagavo Pakauszienės „kunigą“ ant liežuvių. Paskui tarp kaimynų ir įėjo į priežodį „kaip Pakauszienės kunigas“. Visados teip jau yra. Kas liežuvio nevaldo, tą į priežodį tuojaus įdeda. —

IV.

Kada tai mokytinių vakacijos yra ukininkams patsai darbylaikis, Antuks, budams paczioje syloje, padėjo savo tėvams sziena nupjauti, rugius nukirsti ir varstą nuimti. Apdirbus sziek-tiek rudens darbus, Pakauszis savo sunų, pasodinęs ant dideliojo vežimo, vėl iszvežė į Szaulius į mokslą. Bet koks buvo tėvo ir sunaus nusiminimas, kad pas sziauczių Antuks negalėjo apsigyventi: jis pasivėlino atvažiuoti, ir jo vietą kits studentuks užėmė. Kur dingti? kur eiti? Pakauszis savo sunų szejp-teip įkiszo pas Kiauszini ant kvarteros. Czionai buvo apie 20 stutentukų visokio amžiaus. Vieni isz jų buvo neseniai atvažiavę ir turėjo 12—13 metų amžiaus; kiti buvo cieli vyrai, apžėlę uostais ir barzdomis, ir iszrodė, kad pirmiems galėjo būti tėvais. Ant pirmos pažinties su draugais Antukui metės į akis vienas jaunas vaikinys su mažais uostukais po panosimi ir su szpikulais (akiloriais) ant nosies užsidejęs, kurs, rankas į kelnių kiszenes isikiszęs ir misinginį lenciugėlį ant pilvo užsikabinęs, priesz savo draugus teip ir puoszėsi... Vienas isz draugų Antukui pasakė, kad yra Kazimieras Tinginaitis, kurs jau sepytnis ar asztuonis metus mokinosi ir du kartu **norėjo** duoti egzaminą į ketvirtą kliasą, bet dar nékaip neįdriso, kad lotyniszkaiz dar neiszsmoko skaityti. Antras isz studentukų, kurs Antukui vėl durė į akis, buvo nebejaunas vaikinys su maža barzdele ir su poniszkaiz „manierais“, pravarde Antanas Girtuoklaitis, kurs vėl **norėjo** egzaminą duoti į szesztą ar sekumą gimnazijos kliasą, bet dar graikiszkaiz nebuvo pradėjęs mokinties. Treczias isz studentukų buvo įžymus, pravarde Povilas Ažuolaitis, augalotas vyras su didele barzda, kurs turėjo romantiszkus prietikius su viena siuvėja ir buvo garsus isz savo musztynių su „žulikaiz“. Toliaus dar buvo keleta gimnazistų, kurie už dviejus ant trecziųjų metų isz žemesnės į augsztesnę kliasą vos-ne-vos persirito su dviem „popravkom“.

Antuks pabuvo pas Kiauszini nedėlią ir bemažo su visais savo kvateros draugais susipažino, o su nekuriais jau į prietelystę suėjo. Pirmus metus jis teregėjo liesą

ir susiraukusį veidą Patamsiaus ir nusitepusį su pikiu sziauczių. O dabar buvo visi jauni vaikinai: kas norėjo mokinties — mokinosi; kas nenorėjo mokinties — tingėjo; perdétinio ant jų nėjokio nebuvo. Praslinkus nedélieai ar daugiau po apsigyvenimo Antuko pas Kiauszinį, iszpuolė vieno isz draugų Roko Gintariuko vardo diena. Na, žinoma, jug reikia aną aplaistyti, labiausiai, kad, po vakacijų atvažiavus, yra pinigų. Vakarop pas Kiauszinį pasirodė poras krepszių alaus ir keletas butelių degtinės. Ir prasidėjo pokilis. Vieni isz studentukų gėrė alų, kiti degtinę; neužlgam pasidarė klegesys, kaip karcziamoje: jaunesniejie, trypė, szokinėjo, dainiavo, o kits, į kerczią nususukęs, padarė sau isz gerklės: „Friedrich heraus!“ (nusivemė). Vienas isz studentukų sugraibė armoniką ir pradėjo czirszkinti: visi atsibudo kaip isz miego, ir, kas ką pasiėmęs, trypė, szoko ir linksminosi. Degtinė ir alus padarė savo: daugybė isz studentukų, atsigulę lovoje, sznypsztė, putuoja ir degtinę leido isz burnos laukan. Tinginaitis ir Girtoklaitis prie tokių „imienių“ buvo pripratę, bet ir jie neb'iszturėjo: atsigulę lovoje tik spjaudėsi ir leido isz burnos žalias putas. Tarp studentukų szejp-teip dar stipravo Ažuolaitis, kurs vien kalbėjo, kad eis į miestą ir policijantus įpers, ba nekartą ir jam buvo kailį iszpėrę. Ant galo, pasipynė pusgirtis „pan Kiausziński“, kurs buvo isz amato girtuoklis ir regėdams ant stalo tikrą baterieją butelių ir savo studentukus pasigėrusius, suszuko ant savo pacios lenkiszkaĩ:

— Co to jest bywszy, do sto djabła? uczenie moje napiwszysia wodka, leży, jak baryła, w łózki! —

Kiauszinienė, kuri vėl turėjo „pretenciją“ ant lenkiszkos kalbos, aiszkino savo vyrui, žinoma, vėl lenkiszkaĩ:

— To była imienina Roko Gintariuko! oi, co to była! to oni pili, tancowali, hała owali! oi, Dieve! a Kazė Tingeniukas ir Antė Girtuokliukas kcieli zawołać Maryska i Anuska, co to słužo u pana Dystalskiego w hotlien, a ja powiadam: wstydź, wstydź! to dali święta pokój!

Kiauszinis, iszklausęs tos kalbos, užsispyrė ant savo paczios ir pradėjo aną vaksyti, dėlko ana pirmiaus jam nepraneszė, kad tarp mokytinių bus „imieninos“: ir jis būtų prie mokytinių „kumpanijos“ prisitaisęs degtinės pasiurbęs, bet moteris teisinosi ir ji apie „imieninas“ nėko nežinojusi.

Kiauszinis kitą kartą patsai buvo „szvedu“ ir mislijo į kunigus eiti; bet netikėtai susipažino su savo Ona ir apsipacziavo ir dėlto tai jis aiszkiai žinojo studentukų gyvenimą. Iszvaksijęs savo paczią da kartą, kad ji anam nepraneszė apie „imieninas“, pasiėmė į ranką žvakę, ir perėjo visus kambarius, kuriuose gyveno mokytiniai, jieszkodams, ar neatras kokį degtinės buteliuką, į kerczią užmestą ir užmirsztą. Viduriniame kambaryje buvo visas stalas apstatytas buteliais. Kiauszinis priėjo, pažiurėjo ir galvą pakraipė; paskui paėmė į ranką vieną butelį prikiszo prie nosies; jis nudvokė smarve degtinės, bet buvo tuszczias; paėmė į ranką antrą butelį, vėl pauostė: jis nudvokė smarve alaus, bet, ant jo nelaimės, vėl buvo tuszczias. „Žeby ich!“ nukeikė isz apmaudo Kiauszinis ir pradėjo visus butelius peržiurėti, ar neatras kokį laszą „sznabės“ szirdies atgavimui. Ant galo, pervertė visus butelius ir, nuo dugnų supyliojo į vieną stiklinę alų ir užsilikusią degtinę ir tuojaus iszmovė; paskui nuspjovė ir per nosį kasžin ką bambėdams, sugrižo pas savo paczią. Studentai vieni knarkė, kiti dar sznipsztė, tretieji per miega ka-žin-ką sznekėjo. Buvo jau pusnaktis. —

Tos „imieninos“ ant Pakauszio Antuko padarė didelį ispuđį. Tėvai Antuką nuo degtinės draudė, iszrodydami, kad girtuoklystė yra „griekas“, kad degtinė kuną ir duszią pražudo, o Antuks, tėvams visados paklusnus, degtinės nėkados negėrė ir ant geranczių žiurėjo su jausmu, pasigailėjimo vertu. O czę jis paregėjo, kad degtinę geria netik suaugę vyrai, bet ir vaikai 12—13 metų amžiaus. Iszpradžios norėjo atsiskeyti, kad degtinės negėrė ir negers; bet jo draugai, už jį jaunesniejie, kaip pradės isz ano juokties, kaip pradės įkalbinėti, kad jis, toksai vyras, ir negeria. Na, paprabavojo Antuks vieną stiklelį ir „czystai“ iszgėrė; paskui duoda jam į ranką antrą ir tretį stiklelį;

Antuks nenorėtų gerti, bet pilia už apykaklės, ir jis vėl išzgerė; pirmiaus dar jis išzgerė keletą stiklinių alaus, ir jo galvelė apsvaigo, pradėjo kilti nuo szirdies rauguliai, galva sukties, ir jis, kaip mietas (baslis), pavirto į lovą ir ... apsvimė. Rytą metą atsibudo su sopanczia galva ir su bloga szirdimi; bet tas, žinoma, veikia praėjo. Už nedėlios ar dviejų vėl buvo toksai-pat studentukų pokilis, bet Antuks jau drąsiaus movė degtinę ir, atsigulęs lovoje, leido iš burnos žalias putas. —

Metai prasliuko Antukui tarp tokių szunbalių, o kur tankūs tarp mokytinių szunbaliai, tų labai vodija mokslui. Viena diena praeina ant girtuoklystės, antra ant išsipagirojimo, trecioji ant pasivaikszečiojimo, o ant galo, mokytinis visai aptingsta ir mokslą į szalį pameta. Ateina „gubernorius“, mokytinis szesztos ar sekmos gimnazijos kliasos, o Antuks savo lekcijos dar nepradėjo mokinties: jis visą naktį nebuvo namie ir kas-žin-kame turėjo linksmą vakaruszką. Gubernorius pasiszneka, szeip-teip sulygstą valandą praleidžia ir, žinoma, namon iszeina, o tu, mokytini, nori mokinties — mokinkis, nenori mokinties, nieks tavęs prie to neprivers; gali sau tingėti, o praėjo mėnuo, penkis arba szeszis rublius savo gubernoriui užmokėk!

Buvo jau priesz pat vakacijas. Antuks nuėjo pas vieną savo pažįstamą gimnazistą ir jo konteroje netikėtai paregėjo ant stalo padėtą knygą po antgalviu: **Apie žmogaus kiltį. Paraszė K. Darvinas.** Antuks paėmė knygą į rankas, pažiūrėjo ir vėl padėjo; bet gimnazistas nusiszypsojo ir tarė į Antuką:

— O ką? rasit nori paskaityti tą knygą?

— O kas czę yra paraszyta? žingeidavo Antuks.

— Oi, vaikine! tik paskaityk, o iszmintį ir mokslą apturėsi, eiti į kunigus neb'norėsi! — aiszkino szypsodams gimnazistas.

Antuks knygą vėl paėmė, pavartė porą laksztų ir, galvą likterėjęs, atsakė:

— Ir apie ką czę raszo? apie žmogaus sutvėrimą?

Gimnazistas vėl nusijuokė ir kisdams Antukui knyga po pažastę, tarė:

— Tik paskaityk, o paregėsi, kad užkartą kunigu nebenorėsi būti!

Antuks mislijo, kad toje knygoje yra raszyta apie kunigus, ir, pasineszęs namon, pradėjo skaityti, bet pasirodė, kad jo makaulė isz tos knygos nėko negalėjo suprasti, ir paskaitęs porą lapų, sviedė aną į pakampį, labiausiai dar, kad jis tingėjo skaityti. Iszvažiuojant Antukui ant vakacijų, gimnazistas atėjo savo knygos atsiimti ir paklausė:

— Na, ką? perskaitei knyga?

Antuks atsiviepė ir, tarsi, nenorėdams, atsakė:

— Ir žydų rabinas tavo knygos negalėtų suprasti!

— Oi, tu avigalvi, nesupranti aiszkaus, kaip saulė „mokslo“! kad tu butum supratęs, visai kiteip žiurėtum ant to balto svietelio, — vaksijo Antuką gimnazistas ir pradėjo jam iszrodinėti Darvino teoriją arba „mokslą“, kaip jis vadino, žinama, pripliekdams ir dumblais apmezdamis „kunigų mokslą“.

Antuks vienok klausės to iszrodinėjimo su žingeidumu ir, kada gimnazistas pasakė, kad žmogus paeina nuo beždžionės, nusijuokė ir nenorėjo tikėti, bet savo szirdyje pamislijo: „o rasit isztiesų teip yra“!

Antuks parvažiavo ant vakacijų namon pas savo tėvus. Czionai jo akyse viskas jau iszsirodė kiteip: ir tėvai, ir seseris ir abelnai visi žmonės jam iszsirodė kokie tai „tamsunai — mužikai“, su kuriais gėda sznekėti ir gyventi. Apie darbą nereikėjo jam ir kalbėti; kada tėvas arba motina būtų jo papraszę szieno pjauti arba pagrėbti, jis būtų aniems už tą drąsybę į akis nuspjovęs. Jis, matai, savę laikė už **poną** ir **mokintą** žmogų ir galvojo, kad mokintam žmogui darbą dirbti nepridera, kad darbą tedirba tiktai **mužikai**. Ir ką mislijate? ar jis **nemokintas** buvo? Raszyti, skaityti mokėjo ir užkartą būtų galėjęs būti starszina, o lenkiszikai kalbėjo neblogiaus už ponią Kiauszińskiene. Užvis tai jis savo **ponybę** ir kėlė augsztyt, kad jis lenkiszikai iszmoko(?) kalbėti. Tai-gi ir putėsi priesz visus su savo lenkiszikumu, kaip kalakutas priesz visztas.

Toliaus, pėtnycioje ir subatoje reikalavo, kad motina jam duotų valgyti netik su pienu, bet ir su mėsa, ba, jis vėl **ponas** ir pastninkauti nebegali. O kada motina tam priesztaravo, Antuks atsakydavo: „jūs tikt „mužikai“ tepastninkaujate, o „ponai“ jau neb'pastninkaujai“! Tėvams vėl į akis durė, kad jie szventdieniais savo busencio „kunigo“ nėkaip negali į Bažnyčią iszvaryti. Kaip tik atėjo szventa diena, Antuks ir pasitaisė miegoti akurat per pat dievmeldystę. Pakauszio bernai pradėjo kalbėti, kad Antuks pavirto į „eretiką:“ į Bažnyčią neina, pastninkų neužlaiko, isz brostvų ir kitų szventenybių kartais pasitycioja. Nuo Pakauszio bernų iszgirdo apie tokį Antuko pasielgimą kaimynai, ir boboms vėl buvo iki soties visokių kalbų apie Pakauszienės „kunigą“. Toksai Antuko pasielgimas tėvams labai nepatiko ir visųpirmu motinėlė savo „mokintą“ sunelį pradėjo tempti į Bažnyčią, bet sunelis, motinos vedamas į Bažnyčią, spyrėsi, kaip oželis. Buvo isz to visiems nemaž juokų. —

V.

Po Sziaulius pasklydo garsas, kad viena **mergelė** prapuolė; po to pradėjo garsinti, kad vienas mokytinis — „szvedas“ vėl prapuolė. Visųpirmu tarp savęs pradėjo sznibždėti apie tą kumutės, kurios dasiprotėjo, kad cžę tarp prapuolusiųjų turi būti koks nors sąryszis; paskui tarp savęs pradėjo sznekėti studentukai, kad Pakauszio Antuks su Miller'io Liza **iszbėgo**; o ant galė apie tai visi pradėjo garsinti, kad tarp Antuko ir Lizos buvo romantiszki prietikiai ir dėlto jie isz Sziaulių iszsinėrė pasilinksminti į tolesnį svieta. —

Istorija buvo skandaliszka, bet . . . paprasta. Kiauszinio studentukai sumetė nuo nosies po keletą skatikų ir ant užgavėnių sumanė isztaisyti „vakaruszką“, ant kurios paszokti užprasžę „paneles“. Doriszka ir dvasiszka vertybė „panelių“ nekoki buvo: keletas buvo siuvėjų, keletas virėjų ir keletas teip sau „mieszczonkų“, bet isz Dystalskio vieszbucio (hoteliaus) nėvienos nebuvo. Antukui užkartą durė į akis jauna su juodai kudlotais plaukais, trumpai

ant kaktos nukirptais ir, kaip arkliui, ant akių užleistais vokietaitė, kuri teip sau ir szypsojo, tarsi tycziomis rodydama savo baltus dantukus. Antuks, paregėjęs vokietaitę, apsilaižė, kaip katinas, paregėjęs pelę; nedrąsiai paskui prie jos priėjo, pasikloniojo ir iszvedė szokti. Vakaras, abelnai sakant, praėjo linksmai: studentukai szoko, trypė, visokius grajus graijo ir papiktinanczio, rodos, nėko nebuvo. Buvo jau gerai po pusnakczio, kada vakaruszka užsibaigė. O Antukui isz „vakaruszkos“ burio užvis į atmintį įsmego ana su kudlotais plaukais vokietaitė, kurią jis naktį ir sapnyje regėjo. Ant rytojaus jis atsižinojo, kad ana buvo vieno vokieczio — murininko duktė ir vadinosi Liza Miller; jos tėvas turėjo netolie vagzalo mažus namelius. —

Nuo minėtos vakaruszkos praslinko jau nemaž laiko, o Antuks savo Lizos nėkaip negali isz galvos iszkrapsztyti. Ką jis dirba, kur jis eina, o Liza vis jo akyse stovi. Antuks atsižinojo, kur Miller'is gyvena, ir kasdieną po keletą kartų pradėjo vaikszczioti pro jo langus, mislydams, ar nesutiks savo Lizą arba, aną parėgėjęs, bent pasveikins. Kiti mokytiniai isz Antuko pradėjo juokties, kad jis daugiau mislija apie Lizą nekaip apie mokslą. Ir teisybė, Antukui nuo anos vakaruszkos visas mokslas isz galvos iszdulkėjo. Visųpirmu, jis atleido savo mokytoji ir mokslą visai į szalį pametė. Dabar jis turėjo gana laiko. Nuo ryto miegodavo lyg deszimos arba vienuoliktos valandos; paskui eidavo į miestą pasidairyti, žinoma, pro Miller'io langus, o vakarop padarydavo savo Lizai ant kokios patamsios ulyczios „rendevu“. Antuks atsižinojo, kad Miller'is laiko vėl porą „szvedų“ ir žinoma, nusprendė kuoveikiausiai pas Miller'į ant gyvenimo persikelti. Laikas bėgo, ir Antuks raszė tėvams gromatas, kad jam kuodaugiausiai pinigų prisiųstų: pasakojo tėvams, kad mokytojui mokąs ant mėnesio po deszimtį rublių ir buk neužilgam egzaminą duosis, o cze, kaip matai, jam reikėjo labai daug pinigų. Susipažinęs su Liza, jis tuojaus numetė nuo savo nugaros milinius drabužius, reikėjo nusipirkti juodus — gelumbinius, o vietoje juktinių czebatų — dailius kamasziukus; to dar negana, reikia nusipirkti laikrodėlį su žibancziu lenciugeliu ir lekerkuotą lazdele į ranką, o jug ir Lizai

reikia nupirkti, tad cukerkų svarelį, tad spilgele, tad kaspinėli. Antuks raszo pas tėvus, labiausiai motinai klionodamos geros sveikatos ir praszo, kad jam atsiųstų kuodaugiausiai pinigų, Tėvai apturėję nuo sunaus tokią gromatą, neiszmano, ką daryti. Kiszenė tuszczia, parduoti nėko, žiuri į arklius, į karves, į kiaules ir mislija, ar negalėtų bent vieną isz jų parduoti ir pinigus sunui nusiųsti; bet nusprendė, kad tie gyvuleliai visi prie gyvenimo yra reikalingi ir motinėle bėga pas gentis, pažįstamus, kaimynus ir praszo, kad aniems paskolintų kokias 50 rublių, ba, kad sunus **bus kunigu**, skolą užmokės su dvejopais „procentais“. Vos-ne-vos motinėle sulasė isz visų szalių porą deszintų rublių ir pati sunui pinigus nuvežė. Bet sunelis, paregėjęs, kad motina atvažiavo jo aplankyti, pasisziauszė ir pasakė: „ir ko jūs patįs czę atsivilkote? ar negalėjoti pinigų man per pacztą prisiųsti?“. Matai, jis jau pavirto į **ponaitį** ir savo tėvelių gėdžiasi, o dar vėl Liza anus gali paregėti, o tada jis jau isz gėdos neturėtų savo akių kur padėti. Tėvai nesuprato Antuko „politikos“ ir pasiteiravę apie jo sveikatą ir pinigų palikę, patylomis iszvažiavo namon. Antuks, apturėjęs nuo tėvų pinigų gyveno vėl savotiszškai: visųpirmu, savo Lizai nupirko didelę spilgą (broszą) ir naujus kamasziukus. Jis jau buvo igijęs keletą rublių skolos, bet kas skolą dabar gali mokėti, kad tai jo laukė svarbesni reikalai?

Antuks nuo Kiauszinio persikėlė ant gyveno pas Miller'į ir prietikiai tarp jo ir Lizos už pirmą dieną paliko artimesni. Dabar jam neberekėjo dienoje po du kartu pro Miller'io langus vaikszzioti, nė Lizos ant visų ulyczių gainioties: jis aną turėjo namie. Antuks dabar tebijėjo vieno Miller'io, Lizos tėvo, kurs apie savo dukters romaną nėko nežinojo. Po Antuko apsigyvenimo pas Millerį praslinko jau, rodos, visas mėnuo su virszum. Miller'is vieną kartą po pusryzių iszėjo į miestą ant darbo ir pasakė dukterei, kad tesugrįsz namon tik vakarą; paczios Millerienės vėl nebuvo namie. Miller'is nuėjęs į puskelį, atsiminė, kad jis namie užmirszo pykę, prie kurios buvo pripratęs, kaip vaikas prie tuszkos ir ilgai nemislydams, grįžo namon savo porcelinė pypkelę pasiimti; įeina į savo

kvaterą ir žiuri, kad jo duktė su Antuku glamaniuojasi. Vokiečiui iš apmaudo net akis kraujais apsiplė ir ant pirmo paregėjimo, tarsi kalba užpuolė.

— **Liza! was soll das bedeuten!** (Liza kas tas yra?)
— suriko iš visos gerklės vokiečys.

Liza, parėgėjusi įeinant savo tėvą, atszoko nuo Antuko, tarsi perkunijos įtrenkta, ir, tarsi verkdamą, pradėjo teisintis:

— **Ja, ja, papa, er ist hier unverhofft gekommen!** (tėveli, jis czionai netikėtai atėjo).

— „**Ach, du ein litthauscher Rakel! ich werde dich lehren!** (ak tu, lietuviszkas rakali! asz tave pamokysiu!)
— pradėjo vokiečys jieszkoti Antukui lazdos.

Antuks, regėdams, kad cze nėra juokų, sprudo pro duris laukan ir iszsinėre ant ulyczios. Vokiečys, iszginęs „kawalierių“ isz savo triobos, užpuolė ant savo dukters ir su lazda aptaisė pasturgalį. Miller'is Antuką isz savo namų norėjo iszvaryti laukan, bet Antuks puolė jam po kojų ir persipraszė, kad tas atsitikimas buvo pirmutinis ir prižadėjo, kad isz jo pusės daugiau to nebus. Vokiečys Antuką dar paliko pas save ir savo dukterį nuo to laiko juojaus pradėjo daboti. Susitikimai tarp Antuko ir Lizos dabar jau buvo retesni, dėlto kad Miller'is savo dukterį vien saugojo. Toksai gyvenimas Lizai perdaug įkyrėjo, ir ana Antuką pradėjo prikaltėti, kad isz Sziaulių jiems reikia smukti į tolimesnį svieta. Antuks ant to sutiko, bet czion jiems reikėjo pinigų, o Antuko buvo tuszczia kisenė. Bet Liza aną tuojaus nuramino ir pasakė, kad ana, kiek tik pinigų reiks, nuo tėvų gali pavogti. Na, ir ko belaukti? pinigų yra, tik reikia palaukti atsakanczio laiko, kad Miller'is nepajaustų ir nesugautų. Proga tam dalykui veikia pasipynė. Vokiečys apturėjo isz Mitaunos telegramą, kad jo brolis, kurs buvo viengungis (neženotas) ir turėjo didelį alaus pravara, netikėtai pasimirė ir testamente visą pravara jam užraszė. Vokiečelis, apturėjęs tokią žinia, isz džiaugsmo net tris kartus augsztyt paszoko ir tuojaus su savo paczia pradėjo rengties į kelionę ant savo brolio laidotuvių. Miller'is lygiai norėjo

paimti ir dukterį, bet ji apsimetė liga ir atsisakė lygiai važiuoti. Vokietys, iš to džiaugsmo, kad jis dabar turės alaus pravara, savo dukters kaltybes visai užmiršo ir per daug ant jos nesirėmė, kad lygiai važiuotų į Mītają ir skubinais-skubinais jis su paczia išvažiavo.

VI.

Po tėvų išvažiavimo, Liza vėl pradėjo taisyties į kelionę: sudėjo į valizas savo nekurius drabužius; iškraustė tėvų komodą, kurioje atrado 300 rublių ir, palikusi tuszczius namus, išėjo į pono Dystalskio vieszbutį, kuriame Antuks jos laukė. Czę jie pradėjo sznekėti, į kurią pusę važuos. Antuks norėjo važuoti į Vilnių, o Liza į Liepoją. Ant galo abudo sutiko važiuoti į Liepoją ir naktiniu gelžkelio trūkiu iszbildėjo ant Liepojaus. Rytmetyje czionai atvažiavę apsigyveno jie „hotel’yje de St. Petersbourg“, kaipo vyras ir moterė“. Visųpirmu, kaipo žmonės save guodojantys, pasisiudino naujus drabužius, „pagal paskutinės Paryžiaus mados“. Liza pasisiudino jupele (suknią) su uodega nuo pusanthro masto ir su dideliomis kvaldomis ant peczių, ant paveikslo varlės kurkulų; nusipirko brylių (kepaluszi) su placziomis atbrylomis ir su ilga iš povo uodegos plunksna. Antuks už Lizos pinigų vėl įsitiekė naują garniturą iš angliszkos gelumbės ir nusipirko lazdele su variniu kirveliu, kaip pas vengrus, kurie po Lietuva vaikszcioja ir visokias gydyklas dėl visokių „gumbų“ neszcioja. Pragyveno jie Liepojuje porą dienų ir nieko blogo nesutiko, ba, tuojaus ir prieteliai jiems atsirado; prisipliekė prie jų koks tai nepažįstamas vokietys, kurs save „baronų“ persistatė ir pasiulijo jiems savo patarnavimą iszrodyti miestą. Buvo jie ir teatre, ir ant marės kraszto nuėjo, ir pauostais pavaikszciojo, ir ant laivų pasižiurėjo. Praslinko jiems tokio gyvenimo visa nedėlia, o pinigų jie turi dar į porą szimtų rublių. Antukui vieną kartą atėjo į galva mislis, o kur jie dings, kad pinigų pritrūks; bet ir apie tai pamislijo ir tuojaus nuspjovė: na, ir kam tokius klausimus sau užsiduoti ir geras mislis iszblaszkyti? Buvo jau

vakarop. Eina jie didžiaja ulyczia susikibę ir tarp savęs kas-žin-ka paslaptinškai sznekasi. Tikt girdžia jie isz užpakalio balsą;

— Liza! Liza!

Abudu jie apsisuko į užpakalį ir pažiūrėjo.

— Ach, Gott! Gott! mein Vater! mein Vater! (Ak Dieve! Dieve! mano tėvas! mano tėvas!) — suszuko didžiu balsu Liza, krito ant ulyczios ir, tarsi apopleksijos užgauta, apalpo.

Teisybė, buvo tai Miller'is, Lizos tėvas, kurs, parvažiavęs namon isz brolio laidotuvių ir nebradęs savo dukters, iszsiuntė pasiuntinius į visus artimesnius miestus ir miestelius, o pats leidosi į Liepojų dukters jieszkoti.

Ant ulyczios pasidarė tarp žmonių sumisimas, ir Miller'is, pripuolęs prie savo dukters, pradėjo aną judinti ir gaivinti. Antuks, pasinaudodams isz to sumiszimo, paspruko į szalį ir bėgo, kaip be galvos, pats nežinodams, kur jis bėga. Liza po keletos minuczių, biszkiuką atsigavo, ir tėvas, padėjęs aną ant „dorožkos“, nuvežė į tą patį vieszbutį, kuriame jie gyveno, kaipo „vyras ir moterė“. Miller'is, parvežęs savo dukterį į vieszbutį, davė anai szalto vandens atsigerti, ir ji visai atsigavo. Bet kaip jis pradėjo aną vaksyti už tokį skandaliszką nuo tėvų iszbėgimą, Liza vėl apalpo. Tėvas pradėjo sznekėti, kad jis anai viską dovanoja, ji vėl atsigavo. Miller'is tą paczia naktį savo dukterį gelžkelio trūkiu iszvežė namon.

O Antuks, kaip paspruko į szalį, tik bėgo ir bėgo yvairiomis ulyziomis, kaip arklys, isz staldo iszsidaužęs, ir po geros valandos atsidurė prie uosto (porto). Jis ezionai su Liza vieną kartą buvo vaikszeziojęs ir atsiminė, kad jis eidams palei uostą (portą), prieis gelžinį tiltą, bet aną vien baimė ėmė, kad neparegėtų jo Lizos tėvas ir kad nepaduotų į policiją.

Antuks, sziek-tiek atgavęs dvasią nuo bėgimo, gribszterėjo į savo kisznę ir o! pinigų viso labo teatrado tik pusrublį, kurį jam Liza buvo davusi cukerkų svarui nupirkti, o jam dar priesz akis ilga kelionė. Ką jam

daryti su tuo pusrubliu? perbėgo mislis per galvą. Eiti ir praszyti pinigų nuo Miller'io — vien tiek, ką į policijos rankas pasiduoti, o kito pažįstamo Liepojuje jis neturėjo. Buvo jau gerai sutemus, kad jis priėjo prie tilto ir, per aną išžėjęs, atsidurė „naujajame Liepojuje“. Czionai jis klaidžiojo, kaip žąsiukas po laukus, nuo burio atsiskyres, pats nežinodams, kame jis yra ir kur jis eina. Paregėjo jis karcziama, kuri buvo pilna žmonių, ir įėjo į aną: išsiėmė alaus butelį ir karcziamninko paklausė, ar jis ano negalėtų priimti į nakvynę, bet karcziamninkas atsakė, kad keleiviams nakvinti jis neturi vietos. Antuks išžėjo iš karcziamos ir pats nežinojo, kur eiti, kur dingti. Atėjo jis netolie vagzalo ir sutiko vieną žemaitį, su miliniais apsidariusį ir su kokarda ant kepurės. Jis pažino, kad tai turi būti žemaitis, tarnaujantis prie gelžkelio. Priėjęs prie jo paklausė:

— Tamsta bene žemaitis?

— Teip, žemaitis! — tasai atsakė ir pažiūrėjo į Antuką.

— Ar tamsta negalėtum' mane į nakvynį priimti arba nurodyti vietą, kur asz už pigią prekę nakvynę galėčiau gauti?

Žemaitis vėl pažiūrėjo į Antuką su neužsitikėjimu ir pamislįjo, ar tu neėsi koks-nors „žulikelis“, ir atsakė:

— Asz tamstos ant nakvynės negaliu priimti, bet, kad tamsta iszeisi iš tos ulyczios, pasisuk į mažą ulyczėlę po deszinės, o biszkį paėjęs pasisuk po kairės, tę atrasi karcziama su gaidžiu, ant szildo (iszkaisza), iszmaliavotu, ir tę tamsta ant tikro apturėsi nakvynę.

Antuks žemaicziui linkterėjo galvą ir jau buvo beeinąs szalin, bet žemaitis aną vėl užklusė:

— Tamsta bene vėl iš Žemaiczių?

— Teip iš Žemaiczių! — atsakė Antuks. Bet mane nelaimė sutiko.

— Ir kas per nelaimė? — žingeidavo žemaitis.

— Ak, mane baisiai apvogė: visus mano daiktus ir pinigus pavogė. Ak, cze Liepojuje yra daug vagių! — aduksaudams, melavo Antuks.

Žemaitis į Antuką dar kartą pažiūrėjo ir sąjausdams ano nelaimėi, dar kartą nurodė aną karciziamą, kurioje jis nakvynę už pigią prekę galėtų apturėti ir juodu persiskyrė. Antuks pagal to žemaiczio nurodymą atėjo į minėtą karciziamą ir, teisybė, gavo nakvynę, bet už tą nakvynę jis turėjo užmokėti 40 kapeikų ir jam „gatavų“ pinigų beliko viso labo 3 kapeikos, isz kurių reikėjo „gyventi“, kad duszia kuną neapleistų. Karciziamoje nakvodams, jis sumislijo važiuoti namon pas savo tėvus, bet kaip ir koku būdu jis galėtų parvažiuoti, kada jam kelionė kasztuos maž-maž penki-szeszi rubliai, o jo kiszenė buvo tuszczia. Antrą dieną jam atpuolė į galvą mislis, kad reikės savo angliskąjį garniturą parduoti arba iszmainyti ant blogesnio. Ta mislis, teisybė, buvo laiminga: jis antrą dieną su vienu žydu, kurs netolie tos karciziamos turėjo drabužių „magaziną“, savo „fraką“ ir palitotą iszmainė ant gerai iszneszioto, aplopyto ir apdilusio „palitoto“, bet užtad gavo du rubliu priedo, o lazdelę su vengrisky kirveliu pardavė už 20 kapeikų. Už tus pinigus jis pavalgė gerus ir soczius pietus ir alaus atsigerė ir jam dar liko pusanthro rublio kiszenėje. Antukui reikėjo važiuoti gelžkeliu lyg Sziaulių, bet kad aną Sziauliuose neužpultų Miller'is, jis nusprendė gelžkeliu tevažiuoti lyg Kurszenų, o isz czę mislijo žemės keliais keliauti. Bet vėl kad jis už pusanthro rublio nuo Liepojaus iki Kurszenų negalėjo nusipirkti bilioto, tad jis nusprendė gelžkeliu važiuoti be bilioto, t. y. po klaupkos palindęs, o tą pusanthro rublio palaikyti ant kelionės nuo Kurszenų iki namų.

Antuks ant naktinio trūkio atėjo pas vagzalą, bet į patį vagzalą eiti nedrįso, dėlto kad jis vien dar Miller'io bijojo, bet apėjo aplinkui vagzalo, įėjo į vagoną treczios kliasos, bringt, iszsitiesė ant grindų ir palindo po klaupką. Vagonas greitai priėjo pilnas žydu ir jie apsėdo visas klaupkas. Žydas sėdėdams netikėtai pakiszo savo koją po klaupkos ir, pajutęs, kad kas-žin-kas po klaupkos guli, pasilenkė ir paklausė pussznibždžiu: „Sait ihr a Jūd“? (ar tu žydas esi?) Antuks ant tiek suprato žydiszkai ir atsakė vėl pussznibždžiu: „ich bin a Jūd“! (asz esmi žydas!) Žydas daugiaus jo neb'klausė ir su koku tai

skepetu aną dar pridengė, kad konduktorius neparegėtų. Bet kas-žin, ar tasai-pat žydas nebūtų konduktoriui pranesęs, kad būtų nuo Antuko iszgirdęs atsakymą: „**ich bin a goj**“! (asz esmi krikščionis!) Trukis pasijudino isz vietos, ir Antuks pamislijo: „Vai, Dieve tu brangus! kokia tai permaina! nuvažiavau į Liepoją pirmoje kliasoje, draugystėje gražios „panelės“, o dabar grįžtu po klaupkos palindęs, kaip vagis, žydu smarvę gerdams“! Konduktorius, rinkdams biliotus, perėjo vieną ir antrą kartą per vagoną, bet kad klaupkos buvo žydu apsėstos, Antuko, po klaupkos apaczios gulinczio, neparegėjo. Paskutiniojoje stacijoje priesz Kurszėnus žydai bemažo visi iszsėdo ir vagonas paliko pustusztis. Priesz-pat Kurszėnus trūkiui atvažiuojant, ėjo per vagonus konduktorius ir netikėtai pažiūrėjo ant žemės; žiuri: czebatai isz po klaupkos iszsikiszę; kas na? eina arcziaus ir vėl žiuri: žmogus guli....

— Ei, „brat“!.. tu po klaupkos palindai! — suriko konduktorius ir paspyrė su koja.

Antuks, po klaupkos gulėdams, pradėjo judinties.

— Na, na, lišk laukan! pažiūrėsime, kas tu esi! — paantrino konduktorius.

Antuks, regėdams, kad jis toliaus po klaupkos nebegalės važiuoti, iszlindo, visas nusitėpęs ir nudulkėjęs, laukan.

— Tu isz kur važiuoji? — klausė konduktorius, prisišpyręs.

— Asz, asz, pone, isz cze-pat! — teisinosi baimingai priesz konduktorių Antuks.

— Na, tai eiksz paskui manęs! — tarė konduktorius ir, pagriebęš Antukui už rankos, pradėjo aną vesti.

— Asz, asz, pone, isz cze-pat! — mikszcziojo Antuks ir, į ranką konduktoriui bucziuodams, vėl meldė: dovanok man, pone, dovanok! asz daugiau teip nedarysiu!

— Dovanų karalius mirė! nėkas, užmokėsi dabar už visą kelionę dvejomai! — kalbėjo konduktorius, tempdams Antuką isz vagono į „stanciją“.

Antuks, konduktoriaus vedamas, spyrėsi, kaip ožys ir verkdamas meldė, kad aną paleistų, bet kas tave bepaleis? Konduktorius, įvedęs Antuką į „staciją“, tuojaus adavė į žandarų prieglobą. Stacijos perdėtinis (naczelninkas) Antukui apreiškė: „jeigu jis nori liuosas likti, tad užsimokės už tą kelionę nuo Liepojaus keturis rublius su kapeikomis. Antukui išzgirdus, kad tiek daug reikės mokėti, iš baimės net plaukai ant galvos pasisžiausė. Jis pradėjo teisintis, kad neturi iš kur tiek daug pinigų užmokėti. Žandaras apreiškė, kad jis negali užmokėti, tad už tai kalinyje turės atsėdėti. Jau ir bėda: kalinyje nesinorėtų sėdėti, o cę užmokėti nėra pinigų. Antuks turėjo sidabrinį laikrodėlį; netikėtai pasipynė koks tai žydpalaikis ir jis pradėjo anam siulyti savo laikrodėlį pirkti. Žydas, regėdamas iš kokios priežasties Antuks parduoda laikrodėlį, teduoda jam už aną vieną rublį; ant laimės dar pasitiko koks tai žmogutis, o Antuks ir jam pasiulijo pirkti laikrodėlį ir žmogutis duoda du rubliu; dėjo žydas tretį rublį, žmogutis daugiau nebepridėjo ir Antuks savo sidabrinį laikrodėlį pardavė žydui už tris rublius, paskui pridėjo savo pusantrą rublio, užsimokėjo už kelionę ir aną paleido ant liuosybės. Kelionė jam buvo dar netrumpa: reikėjo keliauti deszimtį mylių, o cę žmogui kiszenėje nebuvo nė skatiko. Jisėjo namon iš Kurszenų pėsčias ir matindamos iš žmonių mielaszirdystės, o eidams mislijo: „Dėkui Dievui, kad asz esmi jau Žemacziuose; bent iš bado, rasit, nenumirsiu!“

VII.

Po trijų dienų kelionės Antuks, nudriskęs ir iszalkęs, parkeliavo namon pas savo tėvus, kurie netikėtai paragėję savo sunų, isz nusistebėjimo net iszsižioja. Ant pirmo antro tėvų klausimo, kaip ir isz kur jis parkeliauja, Antuks trumpai-drutai atsakė, kad parkeliauja isz Liepojaus, egzaminą iszdavęs.

— Vai, Dieve! egzaminą iszdavęs! — suriko isz džiaugsmo motina ir rankas sudaužė.

— Ar girdi, tėvai, Antuks egzaminą išdavė! — paantrino Pakauszienė į vyrą, kurs čų-pat stovėjo.

— Egzaminą, išdavė! egzaminą išdavė nabagelis! — vien ratavo Pakauszienė, rankas ir akis į dangų keldama ir dėkavodama Dievui už tokią mylistą.

Antuks stovėjo ir, žiurėdamas į motiną, szypsojo, o motinelė isz džiaugsmo, kad sunelis egzaminą išdavė, ir savo szirdyje mislydama, kad jis neužilgam važiuos į seminariją ir jos visi troszkimai iszspildys, tik vien ratavo ir szokinėjo, kaip pempė ant kėsyno. Po valandos įsivedusi savo sunelį į triobą isz neapsakomo džiaugsmo ir ir glostė, ir gyrė ir vaiszino kaip beiszmanydama, o sutikusi savo kaiminkas - bobas, apreiszkė, kad jos Antuks jau egzaminą išdavė ir, rasiť jau szimtąjį kartą, pasakojo, kad Antuks szit-szit' važiuos į seminariją. Bobos, kaip bobos: iszklausiusios Pakauszienės kalbos, buk akyse ir velijo, kad Antuks kunigu paliktų, bet savo szirdyje Pakauszienei tokios laimės pavydėjo. —

Po Antuko sugrįzimo namon, praslinko į porą mėnesių, ir kaip kaimynų, labiausiai tarp bobų, apie Pakauszienės „kunigą“ pasklydo visokie garsai ir visokios kalbos. Vieni pasakojo, kad Antuką isz Sziaulių iszvarė; kiti pasakojo, kad jis pats iszbėgęs, tretieji vėl pasakojo, kad Antuks kokią tai „poniā“ ar „panā“ prigavęs ir už tai ketinę aną į kalinį pasodinti irtt. Bet Antuks, kaip „ponaitis“, sėdėjo namie ir visiems liežuvį rodė, o jo motinelė, iszgirdus ant savo sunaus tokias kalbas, tuojaus su bobomis susiriejo, susibaro ir, kaip visados, szpygomis iszsibadė.

Buvo jau po velykų. Pakauszienė savo sunų ne ant juoko pradėjo rėdyti į seminariją: pati nuėjo pas Juknų Joną, brolių kunigo Antano, ir viską iszsuteiravo: kada į seminariją? kiek pirmą metą kasztuoja? ką reikia isz namų su savim' iszsivežti? ką tenai duoda? ir tt. Ir visųpirmu pradėjo jieszkoti pinigų skolyti Antukui į seminariją važiuoti ir, žinoma, visiems pasakojo, kad jos sunus, palikęs kunigu, užmokės skolą su dvejomais „procentais“. Pakauszis, žmogus buvo lėtas, savo moterei davė

visą valią: kaip ji norėjo ir ką ji norėjo, tą visą dirbo, o tankiausiai dirbo be vyro žinios ir rodos. Antuks, žiurėdams į savo motinėlą nekartą, ir į szalį nususukęs, nusiszypsojo ir savo szirdyje pamislįjo: „duok tik tu man keletą szimtų rublių, o paregėsi, kame asz atsidursiu“! Pakauszienė savo sunui pradėjo įkalbinėti, kad jis nueitų pas prabaszczijų ir pasiteirautų kokie į seminariją įstojant, yra reikalingi rasztai; bet Antuks prabaszcziaus bijojo, kaip ugnies. Na, ir kad teip prabaszczius jam lieptų parodyti gimnazijos egzamino rasztus? o kur tada jis smuktų? Tėvams, teisybė, jis rodė kokius tai popiERGalius, tvirtindams, kad tai yra buk gimnazijos „sviadectva“; bet kad tėvai nemokėjo skaityti, teip jau ir paliko ana neperskaityta. Pakauszienė nuėjo pas prabaszczijų viena pati ir pasigyrė, kad jos sunus neužilgam važiuos į seminariją. Kunigs prabaszczius Pakauszienę pagyrė, kad sunų leidžia į mokslą ir iszreiszkkė gailėsi, kad savo sunaus, kaipo „kandidato į kunigus“, neatvedė; bet Pakauszienė savo sunų teisino, kad jis buk „nedrašus“.

Antukui namie sėdėti be jokio darbo ir tik lazdele pasiėmus vaiksztinėti įkyrėjo: jis norėjo kur-nors iszvažiuoti ir biszkiuką **prasivedinti**.

Pradėjus motinai aną varyti į seminariją jis visųpirmu paklausė:

— O kiek, mama, duosi man pinigų?

— O kiek norėsi, Antel'?

— Gm... — numykė Antuks per nosį ir, pasimislijęs, atsakė: — į pora szimtų rublių duosi?

— Oi, brangusis, į porą szimtų rublių! — suszuko Pakauszienė, tarsi iszsigandusi, ir pradėjo iszrodinėti: ir kam tiek daug pinigų tau reikės dabar? jug tu dabar Kaune tebusi vieną mėnesį, iszduosi egzaminą ir vėl sugrįszsi; na, o po vakacijų duosime daugiau pinigų, tik iszduok egzaminą ir įstok į seminariją tu, mūsų kvietkeli; mēs ant tavęs visą gyvenimą padėsime, bile tu kunigu paliktum'.

Antuks, susiraukęs ir vieną akį primerkęs, klausė, tos motinos kalbos ir vėl paklausė:

O kiek, mama, misliji dabar man duoti?

— 40 rublių, mano kvietkeli; vos-ne-vos suskolinau!
— 40 rublių! tai yra nieks! — atkirto Antuks.

— Oi, mano kvietkeli, daugiau nėkame nebgavau paskolinti, — dejavo Pakauszienė; ir tat už 20 rublių Piplio bernui reikės rudenį mokėti penkis rublius procentų, tñiu! kad ans į peklą nueitų už tokius didelius, procentus! tu tik, mano kvietkeli, įstok į seminariją ir apsilvk jupomis, o pinigų bus pakaktinai. Pažiurėk į klieriką Priegaudą, o kiek jis visko parsiveža, kad iszvažiuoja „kalėdoti“: ir žąsienos ir kiaulienos, o ir pinigų pilnas kiszenes, o sako, jis Saratavoje tebėsas pirmoje kliasoje, bet neszioja jupas...

Antuks nuszypsojo ir atsakė motinai:

— Asz jau tik budams klieriku, nevaikszcziosiu ubagais!

Ant galo Antuks su motina sulygo ant 40 rublių ir pradėjo galvoti į kurią pusę jam [reikės dabar sprukti. Jis norėjo važiuoti į Sziaulius ir savo Lizą paregėti, bet bijojo Miller'io, kurs jam galėtų iszperti kailį arba aną į policiją paduoti, bet vienok aną trauke į Sziaulius, tarsi koksai magnesas, ir jis nusprendė savo szirdyje Lizą dar vieną kartą paregėti.

Pakauszis kaip visados, savo sunų pasodinęs ant didelio vežimo, iszvežė pagal sunaus velijimą nestacziai į Sziaulius, bet ant Kursženų gelžkelio stacijos. Pakauszienė, iszleidusi savo sunų isz namų, savo prietelkoms dabar tiek ir tekalbėjo, kad Antuks jau iszvažiavo į seminariją. —

VIII.

Sziauliuose ant vienos isz didžiųjų ulycių riogsojo apgriuvę nuo tinkų muriniai namai, ant kurių prieszakio buvo paraszyta dideliomis literomis: „Vieszbutis Paryžius“. Locnininkas to „Paryžiaus“ buvo vienas isz Jeruzolimos bajorų, vardu ir pravarde Mausziuks Diesthal'is, kurs paskui, norėdams pasirodyti lenkiszku „patrijotu“, o labiausiai norėdams įtikti musų lenkuojantiems bajorams, kurie ano vieszbutį lankė persimainė isz Mausziuko Diesthal'io į

Maižieszių Dystalskį. Tasai Maižieszius kitą kartą ant vienos iš tamsių ulyczių laikė karciziamą; apart to jis dar pirkinėjo javus ir skolijo pinigus ant szimta procentų. Kada jis sziek-tiek prikimszo kieszę rubliais, metė karciziamą į szalį, o į jos vietą nusipirko didelius murinius namus ir uždėjo vieszbutį (hotelių). Teip-pat savo vieszbutyje įtaisė bufetą, bilijardą ir iszraszė isz kas-žin-kur keletą „arfistkų“. Bajorėliai, kurie atvažiudavo į Sziaulius su kokiais „interesais“, tai vien apsistodavo pas Dystalskį ant pasiganymo. Žydas, sziek-tiek susipažinęs su apylinkiniais bajorėliais, pradėjo aniems pinigus skolinti ir tada „geszefitas“ geriaus ėjo. Apart bajorėlių Dystalskio vieszbutį aplankydavo ir kiti „inteligentai“, kurie atėję, tai bilijardą pagrajidavo, tai į „arfistkas“ pasižiurėdavo. O „szvedai“ prie „Maižiesziaus“ teip jau buvo ir pripratę. Susitiko du „szvedu“ ant ulyczios ir klausia vienas antro: kur eisiva? Pas „Maižieszių“! atsako abudu. Nueina pas „Maižieszių“, iszgeria alaus vieną-antrą butelį, bilijardo pagrajija, į „arfistkas“ pasižiuri ir eina sotini-linksmi namon.

Pakauszio Antuks atvažiavo į Sziaulius ir apsigyveno Dystalskio vieszbutyje. Mausziuks, paregėjęs Antuką, tuojaus pažino ir labai nusidžiugo. Antukui vėl Dystalskio vieszbutis ir jo gaspadorius buvo labai gerai pažįstami, dėlto kad jis nekartą czionai alų gėrė ir bilijardą graijo. Antuks tuojaus paklabino žydą ir paklausė: kas girdėties po Sziaulius. Žydas galvą palingavo, barzdą pakasė ir užvedė kalbą ant „blogų metų“ ir „sunkių laikų“. Antuks norėjo dar žydo paklausti apie Miller'į ir jo dukterį, bet jam tarsi gėda pasidarė ir jis užtylejo. Antrą dieną Antuks atsižinojo, kad Miller'io Sziauliuose nebėra, kad jis, apturėjęs nuo savo nabasztininko brolio alaus pravara, iszsidangino gyventi į Mitaują. Nebuvo ko daryti: ėjo Antuks liudnas ir apie savo Lizą mislydams didžiaja ulyczia ir sutiko savo pažįstamą draugą Joną Plauczių, kurs kitą kartą buvo antroje gimnazijos kliasoje, bet kad už du metu į trecią kliasą nepersirito, tad aną iszvarė isz gimnazijos laukan ir nuo to laiko jis tarsi mokinosi ir norėjo užkartą į asztuntą kliasą egzaminą duoti, bet tie, kurie aną pažino, sakė, kad jis ir į pirmą kliasą egzamino

neiszduotų. Plauczius, netikėtai, paregėjęs Antuką, ranką iszkėlė ir suszuko:

— Pi, pi, pi! apie vilką sznekama, o vilks czionai! —
Draugai pasisveikino.

— Ir kur tavo antroji pusė dingo? — tuojaus paklausė, szypsodams, Plauczius.

— Kokia antroji pusė?

— O-gi Liza!

— Ir tu nežinai?

— Oi, vaicine, kuk atsargus! vokietys ant tavęs danti dar teb'galanda!

— Ir ką jis man padarys?

— Kailį iszpers! į suda paduos!

— Pfe! Liza ateis man į pagelbą.

— Kame gyveni? — paklausė ant galo Plauczius.

— Pas „Maižieszių“!

Draugai nuėjo pas „Maižieszių“ ir iszėmė porą alaus buteliukų, sznekėjo apie savo kitus pažįstamus draugus. Jiems alutį begirksnuojant, kaip matai, atėjo pas „Maižieszių“ Povilas Ažuolaitis ir Antanas Girtuoklaitis, kurie, netikėtai Pakauszio Antuką paregėję, vėl labai nusistebėjo. Draugai pasisveikino ir prisėdo prie „kumpanijos“. Ant stalo pasirodė daugiau alaus ir degtinės butelis. Tarp stiklelių ir linksmų kalbų jiems praslinko jau gera valanda ir netolie buvo vakaras. Kada nuo alaus ir degtinės jų pakausziai įkaito, o akyse sziek-tiek raibu pasidarė, jie užmanė pagrajiti keletą „partijų“ ant bilijardo. Visųpirmu jie tarp savęs sulygo, kad tas, kurs pragrajis, užmokės ir už bilijardą, ir už iszgerimą alų. Gerai. Pradėjo jie graiti ir Antuks iszpradžios dikcziai prasigraijo, bet paskiaus nemaž pragraijo ir Ažuolaitis. Kada tai jie dar nėko nemokėjo nė už „trunkus“, nė už bilijardą, žydas, bijodams, kad jie neprapultų, įėjo pas anus ir žiuri prisimerkęs į graijanczius.

— Na, „Movsza“! ak „panie Mojžesz“! ketinau pasakyti, ir ką pasakysi? — tarė Ažuolaitis, į žydą atsisukęs.

— Ai, ai, kaip gražu žiurėti į jaunos žmones, kurie moka ant bilijardo pagrajiti! — atsakė Maižieszius, ranka per barzdą pertraukdams.

— Ir ką? rasit „pan Maižesz“ uždėsi kokią „partiją“ su mumis? — paklabino vėl Ažuolaitis žyda.

— Ai, ai, gynėsi žydas, rankas kratydams. Ar man senam mokėti grajiti teip gražiai? tamstes Pondzies sutvėrė jaunus, kad linksminties, o mane seną, kad tamstoms patarnauti!

Studentukai graijo, o žydas kerczioje atsistojęs vien žiurėjo į graijanczius, bet jam stovėti nusibodo ir jis, priėjęs prie Ažuolaiczio, tarė:

— Tamstės rasit užmokėsite man už tą iszger tą alutį ir degtinę!

Ažuolaitis pažiurėjo į žyda ir padėjęs vieną ranką Maižiesziui ant germulkos, antra nutvėrė už barzdos ir žemyn trukterėjo.

Žydas pažiurėjo į Ažuolaitį baltomis ir lengviai atsakė:

— Už ką tamsta mane peszi?

Pusgirtis Ažuolaitis vėl trukterėjo žydui už barzdos.

— „Gevalt“! — suriko žydas silpnu balsu.

Ažuolaitis dar didžiaus trukterėjo Maižiesziui už barzdos ir pasakė:

— Tatai tavo užmokėsnis už alų ir degtinę!

— „Gevalt“! „gevalt“! „ganoven“! (vagis!) — suriko didžiu balsu Maižieszius, akis pabalinęs.

Ant žydo rėksmo atbėgo jo pati, vaikai ir visi vieszbuczio tarnai, kurie, regėdami, kad Ažuolaitis taisos prie Maižiesziaus sprando, pradėjo savo „tatę“ isz Ažuolaiczio gelžinių rankų traukti laukan ir gelbėti. Ažuolaitis pagriebė nuo bilijardo lazda ir vienam-kitam isz žydu suszėrė į pakausį; visi metėsi ant Ažuolaiczio ir norėjo nuo jo visųpirmu atimti lazda ir ant žemės aną paguldyti. Pasidarė baisus klegesys ir rėksmas. Kiti studentukai ant tos Ažuolaiczio kovos su žydais žiurėjo isz pradžios szaltai ir juokdamies; bet kaip paregėjo, kad Ažuolaicziui eina blogai, kad jį žydai jau palaužė po apaczios ir nori aną surishti, szoko savo draugą gelbėti ir prasidėjo tikra musztynė su žydais ir jų tarnais. Vieszbutyje pasidarė

dar didesnis klegesys. Perėsi jie apie deszimtį minutų ir netikėtai atsirado policijantas, kurs metėsi į kovojanczių vidurį ir norėjo anus perskirti, bet kova dar didesnė pasidarė. Ant galo, studentukai kovą laimėjo: visi žydai su pramusztomis nosimis ir apipesztomis barzdomis iszsmuko laukan, o policijantas vienas-pats tarp „studentų“ pasilikęs ir regėdams, kad jam gali iszeiti blogai, vėl iszsinėrė pro duris laukan ir, iszbėgęs ant ulyczios, pradėjo szvilpti savo draugus ant pagelbos. Studentukai tuotarpu susiprato, kad ta musztyinė jiems gali pasibaigti blogai ir ilgai nelaukdami iszbėgo pro antras duris laukan. Buvo jau tamsi naktis. Pakauszio Antuks, pasiėmęs savo pasamonus, bėgo ir bėgo ir pats nežinojo, kur jis nubėgs. Netikėtai nuszvilpė. Antuks apsistojo, dvasiai užtraukęs apsidairė ir pažino, kad jis yra netolie vagzalo. Akurat tame laike buvo atėjęs vakarinis gelžkelio trukis nuo Liepojaus ant Kauno. Antuks, ilgai nelaukdams, įbėgo į vagzalą ir, nusipirkęs biliotą iki Radviliszkio, isėdo į vagoną. Trukis pasijudino isz vietos, ir Antuks pradėjo galvoti, kaip tolie ir kur jis dabar važiuos. Mislis užpuolė jį — važiuoti į Kauną, ir Radviliszkyje jis nusipirko biliotą iki Kauno.

IX.

Antuks laimingai atvažiavo į Kauną. Kada jis Kaune neturėjo nėvieno pažįstamo, ant pirmos pradžios apsigyveno vieszbutyje. Czionai jis pragyveno porą dienų ir jam nuobodo pasidare: dėlko ir isz kokios priežasties jam nuobodo buvo, jis pats nesuprato, kaip nesuprato atsakyti ant antro klausimo: **dėlko jis czionai atvažiavo?**

Antuks turėjo jau dvideszimt' su virszum' metų: žmogus buvo jau pilname prote, aiszkliai numanė, ką jis dirba ir ant ko tas jo darbas gali pasibaigti. Todėl jam atėjo į galvą mislis, kad tasai tinginavimas ir tėvų prigaudinėjimas ilgai tęstiesi negali, kad greicziaus ar vėliaus jam reikės motinelės geidžiamos kunigystės atsižadėti ir savistoviai užgyventi. Toliaus mokinties jis

jau nebegalėjo: viena, kad tingėjo, antra, apreikszdams tėvams, kad jau iszdavė egzaminą, tuo pacziu užkirto sau kelią į tolesnį mokslą, o ant galo treczia, tėvai, aną leizdami į mokslą, igijo tukstantį rublių skolos. Antuks apie tą visą apmąstęs, nusprende: pajieszkoti sau atsakanczią tarnystą ir gyventi. Jis szejp-teip pramoko rusiszkai kalbėti, skaityti ir raszyti, ir save laikė už „mokytą“ žmogų. Kaip toksai „mokytas“ žmogus, jis galvojo, kad pakliuvęs į kokią rasztinyczią (kanceliariją) už suvartojimą savo mokslo mėnesinės algos apturės maž-maž koki szimtą rublių, o antra vėl, jis galvojo, kad jo visur teip jau ir laukia, kad jis tik ateitų ir tuojaus „vietą“ užimtų.

Antuks tokiomis mislėmis užsiimdams, ėjo didžiaja ulyczia ir ant vieno namo paregėjo dideliomis literomis užraszytą tokį paraszą: **Bankieriszkas kantorias Salamono Zwiebelfresser'io**. Antuks apsistojo ir pamislijo: „o rasit czionai galėtų vietą gauti! reikia paprabavoti!“ Ilgai nelaukdams įėjo į kantorą ir paregėjo iszeinantį jauną žmogų su juodai garbanuotais plaukais, iszskustu sniukiu, dideliomis pavarytomis ant žandų ir su kumpai užriesta nosimi, kuri reiszškė, kad žmogystė yra žydiszskos kilties.

— Ko tamsta reikalauji? — paklausė žmogystė.

— Asz jieszkau sau tarnystos! — atsakė trumpai Antuks.

— Tamsta jieszkai tarnystos? — atklausė žmogystė, nusistebėdama.

— Teip! jieszkau tarnystos! — patvirtino Antuks.

— Ir kokios tamsta tarnystos jieszkai?

— Bile kokios! moku raszyti, skaityti, rokundus vesti!

— Tokios tarnystos tamstai czę nėra! — atvertė žmogystė, galvą linkerėjo ir iszėjo laukan.

Antuks, regėdams, kad jau kalba užbaigta, pagriebė kepurę ir isz kantoro iszėjo laukan. Ant ulyczios iszėjęs, nusispjovė ir keliavo tolyn. Keletą minuczių pakeliavęs, vėl paregėjo ant murinio namo storomis literomis paraszą: **Angliszkas magazinas visokių tavorų. Izaoko Szimmelkuchen'o**. Antuks priėjo isz lauko pusė prie lango

ir, teisybė, paregėjo daugybe visokių žibanczių ir spindanczių pardavinių. Jis atsistojęs prie lango, valandą žiūrėjo į visokius „tavorus“ ir jam į galvą vėl atėjo mislis, ar jis negautų tame „magazine“ vietą „gizelio“. Apsidrašinęs ir ilgai nelaukdamas, jis įėjo į „magaziną“ ir atsikreipęs į žmogystę, kuri tarsi už krotų sedėjo ir kokias tai knygas vartė, nedrašiai paklausė:

— Ar negalėtų pas tamstas vietą gauti?

Žmogystė ant to netikėto klausimo permetė Antuką akimis ir, tarsi nusistebėdama, atsakė:

— Asz apie tai nėko nežinau! nueik tamsta į mūsų kantorą ant Cukrinės ulyczios! Antuks žemai pasikloniojo ir iszėjo laukan. Kada tai jis Cukrinės ulyczios nežinojo, atszaukė purmoną ir pasakė, kad aną nuvežtų ant Cukrinės ulyczios į Szimmelkuchen'o kantorą. Purmonas isz pradžios jam pasakė, buk žinaš Szimmelkuchen'o kantorą, bet kaip pradėjo vežti, nebuvo galo: vežė ir vežė isz vienos ulyczios į kitą ir po geros valandos vos-ne-vos atrado Cukrinę ulyczią, bet Szimmelkuchen'o kantoro kaip nebuvo, teip nebuvo; ant galo, netikėtai pasipynė koks tai žyd-palaikis, kurs Antukui ir parodė Szimmelkuchen'o kantorą. Antuks įėjo į kantorą ir paregėjo penkis žmones, isz kurių vienas, pasidėjęs ant stalo storas knygas raszė, antras vartė kokius tai popierius, tretysis nusisukęs į szalį kas-žin-ką ėdė, ketvirtasis poperosą kurino, penktasis nebejaunas žmogus su plika kakta ir su storu pilvu kerczioje atsisėdęs laikrasztį skaitė ir į dantis įkiszęs cygarą kurino. Antukui įėjus į kantorą, visi tie rasztininkėliai galvas pakėlė ir isz visų pusių nužiūrėjo. Antuks, akis ant jų užmetęs, tarsi susimaiszė ir nežinojo į kurį isz jų prakalbėti.

— Ką tamsta pasakysi? — atsisukęs ant sienos atsiliepė visųpirmu plikakaktis.

— Jieszkau sau vietos! — nedrašiai atsakė Antuks.

Ki, ki, ki sznibždomis pradėjo juokties rasztininkėliai ir kas-žin-ką tarp savęs pradėjo sznibždėties. Antukui ant veido prakaitą iszmuszė.

— Kokios tamsta vietos jieszkai? — paklausė vėl plikakaktis, laikrasztį skaitydams ir į sieną atsisukęs.

— Bile kokios! moku raszyti, skaityti, rokundus vesti! — baimingai atsakė Antuks.

Plikakaktis paleido isz rankų laikrasztį, atsisuko į Antuką ir permetęs aną akimis vėl paklausė:

— Tamsta turi rekomendaciją?

— Neturiu!

— Nėra „vakansijų“! sudiev! — užbaigė plikakaktis ir vel, pasiėmęs į rankas laikrasztį, ant sienos atsisuko.

Antuks gailėstingai nužiurėjo kantorą ir pasibraukęs kepurę po pažaste, iszėjo laukan; po įspudžiu tos kalbos jis ėjo patamsia ulyczia, pats nežinodams, kur jis eina ir po kelių minucijų jis iszėjo ant Nemuno krantų ir paregėjo didelę upę, ant kurios buvo daug medžių suvartų ir laivelių isz abiejų pusių sustatytų. Nemuno krantais jis ėjo, ėjo ir netolie vokiečių „kirkės“ pasisuko į mažą ulyczėlę. Žiuri ir savo akims neįtikia.

— O-gi tu kaip czę?

— O tu kaip?

Antuks netikėtai sutiko savo pažįstamą isz Sziaulių draugą Kazimierą Tinginaitį, kurs po asztuonių ar devynių metų Sziaulių privatiszko mokslo vos-ne-vos iszrito egzaminą keturių kliasų ant aptiekoriszkos „sviadectvos“ ir tėvų varomas į seminariją, buvo atvažiavęs į Kauną taip-pat „prasiblaivinti“. Draugai, netikėtai susitikę, szirdingai pasisveikino ir isz vienas-antro labai nudžiugo. Tinginaitis aplinkui apsisuko, tarsi ko jieszkodams ir rodydams su pirsztu į netolie esantį namą, tarė:

— Tenai, matai, yra porternė! eime, iszgersiva aluczio ir pasisznekėsiva!

Draugai nuėjo į porternę ir, iszsiėmę keletą „kupelių“ alaus, pradėjo sznekėti apie savo praėjusį ir ateinantį gyvenimą. Antuks savo draugui iszpasakojo, kad atvažiavęs į Kauną buk sau vietos jieszkoti, bet, skundės, kad nėkame negaljs tikros ir atsakanczios vietos atrasti ir mislijo isz Kauno veikia iszvažiuoti į Vilnių ar į Petropylę. Tinginaitis vėl iszpasakojo savo vargus-bėdas, kad tėvai aną į seminariją iszvarę, bet jis, pasakojo, jeigtug duos egzaminą į Seminariją, tad ant tikro neiszduos ir paskui

važiuos į Maskvą ir įstos į aptieką, o iš Maskvos tėvams paraszys gromatą ir pasakys, kad jis kunigu nenori būti. Po valandos draugai išėjo iš porternės ir nuėjo pas Tinginaitį, kurs gyvena panemunyje pas vieną naszlę. Czionai apart Tinginaiczio gyvena keletas kandidatų į kunigus, kurie isztiesų taisėsi duoti egzaminą į seminariją. Antuks pasėdėjęs pusę valandos pas Tinginaiti, iszkeliavo namon; eina jis viena maža ulyczia ir girdžia iš užpakalio szvilpesi. Antuks apsisuko ir paregėjo vidutinio amžiaus, poniszkaai apsirėdžiusį žmogutį, kurs jo ir klausia:

— Ar tamsta ne nuo Sziauliu?

Antuks, nusistebėjęs, atsakė:

— Ne, biszkiuką už Sziauliu gyvenu!

— Iš kokios parapijos?

— Iš Plikpilviu.

— A a a... tamstų prabaszczius Jonas Kaiždanaviczius?

— Jonas Kaiždanaviczius?

Tamstų prabaszczius yra tikras mano dėdė, — pasakojo nepažįstamasis.

Tikras dėdė! — borgterėjo per nosį Antuks, tarsi nusistebėdamas.

— Tikras dėdė! — patvirtino nepažįstamasis „dėdė“.

Antuks permetė akimis nepažįstamąjį, o nepažįstamasis Antuką vėl nužiurėjo nuo galvos iki kojų.

— Tamsta rasit užeisi ant keletos minuczių pas mane? — tarė nepažįstamasis.

— Rasit per tolie?

— Ne, penki žingsniai! ana! murinis mano namas! — nurodė su pirsztu nepažįstamasis.

Nepažįstamasis „dėdė“ ėjo pirmu, Antuks paskui. Už keliu minuczių pro mažus vartukus jie įėjo į didelį kiemą. Nepažįstamasis Antukui pradėjo pasakoti, kad tasai namas yra jo locnas. Užlipo jie ant augszto, ir nepažįstamasis įvedė Antuką į didelę triobą, kurioje buvo stalas, keletas krėslu, palaikė kanapka ir keletas ant sienų nudriskusių abrozu. Nepažįstamasis per tą triobą iszvedė Antuką į

antrą mažesnę triobą, kuri buvo vežlybesnė. Czionai prie stalo sėdėjo du jaunu vaikinų ir graijo kvortomis; paregėję įeinant Antuką, į vienas antrą nužiūrėjo ir nusišypsojo. Nepažįstamasis vaikinų Antukui perstatė už savo sunus. Antuks atsisėdo prie stalo prieszais vaikinų, kurie vien graijo kvortomis. Nepažįstamasis „dėdė“ ant minutes iš triobos prapuolė. o Antuks, prie stalo atsisėdęs, vien žiūrėjo į graijanczius. Vaikinai graijo ant trijų kvortų ir, žinoma, iš pinigų. Antuks mato, kad vienas iš vaikinų vien pragraiija, o antras vien išzgraiija. Nepažįstamasis „dėdė“ vėl atsirado trioboje ir paragino Antuką kvortomis pagrajiti. Antuks iš pradžios atsisakė, bet paskui išzėmė iš kieszėnės rublinę, uždėjo ant kvortos ir užkartą pragraiijo; paskui išzėmė iš kieszėnės antrą rublinę, vėl uždėjo ant kvartos ir — vėl pragraiijo. Antukiu atpuolė į galvą mislis, kad jis rasit papuolė į „szulierių“ arba „žulikų rankas ir toliaus kvortomis grajiti jis visai atsisakė, save teisindams buk pinigų nebeturis. Jiems besisznekant, kaip matai, išz-kas-žin' kur išzlindo dar vienas jaunas vaikinas, kurs, paėmęs į rankas kvortas, užsispyrė ant Antuko, kad reikia ir su juo kvortomis pagrajiti. Antuks jau aiszkiai suprato, kad jie yra „žulikai“ ir galvojo, kaip galėtų išz jų „kumpanijos“ kuogreicziausiai laukan išzsprukti. Vaikinas su savo kvortomis dar didžiaus užsimetė ant Antuko ir grubijoniszkaai pradėjo reikalauti, kad ant jo kvortos dėtu pinigų. Antuks, regėdams, kad czę bus blogai, pradėjo išz pamažo artinties prie durų ir laukan bėgti. Jis išzbėgo į antrą triobą ir norėjo pró duris laukan sprukti, bet, ant jo nelaimės, duris buvo ant rakto užrakintos. Nepažįstamasis „dėdė“ su savo pagelbininkais išzszivijo Antuką į antrą triobą ir tuojaus jam nutvėrė už apykaklės ir stacziai pradėjo reikalauti, kad atiduotų pinigų. Antuks dar norėjo pasiprieszinti ir pradėjo teisinties, kad jis pinigų neturi, bet vienas išz vaikinų išzėmė išz kieszėnos revolverį ir uždėjęs Antukui ant krutinės, sako: „vaikine, atiduok geruoja pinigų, o jeigut neduosi, tuojaus liksi negyvas“! Antukui ant galvos plaukai pasisziauszė ir per visus kuno sąnarius drebulyš perbėgo; jis tuojaus išztraukė išz kieszėnės pinigų maszną, kurioje buvo dvideszimt su virszum' rublių

ir anus visus atidavė „žulikams“. Nepažįstamasis „dėdė“ paėmė pinigų į savo rankas, perskaitė ir pradėjo Antukui iszkalbinėti, kad jis dar nevisus pinigų teatidavė, kad kitus dar turi paslėpęs, bet Antuks pasakojo, kad tai yra jo visi pinigai; žulikai, Antukui nenorėdami tikėti, tuojaus įsileido į jo kiszenes ir visur aplinkui jo pradėjo graibyti ir cziupinėti, daugiaus pinigų jieszkodami; bet Antuks daugiaus pinigų neturėjo ir, žinoma, daugiaus nėko neradė, atrakino duris ir, sumezdami Antukui keletą kamszczių į nugarą, iszspyrė pro duris laukan. Antuks nuo augszto nulėkė ant žemės dvylinkai susirietęs ir iszbėgęs ant ulyczios buvo jau iszsižiojęs „gvoltas“ rėkti, kad aną žmogžudžiai užpuolė, bet paregėjo ateinant dvi jauni paneli ir, tarsi susigėdęs, savo lupas vėl užtaupė. Iszsmukęs ant ulyczios, jis bėgo stenėdams ir vienas pats kas-žin-ką per nosį kalbėdams, pats nežinodams, kur jis bėgo; po įspudžiu to baisaus atsitikimo jis beveik nėko neregėjo ir nėko negirdėjo ir, galvą rankomis suėmęs, bėgo ir bėgo. Po geros valandos ano bėgimo, iszgirdo jis isz szalies tarsi pažįstamą balsą: „Antuk, Antuk, palauk!“ Antuks pakėlė galvą ir žiuri: ano senas pažįstamasis isz Sziaulių, draugas Mikolas Patamsius.

— Ir ką asz tai regiu? — nusistebėjo Patamsius, žiurėdams į Antuką.

Antuks biszkiuką atsigavo ir pasveikino savo draugą.

— Na, tu kaip ir isz kur czion atvykai? — klausė Patamsius žingėidingai Antuko.

Antuks ant to klausimo kas-žin-ką borgterėjo, pats nesuprazdams, ką jis pasakė. Tasai Antuko atsakymas Patamsiui pasirodė labai dyvinas ir jis nusistebėjęs ano paklausė?

— Tu, Antuk, bene sergi?

Antuks burnoje kas-žin-ką vėl nesuprantamą vėle, matyti, norėdams apsakyti savo nelaimę. Kada tai jis ant veido iszrodė labai iszbaļęs ir persigandęs, Patamsius suprato, kad su juo turėjo atsitikti kas-nors negeras, ir jis, už rankos Antukui paėmęs, parsivedė aną, pas save namon.

Patamsius buvo išdavęs keturių gimnazijos klasių aptiekoriszką egzaminą ir buvo atvažiavęs į Kauną duoti egzaminą į seminariją. Jis gyveno netolie katedros Bažnyčios pas vieną davatką ir taisėsi duoti egzaminą. Parsivedęs Antuką pas save visųpirmu davė jam szalto vandens atsigerti; kada Antuks sziek-tiek atsigavo, išpasakajo Patamsiui visą savo paskutinę nelaimę. Patamsius aiskiai žinojo visas Antuko Sziaulių „istorijas“; ir kada Antuks užbaigė pasakoti savo nelaimę, tik galvą palingavo ir ant valandos užsimislijo. Antuks vėl tylėjo ir į Patamsių žiurėjo.

— Sakyk, Antuk, ir ko tu į Kauną isztiesų atvažiavai? — paklausė rimtai Patamsius po mažo tylėjimo.

— Asz....asz...atvažiavau sau vietos jieszkoti! — atsakė baimingai Antuks.

Patamsius vėl užsimislijo, bet tuojaus ant jo veido rukszlės iszsitempė, jis pasidarė rimtu ir, tarsi pamokslą sakyti manksztindamas, pradėjo kalbėti:

— Antuk, Antuk, į ką tu pavirtai? amžiaus, rodos, jau turi dvideszimt su virszum metų! laiką, kurį tau tėvai paskyrė ant mokslo, tu praleidai ant tinginystės, girtuoklystės ir paleistuvystės; pinigų, kurių tau tėvai davė ant mokslo, tu apvertei ant paleistuvystės ir girtuoklystės; įvarei tėvus į skolą, pats mokslą neįgijei, iszdykai ir pasileidai! Negana to dar; tėvus prigaudinėji, pasakodams, kad važiuosi į seminariją. Ar tas yra gražu? Ar tas yra padoru? jug tu turi sąžinę, jug turi protą! Nenori kunigu būti, tad ir pasakyk tėvams ir visiems, kad tu kunigu nenori būti, o meluoti ir prigaudinėti, labiausiai tėvus, yra sunkus griekas priesz V. Dievą; tėvai tau, rasi, paskutinį kąsnį nuo burnos nutraukę, atidavė, o tu viską ir laiką, ir kasztą apvertei ant néko ir ant galo isz savo tėvų dar pasitycziojei! Rasztas szventas sako: kas piktžodžiautų tėvui arba motynai, smercziau tegu numirsztą; arba vėl: prakeiktas, kurs negodoja savo tėvo ir motinos!

Patamsius, užbaigęs sakyti pamokslą, isz gilumo szirdies atsidusėjo ir pradėjo po triobą vaikszechioti. Antuks vėl to pamokslo klausės, akis į žemę nuduręs ir,

atminę savo praeitį, kad jis, teisybė, laiką ir kasztą veltui praleido; pats pripažino, kad jis negerai padarė, kad jis buvo paklydęs. Ar jam negerai dabar būtų, kad jis turėtų mokslą ir galėtų pastoti, kad ne į seminariją, tad į aptieką, arba kitur-kur? Bet jau viskas buvo po laiko: kas praėjo, to nesugražinsi. Patamsius Antukui tėviszkai pradėjo įkalbinėti, kad jis grįžtų namon pas tėvus ir jiems visą savo paklydimą išpažintų. Antuks ant to pristojo ir norėjo grįžti namon, bet jis vėl ant kelio neturėjo nė skatiko pinigų, o po klaupkos pasilindęs važiuoti, vėl neįdrįso, kada tai ana iš Liepojaus kelionės vis dar jam galvoje tebebuvo. Patamsius užkartą būtų aną ant kelio suszelpęs, bet jis žmogus buvo su keliais rubliais į Kauną atvažiavęs ir paskutinius savo skatikus atiduoti nenorėjo ir negalėjo. Antuks Patamsiui priminė, kad Kaune yra jo draugas Tinginaitis, kurs aną ant kelio galėtų suszelpiti. Po valandos nuėjo jie abudu pas Tinginaitį paszalpos praszyti. Antuks visųpirmu išpaskojo savo nelaimę su visais išzgaliais ir paprasžė Tinginaiczio, kad jam penkrublinę ant kelio paskolintų, kad jis parvažiavęs namon, kuoveikiausiai skolą atgal prisjus. Bet Tinginaitis iš Antuko gardžiai pasijuokė ir į akis pasakė, kad jis savo pinigus rasit su mergomis pratraldijo, o skolinti jis neturi iš kur, ba ir jam „mama“ ant kelio tedavusi tik pustretinę, o kelionės galas dar tolimas. Nebuvo ko daryti. Antuks, szirdį suspaudęs, grįžo atgal pas Patamsių, kurs jam bepaliko vienutine viltis išzgelbėjimo nuo bado ir smerczio. Patamsius buvo žmogus minksztos szirdies ir regėdams savo draugą didžioje nelaimėje, sukrapstęs savo paskutinius skatikus, nuleido Antuką ant gelžkelio stacijos ir nupirkęs biliotą iki Sziaulų, išleido namon, o Antuks jam prižadėjo pargrižęs namon kuoveikiausiai skolą prisijsti.

X.

Antuks linksmas važiavo gelžkeliu namon ir galvojo, kaip jam reikės išzsimmeluoti priesz savo tėvus, labiausiai priesz motiną. Atvažiavo jis laimingai ant gelžkelio stacijos Koszedarų ir sutiko savo pažįstamą iš Sziaulų

draugą Antaną Palszi, studentą Maskvos universiteto, kurs kitą kartą Antukui išguldinėjo Darvin'o teoriją ir „kunigų mokslą“! Draugai, vienas antrą paregėję, nudžiugo ir pasisveikino. Palszis iš Maskvos važiavo į Lietuvą ant vakacijų. Jis buvo vienas iš tų vaikinių, kurie „szendieninę draugijos kapitalistiskąją organizaciją panai-kinti stengėsi“. Važiavo jie keletą stacijų sznekėdami apie szokių-tokių niekniekių iš savo praėjusio gyvenimo, ir Palsziui atpuolė į galvą mislis aplink Antuką paapasztalauti „dėlei draugijos naudos“ ir, norėdams aną už liežuvį ištraukti, paklausė:

— Tu, Antuk, kaip misliji, ar szendienis svietas yra gerai, ar blogai surėdytas?

Antuks to klausimo užkartą nesuprato ir, galvą linkerėjęs, atsakė: — Kaip tai? nesuprantu!

— Tai yra, ar visi ant szio svieto žmonės yra laimingi, pertekę ir privalgę? — paaiszkino studentas.

Priminus apie valgį, Antuks atsiminė, kad jis trecią dieną pietų buvo nevalgęs ir nusiszypsojęs, atsakė:

— Žinoma, kad nevisi ant svieto yra privalgę!

— Matai, ant svieto dėlės, tranai, krokodiliai „kapitalistai“, — pradėjo studentas karsztai aiszkinti „draugi-jinį klausimą“. — „Yra vėl biteles-skruzdėles-darbininkai, kurie anus tranus“ netik maitina bet dar jiems lobius sukrauna. Ak, tai yra plėszimas! tai yra visųdidžiausė neteisybė! ak, ateis laikas, kada atsibus darbininkai ir auksinėms „dėlėms“ galvas sutrupis!

Antuks apie „drauginį klausimą, Sziauliuose sziek tiek buvo girdėjęs ir vienam-kitam iš savo draugų gyrėsi, kad jis yra „socialistu“.(!) Dabar, klausydams išvadžiojimū ano studento apie draugijos „tranus“ ir „krokodilius“, savo szirdyje visai anam prijautė ir tvirtai tikėjo, juog „ateis laikas, kada darbininkai kapitalistams suduos į pasturgalį ir visi vienoje kruvoje, liuosybėje, sątaikoje, meilėje ir vienybėje gyvės ir karaliaus per amžių-amžius“...

Tarp Antuko ir studento prasidėjo kalba apie kunigus. Studentas išrodinėjo, kad kunigai yra „kapalistų“ už-tarytojai, kad visus kunigus reikėtų iš Lietuvos išvaryti arba badu padvasinti.

— Ak, ak! su szunimis tus „ilgaskvernius“ reikėtų isz Lietuvos iszpjudyti! — aimanojo studentas.

— Ir ką tamsta į kunigų vietą pastatytm'? rasi maskoliszką popą arba pats norétum' užimti kunigo vietą? — atsiliépė lietuviszkai isz antros klaupkos jaunas dar žmogus, poniszškai apsirėdęs.

Studentas paraudonavo, kaip vėžys, ir po trumpo tylėjimo atsakė:

— Asz tamstos nepažįstu ir nenoriu ant to klausimo atsakyti!

— Daktaras Jurgis Jonaitis! — atsistojęs užsirekomentavo jaunas žmogus.

Nuo Red. Pasznekesį Palszio su Jonaicziu apie tai: „Ar dera lietuviams socializmas“, kaipo sunkų paprastų skaitytojų supratimui, o neturintį tyvрто sanryszio su pasakojimo bėgiu, czę apleidžiame. Žingeidus ras jį Nė 3 „Žinyčios“.

— Stacija Sziauliai, penkiolika minutų! stacija Sziauliai penkiolika minutų! — ėjo konduktorius palei trukio, garsindams.

Pasažėrai pradėjo judėti, kaip skruzdjės: vieni lipo isz trūkio laukan, kiti lipo į trūkį. Studentas ir Pakauszis, atsiveikinę su daktaru, iszlipo isz trūkio laukan ir ant valandos įėjo į stacijos triobą, o daktaras keletą stacijų pavažiavo tolyn. Kada žmonės isz vagzalo sziek-tiek iszvaikszcziujo, studentas, atsikreipęs į Pakauszį, paklausė:

— O ką, Antuk, girdėjei jezuito iszvadžiojimus? Ir kaip anie patiko?

Antuks peczius patraukė, nusziszypsojo ir, tarsi nenorėdams, atsakė:

— Gm. . . mokintas žmogus!

— Kunigų apgintojas! darbininkų dėlė! toksai-pat tranas, kaip ir kunigai! — aiszokino studentas.

Studentas pasivedęs Antuką į pakampę ir į visas puses nusiziurėjęs, isztraukė isz kelnių kiszenės pluokszta lietuviszkų rasztų, tarp kurių buvo keletas numerių

anarkistiszko laikrasztpalaikio „Peklos pasiuntinio“, bedieviszko „Pragaro skambalo“ ir keletas socialistiszkos įtalpos knygpalaikių; tuos visus rasztus Pakausziui įbruko į kieszę ir sžnibždu pasakė: „skaityk anuos su atyda, o „mokslą-isminti“ (!) apturėsi“! Antuks už tuos rasztus studentui padėkavojo ir jie persiskyrė. Studentas paėjo į miestą, o Antuks iszkeliavo pėsczias namon pas savo tėvus.

XI.

Antuks, parkeliavęs namon, apreiszkė savo tėvams, kad jis buk egzaminą į seminariją davęs, bet visai dar neiszdavęs, dėlto kad buk trūkę kokių tę dokumentų, o vėl buk ir mokslo biszkiuko trūkę. Pakauszienė po senovei vėl buvo linksma ir galvojo, kad sunelis greitai paliks kunigu. Antuks pradėjo laikyti savo „vakacijas“ arba, aiszkiaus sakant, ilgas dienas tinginiavimo. Laikas bėgo, o Pakauszienė savo sunų pradėjo rėdyti vėl į seminariją; visupirmu, žinoma, pradėjo jieszkti pinigų skolinti Antukui į seminariją važiuoti, visiems pasakodama, kad szit', szit' Antuks paliks klieriku ir tuojaus bus kunigu ir skolą visiems užmokės su dvejopais procentais. Antuks, matyti, atsiminė Patamsiaus pamokslo, kad tėvus prigaudinėti yra negražu ir nepadoru, ir vieną rytmetį apreiszkė savo tėvui (motinai į akis bijojo sakyti), kad jis kunigu nenori būti ir į seminariją daugiau nevažiuos; tėvas ant to sunaus iszpažinimo susiraukė ir tuojaus pasakė savo pacziai, kad Antuks nebenori į seminariją važiuoti. Vai, Dieve! pavirto Pakauszienė ant žemės kaip vizta, perkūno pritrenkta, ir graudžiu balsu pradėjo aimanoti. Bet greitai atsikėlė nuo žemės ir, nubėgusi pas Antuką, verkdama klausė:

— Tu, Antuk, nenori į seminariją daugiau važiuoti?

— Nenoriu! — atsakė iszlengvo, tarsi persigandęs Antuks.

— Vai, Dieve! Dieve! — vėl pavirto ant žemės Pakauszienė, aimanodama: tatai mūsų kasztai, mūsų rupesziai ant ko iszėjo! vai, Dieve! Dieve! prapuolėme, pra-

žuvome! Kas mūsų skolas neužmokės! vai, Dieve! susimylėk ant mūsų!

Antukui, žiurint į verkiančią ir aimanuojančią motiną, labai gailu anos pasidarė ir jis norėjo aną nuraminti, prižadėdams į seminariją vėl važiuoti, bet tas tėvų prigaudinėjimas anam seniai jau sąžinę griaužė ir, kaip jis tėvui išpažino, kad kunigu nenori būti, nuo jo szirdies tarsi akmuo nukrito ir dėlto dabar, žadėdams į seminariją vėl važiuoti, jis turėjo antrą kartą aną akmenį ant savo szirdies užsidėti, ir dėlto jis dabar tvirtai nusprendė su tėvų geidžiamąją kunigyste vieną kartą ant visados pabaigti.

— Asz, mama, — ramino Antuks motiną: kunigu nenoriu būti; galiu nuo jūsų paimti gyvenimą (ukę), apsipacziuosiu ir visas skolas užmokėsiu, o jums duosiu gerą karszenę (iszimtinę)!

— Tu, latre, nuo mūsų gyvenimą nori atimti! — vaksijo Pakauszienė savo sunų, tarsi isz miego atsibudusi. — Duosimė męs tau szimtą botagų ne gyvenimą! Tu savo dalį isz gyvenimo atsiėmei; eik tu sau nuo mūsų po szimtą pypkių, kur tave galva nesza, tu geriaus būtum pasikoręs ant sausos beržo szakos, nekaip mums tokią gėdą priesz žmones padaręs! Kur męs dabar dėsime akis priesz svieta? Visi jau laukė, kada Antuks klieriku parvažiuos, o cze, dabar matai, jis žanyties užsigeidė... Vai, tu Dievuleliau brangus!

Antuks klausės to motinos pamokslo, akis į žemę nuduręs ir, valandą tylėjęs, atsiliepė:

— Tik man paduokite gyvenimą, o paregėsite, kad asz visas skolas užmokėsiu!

— Prie darbo, latre! — pliaukszterėjo motina Antukui į žandą ir tas, vaipydamos ir susiėmęs abiem rankom žandus, iszbėgo isz triobos laukan.

Nuo to laiko Antuko tinginystės ir ponystės dienos pasibaigė: motina savo sunų varė prie darbo lygiai su bernu, ir dirvą arti, ir mėszius vežti, ir szieną pjauti, o nuo ryto reikėjo atsikelti lygiai su szeimyna; pastninkauti reikėjo netik pėtnyczią, bet ir subata; to dar negana, Pakauszienė vien dar priminė savo sunui seminariją ir

mislijo, kad sunkiais darbais aną pergalės ir privers į seminariją važiuoti; bet sunelis apie seminariją nenorėjo nė girdėti. Ant galo, Pakauszienė, nustojusi visos vilties savo sunų iszvaryti į seminariją, nuėjo pas savo prabaszczų rodos pasiklausti ir norėjo prabaszcziaus praszyti, kad jis, Antuką pasivadinęs, pabaustų ir anam įkalbėtų į seminariją važiuoti. Teip-pat norėjo vesties pas prabaszczų ir patį Antuką, bet tas motinos neklausė ir namie pasiliko.

Pakauszienė, atėjusi pas prabaszczų, pradėjo aimanoti, sakydama:

— Vai, Jo Mylista, atėjau dideliame reikale!

— Ir kokiamė?

— Mano Antuks į seminariją nenori važiuoti...

— Na, ir kas? bus gaspadorium', — ramino prabaszczius.

— Vai, Dieve! tiek rupesczio, tiek kaszto padėjome, o dabar viskas ant nieko iszėjo, nenori važiuoti į seminariją, ir gana!

— Matai, motin', per prievartą nėvieno į seminariją negalima įvaryti, nes tas yra liuosos valios darbas, ant to reikia paszaukimo ir noro, — įkalbinėjo prabaszczius.

— Vai, kokio czę paszaukimo reikia, Jo Mylista? ar kunigo nebalta duona? ar negerai kunigu būti? Visi žmonės kunigą godoja, į ranką buczyuoja, ant Miszių duoda, ir ko daugiau bereikia?

— Bet palauk, motin'! jūs ant kunigystės žiurite, tarsi ant kokio laszinių bryzo arba ant kokio riebaus mėsos szmoto; o nežinote, kad kunigystės stonas yra labai sunkus ir atsakantis. Nėvienas stonas nėra teip atsakantis priesz V. Dievą, kaip kunigystės stonas; prapuolusių duszių V. Dievas reikalaus isz kunigų rankų, kurie stojosi priežastimi ar tai papiktinimo, ar neatsakė savo paszaukimui ir dėlto tai kunigs turi būti visados szventu, dievo-baimingu, turi atsižadėti szio svieto ir jo raskažių; turi save paaukauti Dievui ant garbės. Nėko nėra piktesnio ant szio svieto, kaip blogas kunigas, kurs ant amžių gali pražudyti save ir kitus gali amžinai prapuldyti. Todėl, kiekvienas, įstodamas į seminariją, turi apie tai gerai

pamisyti, ar jis, kunigu palikęs, galės būti geru, izsmintingu ir dievobaimingu kunigu.

Tasai kunigo prabaszcziaus iszaiszkinimas Pakauszienės protui buvo visai nesuprantamas. Ji mislijo, kad kunigas ant szios pasaulės yra visulaimingiausias žmogus, kad kiekvienas kunigas yra izsmintingu ir dievobaimingu, o blogo kunigo ji nėkad os neregėjo ir nesaprotavo, kad toks kada galėtų ant svieto atsirasti.

— Vai, Dieve! Jo Mylista, — puolė Pakauszienė prabaszcziai po kojų: pavadink tą latrą pas save ir sudrausk, kad jis atsimitų ant mano vargų, rupeszių ir ant užtrauktos skolos!...

— Palauk, motin', ir ko nuo savo sunaus nori?

— Noriu, Jo Mylista, kad tasai latras į seminariją važiuotų! — drąsiai atrėžė Pakauszienė.

— Bet, sakiau, motin', kad į seminariją nėvieno per prievartą negalima įvaryti; reikia ant to paszaukimo...

Pakauszienė prabaszcziai vis tvirtino, kad kunigu būti yra gerai, kad tas, kurs kunigu nenori būti, yra palaidunas ir latras ir vien meldė prabaszcziaus, kad jis, Antuką pasivadinęs, pabaustų ir aną į seminariją važiuoti paragintų.

— Ar žinai motin', — klausė prabaszcziaus: asz girdejau, kad Tamstos sunus dar neužbaigė keturių kliausių? todėl ir į seminariją negali važiuoti.

— Kaip neužbaigė, Jo Mylista? Užbaigė! — atsakė Pakauszienė, akis iszplėtusi ir rankas, kaip ant maldos, sudėjusi. — Liepojuje iszdavė egzaminą isz keturių kliausių, o ir didelį dokumentą parsivežė su dviem dideliom pecziotiem; rodė man ir tėvui.

— O judu su vyru, mokatav' katras skaityti?

— Ne, Jo Mylista, nemokava!

— Ir ką galitav' žinoti, kad tas dokumentas yra tikras?

— Vai, Jo Mylista, yra dvi dideli peczioti ir apaczioje dokumento eina paraszai „daraktorių“.

— Na, ar Antuks pats negalėjo pecziotis primusztis, o „daraktorių“ paraszus iszkrevezoti jųsų akių apmuilijimui?

Pakauszienė galvą palingavo ir nėkaip nedaleido, kad ansai su dviem pecziotiem Antuko dokumentas būtų netikras. Ant galo, paliko ant to sudėta, kad pati Pakauszienė arba jos sunus atnesz aną su dviem pecziotiem dokumentą prabaszcziai perskaityti.

Pakauszienė, liudna, pikta ir nusiminusi, iszėjo nuo prabaszcziaus. Pargrižusi namon, visupirmu užklupo Antuką, kad parodytų savo gimnazijos dokumentą, arba paliudijimą apie užbaigimą mokslo keturių gimnazijos kliaų; bet Antuks aiszkiai jau suprato, apie ką cę eina ir isz pradžios pradėjo teisinties, kad jis ano „dokumento“ neduos, o paskui pasakė, kad buk Kaune seminarijoje palikęs. Prasadėjo isz to tarp motinos ir Antuko barniai ir nesutikimai. Motina norėjo savo sunų su jo dokumentu nuvesti pas prabaszczių, bet sunelis vien spyrėsi eiti pas prabaszczių ir kalbėjo motinai, kad jis kunigu nenori būti ir jo „dokumentas“ yra geras, o kur-ne-kur į szalį nususukęs ir kunigus iszvadinęs „tranais“ ir „délėmis“, nukeikdavo ir sakydavo, kad aną kunigai persekioja(?) Ir ką? ar jis tame dalyke „nemokintas“ buvo? Jis jau buvo skaitęs keletą numerių „Peklos pasiuntinio“ ir „Pragaro skambalo“ ir ant kunigų jau turėjo mažą neapykantą; o kaip prabaszczius motinai iszluksztino jo apgavystes, tad prabaszczių tuojaus nukeikė, kad jis „nosi kizsa į nesavo reikalus“.

Laikas bėgo. Pakauszienė savo sunų vien urkiojo ir ragino į seminariją važiuoti. Antuks valandomis tinginiavo, valandomis darba dirbo. Pakauszius pradėjo persekioti mažos nelaimės: tad karvė padvėsė, tad arklys nusprogo; paskui užėjo blogi metai ir jų gyvenimas pradėjo eiti vis mažyn. Pinigų skolintojai, regėdami, kad Pakauszienės „kunigas“ giltiniop eina, vėl įsikibo į gyvenimą ir pradėjo reikalauti, kad užmokėtų skolą; „dvejopus procentus“, kurius Pakauszienė skolindama žadėjo mokėti, dabar visi skolintojai dovanajo ir meldė, kad tik bent sumą atiduotų. Tie visi reikalai ir rupescziai įvarė Pakauszienei ligą: laiks nuo laiko pradėjo sirginėti ir ant galo, nabagė pasimirė. Po Pakauszienės smerczio gyvenimas dar didžiaus suiro. Senis Pakauszis žmogus buvo lėtas ir per visą savo amžių paczios klausė; jo ant svieto tarsi nė būte nebuvo ir apie

aną nēks nē sznekēte-nesznekējo, visi tik tepažino viena Pakauszienę. Dabar, pacziai mirus, senis savo vaikams pasakė: „vaikeliai, rėdykities, kaip sau iszmanote; asz nēko nežinau!“ Toliaus dar buvo Pakauszio tris dukteris, visos jau snaugusios mergos, kurios, į tėvą atsigimusios, teip-pat buvo lėczios ir ramios mergelės. Kad būtų koks nors jaunas vaikinėlis pasipynęs, rasit, būtų isztekėjusios už vyro; bet kad toks neatsirado, visos žadėjo palikti „davat-komis“.

XII.

Po motinos smerczio Antuks gyvenime paliko visu gaspadorium. Dabar jam nēks į ausis nebkalo, kad važiuotų į seminariją ir liktų kunigu: nuo to jis buvo liuosas, tik kada-ne-kada vyresnioji sesuo jam primindavo, kad per jį tapo gyvenimas praskolintas ir kad jis nerupinasi skolų atmokėti; bet ant to sesers pasznekėjimo jis tik nuspjau-davo ir paeidavo į szalį. Dabar jis vėl priminė savo mokslo ir tinginystės laikus ir, pasiėmęs į ranką lazdele, sau vaikszcziodavo, kaipo **ponaitis**. Vienok kada pinigų skolintojai nedavė anam ramybės ir vien aną kibino, jis nusprendė apsivesti (apsižanyti) į teip savo ukės reikalus sziek-tiek pataisyti. Nuo savo ateinanczios moters jis reikalavo keturių duszios ir kuno privalumų: viena, kad būtų **poniszka**, antra, kad būtų **graži**, treczia, kad būtų **jauna**, ketvirta, kad būtų **turtinga**. Tie tris pirmieji privalumai jam neteip buvo reikalingi; bet tas ketvirtasis privalumas, kad būtų **turtingą**, užvis jam buvo reikalingas.

Tuos keturis privalumus turėdams atmintyje, Antuks po visą apygardą pradėjo jieszkoti sau prietelkos: visur, kur tik nujautė „panelę“ su anais keturiais privalumais, pirmu siuntė pirszlius, paskui pats važiavo pirszties, bet ant nelaimės, visur gavo „atsaką“. Po motinos smerczio praslinko jau isztisi metai, o Antuks nēkaip negali apsivesti: kur tik nuvažiuoja pirszties, visi aną gerai pažįsta, kad jis buk esąs „laidokėlis“, „negaspadorius“, „tinginys“ ir tt., o jo gyvenimas buk suiręs, sugriūvęs, skolomis apsunkintas; na, tėvužiai pasznekės, pasitėraus, savo Onytę parodys ir,

ant galo, jaunikiui į akis pasakys: „sudiev, bernuži! mūsų dukrelė dar jauna, neleisime!“ Antuks, kaip katinas iš nagų paleidęs pelę, važiuoja tolyn.

Vieną kartą Antuks, nežinia, iš kur atsižinojo, kad penktoje ar šeszoje parapijoje už deszimties mylių, yra koks tai bajorgalis Przechwalskis, kurs turi poniszkas, gražias, jaunas ir turtingas dukteris ant isztekėjimo. Antuks pradėjo apie tą bajorgalį Przechwalskį teirauties per žydus, per ubagus ir per kitus praszaliečius ir atsižinojo, kad, teisybė, yra toksai bajorelis, pravarde Przechwalskis, kurs turi **poniszkas** dukteris ant isztekėjimo. Pinigų skolintojai Antuką vien užpuldinėjo ir sudu gandino, kad skolą užmokėtų, o cę jam prie duszios nebuvo skatiko. Antuks, aplankęs visas savo apygardoje turtingasias „paneles“ ir nėko nelaimėjęs, visą savo viltį dabar padėjo ant ano bajorgalio Przechwalskio dukterų. Jis pradėjo rintai galvoti, kad reikia pas Przechwalskį nuvažiuoti ir pacziam pasipirszti; „pirksi-nepirksi, o palygti galima“, sau vienas pats galvojo. Vieną kartą, viską atmetęs, susitaisė ir pasiėmęs iš miestelio seną kriauczių Joną Lempicką už pirszlių, kurs biszkiuka lenkiszka mokėjo, ir turėjo gerą liežuvį, iszbildėjo į pirszlybas pas aną bajorelį Przechwalskį. Kelionė buvo netrumpa, ir jie tik į antrą dieną tenuvažiavo. Ant pirmo pažiurėjimo Przechwalskio gyvenimas buvo visai panaszus į paprastą ukininkų gyvenimą, kurie gyvena viensėdyje arba vienkiemyje. Triobesiai visi buvo kloti sziaudais, o stogai kur-ne-kur buvo apiplyszę; pastogės buvo pustuszczios; žardienoje riogsojo praimtas didelis sziaudų baragas. Pakauszis ir Lempickas, palikę savo arklius žardienoje, įėjo per gankas į triobą. Kiekvienas dabar gali suprasti, kokie jausmai bėgiojo Antukui per szirdį ir per visus kuno sąnarius. Pirmoji trioba buvo neperdidi; vienoje szalyje buvo nudilusi kanapka, szalip kurios riogsojo mažas stalelis, balta drobule apdengtas; antroje szalyje buvo lova, kaldra pridengta, o szalip lovos prie galvos galo buvo kamada; sienos buvo iszbaltintos; ant jų keletas aprukusių abrozų riogsojo; visoje trioboje buvo szioks toks szvarumas ir reiszké, kad czionai gyvena prakilnesni žmonės. Pakauszis su Lempicku įėjo į pirmutinį

trioba ir nēvieno žmogus nerado; bet užsienyje buvo girdėti sznibždesys ir galėjo suprasti, kad nujauczia pirmoje triboje sveczius esant. Po mažos valandos duris isz szalies atsivėrė ir įėjo ant pirmo pavyzdžio senas diedas, įsispyręs į žemaitiszkus klumpius, apsilvilkęs nudriskusiomis milinėmis kelnėmis, be sermėgos ir su pypka dantyse.

— „Niech będzie pochwalony“ visųpirmu pasveikino Lempickas.

— „Na wieki wieków“! — atsakė senis.

— Bene namų gaspadorių sveikiname? — paklausė nedrąsiai vėl Lempickas.

— Gm! tas pats! — borgterėjo per nosį senis.

— Dovanos mums, pons, už drąsybę, — traukė senis Lempickas. — Girdėjome, kad Tamsta isz Dievo malonės turi szvelnias dukreles; atsivedžiau szitai jauną, kaip berželį, vaikinėlį ir su Dievo pagelba rasit pasiklos

— „Zosia, Ancia, Mania, kawalerž przyjechał“! — isz-sikiszęs senis per duris galvą, suszuko, neb'duodams Lempickui savo prakalbos užbaigti. Užsienyje vėl buvo girdėti sznibždesys ir tylūs juokai.

— Praszome sėsties! — pasakė senis, atsikreipęs į sveczius, ir pats iszėjo laukan. „Kowalerž“ Pakauszis ir Lempickas atsisėdo szalip stalo ant krėslo ir laukė, kada pasirodys „isz Dievo malonės szvelnios dukrelės.“ Užsienyje buvo girdėti vien sznibždesys ir juokai. Po mažos valandos vėl iszėjo Prechwalskis, bet ant kojų vietoje klumpių turėjo czebatus, o ant nugaros senos gadynės bajoriszką sermėgą isz nudilusios ir apnesziotos gelumbės. Przechwalskis priėjo prie stalo ir, ant krėslo sėsdamos, paklausė:

— Ar isz tolo, mospanie, atvažiavote?

— Isz Plikpilvių parapijos, vienkiemio Kalnelio! — drąsiai atsakė Lempickas.

— Oi, oi, oi, isz Plikpilvių parapijos, mospanie, bus 10 mylių! — galvą krutindams, nusistebėjo senis Przechwalskis.

— A, bus 10 mylių! — patvirtino Pakauszis.

— Tatai — matai, pone, — pradėjo Lempickas: aplink Tamstas nuo gerų žmonių labai daug gero

girdėjome; o dabar sziek-tiek pasitaisė, sakau, važiuokime ir, jeigut bus tokia Dievo valia, galime sutikti..

— Zosia, Ancia, Mania, koč tu“! — Przechwalskis, į sieną barszkindams, vadino savo dukteris.

Užsienyje vėl patylomis sznekėjosi ir juokėsi moteriszkių balsai.

— Tamstos, mospanie, turite savo locną gyvenimą, ar randavojate? — paklausė bajorgalis.

Oi, pone! — įsikiszo Lempickas: gyvenimas locnas, iszpirktas, bajoriszkas... ir koks gyvenimas? kokie trobesiai? Dvariszki! Yra tai negyvenimas, bet mažas dvarelis; o kokia vaisinga žemelė? pienu ir medum tekanti! Aruodai (miegos) pilni javų, staldai pilni gyvulių, o skolos nė skatiko; tik ateik ir gyvenk, kaip inkstas taukuose...

— Perpraszau, mospanie, kaip vardas ir pravardė jaunikio? — klausė bajorgalis.

— Antoni Pakausziński! — lepterėjo Lempickas ir, į Antuką atsisukęs, nusiszypsojo. Duris atsivėrė ir įėjo į triobą tris „szvelnios dukrelės“; prasidėjo pasisveikinimas ir pirmos pažintis. Ant pirmo peržiurėjimo Przechwalskio dukros buvo jau suaugusios mergos; vyresnioji galėjo turėti apie 30 metų, antroji apie 25., o treczioji apie 20 metų amžiaus. Antukui užkartą metėsi į akis visų jaunesnioji Monika, kuri isz veido priminė Lizą Miller, pirmutinę jo numylėtinę.

— „Panie kawalerže!“ — iszsirink sau vieną isz tų visztų, mospanie! — atsivertės į Antuka nurodė pirsztu Przechwalskis ant savo dukrų.

Antuks, tarsi susigėdęs vaipėsi ir lupas taupė, o „panelės“, akis rankomis užsidėjusios, vėl raudonavo ir kiknojo.

— „Ancia, Zosia, samovar! — kamandavojo Przechwalskis vėl savo dukras. Visos tris dukteris, kaip szarkos, tuojaus iszbėgo virdulį (samavorą) kaisti, o Antuks Lempickui į ausį pasznibždėjo, kad užvis jam tinka pana Monika.

— Ir ant gyvenimo nėra jokių skolų užtrauktų? — vis klausė bajoras.

— Anei vieno skatiko, pone! gyvenimas, kaip rojus...
vis tvirtino Lempickas.

Przechwalskis buvo arendatorium'. Pirmiaus, kada buvo geresni metai, szeip-teip turėjosi ir vieną - kitą skatiką buvo susikrovęs; bet keletas paeiliui neužderėjimo metų iszvarė isz kisenės visus sukrautus skatikus ir jo gaspadorystę susilpnino. Jis buvo naszlys ir vaikų daugiaus neturėjo, kaip tik tris dukteris, apie kurių isztekėjimą jis jau seniai sau galvą suko. Kad jis būtų galėjęs savo dukterims gerą kraitį duoti, žinoma, nebūtų jokio galvosukio, ir jo dukrelės seniai būtų isztekėjusios; bet tame buvo visa nelaimė, kad jo kisenė buvo tuszczia. Dabar apsilankius pas jį Antukui, bajorgalis labai prasidžiugo ir galvojo, rasit, su Dievo pagalba ir už pigią prekę bent vieną isz dukterų galės iszkishti.

Kad nenubaidytų jaunikį ir kad jis nėko blogo nepamisytų apie savo ateinanczio uoszvio pasibaigimą ir neturtą, Przechwalskis teip-pat pusdamos pradėjo girties:

— Jug ir męs, dėkui Dievui, mospanie, visoko turime: ir padargų ir gyvulių, ir javų, o jug dar keletą skatikų ir kisenėje turime.

— Isz viso matyti, kad gyvenimas pilnas visokios gerybės, — rintai, pridėjo Lempickas.

— Kitą kartą, kada tie metai buvo geresni, it gerai pasiturėjome, mospanie; bet acziui Dievui ant jo Apveizdos szventos ir dabar negalime skųsties, gyvename po senovei, — vien gyrėsi Przechwalskis.

— Geras ir iszmintingas gaspadorius ir ant akmens pasidėjęs, pragyvęs ir pinigų susikraus! — vien sekundavojo Lempickas.

— Na, „panie kawalerže“, kokia Tamstai isz tų visztų užvis patiko? — klausė Przechwaskis, į Antuką atsisukęs.

— Pana Monika! — iszlengvo atsakė Antuks.

— Mania, koč tu! — szaukė senis savo dukterį isz antros triobos.

Pana Monika įbėgo pas sveczius ir nužiurėjo į tėvą, o tas rustai atsakė:

— Kur baldais? sėskis pas Antaną, esi jo sužiedotinė (narzaczona)!

Duktė, kaip vysznia, paraudonavo, o Antuks, atsikėlęs nuo krėslu ir priėjęs prie panos Monikos, baimingu ir drebančiu balsu išpažino:

— Pana Monika, atiduok man savo rankelę ir szirdelę! Buk prietelka lyg smerczio, kaip ir asz tau busiu prieteliu lyg grabo lentos!

Mergelė dar didžiaus paraudonavo ir viena ranka akis uždėjusi, galvą linkterėjo, kad ant to sutinka.

Jaunieji atsisėdo prie stalo, o Lempickas, į jaunąją atsikreipęs, tarė:

— Pana Monika, nebijokis, gyvensi, kaip danguje: darbo nedirbsi, ant savo reikalų turėsi pasamdytą tarnaitę; o jeigut vienos nepakaks, Antanas, — geras žmogus, pasamdys antrą; nuo ryto miegosi lyg deszimtos adynos; atsikėlusį gersi kavą, o vakare arbatele; pietus valgysi „poniszkus“.

— Ir gyvenime kitų giminių, brolių — seserų, kuriuos reikėtų atrėdyti ir dalį duoti, mospanie, nebėra? — paklausė vėl Przechwalskis.

Antuks pažiūrėjo į Lempicką, tarsi pavelydams jam ant to klausimo atsakyti, o tas jam išzaiszkino:

— Ponuli, yra dar trys sesytės, o visos iszmintingos ir dievobaimingos mergelės; prižadėjo gyventi iki smerczio panystės stone; jam dalies duoti nereikės, algos mokėti vėl nereikės, o darbą dirbti vis padės.

Vyresnioji duktė, pana Zopija, įneszė virdulį (samavorą) ir padėjo ant stalo, o senis Prechwalskis isztraukė isz kerzios butelį raudonos karcziai-saldžios bimbalinės. Lempickas, kurs „sznapszelę gerai patraukė, paregėjęs degtinės butelį, isz džiaugsmo net augsztytyn paszoko. Visųpirmu, žinoma, gėrė ant sveikatos ir ilgo pagyvenimo jaunųjų; paskui ant sveikatos Przechwalskio ir pirszlio Lempicko. Kada butelys pradėjo tusztėti, Prechwalskis su dukterimi ant mažos valandos isz triobos prasiszsalino, o Lempickas su alkune Antukui į paszonę bakszterėjo ir pusznibždžiu tarė:

— Viskas eina, kaip išz pypkos; bet su ta pasoga? oi, „klausimas“ baisnis už „darbininkų“! o jug tu žinai, kad jis yra bajorgalis, gali už tą supykti ir mus iszvaryti; bet reikės pabandyti. . . .

Antuks galvą palingavo ir nêko neatsakê, dêlto kad jis žinojo, kad Lempickas, viską, kas bus galima, daliai isztaisys.

Kada Przechwalskis sugrižo atgal pas sveczius, Lempickas nusikosêjo, nuszisnypsztê ir, atsisukęs į bajorgali, paklausê:

— Pone, pavelysi man vieną mažą - mažytį klausimėlį užduoti?

— Praszome, mospanie! — akis iszplêtęs, atsakê bajorgalis.

— Dovanok man, pone, už drąsybę, — pradêjo Lempickas: bet szendieną yra tokia [prakeikta „mada“, kad jaunikis nori žinoti maž-daug, kiek jis isz tamstos pusês gali vilties. . . .

— Pasogos gauti! — užbaigê bajorgalis, savo szirdyje mislydams: ot, „chopai“ iszlindo!

— A, duosiu, duosiu, mospanie! — paantrino Przechwalskis susiraukęs: o kiek duosiu, ar penkis, ar szeszis szimtus rublių dar nežinau; kad paregêsiu tamstų gyvenimą, pasakysiu, kiek duosiu! Kiekvienai isz dukterų žadu duoti po penkis szimtus rublių pasogos, o kurios gyvenimas bus geresnis, duosiu septynis szimtus rublių.

Lempickas su alkune Antukui vél bakszterêjo į paszonę ir balsu atsiliepê:

— Dovanok, pone, už musų drąsybę ir žingeidumą! Antanui pasogos nereikia, bet tai jau yra prakeikta szios gadynês „malda“, kad jaunikis nori maž-daug apie tai isz kalno žinoti. . . .

— A, nêkas, nêkas, mospanie, kokia gadynê yra virtusi, reikia jau visiems anos prisilaikyti, — aiszkino bajorgalis, buk teisindams Lempicką ir jo „mažą-mažytį klausimėlį“.

Viskas jau buvo užbaigta: Pakauszis iszsiskyrê moterį, Lempickas sulygo pasogą ir tik bepaliko paskirti venczia-vonês (szliubo) dieną ir apsivesti (apsižanyti). Ant galo,

visi sudėjo ant to, kad Przechwalskis su dukterimi už nedėlios atvažiuos pas Pakauszį, apžiūrės jo gyvenimą ir paduos ant Bažnyčios užsakus, o už trijų nedėlių bus vestuvės (veselė). Visi ant tuo sutiko, sugėrė „magaryczias“, ir Pakauszis su Lempicku iszvažiavo namon.

Jaunikiui iszvažiavus, pana Monika, tarsi atjauzdama savo ateinanciją nelaimę, vaikszečiojo liudna ir nusiminusi, o į jos szirdį kas-žin-kas tarsi kalbėte-kalbėjo: **busi nelaiminga!** nors Lempickas vardan Pakauszio prižadėjo aną migdinti nuo ryto lyg deszimos adynos ir maitinti kavomis, arbatomis ir „poniszkais“ pietumis. Prieszingai, Przechwalskis, panos Monikos tėvas, buvo labai linksmas ir vienas-pats sau galvojo, rasit pasiklos bent vienam kvailam akis užmulinti ir vieną isz dukterų laukan iszkishti. Bet ta Przechwalskio linksmybė paliko iszblaszkyta ir į galvą ipuolė baimingos mislįs, kada vieną-kartą jo duktė paklausė:

— Tu, papa, žadėjei man duoti penkis szimtus rublių dalies; o isz kur tu tiek daug pinigų gausi?

Przechwalskis, teip staigu dukters užklyptas, kas-žin-ką per nosį borgterėjo ir atsakė:

— Tu esi kvaila avis; kad asz bucziau žadėjęs anam duoti szimtą rublių pasagos arba nėko nebucziau žadėjęs duoti, nurodydams savo neturtą, tiek tu ano toliaus butumi regėjusi ir akių: būtų užkartą pabėgęs; žadėti galima ir tukstantį rublių, bet tu paregėsi, kiek jis gaus

— Bet, papa, tas yra prigaudinėjimas asz to nenoriu — iszrodinėjo duktė tėvui.

— Oi, tu kvailė! nori palikti senmerge, palik! ar asz tau, kvaile, blogo veliju? — barė tėvužis dukterį. — Gerai tau pas mane, bet asz numirsiu, o kur tu eisi? ubagauti arba pas „chlopą“ už mergą tarnauti!

Tu, kvaila avis, mano senos galvos nemokink, bet klausyk mano geros rodos! Kada jaunikis užves kalbą apie pasogą, tu nurodyk ant manęs, o asz jau žinosiu, kaip su juo kalbėti. Supranti tu, kvaile?

Ta tėvo kalba panai Monikai įvarė į szirdį dar didesni neramumą ir ana pradėjo mislyti apie savo ateitį, kad jos tėvas prižadėjo duoti didelę pasogą, kad paskui jos neduos, pakils tarp jos ir vyro barniai, nesutikimai, toliaus, dar priminė sau, kad Antuko nosis perstaigu augsztytyn užriesta, ir jaunikis anai pasidarė neapkenčiamas. Przechwalskis vėl galvojo apie tai, kaip ir koku būdu jam reikės tą pasogą nusukti. Kad jis būtų turėjęs pinigų, žinoma, nebūtų gailėjęs savo dukterei duoti gerą pasogą, bet visa nelaimė, kad jo kiszenė buvo tuszczia. Diena Pakauszio gyvenimui apžiurėti jau artinosi, ir Przechwalskis su dukterimi pradėjo taisyties į kelionę. —

XIII.

Pakauszis, parvažiavęs isz pirszlybų nuo Przechwalskio namon, tuojaus pradėjo taisyties ant priėmimo svečių. Visųpirmu nuvažiavo į miestelį ir nusinuomuoja nuo žydų ant vieno mėnesio: lekeravotą kanapką, prie jos mažą stalelį, dvyliką krėslų, dvi kamadi, drabužiams szėpą, du virduliu (samavoru) ir keletą tuzinų szauksztų, torielkų ir stiklinių (skleinyčių). Tuos visus daiktus parsivežė namon ir papuoszė savo triobą (grįčią). Paskui, Antuks atsiminė, kad svirne jo aruodai (miegos) buvo tuszti ir vėl karsztai prisiėmė už darbą savo aruodus pripildyti, žinoma, tik ne grūdais, bet... pelais. Dvi dieni vežė pelus isz peludžių ir vien pylė į aruodus. Visus aruodus pripylė lygmenomis pelais, o vienas paliko tuszczias, dėlto kad trūko pelų; bet kam aną laikyti tuszczią, kad jaujoje buvo dar pakaktinai spalių, ir tą tuojaus spaliais pripylė; paliko dar vienas darbas: visų aruodų virszunes užpilti grūdais ant uolekties storumo. Užpylė. Antuks stovėjo ir stebėjosi su džiaugsmu į pilną grūdų svirną. Tasai darbas buvo nudirbtas. Pakauszis atsiminė vėl, kad jo staldai buvo pustuszti: jo kelamos ir nudvėsusios karvės, du pūsdvėsiu kinu arba arklapalaikiu priesz jo sužiedotinę nemažą gėdą jam galėtų padaryti, ir jis nusprendė anus už pigią prekę ir ant trumpo laiko iszmainyti ant geresnių. Jis nuvažiavo į miestelį ir nuo žydo-pacztoriaus iszsiderėjo,

kad ant minėtos dienos duos jam du staldiniu arkliu, briką ir dvi karvė. Žydas ant to sutiko, ir Pakauszis parsivedė dvi graži žydiszki karvi, du arkliu ir gaspadoriszką briką. Antuks norėjo vietoje brikos nuo žydo paskolinti karietą ar koczą keturiais arkliais važiuojamą, bet žydas jam iszguldė, kad Przechwalskis gali užkartą suprasti, kad ana yra ne jo, o skolinta. Pakauszis ant tos žydo rodos sutiko ir vietoje karietos parsivežė gaspadoriszką briką. Dabar jau viskas maž-daug buvo parengta, ir Pakauszis, pasipuosęs, laukė svečių. Apart to dar visiems savo namiszkiams, labiausiai seserims, įgražėjo, kad apie jo pilnus aruodus, arklius, karvės ir indus anei pusės žodžio neužsimintų Przechwalskiui ir jo dukterei, o savo seną tėvą ant tos dienos nuvarė pas susiedus, kad jis „ponams“ po kojų nesipainiotų.

Atėjo paskirta diena ir seniai laukiamas Przechwalskis su dukterimi atvažiavo. Pakauszis iszėjo ant kiemo svečių priimti ir, szirdingai pasveikinęs, kaip savo ateinantį uosvį, taip ir jo dukterį, o savo sužieduotinę, įvedė į triobą. Przechwalskis užmetė akis ir nusistebėjo: pilna trioba buvo visokių lekeravotų mebelių pridėta. Prasidėjo vaiszės. Pakauszis, kaipo gaspadorius, szokinėjo isz vienos kerczios į kitą, tai prie kamados pribėgo ir buk kas-žin-ko jieszkodamas aną atrakino, pakilnojo žydo szauksztus ir vėl užrakino, tai prie szėpos pribėgo ir vėl atrakinęs kas-žin-ką pažvangino ir, raktus skambindams, užrakino. Lempickas, kur svečius „bovijo“, tuojaus neužmirszo jiems priminti:

— Jug isz Dievo mylistos gyvenimas visoko pilnas. . .

— Aa, mospanie, ir geras obyvatelis nepasigėdėtų tokių daiktų, — pagyrė Przechwalskis, uostus glostydamis ir mislydamis, kad tie visi daiktai pateks jo dukterei.

Pakauszio sesuo įneszė verdantį virdulį (samavorą) į trioba ir padėjo ant stalo, o Antuks pribėgo prie antro virdulio (samavoro), kurs tuszczias, riogsojo ant kamados su visais savo prietaisais ir pradėjo aną sukinėti, tarsi kas-žin-ko jieszkodams arba, aiszkliaus sakant, tarsi norėdamis parodyti, kad jis dar turi ir antrą virdulį

(samavorą). Przechwalskis, žiurėjo į mebelius ir savo szirdyje dėkavojo Dievo Apveizdai, kad toksai turtingas žentas isz netyčių atsirado. Pakauszis vėl žvangindams szauksztus, stiklines ir peilius, putėsi priesz savo sveczius, kaip kalakutas priesz visztas. Kada tai szauksztai ir peiliai iszrodė labai spindantjs, Przechwalskis, pasiėmęs vieną szauksztą į rankas, pradėjo aną vartyti į visas puses ir užėjo ant koto iszgraviravoti, dvi literi **B. B.**, kurias bajorgalis paragėjęs, paklausė:

— Tamsta tus szauksztus bene ant takso, mospanie, pirkai?

Antuks nuraudonavo ir užkartą nemokėjo kaip pasakyti; bet aną iszvadavo Lempickas, kurs tarė:

— Ne, pone! tai, rodos, palikimas nabasztininko kunigo dėdės, kurs buvo tikru broliu nabasztininkės Antano motinos.

Pakauszis ant to galvą linkterėjo, tarsi norėdams Lempicko žodžiui patvirtinti. Przechwalskis vėl daugiaus apie tą neb' užsiminė ir savo szirdyje pamislijo, kad tie visi daiktai gali būti ano „nabasztininko kunigo „dėdės“ palikimas. Pakauszis savo sveczius vaiszino degtine, vynu ir arbata, o kada visi sziek tiek pasilinksmino, Przechwalskis tarė:

— Mospanie, rasit dabar nueisime gaspadorystės pažiurėti!

Visi ant to sutiko, ir visųpirmu sveczius nuvedė į svirną.

Ach, mospanie, tiek daug grūdų! — įsikibo bajorgalis sau į galvą, paragėjęs visus aruodus (miegas) grūdais pripildytus.

Matai, pone, — aiszkino Lempickas: Antano nabasztininkė-motinėlė buvo didi gaspadinė; pinigų nėkam nereikėjo ir tris metus nepardavė nė vieno grūdo, o Antukui nereikia pinigų, teip jau guli....

— Ale, grūdo, grūdo, mospanie! — vien stebėjosi bajorgalis, galvą krutindams.

Przechwalskis priėjo prie vieno aruodo, paėmė į ranką grūdų žiupsnį, vieną grūdą ant danties uždėjęs perkando ir tarė:

— Bet grūdas, mospanie, labai pribrendęs ir kiek pūrų viso labo gali būti?

150 pūrų yra viso labo, — atsakė Pakauszis drąsiai į Lempicką pažiūrėjęs. —

Oi, grūdo, grūdo, mospanie, — vien stebėjosi, vaiksziudams bajorgalis.

Isz svirno sveczius nuvedė į staldus gyvulių apžiurėti ir visųpirmu parodė briką ir du nuo žydo paskolintu arkliu. Przechvalskis peczius traukė, pagirdams briką ir gražus arklius. Toliaus nuėjo prie karvių ir ant pirmo pažiurėjimo Pakauszis iszkiszo anas dvi žydiszkas karves. Przechwalskis, paregėjęs dvi riebi ir stori karvi isz nusi-stebėjimo, peczius traukydams, vėl suszuko:

— Ale, karvės, mospanie, grynai žydiszkos! Retas ukininkas tegali tokias karves iszmaitinti!

Pakauszis, iszgirdęs apie žydiszkas karves, parau-donavo, kaip raudonikis ir savo szirdyje pamislijo, o rasit jam apie tai kas praneszė, bet vėl nusiramino, kad tas žodis jam netikėtai ir nėko blogo nemislijant, isz burnos iszkrito.

— Ir kiek anos duoda pieno ant dienos? — paklausė dar bajorgalis.

— Kiekviena po 25 stuopas! — atsakė vėl drąsiai Pakauszis.

— Oi, mospanie, 25 sztuopas ant dienos! — suszuko bajorgalis, galvą suėmęs.

— Matai, pone, aiszkino Lempickas, Antanas tiek pieno turėdams isz dviejų karvių daugiaus jų nelaiko, kaip dvi...

— Tikra tiesa! tikra tiesa, mospanie! — pridurė bajorgalis: ką ukininkas laiko deszimmtį blogų karvių, tai geriaus laikyti dvi, o geri, ir bus tokia-pat nauda: tiek pieno ir tiek mėszlo, kaip isz deszimmties blogų...

Przechwalskis dar norėjo nueiti į žardieną, ir apžiurėti padargus ir kitus triobesius, bet Lempickas, peczius traukydams tarė:

— Ar žinai, pone! man teip szalta pasidarė, ar n'eisime į vidų pasiszildyti?

Przechwalskis ant to sutiko ir jie visi sugrižo į triobą ir pasidėjo ant stalo degtinės buteliuką, pradėjo szildyties. Pana Monika sėdėjo nusiminusi, o Pakauszis, rodėsi, daugiaus szokinėjo aplink senį Przechwalski nekaip apie savo ateinanciją prietelką. Ir neveltui jis szokinėjo: vaikas mislijo, kad bajorgalis ant tų penkių szimtų dar porą szimtelių virszaus užvarys.

Kada visi jau sziek tiek pasilinksmino, Lempickas, į bajorgali atsikreipęs, paklausė:

— Ir kaip, pone, patinka Antano gyvenimas?

— Gyvenimas labai gražus, mospanie; svirnas pilnas javų, arkliai — gražūs, karvės — gražios, visoko pilna, — gyrė Przechwalskis, atsikusęs į Pakauszi.

Tasai Przechwalskio pagyrimas Pakauszi pakėlė, kaip szunį ant girnų, ir akyvaizdoje panos Monikos, savo sužieduotinės, putėsi jis dabar tikrai, kaip sziksznosparnis, svetimomis plunksnomis apsikaisžęs. Bet koks bus jų ateinantis gyvenimas arba kaip jie sugyvės, ar jų atsakantįs yra charakteriai, ar vienas-antram patinka, ar ne, tas Pakausziui dabar visai nebuvo galvoje: jo vienatinė mislis dabar buvo anus septynis szimtus rublių, nuo Prechwalskio iszgauti ir sziek tiek savo pinigų skolintojus apmalszinti.

Lempickui vėl atėjo į galvą ansai „mažas-mažytis klausimas“ apie pasogą, bet jis vien dar neįdriso klausti ir vis tylėjo, labiausiai dar jis bijojo, kad bajorgalis nesuprastų, buk Pakauszis ima jo dukterį vien dėl pasogos, o tada jis su savo dukterimi gali pabėgti ir visi jų dabai ir kasztai veltui nueitų. Lempickas buvo diplomatas. Jisėjo siudams daugiausiai per ponus ir bajorus; prisistebėjo anų gyvenimui, paprociams, jų veidmainystei, pažino anų geras ir blogas puses ir isz kalno žinojo kaip su kuo reikia sznekėti. Kada jam dabar būtų reikėję sznekėti apie pasogą su koku praprastu žmogum arba „mužiku“, jis būtų stacziai ir bejokių ceremonijų prabilęs: „Antanel' arba Kazimierel', kiek duosi savo Anytei pasogos? o jug

tu žinai, kad pasoga dabar užima pirmą vietą“. Przechwalskis buvo bajoras, kurs save laikė už poną ir turtingą. Stacziai užsiminti apie pasogą, galėtų įžeisti jo bajorišką „honor'ą“ ir jis su savo Monika galėtų pabėgti arba atsakyti.

Kada viskas buvo jau apsznekėta ir vencziavonės diena paskirta, Lempickas su visūdidžiausiu nusizėminimu paklausė:

— Dovanos man pons už žingeidumą: ar Antanas gali vilties nuo tamstos szi-tą apturėsis?

— A a a . . . mospanie, — atsibudo bajorgalis, tarsi išz miego: apturės, apturės szeszis szimtus rublių, porą arklių, porą karvių, sziokių tokių padargų

— Bet ar nepavelys pons visus tuos daiktus ir pinigų suraszyti ant rasztuko?

— Och, mospanie! kam to rasztuko reikia? asz dukterį myliu ir anos nenuskriausiu.

Lempickas pažiurėjo į Pakauszį, tarsi jam sakydams, kad jis reikalautų nuo savo ateinanczio uoszwio raszto, bet Pakauszis, rodos, apie tai nesuprato ir užtylėjo.

— Vienok, pone, galime numirti ar vieni, ar kiti, kad po smerczio neiszeitų kokie nesusipratimai . . . - kalbėjo su nusizėminimu Lempickas.

— Asz, mospanie, pusę pasogos atiduosiu pirm vencziavonės, o antrą pusę po vencziavonės, — tarė Przechwalskis, pasipusdams ir su tokiu užsitikėjimu ant savo kiszenės, kad jis buk viską teip szventai ir iszpildys.

— Tad jau nereikia nėjokių rasztų. — Sutiko Pakauszis.

Lempickas susiraukė ir nėjo neatsakė.

Dabar jau viskas buvo galutiniai užbaigta, tik bereikėjo „magaryczias“ sugerti. Pakauszis džiaugės, kad gaus poniszką ir turtingą paczią, o Przechwalskis vėl buvo linksmas, kad bent vieną išz savo dukrų laukan iszkisz.

Kada Bažnyczioje pradėjo eiti užsakai, visi pažįstami ir prieteliai Pakauszį sveikino, kad jis gauna labai turtingą paczią, o pinigų skolintojai visai nutilo, o Przechwalskį vėl visi sveikino, kad jis netikėtai atrado tokį turtingą ir „mokintą“ žentą.

Vieną nedėlios pavakarį, užsakams einant, Pakauszis sedėjo trioboje ir galvojo apie savo ateinančią „laimę“. „Vai, Dievuleliau, kur asz dabar eisiu“? iszgirdo Pakauszis isz užpeczinės moteriskės verksmą, ir isz jo galvos visos misljs iszduklėjo. Atvėrė duris ir pažino Barbora Kvailaitę.

— Tu, Barbyt', ko verki? — klausė Pakauszis, duris pravėręs ir tarsi nėko nesuprazdams.

— Vai, Dievuleliau tu brangus! prapuoliau, ant amžių pražuvau, kur asz dabar eisiu? — verkė mergelė ant krėslo atsisėdusi ir veidą rankomis užsidėjusi.

— Kas tau, Barbyt', yra? — vis klausė Pakauszis, tarsi dar nėko nesuprazdams.

— Ar tu nežinai, kas man yra? Vai, Dieve, Dieve! prapuoliau ant visados! — vis verkė Barbora rankomis ant kelių atsirėmusi. Pakauszis, nors užkartą suprato, dėlko Kvailaitė verkė, bet tik dabar pradėjo aną raminti ir tildyti, kad nustotų verkusi. Istorija buvo paprasta. Barbora Kvailaitė tarnavo kaiminystėje pas ukininką Svirplį už mergą. Pakauszis, laike „vakacijų“ arba ilgų tinginiavimo dienų, kada jis motinai dar į seminariją žadėjo važiuoti, vieną kartą Barbytę pažino ir pradėjo aną varinėties, o nakties laike neretai įsibelsdavo ir į jos kamarelę. Vaisium' tos prieteliskai-szirdingos pažinties ir nekaltų Pakauszio apsilankymų buvo tas, kad gandras Barbytei po devynių mėnesių atneszė **uždrauztą vaisių** paveiksle mažo Antuko. Ir pasidarė negerai. Barbytė verkė ir rauduoja, kaip Jieva rojuje uždrauztą obuolį suvalgiusi. Bobelės patylomis sznekėjo ir sztikinėjo, kas anai tą nelaimę būtų padaręs. Vaikineliai vėl juokėsi ir pirsztais į Barbytę rodė, kad „merga paliko su vaiku“. Pakauszis, regėdams, kad ta visa istorija gali iszsigarsinti, pradėjo Barbytę tildyti, kada-nekada prikiszdams anai po keletą rublių pinigais arba pasivogęs nuo tėvų puspurę rugių ant duonos arba puspurę miežių ant putros; bet kada Barbora už tą dar nenorėjo tylėti, Pakauszis pradėjo žadėti, kad ves aną už moterį ir meldė palaukti, „koliaik jo motina numirs. Barbora ant to sutiko ir pradėjo laukti Pakauszienės smerczio. Numirus Pakauszienei, Barbora

apsidžiaugė ir, žinoma, tuojaus į Pakauszį įsikabino, kaip maskoliszkas žandaras į lietuviszką szkaplierninką už „Aukso Altorių“ ir pareikalavo, kad aną vestų už moterį; bet Pakauszis po priedangu visokių priežasčių moterystę vien atidėliojo ant tolesnio laiko. Dabar Barbora Kvailaitė, iszgirdusi Bažnyčioje, kad Pakauszis veda sau už moterį kokią tai „Prakalskaitę“ (teip ana Przechwalskaitę vadino), atėjo pas jį ir norėjo paskutinius rokundus padaryti.

— Tu, Barbyt', ko nori nuo manęs? — klausė Pakauszis, tarsi apgailistaudams anos nelaimingą dalį.

— Ko asz noriu? asz noriu, kad tu mane imtum' už moterį! — atsistojo Barbora nuo krėslo ir drąsiai atsakė.

— Bet žiurėk, Barbyte, izrodinėjo Pakauszis: kaip asz galiu tave imti; tu esi neturtinga, asz neturtingas ir mudu apsivesiva ir kur mudu abu neturtingu dingsiva! jug tu žinai, kad mano gyvenimas yra praskolintas; mudu be skatiko apsivesiva, pinigų skolintojai supuls ir isztaksavos, o kur tada mudu eisiva? ubagais!

— Bet kam tu mane žadėjai imti? kam tu sulaužei mano dorybę? kam tu man padarei tokią gėdą priesz svietaį ir grieką priesz Poną Dievą? ak, ak, kur asz dabar eisiu? — sukniuso Barbora ant krėslo ir graudžiai apsiverkė.

— Palukėk, Barbyte — ramino Pakauszis: kad asz po paczios apturėsiu pasoga, asz tau duosiu szimtą rublių; bus gerai tau ir man!

— Tu savo szimtą rublių, padėjęs ant ugnies, sudėgink! asz tavo szimto rublių nenoriu, bet sugražink tu man szlovę, sugražink tu mano dorybę!

— Kvaila esi! kaip asz tau galiu sugražinti dorybę? asz rasit buvau kaltas ir tu teip-pat buvai kalta: esva abu kaltu!

— Tu nenori pildyti savo prižadų! Asz tau parodysiu, ką asz galiu?

— Ir ką tu man padarysi?

— Asz eisiu pas Prakalskį ir pasakysiu, kad tu esi palaidunas, pasibaigėlis ir latras! — rimtai tarė Barbora ir norėjo pro duris laukan iszeiti, bet Pakauszis užstojo duris ir neiszleido.

Pakauszio padėjimas buvo neužvydėtinas. Jis su tokiu vargu vos-ne-vos atrado „panelę“, o cze jam painiją nori padaryti. Nabagas persigando ir Kvailaitę geruoju pradėjo melsti, glostyti ir įkalbinėti, kad ana pas Przechwalską nevaikszeziotų ir nėkam apie ano „jaunystės grieką“ nepasakotų. Kvailaitė isz pradžios Pakauszį vien baugino „Prakalskiu“, kad ana pas jį nueis ir visus Antano „griekus“ iszpasakos; bet toliaus pradėjo galvoti, rasiť, isz to nėko neiszeis, rasiť, Pakausziui nėko nepavodys, o tą szimtą rublių, kuriį jis žadėjo duoti, vis gali patrotyti. Ant galo, jie geruoju sutiko ant to, kad Pakauszis duos anai szimtą rublių ir jie ant visados atsikvitavos.

Pakauszis buvo linksmas, kad teip laimingai „interesą“ užbaigė.

XIV.

Artinosi jau vencziavonės diena. Pakauszis su Lempicku nuvažiavo pas jaunąją kraiczio parsiveszti ir apturėjo: vieną nudvėsusį arklį, pusdvesią karvę ir treigį deglą meitėlį (parszą); apart to dar parsivežė mažą skrynelę, kurioje buvo įdėti tris perkeliniai sijonai (anderokai), „poniszakai“ siuti ir brylius (kepaluszis) su juodai nudazyta žąsies plunksna. Pinigų negavo nė skatiko. Przechwalskis žadėjo ir prisiekavosi ant vardo visų szventųjų ir ant bajoriszko „honor'o“, kad pinigų atiduos po vencziavonės; pasakojo jis, kad pinigų laikąs bankoje, kad dabar buk esąs blogas kelias ir negalįs nuvažiuoti, o kada kelias sziek tiek prasitaisys, nuvažiuos, pinigų isz bankos iszims ir visus szeszis szimtus vienkart užmokės. Lempickas, kaipo praktiszkas žmogus, Pakausziui rodijo vencziavonę ant kokių poros nedėlių tolyn nutęsti, kolaiť bajorgalis pinigų nesumonės; bet Pakauszis, bijodams, kad kokie liežuviai neiszlystų ir nesumaiszytų jo moterystės, prižadėjo pinigų laukti po vencziavonės. Przechwalskiui to tik ir tereikėjo. Dabar jau buvo paskutini rokundai užbaigti, ir tik bereikėjo apsivencziavoti. Pakauszis paskolinęs nuo žydo-pacztoriaus du arkliu ir briką su Lem-

picku nuvažiavo pas Przechwalskį ir už poros dienų parsivežė moterį. Veselija buvo atlaikyta iszkilmingai: szoko, dainiavo, linksminosi ir jaunavedžiams laimės ir ilgo pagyvenimo visi velijo. Į trečią dieną po veselijos atbrazdėjo du žydu ir su Pakausziu kas-žin-ką ilgai sznibždėjosi. Jaunoji Pakauszienė mislijo, kad žydai atvažiavo grūdų pirkti. Pakauszis vaikszciojo, nusiminęs ir savo pacziai įkalbinėjo, kad greitai reikia važiuoti pas jos tėvą ir anuos szeszis szimtus rublių atsiimti. Žydai su Pakausziu pakampėje pasisznibždėjo ir iszvažiavo namon. Pakauszis po to tuojaus spruko pas savo uoszvį pasogos praszyti, bet viskas buvo veltui: bajorgalis vis tvirtino, kad isz bankos pinigų dar neiszėmė. Nuliudęs parvažiavo namon ir pirmą kartą su savo paczia susibarė ir iszmetinėjo, kad jos tėvas aną prigavo. Po to į keletą dienų atvažiavo tie patįs žydai ir su Pakausziu teip-pat ilgai sznibždėjosi, bet vienas isz žydu Pakauszienei į akis pasakė, rasit, už paskolijimą mebelių užmokės 25 rublius, o antras žydas vėl kizzo vyro vekselį ant szimto rublių, baugindams sudu ir taksu. Toliaus Pakauszienė atsižinojo, kad anie staldiniai arkliai ir anos riebiosios karvės vėl prapuolė; bepaliko tik vieni grūdai, bet ir czę veikiai persitikrino, kad buvo tik monai: su sziupele aruodo virszunę pamaiszė ir ant virszaus spaliai ir pelai iszlindo. Vai Dieve! įsikibo Monika sau į galvą ir ilgai viena pati verkė. Pradėjo vaikszcioti pinigų skolintojai su vekseliais ir „spolniteliais“ ir bauginti sudu ir taksu. Pakauszis, kaip galėdams, visus ramino ir žadėjo visas skolas užmokėti iki paskutinio skatiko. Visųpirmu Pakauszio gyvenimą už skolas apraszė žydai. Pakauszis puolė prie savo uoszvio, kad jam pasoga užmokėtų, bet tas ant visų savo žento maldavimų buvo kurczias ir atvirai jam pasakė, kad jis aną ir jo dukterį prigavo, kad jis jam pasogos neduos. Pakauszis isz desperacijos pradėjo gerti degtinę ir girtas parėjęs namon vaksijo ir muszė savo paczia, kad ana buk aną prigavusi. Monika, iszgyvenusi su savo vyru viena mėnesį ir regėdama, kad toliaus neb' galės begyventi, viena rytmetį, kada vyro nebuvo namie, susidėjo savo sziokius-tokius daiktus ir iszbildėjo pas savo tėvelį.

Pakauszis, neb'radęs savo paczios namie dar didžiaus įsiuto ir didžiaus pradėjo degtinę gerti. Viena rytmetį žydai su policija suvažiavo ir jo gyvenimą, kas buvo galima, visai isztaksavojo. Pakauszis paliko bankrutas: jo gyvenimas iszpūstytas, seseris iszbėgiojo, viena apsigyveno pas Bažnyčią, kaip „davatka“, antra isžėjo pas ukininką tarnauti, trecioji prisiglaudė vėl kur tai prie giminių, o senis Pakauszis, Antano tėvas, maitinosi isz mielaszirdystės kaimynų ir pažįstamų. Pakauszis dabar paliko vienas pats, kaip pirsztas ir regėdams, kad jis vienas negalės begyventi, pradėjo jieszkoti ant savo gyvenimo randoriaus, bet nėkame atsakanczio žmogaus nerado, dėlto kad visi bijojo ano skolų, kurios ant gyvenimo buvo užtrauktos. Toksai padėjimas ilgai tętiesi negalėjo, ir Pakausziui į akis pažiūrėjo badas. Jeigut senos gadynės žmonių kalba yra teisinga, kad badas ir vargas yra visųgeriausi iszradėjai, tad tas visai ant Pakauszio iszsisipildė. Prispauistas bado ir vargo, jis atrado dėl savęs naują **profesiją**: jis paliko **advokatu** tik, žinoma, karcziaminiu. Visoje apygardoje greitai apsigarsino, kad jis gerai pažįsta „zokaną“, kad moka iszvesti visokias „dielas“, sudui prigulenczias. Ir Pakauszis ant to neapsigavo: tuojaus atsirado „klientai“, isz kurių vieni ėjo pas Pakauszij „rodos“ pasiklausti, kiti meldė, kad paraszytų tad vekselį, tad „proselę“ arba „donosą“. Ir Pakausziui dabar atėjo rugpjuczio dienos: tankiausiai karcziamoje sėdėdams kirpo jis dabar vilnas nuo „tamsunų“, anus tarp savęs rydydams, suvesdams į nesutikimą, siundydams vieną ant kito ir paduodams vieniems ir antriems visokias „rodas“, kad „provą“ laimėtų. O kad daugiau galėtų pritraukti „klientų“, jis vien laikė ant stalo pasidėjęs maskoliszką „Krestomatiją“*) Vodovozov'o, kurą jis „zokanų knyga“ vadino. Kaip tik „klientas“ atėjo pas jį „rodos“ pasiklausti, jis tuojaus griebėsi už minėtos „zokanų knygos“ ir užtikrino, kad jis provą gali iszgrajiti, dėlto kad teip yra paraszyta „zokanų knygoje“. Klientas pakrato Pakausziui paskutinius savo skatikus ir eina namon, užtikrintas

*) Tai yra knyga, isz kurios vaikus mokina skaityti.

ir linksmas, kad jis provą laimės. Teip tai Pakauszis nuo tamsūnų kirpo vilneles ir savo szirdyje gailėjosi, kad jis seniai to amato neiszsirinko.

Tarp yvairių provų, kokias Pakauszis vedė, viena buvo labai įžymi Netolie Plikpilvių miestelio buvo sodžius Traukai, kurio gyventojai ilgus metus provojosi dėl ganyklų su savo dvarponiu. Kada vieniems ir antriems provoties įsipirklijo ir nemaž kasztavo, vieną kartą visi susirinko ir provą pabaigė santaika. Ukininkai apturėjo kiekvienas po penkis desentinus „dvarnos“ žemės ant ganyklos, po keletą deszimtų rublių ir dvarponiui iszdavė dokumentus, prižadėdami ano miszke savo gyvulių daugiau neb'ganyti. Visi jie kaip ukininkai teip ir dvarponis džiaugės, kad vieną kartą užbaigė provą, kuri jiems nemaž pinigų kasztavo. Gyveno jie tokioje ramybėje porą metų ir visi dėkavojo Dievui, kad vieną kartą provą užbaigė. Bet, nežinia kaip, vieną kartą ant kokio tai susirinkimo Traukų sodžiaus vyrų, pasipynė Pakauszis, kurs tuojaus užpuolė ant „dėlės“, „trano“ dvarponio ir pradėjo sodiecziams iszrodinėti, kad „dėlė“, „tranas“ dvarponis anus buk labai prigavęs, kad jiems kiekvienam reikėjo gauti „dvarnos“ žemės maž-maž po 40 desentinių. Vyrų, girdėdami Pakauszio iszrodinėjimus, isz pradžios vieni galvas pakraipė, tarsi norėdami Pakausziui dar tikėti; kiti pasturgalius pakasė, tarsi gailėdamies anų 40 desentinių „dvarnos“ žemės; kiti tuojaus užsipuolė ant savo pravadninkų, kad jie dvarponiui visą sodžių pardavė ir ant galo visi susibarė, vienas kitą apkaltindami, kad tada nėks neturėjo „proto“.

— Bet, vyreliai viskas dar neprapuolė, — tarė Pakauszis griaudingu balsu: — yra teisingas „zokanas“, kurs stovi augszcziaus visų dokumentų, ir visiems vyrams parodė iszkėlęs savo maskoliszką „Krestomatiją“.

— Ponuli, duok mums rodą, kaip galime mės dabar padaryti, kad nuo pono galėtume atimti anas 40 desentinių žemės? — tarė senis Dickus.

— Ak, jūs kvailiai! — suszuko Pakauszis patetiszškai: varykite savo bandą į pono miszkus, į dirvas, ginkite stacziai karves į jo sodną, stacziai po palociaus langų! o

kad jis norės jūsų bandą užgrėbti, neduokite, išzperkite su mietais jo kailį ir visų tų, kurie drįstų prie jūsų bandos lįsti!

— Bet, ponuli, mėš ponui iszdavėme raszta, kuriame prižadėjome bandos į jo miszkus daugiau neb'ginti, — tarė senis Mickus.

— Spjaukite ant savo raszto! ot, szitai yra teisybė! — parodė Pakauszis savo maskoliszką „Krestomatiją“.

Vyrai vieni kasė pakauszius, kiti pasturgalius ir pradėjo tarp savęs seimavoti: vieni tvirtino, kad Pakauszis tiesą pasakoja, kad anuos ponas prigavo; kiti vėl tvirtino, kad isz to nėko nebus, kad viskas jau pabaigta.

— Ir, ponulis, galėtum' mums tą žemę iszprovoti? — paklausė dar senis Dickus.

— Oje! — tvirtai atrėmė Pakauszis: duodu savo galvą nukirsti, jeigut asz nuo pono pusę dvaro neatimsiu, o paties pono už tokį prigavimą į Siberiją neiszvarysiu!

Vyrai vėl pradėjo tarp savęs rodavoties ir jau bemažo visi ant to sutiko, kad bandą vėl reikia ginti į pono miszkus. — Antrą dieną po to seimo, visi Traukų sodžiaus ukininkai iszginė savo bandą po senovei į dvarponio miszką. Ir tuojaus pasidarė tarp ukininkų ir dvarponio nemalonus susidurimas. Dvarponio szejmyna užpuolė ant ukininkų bandos ir norėjo pagrėbti, bet traukiečiai ant to jau buvo isz kalno prisitaisę ir ant pirmo susitikimo pono tarnus pasveikino mietais (kuolais) ir akmenimis ir, žinoma, savo bandos neįdavė pagrėbti. Ponas, regėdams, kad jis vienas pats neįstengs su „chlopais“ kariauti, tuojaus parsikvietė ant pagalbos policiją: asesorių, urėdninką ir keletą deszintininkų. Ir kova pasidarė arszesnė. Policija su pono tarnais norėjo iszvartyti isz miszko traukiečių bandą, bet tie paskutiniejie, apsiszarvoję mietais ir akmenimis, nepasidavė ir policiją gerai aptalžė: urėdninkui koją palaužė, asesoriui barzdą aprovė ir galvą pramuszė, o deszintininkus iszvaikė į visas puses, kaip žydo bites. Traukų sodžiaus ukininkai triumtavojo ir savo bandą ganyties vien varė į dvarponio miszką. Bet ta ukininkų linksmybė veikia praslinko ir persimainė į verksmą ir

didžią nelaimę. Keletai dienų po to praslinkus, dvarponis sutelkė didesnę gaują policijos, kuri pono miszke apsiautė traukiečių bandą ir jos piemenis ir visus sugavo. Kova miszke buvo nemaža. Traukiečiai gynė save ir savo bandą iki paskutinės, bet kovą vis prakiszo. Policija areštavojo apie 30 asabų: vyrų, moterų ir vaikų ir czę dabar visi suprato, kad bus blogai. Prasadėjo tyrinėjimas. Traukų sodžiaus vyrai tuojaus ant pagelbos paszaukė savo iszmintingąjį roddavį Pakauszį, kurs isz džiaugsmo net delnas trynė ir vienas pats galvojo, kad tamsunus į provą įvėlė ir be baimės dabar nuo anų vilneles galės kirpti. Pakauszis su savo „Krestomatija“ tuojaus iszlindo, kaip Pilypas isz kanapių ir, kol kas bus, ant pirmo provos vedimo Traukų ukininkams paliepė sudėti du szimtu rublių. Vyrai ant tokio paliepimo vaipėsi ir pasturgalius grendė, bet Pakauszis anus vien ramino, kad provą laimės ir dvarponį į Siberiją iszvarys. Nebuvo ko daryti. Traukiečiai sudėjo du szimtu rublių ir Pakauszis ant poros dienų prapuolė, o kaip jis pats pasakojo, buk į Kauną važiuos ir su „sudžiomis“ pasisznekės apie tą traukiečių „dielą“. Už poros dienų Pakauszis vėl pasirodė ir traukiečiams pasakojo, kad jis buk buvęs Kaune ir sznekėjęs su pacziais sudžiomis apie jų nelaimę ir sudžios buk jam prižadėję traukiečius iszteisinti ir kiek tę dar „dvarnos“ žemės prisudyti, bet tik dar reikės antru du szimtu rublių sudėti, dėlto kad buk reikės **pakiszti** kokiam tai „prokurorui“. Traukų ukininkai, iszgirdę nuo Pakauszio, kad jie bus iszteisinti, sziek tiek nusiramino ir galvojo, kaip ir isz kur reikės isztraukti antrus du szimtu rublių. Kada kas nors Traukų ukininkus būtų paraginęs sudėti keletą rublių ant iszsiraszymo ir pasiskaitymo lietuviszkų knygu ir laikraszczių, visi ant to būtų nuspjovę ir tokį drašuolį policijai būtų įskundę; bet dabar nors raukydamies ir patylomis murmėdami, sudėjo antru du szimtu rublių ir tuojaus Pakausziui idavė, kad jis aną „prokurorą“ **pateptų**. Pakauszis to tik ir telaukė: pinigus paėmęs, vėl prapuolė ant keletos dienų ir buk isz Kauno sugrižęs visiems tvirtino, kad traukiečių provą jis ant tikro laimės, o dvarponį į Siberiją iszvarys.

Praslinko daugiau, kaip pusmetis. Traukų ukininkai vieni dar kankinosi kalinyje, kiti po sudėjimo kaucijos (zalogo) tapo paleisti lyg provai pasibaigiant ant liuosybės. Buvo jau rudens laikas. Plikpilvių prabaszcius kalėdojo Traukų žodžių ir, žinoma, laike kalėdojimo vienas-kitas ukininkas priminė savo ateinanciją provą. Prabaszcius jau gerai žinojo, kaip ir iš kur ta prova prasidėjo ir visiems dabar išzrodinėjo, kad jie blogai padarė! viena, kad jie sulaužė savo dokumentą, kurį dvarponiui išdavė ir visi pasiraszė, kad jie į pono miszką savo bandos daugiau neb'varys; o antra, szventai įtikėdami Pakausziui, kaip kvailos avįs save davė tikapkirpti. Toliaus, prabaszcius, išzrodęs, kad Pakauszis yra prigavikas, velijo traukiecziams pasamdyti tikrą advokatą, kuris gerai pažįsta įstatymus (zokaną) ir pats nurodė vieną savo pažįstamą iš Kauno advokatą. Vyrai klausės tos prabaszcziaus kalbos su neužsitikėjimu ir nėkaip nedaleido, kad Pakauszis anuos būtų prigavęs. Neužilgam apie tą prabaszcziaus kalbą išzgirdo Pakauszis ir tuojaus užsidedė ugnimi kerszto ir didelės neapykantos netik ant prabaszcziaus, bet abelnai ant visų kunigų. Ir akyvaizdoje traukieczių išzvadinęs visus kunigus „tranais“, „dėlėmis“ ir „szaszais“, nusprendė savo prabaszczių **pamokinti**. Visųpirmu, Pakauszis ant savo prabaszcziaus paraszė du „donosu: vieną pas Vyskupą, o antrą pas gubernatorių. Pas Vyskupą raszė, kad prabaszczius buk, apleidęs Bažnycią, kad buk parapiją skriaudžiais, o ant galo priminė apie prabaszcziaus gaspadinę, kuri buk į parapijos reikalus kiszantis. Pas gubernatorių raszė, kad prabaszczius buk esąs didelis maskolių vyresnybės prieszas, kad buk kas-žin-kame maskolių ciecorių nukeikęs, kad lietuviszkas knygas platinas ir tt. „Donosą“ pas gubernatorių nusiuntė anoniszką, t. y. be savo paraszo, dėlto kad jis gubernatoriaus bijojo, nes pasiraszius vardą ir pravardę, per policiją galėtų padirbti išztyrimą apie anas prabaszcziaus kalczias, o nėko pikto nepasirodžius, galėtų patraukti patį „donoszcziką“ už melagystę. Ant „donoso“, pas Vyskupą raszyto, Pakauszis pats pasiraszė ir, karcziamoje sėdėdams, kitus parapijonus pradėjo raginti, kad ant minėto „donoso“

pasiraszytų. O jūg kiekvienoje parapijoje yra vis latrų, paleistuvų ir girtuoklių, kurie už degtinės stiklą paraszytų „donosą“ netik ant kunigo, bet ir ant paties Pono Dievo. Teip ir dabar atsitiko. Pakauszis atrado keletą paleistuvų ir girtuoklių, kurie, prabaszcziaus subarti už nedorą savo pasielgimą, seniai jau turėjo ant jo neapykantą ir, žinoma, ant minėto „donoso“ tuojaus pasiraszė. Bet kad kiaulė turėtų ragus, visą svieta, sako iszbadytų. Kada latrai ir girtuokliai galėtų padaryti tą, ką jie užmanė, visas svietas žemyngalviui persiverstų. Teip ir dabar atsitiko. Policija patylomis tyrinėjo, uostinėjo aplink prabaszcziaus kalczias, „donose“ pas gubernatorių nurodytas, ir, ant galo, persitikrino, kad tai buvo paprasta „jabeda“. Vyskupas vėl per džiakoną perdirbo isztyrimą apie prabaszcziaus nusidėjimus ir vėl pasirodė, kad tai buvo „privatiszki rokundai“. Ir viskas, rodėsi, ant to pasibaigė; bet Pakauszis, regėdams, kad judosziszkas ano darbas neatsiekė savo stikslo, tuojaus parapijoje pradėjo tverti „partijas“ ir naują „donosą“ ant prabaszcziaus rengti. Apart to dar Pakauszis nuraszė ilgą korespondencijas ant prabaszcziaus į bedieviszką laikrasztį „Pragaro skambalą ir savotiszškai apdrėbė prabaszczių dumblais, dėlto kad czę jau prabaszczius savo szlovės nepajieszkos. Czę jis apmezdamas kunigą prabaszczių purvais socialistiszkais epitetais, kaip va: „trans“, „dėlė“, „ilgas skvernys, **mokino** visus kunigus visokių dorybių, kaip va: blaivystės, czystatos, prisiturėjimo nuo godulystės, ba, ir **dievobaimingumo!** O „Pragaro skambalo“ redakcija už tokią korespondenciją Pakausziui „nužemintai **padėkavojo**“ ir užprasžė toliaus panasziomis žiniomis szelpti. —

Dabar jau Pakauszis visai pavirto į bedievi ir atvirai bedievystę pradėjo garsinti. Per dienas ir naktis sėdėdams karcziamoje, garsino savo panasziems girtuokliams ir latrams, kad lietuviai taps „laimingais(!) ir „turtin-gais(!) tada, kada iszszizadės Dievo, tikėjimo ir kunigų. Bet, matyti buvo, kad jo „mokslas“ maž pasekėjų teatrado, dėlto — kad vyrai, klausę, kol klausę Pakauszio pasakojimų, neretai savo „mokytoji“ kumstėmis už „bliužnerstvas“ pavaiszindavo. Tasai atviras bedievystės

platinimas, tuojaus Pakausziui atsimuszė ant kiszenės: visi nuo jo pradėjo szalinties kaip nuo užkrecziamos ligos. Nabags, regėdams, kad jis su savo bedievyste gali badu padvėsti, tuojaus apsimetė dievobaimingumu, isz kurio jis neseniai tycziojosi ir visiems tvirtino, kad jis yra „tikru kataliku“, tik neapkeneczia „blogų kunigų“. Netikėtai pavirtęs į tikrą kataliką, buk ir Bažnyczią pradėjo lankyti, už Dievą ir tikėjimą užtarti, o „tamsunų“ akyveizdoje nudavė labai „dievobaimingu“.

— Ta Pakauszio permaina, žinoma, kilo ne isz jo persitikrinimo, bet buvo paprasta veidmainystė: jis tik nudavė, kad yra „dievobaimingu“ ir „tikru kataliku“, bet isztiesų jis buvo tokiu-pat bedieviu, kaip ir pirma. Jis aiszkiai paregėjo, kad su savo bedievyste gali badu pastipti ir kuoveikiausiai anuos iszsižadėjo nors „tamsunų“ akyvaizdoje, labiausiai dar dėlto, kad jis ant ateitės turėjo keletą „projektų“, kaip ir koku būdu „tamsunus“ galėtų prigauti.

XV.

Prova Traukų ukininkų su dvarponiu pasi- baigė labai liudnai: 15 vyrų Traukų sodžiaus už „pasiprieszinimą vyresnybei“ tapo nusudyti ant dviejų metų į „aresztanckas rotas“; penki vyrai ir tris bobos nuo szeszlių mėnesių ir iki vienu metų, paprasto kalėjimo, o kiti paliko iszteisinti. Dabar jau visiems Traukų sodžiaus ukininkams akis atsidarė, koks Pakauszis buvo jų geradėjas; bet, ant nelaimės, buvo po laiko. Vienok Pakauszis nenusiminė ir traukiecziams įkalbinėjo, kad reikės duoti „apeliaciją“, už kurios paraszymą ir padavimą tikt vieno szimto rublių tebereikalavo. Bet Traukų vyrai, pažinę savo geradėją Pakauszį, nors pervėlai, nuo jo atsitraukė ir ant padavimo „apeliacijos“ atsikreipė į tikrą advokatą. Prova buvo atnaujinta, bet sudo isztarmė liko užtvirtinta, dėlto kad traukieczių kalczia visiems užkartą į akis metėsi ir ant sudo aiszkiai buvo iszrodyta. Dabar

jau buvo viskas užbaigta ir traukiečiams bepaliko išpildyti savo koroną, tikrasis anų nelaimės kaltininkas — Pakauszis vaiksščiojo liuosas ir visiems dabar kalbėjo, kad jis provą būtų išgriajęs, jeigut anam būtų leidę užbaigti, t. y. jeigut jis būtų „apeliacija“ rasęs. Pakauszis visą kalczią dabar sumetė ant ano tikrojo advokato ir numazgojo rankas kaip Pilotas V. Kristų ant smerczio apsudijęs.

Teip tai Pakauszis su savo „zokanų knyga“ peszé ir skuto „tamsunus“. Ir tas darbas jam gerai apsimokėjo. Praslinkus keletai metų, jis sziek tiek apmokėjo savo reikalingasias skolas, maž-daug pataisė savo ukę, parsitraukė nuo Przechwalskio savo Moniką ir buvo jau panaszus i „gaspadorių“.

Plikpilvių valsecius taisėsi rinkti naują starsziną. Valsecius visą pusmetį pirm rinkimų tarp savęs sznekėjosi ir sztikinėjo, ką reikės iszrinkti i starszinas. Pakausziui tuojaus atpuolė i atminti, kad verta būtų pastatyti savo kandidatūrą ant starszinos. Artinosi jau rinkimo diena. Pakauszis valsezionis pradėjo girdyti isz augszto, kad aną apszauktų starszina. Sprogo visa szimtinė Pakausziui, bet aną **pakėlė** ant starszinos. Dabar Pakauszis isz privatiszkos i kazioną „dėlę“ pavirto. Visupirmu, palikęs starszina, padidino savo taksą arba, paprastai sakant, pabrangino „vziatkas“. Už prispaudimą peczioties ir pasiraszymą ant „dokumentų“ kiekvienas ponui starszinai turėjo užmokėti mažiausiai penkis rublius ir degtinės butelį. Už iszdavimą **pasų** arba **praszpartų** reikėjo užmokėti ponui starszinai nuo trijų iki penkių rublių. Kas norėjo prisiraszyti prie Plikpilvių valseciaus, ponui starsziniai mažiausiai reikėjo užmokėti dvideszimt' penkis rublius. O kiek vėl pelno ponui starszinai atneszė kariumenė (kantunga?) Czę jis prižadėdams iszdirbti „legotų“, lupo deszimtimis rublių nuo gyvo ir numirusio; czę jis visiems žadėjo, kad gali iszliuosuoti isz kariumenės, bet tik jam visupirmu reikėjo apsimokėti. Dabar jau Pakauszis paliko „ponu“: visi jam bucziaavo i ranką, žemai kloniojosi ir visi aną augsztino „panie-starsziną“, o

pons starszina priesz visus ir putėsi, kaip kalakutas priesz visztas. Norėdams prisilaižyti maskoliams valcziaus bute, už valsczionių pinigų įtaisė maskolizšką abrozda; toliaus, valsczionis ragino, kad Plikpilvių miestelyje maskoliams padėtų cerkvę pastatyti, bet tokios iszmingos jo rodos valsczionis neklausė. Pakauszis turėjo visus privalumus lietuviszko starszinos: buvo plėszikas, girtuoklis ir „obrusitelis“.

Baigėsi jau treczias metas Pakauszio starszinystės, ir visi su nekantrybe laukė, kada ateis nauji starszinos rinkimai, dėlto kad Pakauszis visiems iki gyvo kaulo daėdė. Patsai Pakauszis jau numanė, kad ant antro trimeczio užsiturėti bus jam labai sunku ir vieną gražų rytmetį, nežinia kur, jis **prapuolė**. Praslinko keletas dienų ir visi pradėjo garsinti, kad valscziaus kasa, nežinia kas, apvogė. Oi, ir pasidarė visiems didi naujiena! Starszina prapuolė, o valscziaus kasa iszlaužta ir iszrabavota! Ėjo visokie garsai apie Pakauszį ir apie valscziaus pinigų pavogimą. Vieni garsino, kad Pakauszį žmogžudžiai ant kelio užpuolė, užmuszė ir pinigų atėmė; kiti garsino, kad Pakauszis susigriebęs valscziaus pinigų iszdumė į Ameriką ar į Afriką; visų kalbų negalėjo suklaudyti. Bet tik visi isz vieno labai stebėjosi, kad Pakauszis priesz savo prapuolimą, skolijo pinigų nuo žmonių ir žydų: tas nurodė, kad Pakauszis, pavogęs valscziaus pinigų ir pridirbęs privatiszkų skolų, galėjo pabėgti į užrubežį.

Po Pakauszio prapuolimo praslinko pusmetis, ir senis Lėmpickas apturėjo isz Amerikos nuo savo sunaus gromatą, kurioje tarp kitko buvo teip raszyta. „Neseniai pas mus į Ameriką atvažiavo Antanas Pakauszis. Bet, Dieve, į ką tas žmogus pavirtęs: į visųarsziausį bedievį-socialistą-anarkistą! Viename bedieviszkame laikrasztyje skaicziau jo kalbą, laikytą ant surinkimo draugystės sąnarių „Praplatinimo bedievystės, girtuoklystės ir paleistuvystės“ (yra pas mus ir tokia draugystė!) Kiek jis cę nupliovojo ant Dievo, tikėjimo ir kunigų, griekas apie tą ir kalbėti; bet kas man isz jo kalbos į akis durė, kad jis visų aky-

veizdoje persistatė už visūdidžiausį „patrijotą“ ir „darbininkų prietelį“, kad jis buk tiek dirbęs dėl Lietuvos labo, kad kunigai ir maskoliai susitarę aną prapuldyti, ir jis buvęs priverstas bėgti isz Maskolijos laukan. Pas mus žmonės, girdėjau, kalba, kad Pakauszis, valseciaus piningus pavogęs, czionai atbėgo. Kažin, ar tiesa“?

G A L A S.

